

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

ROČENKA 2024

Ukázka pastvy za pomoci ovčáckého psa v CHKO České středohoří.
Foto Vladislav Kopecký

Vydala: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Editoři: Pavel Pešout, Karolína Šulová
Autoři textů: zaměstnanci AOPK ČR
Titulní fotografie: Přírodní rezervace Smrčoch v CHKO Slavkovský les,
foto Přemysl Tájek
Grafické zpracování: Jan Mastný
Tisk: Unipress spol. s r. o.
Náklad: 300 ks
Počet stran: 124
Místo a rok vydání: Praha 2025
Vydání: 1. vydání

ISBN 978-80-7620-186-6 (brožováno)

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
[Ročenka (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR)]
Ročenka 2024 / Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.
– 1. vydání. – Praha : Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2025.
– 124 stran

ISBN 978-80-7620-186-6 (brožováno)

* 502.14:061 * 502.17 * 502.17:502.5 * (437.3) * (058)
– Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
– ekologické instituce a organizace – Česko – 21. století
– ochrana přírody – Česko
– ochrana krajiny – Česko
– ročenky

502 - Životní prostředí a jeho ochrana [2]

Lukovský potok, poldr Žichlínek, foto Zuzana Růžicková

Obsah

Úvodem František Pelc	7
1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR Pavel Pešout, Karolína Šůlová	9
2. Ochrana přírody a krajiny Pavel Pešout	11
2. 1 Ochrana krajiny	14
2. 2 Územní ochrana přírody	24
2. 3 Druhová ochrana	31
3. Péče o přírodu a krajinu Pavel Štěrba	47
3. 1 Metodická podpora péče o přírodu a krajinu	47
3. 2 Péče o chráněná území ve správě AOPK ČR	49
3. 3 Poskytování dotací	54
3. 4 Administrace dalších dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu	60
4. Výzkum a monitoring biodiverzity Karel Chobot	67
4. 1 Sledování stavu biotopů	70
4. 2 Sledování stavu druhů	72
4. 3 Hodnocení péče o přírodu a krajinu	77
4. 4 Studie	78
4. 5 Aktivity výzkumu	78
4. 6 Vědecký orgán CITES	82
5. Správa a poskytování dat Jan Zárybnický	85
5. 1 Ústřední seznam ochrany přírody	85
5. 2 Informační systém ochrany přírody	86
5. 3 Poskytování informací a dat	87
6. Práce s veřejností Tomáš Růžička, Karolína Šůlová	91
6. 1 Mediální komunikace	91
6. 2 Publikační činnost	92
6. 3 Akce pro veřejnost	93
6. 4 Odborné konference	94
6. 5 Knihovna AOPK ČR	94
6. 6 Návštěvnická infrastruktura v chráněných územích	94
6. 7 Stráž přírody	102
6. 8 Monitoring návštěvnosti	103
6. 9 Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO	103
7. Mezinárodní spolupráce Jan Plesník	105
7. 1 Mezinárodní závazky	105
7. 2 Projekt Ukrajina	105
7. 3 Projekt Biodiversa+	106
8. Hospodaření a provoz Jan Zohorna	109
8. 1 Rozpočet AOPK ČR	109
8. 2 Zadávání veřejných zakázek	110
8. 3 Personální zajištění činností AOPK ČR	110
8. 4 Správa majetku a materiálně-technické zajištění	112
8. 5 Správa a podpora ICT	114
Rada AOPK ČR	117
Přehled projektů podpořených AOPK ČR	119
Organizační schéma AOPK ČR	120
Kontakty	122
Kontakty – regionální pracoviště	123
Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR	124
Zkratky	125

Bukáček malý v CHKO Třeboňsko, foto Jiří Neudert

Seznam boxů

Vybrané aktivity prezentované v ročence jsou také představeny na příkladech formou stránkových boxů

1. Cena AOPK ČR v soutěži Česká cena za architekturu	15
2. Zveřejnění aktualizovaných koncepčních vrstev ÚSES	16
3. Aktualizace registrovaných VKP v Jihomoravském kraji	17
4. Opatření obecné povahy pro pajasan žláznatý v územní působnosti AOPK ČR	20
5. Sanace havarijního skalního útvaru v přírodní rezervaci Kokořínský důl	22
6. Zpracování podkladů pro vyhlášení CHKO Krušné hory	23
7. Nová přírodní rezervace chrání jedinečný lužní les nedaleko Lovosic	28
8. Nová ptačí oblast Západní Krušné hory	29
9. Novelizace národního seznamu EVL	30
10. Prospective LIFE = PROtect SPEcies aCTIVELY by LIFE	32
11. Konference IENE 2024	33
12. Spolupráce s EG.D, a.s. pomáhá sýčkům	38
13. Vyhodnocení Záchraného programu hořečku mnohotvarého českého	39
14. Minulost a budoucnost přesličky různobarvé na Olomoucku	42
15. Regionální akční plán pro střevíčník pantoflíček v CHKO Český ráj	43
16. Rekonstrukce souboru pěti rybníků na Plzeňsku	52
17. Metodika Pasportizace vodních toků vč. aplikace	53
18. Pastva v národní přírodní rezervaci Bohdanečský rybník	56
19. Likvidace nepůvodních invazních druhů v CHKO České středohoří	57
20. Péče o návštěvnickou infrastrukturu v národní přírodní památce Šipka	58
21. Obnova návštěvnické infrastruktury na Mohelenské hadcové stepi	59
22. Obnova konektivity biotopu světlých lesních porostů v přírodní rezervaci Dukovanský mlýn	61
23. Červený seznam hub České republiky	68
24. Monitoring invazních druhů	69
25. Studie vyhodnocující stav přirozených lesních porostů v EVL Rejvíz	80
26. Plán obnovy degradovaných aluviálních luk na příkladu lokality Slovácké lúky	81
27. Nový portál služeb Informačního systému ochrany přírody (ISOP)	88
28. Data v ochraně přírody na konferenci	96
29. 50. výročí chráněné krajinné oblasti Slavkovský les	97
30. Dům přírody Bílých Karpat	98
31. Nad zemí i pod zemí. Dům přírody Českého krasu	99
32. Dům přírody Pálavy	100
33. Dům přírody Hodonínské Dúbravy slouží návštěvníkům	101
34. Sněžnický Zwornik I	107
35. Opravy objektů v majetku AOPK ČR	111

Kulíšek nejmenší v CHKO Český les, foto Václav Bystřický

Úvodem

Milé čtenářky, milí čtenáři, kolegyně a kolegové, přátelé,

dostáváte do rukou ročenku Agentury ochrany přírody a krajiny ČR za rok 2024. Kromě výkonu speciální státní správy v ochraně přírody a krajiny na ploše více než 13 % České republiky jsme zabezpečovali i další klíčové odborné aktivity. Patří mezi ně například monitoring druhů a stanovišť, rozvoj informačního systému ochrany přírody, administrace zhruba 1 mld. Kč z různých zdrojů na aktivní péči o přírodu, krajinu a biodiverzitu včetně náhrady újm za škody způsobené chráněnými druhy živočichů. Snažili jsme se také o objektivní informování veřejnosti. Níže si dovoluji pár poznámek.

Loňský rok byl významný z hlediska potenciálu pro rozvoj lepší a efektivnější ochrany přírody. Především se podařilo dostat do finální podoby vyhlášení zcela nové chráněné krajinné oblasti Soutok, kde bude na ploše 125 km² zajištěna koncepční péče o unikátní krajinu niv a lužních lesů při jižní hranici našeho státu. Návrh na vyhlášení chráněné krajinné oblasti, který jsme více než dva roky ve spolupráci s celou řadou aktérů připravovali, vláda ČR začátkem ledna 2025 jednomyslně schválila. Bylo tak završeno asi půlstoletí trvající úsilí o ochranu zdejší krajiny. Všem, kteří se na tomto úspěchu podíleli, patří velký dík. Také se intenzivně projednávala novela zákona o ochraně přírody a krajiny, jejíž součástí je nejen vznik nového národního parku Křivoklátsko, ale i transformace druhové ochrany s cílem efektivnější ochrany biodiverzity a úprava pravidel pro ochranu mimolesní zeleně. Výsledek legislativního procesu je samozřejmě nejistý, ale už to, že se tyto záměry projednávají v příslušných orgánech, tedy vládě a parlamentu, je určitou nadějí. Probíhala i složitá jednání o záměru na vyhlášení rozsáhlé chráněné krajinné oblasti Krušné hory, vypořádán by měl být v průběhu roku 2025. I tady je výsledek nejasný, ale určitá možnost, že proces bude úspěšný, existuje. AOPK ČR spolu s ministerstvem životního prostředí v přípravě a projednávání všech výše uvedených záměrů hraje klíčovou roli.

V září 2024 postihla Jesenicko robustní povodeň. Zasáhla především Bělou, Vidnávku, Opavu, Opavici a další toky v sousedním povodí Moravy. Vedle obětí na lidských životech, psychické újm, materiálních škod na mnoha objektech přinesla i fenomén, který je záhodno při nápravě povodňových škod využít. Toky se totiž mnohde dostaly

svou hydrologickou dynamikou do tras, ve kterých se nacházely před předchozími povodněmi v letech 1997 a 2007. Zaznamenali to i mnozí místní obyvatelé a zastupci samospráv. AOPK ČR se toho spolu s vodohospodáři z Povodí Odry a Povodí Moravy na základě dohody ministrů zemědělství a životního prostředí snaží využít při koncepční nápravě povodňových škod. Úseky toků byly rozčleněny do tří kategorií: ty, kde se obnoví zničené stavby a v minulosti upravený charakter toku, ty, kde se provede přírodě bližší úprava toků jejich revitalizací, a v neposlední řadě ty, kde se tok ponechá v popovodňovém stavu. Je zde jedinečná šance, že obnova toků by se mohla provádět s ohledem na jejich větší bezpečnost i ekologické hodnoty.

Nový stavební zákon přinesl mnoho aplikačních potíží. Na jedné straně uchoval relevantní pozice speciální státní správy v ochraně přírody, ale zároveň umocnil některé byrokratické dopady i v případech, kdy jsou zájmy ochrany přírody a krajiny okrajové či žádné. Protože systémové řešení je velmi komplikované, budeme v určitých případech přednostně používat institut opatření obecné povahy. Přispěje nejen k větší predikovatelnosti a snížení administrativní zátěže žadatelů, ale i nás samých. Právě proto připravujeme v součinnosti se Svazem měst a obcí, Českou komorou architektů a dalšími partnery memorandum a věřím, že se nám je podaří v roce 2025 podepsat a uvést v život.

Evropské nařízení o obnově přírody a Strategie ochrany biodiverzity poskytují rámec pro zkvalitnění ochrany přírodního prostředí. Jejich naplňování ale naráží na řadu problémů. Patří mezi ně zejména financování a kooperace klíčových resortů a partnerů. K jejich odstranění však nepřispívá ruská agrese na Ukrajině, kterou je možné vidět i jako děsivý produkt pomateného vnímání hodnot. Euroatlantická společnost má k dokonalosti jistě daleko, ale ruský přístup nepřináší vůbec nic dobrého.

Všem čtenářům přeji vše dobré a děkuji za přízeň a práci pro ochranu přírody

František Pelc
ředitel Agentury ochrany přírody a krajiny ČR

Snědek hřebenitý v přírodní rezervaci Písečné rybníky, foto Petr Slavík

1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR

| Pavel Pešout, Karolína Šulová

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) je organizační složkou státu. Je zřízena s účinností od 1. 1. 2015 zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Je správním úřadem ve smyslu čl. 79 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky. Její územní působnost se vztahuje na celou Českou republiku. Sídlem AOPK ČR je Praha a v jejím čele stojí ředitel jmenovaný ministrem životního prostředí. Základní rozsah činností zajišťovaných AOPK ČR je vymezený zákonem a pověřením MŽP ČR.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je zapsána do II. oddílu seznamu znaleckých ústavů podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb.

AOPK ČR se dělí na tyto organizační útvary:

- a) sekce, v jejichž čele stojí ředitelé sekcí;
- b) odbory, které vedou ředitelé odborů. Regionální pracoviště jsou na úrovni odborů, v jejich čele je ředitel regionálního pracoviště;
- c) oddělení, která vedou vedoucí oddělení.

Organizační struktura je přehledně zobrazena v příloze ročenky na straně 120.

Vize AOPK ČR

Příroda a krajina dlouhodobě v příznivém stavu, přispívající ke kvalitnímu životu obyvatel České republiky.

Poslání AOPK ČR

Posláním AOPK ČR je uchovat přírodu a krajinu České republiky – součást našeho společného dědictví. Tuto veřejnou službu naplňujeme pestrou škálou činností:

- Sledujeme stav biodiverzity a krajiny na území celé České republiky. Spolupracujeme s akademickými pracovišti na výzkumu. Výsledky sledování a výzkumu interpretujeme, využíváme v praktické ochraně přírody a krajiny a publikujeme. Vydáváme i vlastní odborná periodika a publikace.
- Spravujeme **24 chráněných krajinných oblastí** (stav k 31. 12. 2024) a více než 800 národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a dalších zvláště chráněných území, o tato území také pečujeme s cílem zachovat a zlepšit stav zdejších předmětů ochrany. Péči plánujeme zpravidla na deset let.

- Chráníme ohrožené druhy. Vydáváme červené seznamy druhů. Pro nejohroženější rostliny a živočichy zpracováváme a realizujeme záchranné programy, programy péče a regionální akční plány na území celé České republiky.
- Provozujeme Ústřední seznam ochrany přírody a celostátní Informační systém ochrany přírody, data poskytujeme všem zájemcům zdarma.
- Vytváříme oborové metodiky a standardy, zpracováváme odborné posudky a zajišťujeme odbornou podporu veřejné správy.
- Pomáháme zlepšovat stav přírody a krajiny v České republice administrací dotačních programů i přímou realizací praktických opatření (zlepšování druhové skladby a prostorové struktury lesů, vodního režimu, revitalizace toků, péče o ohrožené biotopy a druhy, obnova nelesní a intravilánové zeleně).
- Ukazujeme krásy přírody veřejnosti. Přímou v terénu organizujeme programy pro veřejnost a budujeme naučné stezky, pozorovatelné, informační a návštěvní střediska – Domy přírody. Provozujeme také veřejnou přírodovědnou knihovnu s více než 20 000 svazky. Spolupracujeme s médii.
- Při naší činnosti se neobejdeme bez spolupráce s vlastníky a hospodáři, obcemi a kraji, odbornými institucemi a neziskovými organizacemi.
- Spolupracujeme na společných projektech a vyměňujeme si informace se zahraničními a mezinárodními organizacemi.

Při naší práci se kromě platné legislativy řídíme etickým kodexem organizace.

Rada AOPK ČR

Poradním orgánem ředitele je Rada AOPK ČR. Jejím cílem je otevřít profesionální ochranu přírody zainteresované veřejnosti z řad uznávaných osobností zejména z oblasti vědy, zákonodárců, veřejné správy, hospodářů a neziskového sektoru. Rada diskutuje strategická rozhodnutí a přináší podněty k činnosti AOPK ČR, je platformou pro výměnu názorů, znalostí a zkušeností. Členství v Radě je čestné, bez nároku na odměnu. Seznam jejích členů je uveden na straně 119 ročenky.

Medvěd, rys a vlk se u nás vyskytují společně pouze v CHKO Beskydy. Foto Dana Bartošová

2. Ochrana přírody a krajiny | Pavel Pešout

Zajištění výkonu státní správy v číslech

AOPK ČR vykonává státní správu v ochraně přírody a krajiny podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny („zákon“) na území chráněných krajinných oblastí („CHKO“) (s výjimkou CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce¹), mimo vojenské újezdy; a dále na území národních přírodních rezervací („NPR“), národních přírodních památek („NPP“) a jejich ochranných pásem mimo vojenské újezdy a mimo území národních parků a jejich ochranných pásem.² AOPK ČR je dále příslušným orgánem ochrany přírody také na pozemcích a stavbách sloužících pro obranu státu ležících mimo vojenské újezdy, a to ve svém správním obvodu uvedeném v předchozí větě.³

Tabulka 1 Počty vydaných správních aktů podle jednotlivých kompetencí v roce 2024

Typ správního aktu	Počet
§ 4 odst. 2 – ochrana významných krajinných prvků	147
§ 4 odst. 3 – schválení LHP a LHO	143
§ 5b – odchylný postup při ochraně ptáků	27
§ 6 – registrace významných krajinných prvků	4
§ 8 odst. 1 – povolení ke kácení dřevin	164
§ 10 odst. 2 – výjimky ze zákazů poškozování či upravování jeskyně	16
§ 12 odst. 2 – ochrana krajinného rázu – závazné stanovisko	3 077
§ 12 odst. 2 – ochrana krajinného rázu – rozhodnutí ⁴	338
§ 43 odst. 1 podle § 26 – výjimky ze zákazů v CHKO	630
§ 43 podle § 29, 34, 35, 36 – výjimky ze zákazů v MZCHÚ	169
§ 44 odst. 1 – závazné stanovisko	2 961
§ 44 odst. 3 – souhlasy k činnostem v BOP	156
§ 45e odst. 2 – souhlasy k činnostem v ptačích oblastech	20
§ 45i odst. 1 – stanovisko k vlivu na území soustavy Natura 2000	626
§ 46 odst. 2 – ošetření památného stromu	10
§ 56 – výjimky ze zákazů u zvláště chráněných druhů	181
§ 56 – výjimky ze zákazů u památných stromů	10
§ 64 – omezení nebo zákaz vstupu z důvodu ochrany přírody	3
§ 66 – omezení a zákazy činnosti	4
§ 78 odst. 1 ve spojení s § 77a odst. 4 písm. z) – stanoviska a vyjádření k územně plánovací dokumentaci	406
§ 86 – odstranění následků neoprávněných zásahů	5
§ 87 – přestupky fyzických osob	851
§ 88 – přestupky právnických osob a fyzických osob podnikajících	63

1 Zde jsou příslušným orgánem Správa národního parku Šumava a Správa národního parku České Švýcarsko dle § 78 odst. 2 zákona.

2 Kompetence AOPK ČR k výkonu státní správy vyplývají z § 78 zákona.

3 Ust. § 78 odst. 18 zákona.

4 Včetně společných rozhodnutí vydávaných dle ust. § 83 odst. 9 z č. 114/1992 Sb., s plnou aplikovatelností ustanovení od 1. 7. 2024.

Mezi další úkoly AOPK ČR patří poskytování finančních náhrad za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření podle § 58 zákona na celém území České republiky mimo území národních parků a jejich ochranných pásem a mimo CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce.⁵

Ve vybraných oblastech má AOPK ČR celostátní působnost (např. odborná podpora výkonu státní správy, provádění inventarizačních přírodovědných průzkumů a monitoringu, zpracování a poskytování dat v ochraně přírody). AOPK ČR dále v obvodu své územní působnosti zpracovává a předkládá ke schválení plány péče o CHKO, NPR, NPP a jejich ochranná pásma a zpracovává a schvaluje plány péče o přírodní rezervace, přírodní památky a jejich ochranná pásma. V obvodu své územní působnosti AOPK ČR dále zpracovává záchran-
né programy pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů⁶. AOPK ČR je také znaleckým ústavem a vědeckým orgánem CITES.⁷ Ve spolupráci s odbornými, výzkumnými a vědeckými pracovišti se soustavně věnuje informační a osvětové činnosti.

V souvislosti s přijetím nového stavebního zákona (z. č. 283/2021 Sb.), který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2024, bylo pro záměry podléhající povolování podle stavebního zákona nebo posouzení vlivů na životní prostředí⁸ (dále jen „záměry JES“) zavedeno jednotné environmentální stanovisko (JES)⁹, které procesně slučuje podkladové správní úkony dle¹⁰ zákonů v oblasti životního prostředí (včetně ochrany přírody) do jediného výstupu. Výjimkou jsou záměry ve zvláště chráněných územích a lokalitách soustavy Natura 2000, kde posouzení zájmů ochrany přírody není součástí JES, ale orgán ochrany přírody (zde AOPK ČR v obvodu její územní působnosti) je posoudí ve společném řízení a vydá jedno společné rozhodnutí¹¹.

Vyplácení náhrady újmy za ztížení hospodaření

Miloš Brotz, Jana Hovorková, Tomáš Pech

AOPK ČR je dle ust. § 78 odst. 4 ZOPK na celém území České republiky, mimo území národních parků, CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce a vojenských újezdů, příslušná k posuzování žádostí a k vyplácení náhrady újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření dle ust. § 58 ZOPK.

V roce 2024 obdržela AOPK ČR celkem 831 žádostí o náhradu újmy, z toho 817 žádostí za újmu, která vznikla v roce 2023, a 13 žádostí o náhradu újmy vzniklou v roce 2024.

Celkový požadavek na náhradu újmy podle žádostí obdržených v roce 2024 činil více než 547 mil. Kč. Požadovaná výše náhrady se oproti předchozímu roku snížila. Okruh žadatelů

se stále rozšiřuje, oproti loňskému roku obdržela AOPK ČR o 81 žádostí o náhradu újmy více, ale žádosti o náhradu újmy jsou menšího objemu, než ty za předchozí rok.

Asi nejdůležitější legislativní novinkou v roce 2024, která ovlivnila podmínky poskytování finanční náhrady, bylo přijetí vyhlášky 43/2024 Sb. účinné od 1. 3. 2024. V ní se novelizovala vyhláška č. 432/2005 Sb., ve znění vyhlášky 443/2023 Sb., aktualizací podmínek výpočtu náhrady v důsledku ztížení pastvy hospodářských zvířat v oblastech opakovaného výskytu vlka obecného. Stále rostoucímu počtu žadatelů o náhrady za tyto újmy usnadnila přípravu podání žádosti aplikace Wolfgang, která je k dispozici na webu, který AOPK ČR provozuje na adrese www.navratvlku.cz.

Pro všechny, kdo řeší náhrady zemědělských újem, se stal důležitým Věstník MŽP částka 7, ve kterém byly nejen upřesněny platnosti proměnných veličin určujících sazby, které jsou nezbytné pro výpočet náhrad pro újmy vzniklé a trvající v roce 2024, ale byly rovněž aktualizovány veličiny platné v nadcházejícím roce 2025. Nově se tedy budou ve Věstnících MŽP zveřejňované velikosti proměnných veličin vztahovat k následujícímu roku. Tím budou předem známy podmínky náhrady škody a stanovení výše náhrady se tak stane pro žadatele spravedlivějším, protože bude kalkulováno podle podmínek platných v období, kdy újma trvala.

V roce 2024 bylo v rámci náhrad újmy za omezení zemědělského a lesnického hospodaření vyplaceno celkově 680,7 mil. Kč. Byly propláceny zejména žádosti za rok 2023 přijaté v roce 2024, ale částečně i žádosti za újmu vzniklou v roce 2024 a také žádosti z předchozích let, jejichž posuzování si z různých důvodů vyžádalo delší čas. Celková výše vyplacených náhrad oproti roku 2023 významně vzrostla. Vyšší vyplacená částka, než je výše požadované náhrady, je dána tím, že v roce 2024 byly propláceny i některé náhrady újmy, o které bylo žádáno již v předchozích letech. Přitom některé skutečně velké a složité žádosti z předchozích let se ani v roce 2024 uzavřít nepodařilo.

V celkovém finančním objemu stále výrazně převyšují žádosti o náhradu újmy na lesní půdě nad žádostmi na zemědělském půdním fondu.

Přehled o požadovaných a vyplacených náhradách újmy v posledních 5 letech je uveden v **tabulce 2**.

Tabulka 2 Náhrada újmy v posledních 6 letech

Rok	Zažádáno (mil. Kč) *	Vyplaceno (mil. Kč) **
2019	159,4	131,0
2020	230,5	131,0
2021	362,7	179,9
2022	493,6	273,2
2023	543,0	200,3
2024	547,2*	680,7

* zahrnuje žádosti v daném roce přijaté

** jde o souhrnné číslo obsahující v daném roce vyplacené náhrady administrované z předchozího účetního období

5 Ust. § 78 odst. 7 zákona.

6 Ust. § 52 zákona.

7 Ust. § 27 zákona č. 100/2004 Sb. (zákon o obchodování s ohroženými druhy).

8 Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí.

9 Zákon č. 148/2023 Sb. a související zákon č. 149/2023 Sb.

10 Ust. § 83 odst. 9 zákona. S ohledem na přechodná ustanovení stavebního zákona (§ 334a) nastala plná aplikovatelnost tohoto ustanovení od 1. 7. 2024.

11 Včetně společných rozhodnutí vydávaných dle ust. § 83 odst. 9 z. č. 114/1992 Sb., s plnou aplikovatelností ustanovení od 1. 7. 2024.

Odborná podpora při přípravě legislativy

Jana Kinská dal Borgo, David Lacina, Jindřiška Jelínková, Jaromír Kosejk

AOPK ČR se v roce 2024 podílela na tvorbě či připomínkování řady právních předpisů v oblastech napříč svými kompetencemi.

Příprava novely zákona o ochraně přírody a krajiny ve věci druhové ochrany, ochrany dřevin a vyhlášení národního parku Křivoklátsko

V roce 2024 pokračovala AOPK ČR spolu s Ministerstvem životního prostředí na přípravě rozsáhlé novely zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny týkající se především komplexní revize zvláštní druhové ochrany. Má zefektivnit a racionalizovat systém ochrany druhů v ČR a zohledňuje současný stav poznání o výskytu a míře ohrožení jednotlivých druhů. AOPK ČR připravila a s odbornými institucemi komunikovala metodický materiál k výkladu pojmů populace, místní populace a biotop druhu, připravila indikativní seznam nově kategorizovaných zvláště chráněných druhů a zahájila věcnou přípravu vyhlášek k běžnému hospodaření, péči o handicapovaná zvířata v záchranných stanicích a značení neživých jedinců zvláště chráněných druhů. Novela také upravuje obecnou ochranu dřevin, zejména zavádí v případě kácení souvisejícího se stavebními záměry povinnost ukládání náhradní výsadby a následnou péči jako kompenzaci za újmu vzniklou pokácením dřeviny s tím, že pokud nelze náhradní výsadbu uložit v plném rozsahu, nebo vůbec, zavádí povinnost určit poplatek za kácení dřevin. Ten se vypočítá dle nové přílohy zákona „Určení poplatkové hodnoty dřeviny a náhradní výsadby za kácení dřevin“, která vychází ze zjednodušené metodiky AOPK ČR „Oceňování dřevin rostoucích mimo les“.

Součástí návrhu zákona je také novela § 44, kterou iniciovala AOPK ČR, kde je nově zaveden oznamovací režim pro některé typy činností v ZCHÚ, a to za účelem zefektivnění činnosti orgánů ochrany přírody a odlehčení stávající byrokratické zátěže při vedení správního řízení k množství drobných záměrů bez možného reálného vlivu na předměty ochrany ZCHÚ.

Novela je dále vyústěním dlouhodobých snah o vyhlášení národního parku Křivoklátsko, který se má rozkládat v nejcennější centrální části stávající chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko.

Příprava novely zákona o předcházení ekologické újmy a její nápravě

AOPK ČR v roce 2024 pokračovala s Ministerstvem životního prostředí na přípravě novely zákona č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě. Ekologická újma na vodách je například navázána na překročení konkrétních limitních hodnot stanovených prováděcími právními předpisy. Definice ekologické újmy na druhích a přírodních stanovištích je upravena tak, aby umožnila vyhodnocovat a následně řešit ekologickou újmu v lokálním, nikoli jen v celostátním měřítku jako doposud. Novela posiluje odbornou pozici AOPK ČR, která bude v řízeních ve věci ekologické újmy na druhích a sta-

novištích vydávat závazné stanovisko k posouzení dopadu na konkrétní druhy a stanoviště včetně navržení preventivních a nápravných opatření.

Příprava novely zákona č. 115/2000 Sb. o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy

Společně s Ministerstvem životního prostředí se AOPK ČR podílela na přípravě novely zákona, která zohlední vyplácení náhrad škod vlkem obecným na všech druzích hospodářských zvířat (nikoli jen na vybraných domestikovaných druzích), zohlední legalitu chovů dle plemenářského zákona a zejména stanoví vznik vyhlášky s minimálními parametry zabezpečení ovcí a koz pro nárok na náhradu škody. Novela byla předložena jako pozměňovací návrh k veterinárnímu zákonu a příprava vyhlášky bude pokračovat v roce 2025.

AOPK ČR rovněž připomínkovala návrh zákona o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie (OZE) a o změně souvisejících zákonů (ZOZE). Zákon upravuje vznik akceleračních zón, kde se pro záměry OZE uplatní speciální zjednodušené povolovací postupy. Akcelerační zóny nebude možné z důvodu ochrany veřejného zájmu na ochraně přírody a krajiny vymezit například na území soustavy Natura 2000, ZCHÚ a jejich ochranných pásech, nadregionálních biocenter ÚSES, a některých dalších cenných lokalitách. Mimo akcelerační zóny se uplatní dílčí zjednodušení povolovacího procesu, kdy není třeba vydávat rozhodnutí o stanovení odchylného postupu podle § 5b a výjimku podle § 56 ZOPK, pokud záměr OZE obsahuje adekvátní podmínky a zmírňující opatření k zabránění usmrcování, zraňování, vyrušování ptáků či zvláště chráněných druhů živočichů nebo ničení jejich biotopů.

Znalecký ústav

Jana Kinská dal Borgo

AOPK ČR je zapsána do seznamu znaleckých ústavů ve smyslu zákona č. 254/2019 Sb. pro obory ekonomika a životní prostředí včetně přírody a krajiny (odvětví a specializace: botanika, dendrologie a arboristika, ekologie suchozemských systémů, ekologie vodních a na vodu vázaných ekosystémů, hydrobiologie, krajinná ekologie, ochrana přírody a krajiny, zoologie, oceňování lesa, rostlinstva a nerostů, oceňování zvířat a zvěře vč. určování hodnoty exotických zvířat). V roce 2024 vydala celkem 2 znalecké posudky, zadavatelem byly orgány veřejné moci. Jeden posudek byl zpracován v odvětví zoologie, druhý v odvětví dendrologie a arboristika. Častými dotazy ze stran orgánů veřejné moci i soukromých subjektů jsou požadavky na zpracování posudku z pohledu ocenění nemovitých věcí podle oceňovací vyhlášky. AOPK ČR takové posudky však nezpracovává.

2. 1 Ochrana krajiny

Jaromír Kosejk

V ochraně krajiny, která je jedním ze základních předmětů ochrany v CHKO a patří k hlavním činnostem AOPK ČR, se podle zákona o ochraně přírody a krajiny uplatňují především krajinný ráz, územní systém ekologické stability, významné krajinné prvky a v širším měřítku také dřeviny rostoucí mimo les. Jedním ze zásadních pilířů ochrany krajiny jsou nástroje územního a krajinného plánování.

AOPK ČR nejen v rámci přístupu ke krajině spolupracuje s celou řadou odborných organizací, univerzit, Českou komisí pro UNESCO či Českou komorou architektů (ČKA). V rámci soutěže Česká cena za architekturu, kterou ČKA pořádá, vyhlašuje AOPK ČR svou vlastní cenu partnera pro architektonický záměr, který byl realizován s ohledem na krajinné hodnoty daného místa. V roce 2024 udělila ocenění pro zvoničku v Krásné jako tradiční prvek, který udržuje kontinuitu duchovní tradice horské krajiny Beskyd (box 1). V roce 2024 se AOPK ČR dále dohodla s ČKA na pokračování smluvní spolupráce nejen na České ceně za architekturu, ale i společném postupu při ochraně krajiny a udržitelném rozvoji výstavby.

V září 2024 proběhlo již VIII. společné setkání s pracovníky Národního památkového ústavu v prostorách hospitálu Kuks. Tématem byla barokní krajina pohledem ochrany přírody a památkové péče. Zazněly příspěvky týkající se historické kulturní krajiny, komponované krajiny či historických alejí v tradičních lokalitách (mimo jiné Kuks, Jičínská lipová alej, Broumovsko, Babiččino údolí, či Lednicko-valtický areál a území CHKO Soutok) z různých pohledů (např. historie, kulturní význam, péče, barokní krajina z pohledu archeologie či okrasné rostliny v baroku s invazivním dědictvím). Součástí setkání byla také prohlídka hospitálu a obce Kuks včetně galerie loutek a areálu Žireč s unikátním Braunovým betlémem v Novém lese. Pokračovala také společná diskuse a výměna informací o vlivu solárních a větrných elektráren na společně chráněné kulturní a historické hodnoty a konstruktivní přístup při ochraně společných hodnot v připravované CHKO Krušné hory.

V rámci větší objektivizace hodnocení krajinného rázu využívá AOPK ČR dlouhodobě Architektonickou komisi AOPK ČR, která je poradním orgánem ředitele sekce ochrany přírody a krajiny. Ta se zabývá vybranými záměry, které byly svým charakterem či rozsahem neobvyklé. V roce 2024 se jednalo například o plány na vybudování rozsáhlého resortu, jehož součástí mají být hotely, wellness, svatební stodola, parkovací domy a další objekty. Jiné složitější či netradiční záměry k výstavbě na území CHKO projednávaly architektonické komise při regionálních pracovištích AOPK ČR.

V roce 2024 vykonávala AOPK ČR z kapacitních důvodů omezenou odbornou podporu výkonu státní správy v oblasti ochrany krajiny pro ostatní orgány státní správy.

2. 1. 1 Krajinný ráz

Vladimír Mikeš

Změny stavebního zákona a související legislativy přinesly úpravu některých formálních procesů v rozhodování o stavbách. Trvá ale především potřeba koncepčního přístupu k ochraně krajinného rázu pomocí nástrojů územního plánování. AOPK ČR dlouhodobě prosazuje objektivizaci hodnocení krajinného rázu, která zajistí jednotnost, transparentnost a předvídatelnost v rozhodování.

K tomu přispívá také nová metodika hodnocení krajinného rázu, která byla v roce 2024 dokončena včetně aplikačních příruček pro hodnotitele i orgány ochrany přírody a po ukončení oponentního řízení bude v roce 2025 vydána. Část metodiky, která se týká hodnocení krajinného rázu území (dříve „preventivního hodnocení“), je již využívána jako podklad pro zadání konkrétních studií hodnocení krajinného rázu CHKO. Metodika zohledňuje diferencovaný přístup k rozhodování o záměrech a ochranných podmínkách v územně plánovací dokumentaci na základě hodnot v konkrétních částech řešeného území.

S využitím metodiky začala postupná aktualizace studií hodnocení krajinného rázu v CHKO financovaná převážně z Národního plánu obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO-POPFK). Bylo dokončeno hodnocení krajinného rázu připravované CHKO Soutok a zahájeny práce na hodnocení krajinného rázu připravované CHKO Krušné hory a dále na hodnocení krajinného rázu CHKO Český les, Třeboňsko, Jizerské hory a Lužické hory.

V roce 2024 se konala dvě on-line setkání krajinářů a staveřů AOPK ČR. Nejvíce byla diskutována témata související se změnami legislativy, s nástroji digitalizace stavebního řízení a problematika akceleračních zón pro výstavbu obnovitelných zdrojů energie. Účastníkům setkání byla také představena aktuální verze metodiky hodnocení krajinného rázu.

AOPK ČR také v roce 2024 vykonávala odbornou podporu výkonu státní správy v oblasti ochrany krajiny pro ostatní orgány státní správy, kdy vydala 10 odborných stanovisek k hodnocení krajinného rázu a 31 odborných stanovisek ke zpracování územně plánovacích dokumentací.

2. 1. 2 Územní systém ekologické stability

Pavlína Truhlářská

Po ukončení projektu „Plán ÚSES v CHKO“ financovaného z OPŽP se v roce 2024 pracovalo na zveřejnění datových podkladů. Všechny dokumentace z 20 CHKO jsou nyní dostupné k nahlédnutí v knihovně AOPK ČR a zveřejněné na webových platformách (box 2).

Na výše uvedené navazuje nový projekt „Tvorba koncepčních dokumentů pro péči o vybraná chráněná území – plány ÚSES

Cena AOPK ČR v soutěži Česká cena za architekturu

Vladimír Mikeš

AOPK ČR navrhovala již poosmé vlastní Mimořádnou cenu v rámci soutěže Česká cena za architekturu, kterou pořádá Česká komora architektů. Ocenění AOPK ČR tentokrát získala realizace Zvoničky v Krásné (Kocián & Liška architekti, autoři Zdeněk Liška, Václav Kocián) (1). AOPK ČR oceňuje tradiční prvek, který udržuje kontinuitu duchovní tradice horské krajiny Beskyd. Vzdušná dřevěná konstrukce s šindelovou krytinou a obložení stěn v sobě spojuje typické místní stavební zvyklosti s moderním výrazem současné dřevostavby. Zvonička svým průčelím otevřeným do okolní krajiny láká návštěvníky k zastavení a nahlédnutí dovnitř. Forma se symbolicky otevírá směrem do krajiny jako trychtýř, který má nést zvuk zvonu. Ten se zachoval z kapličky, která tu stála dříve, a je umístěn v průčelí objektu pod hřebenem střechy. Objekt je rozdělen na dva prostory: závětrří s lavičkou a nikou pro umístění kytice či svíčky a zadní část s lanem pro ovládnutí zvonu. Tento manipulační prostor odděluje perforovaná příčka z dřevěných smrkových lamel, v níž je zakomponován dubový kříž z trámů – jeden z fragmentů z původní stavby. Zvonici po setmění osvětluje svítidlo umístěné u podlahy manipulačního prostoru, takže skrz laťování vrhá na šikmé plochy podhledů paprsky a stíny připomínající symbol božského oka.

Na druhém místě se ve výběru AOPK ČR umístila Rekonstrukce venkovského stavení od kanceláře MIRAMARI Design – Prague (autoři Monika Turner, František Brychta). Dům se nachází v malé vesničce u Kladruhu, která má zachovanou historickou urbanistickou strukturu (2). Zachováním obvodového zdí i celé hmoty objektu autoři rekonstrukce typický urbanismus respektovali, navíc zachovali podobu štítu směřujícího do prostoru návsi. Směrem do zahrady jsou pak využity současné funkční prvky v podobě velkoformátových oken, která umožňují komfortní užívání stavení v souladu se současným životním stylem.

AOPK ČR také ocenila jako třetí v pořadí realizaci Štvanické lávky v Praze (3) od ateliéru AI PRAHA (autoři Petr Tej, Marek Blank, Jan Mourek, Aleš Hvízdal, Jan Hendrych). Realizace je příkladem citlivého vstupu novostavby do prostředí městské krajiny s říčním profilem. Lávka zpřístupňuje chodcům a cyklistům pražský ostrov Štvanice, který tvoří součást typické a nezměnitelné krajiny široké říční nivy v oblasti Holešovic a Karlína. ■

Všechna foto archiv České komory architektů.

Zveřejnění aktualizovaných koncepčních vrstev ÚSES

Pavlaína Truhlářská

V roce 2024 probíhaly práce na zveřejnění vrstev a podkladů z projektu „Plán ÚSES v CHKO“. Projekt zahrnoval vypracování studií pro dvacet CHKO (CHKO Beskydy, Bílé Karpaty, Blaník, Blanský les, Broumovsko, České středohoří, Český kras, Český les, Český ráj, Jeseníky, Jizerské hory, Křivoklátsko, Lužické hory, Moravský kras, Orlické hory, Pálava, Slavkovský les, Třeboňsko, Železné hory, Žďárské vrchy).

Cílem studií byla revize a aktualizace stávajících dokumentací a návrh nového metodicky sjednoceného vymezení ÚSES. Během zpracování analytických i rozborových částí plánu ÚSES se odborné týmy zpracovatelů musely vypořádat s řadou metodických chyb, které platné vymezení ÚSES obsahovalo. Zároveň AOPK ČR dohlížela na zohlednění všech aspektů ochrany přírody i krajiny, zejména na propojení přírodních biotopů tak, aby nedocházelo k fragmentaci krajiny.

I přes to, že se na projektu podíleli 4 různí zhotovitelé, výsledkem je jednotná struktura dat, která byla poskytnuta jako územně analytický podklad pro jednotlivé úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady. Vrstvu si také všechny dotčené orgány státní správy mohou stáhnout z portálu uap.nature.cz.

Díky jednotné struktuře vektorizovaných dat je možné poskytovat koncepci i jako službu na mapovém portálu (webgis.nature.cz - Mapomat), kde je vrstva dělena dle hierarchického uspořádání nadregionálního, regionálního a lokálního ÚSES.

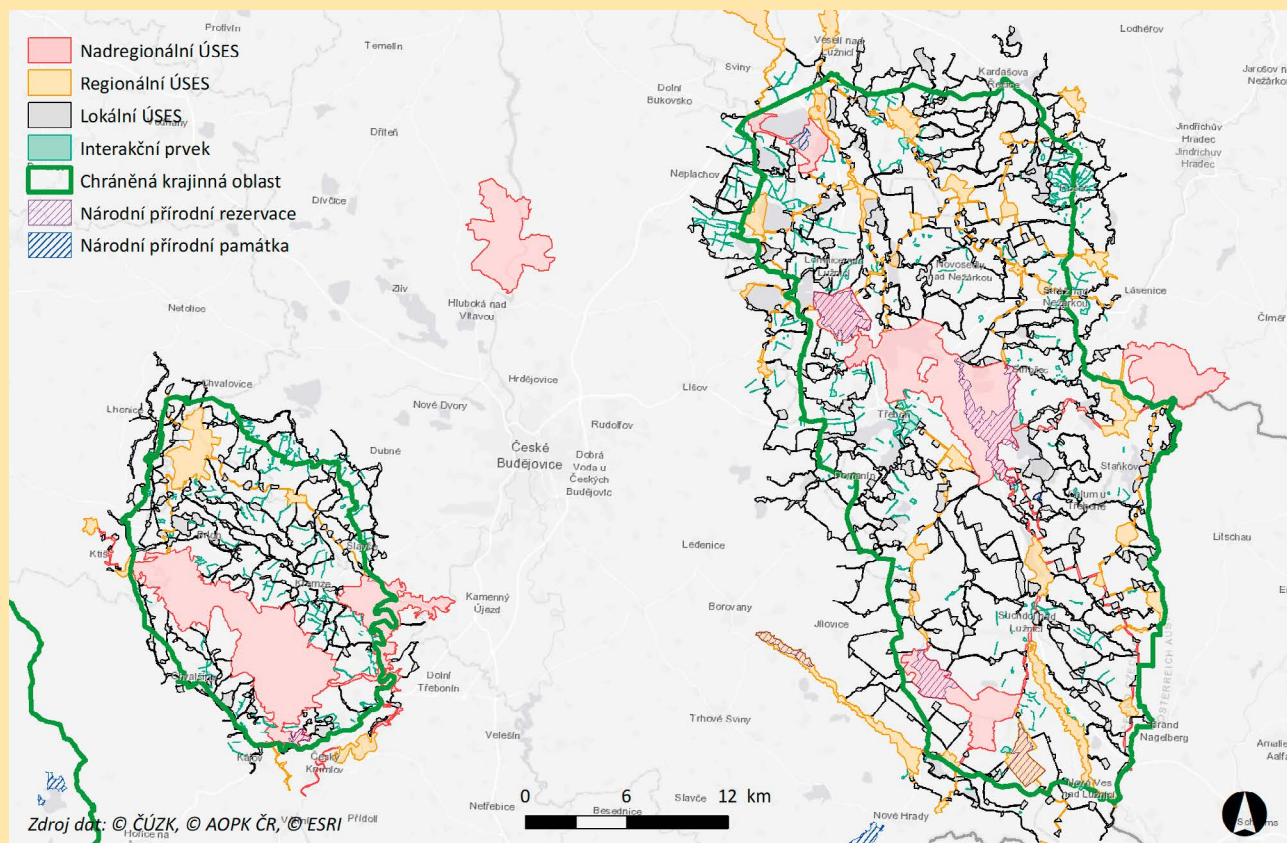
Každý uživatel si tak snadno může rozbalit, zapnout/vypnout požadovanou vrstvu biocenter, biokoridorů a interakčních prvků na podkladu základní mapy.

Veřejnosti jsou data poskytnuta i ke stažení ve formátu ESRI shapefile skrz webovou stránku data.nature.cz. Na těchto stránkách je možné stáhnout i Územně technický podklad ÚSES zpracovaný v roce 1996. Vrstva obsahuje hranice nadregionálních biocenter a biokoridorů, hranice regionálních biocenter a biokoridorů a jejich osy. Informace o poskytovaných vrstvách jsou zveřejněny na metadata.nature.cz.

Kompletní tištěná dokumentace včetně CD, které obsahuje všechny odevzdané výstupy, jsou k lokální výpůjčce v knihovně AOPK ČR.

Popis obrázku

V rámci aktualizace ÚSES na území regionálního pracoviště Jižní Čechy došlo k podstatným změnám a rozšířením, jež reagují na aktuální ekologické podmínky a potřebu ochrany krajinných hodnot. Hranice stávajících skladebných částí ÚSES byly upraveny v souladu s rozšířením cenných přírodních ploch. Například v CHKO Třeboňsko došlo k zahrnutí lokalit, kde byla ukončena těžba a kde jsou umožněny přirozené sukcesní procesy.

Aktualizace registrovaných VKP v Jihomoravském kraji

Tereza Štefanová

Významné krajinné prvky (dále jen „VKP“) představují území ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná, která utvářejí typický vzhled krajiny nebo přispívají k udržení její stability. AOPK ČR shromažďuje data o registrovaných VKP na území ČR postupně od roku 2013. V roce 2024 byl zpracován poslední, Jihomoravský kraj.

Analýza registrovaných VKP v Jihomoravském kraji

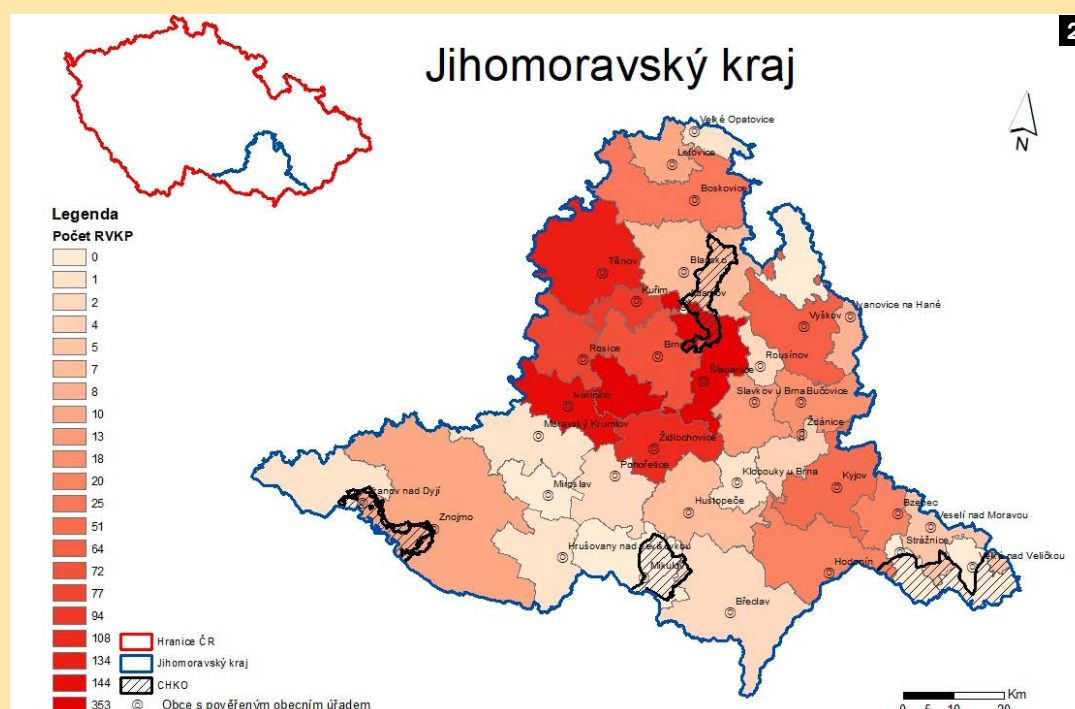
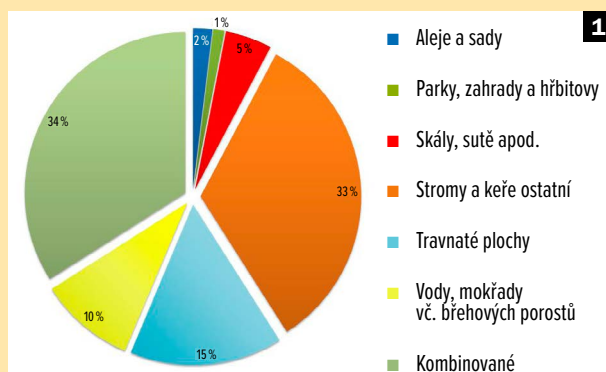
V Jihomoravském kraji leží 33 obcí s pověřeným obecním úřadem rozdělených do sedmi okresů. Během sběru dat zde bylo zjištěno celkem 1 235 registrovaných VKP. Takto vysoké číslo je dáno specifickým přístupem k registraci VKP v okrese Brno-venkov, kde bylo mezi lety 1993–2022 zaregistrováno 72 % VKP Jihomoravského kraje. To výrazně zkresluje statistiku, podle které je průměrně v každé obci kraje zaregistrováno cca 37 VKP. Obcí, které mají alespoň 1 registrovaný VKP, je 44. Po převedení těchto čísel na plošné jednotky vychází, že v oblasti je průměrně jeden registrovaný VKP na 5,8 km². Je-li zahrnuta pouze rozloha obcí, které mají registrované VKP, vychází 1 registrovaný VKP na 5,2 km². Nejvíce registrovaných VKP se nachází v obci s pověřeným obecním úřadem Šlapanice (353), následují obce Ivančice (144), Tišnov (134), Židlochovice (108) a Kuřim (94). Několik desítek VKP mají obce Rosice (77), Brno (72), Vyškov (64), Kyjov (51), Boskovice (25) a Hodonín (20). Následují obce Bučovice (18), Slavkov u Brna (13), Letovice (10), Znojmo (10) a dalších 13 obcí, které mají jednotky registrovaných VKP. Zcela bez registrovaných VKP jsou obce Adamov, Bzenec, Mikulov, Miroslav, Strážnice a Velká nad Veličkou.

Jiný pohled poskytuje prostorové rozložení VKP. Při porovnání rozlohy obce a počtu VKP vychází, že převahu má obec Kuřim

(12,2 VKP/10 km²). Následují obce Šlapanice (10,29 VKP na 10 km²), Ivančice (8,35 VKP na 10 km²) a Židlochovice (5,56 VKP na 10 km²) a Studénka (17,96 VKP na 10 km²). Největší počet významných krajinných prvků byl v Jihomoravském kraji registrován v roce 2000 (235), dále pak v letech 1995 (185), 2002 (171), 1998 (161) a 1996 (123). Celkově bylo v Jihomoravském kraji nejvíce VKP registrováno do roku 2002 (celkem 96 %). Na území Moravskoslezského kraje převládají registrované VKP v kategorii kombinované prvky (34 %) a stromy a keře ostatní (33 %), následují travnaté plochy (15 %), vody, mokřady vč. břehových porostů (10 %), skály, sutě apod. (5 %), aleje a sady (2 %) a parky, zahrady a hřbitovy (1 %).

Popis obrázků

1. Zastoupení registrovaných VKP v Jihomoravském kraji podle druhu
2. Distribuce registrovaných VKP podle jednotlivých obcí s pověřeným obecním úřadem v Jihomoravském kraji, mapa Tereza Štefanová

a PHKR“, financovaný z NPO-POPFFK. Zaměřuje se na 4 CHKO v působnosti AOPK ČR, které nebyly zahrnuty v předchozím projektu (CHKO Kokořínsko-Máchův kraj, Brdy, Litovelské Pomoraví a Poodří). V těchto CHKO probíhá aktualizace již stávajícího vymezení. Dále projekt zahrnuje revizi a aktualizaci metodicky sjednoceného vymezení skladebných částí ÚSES na území nově vyhlášené CHKO Soutok a připravované CHKO Krušné hory. Projekt má být ukončen v závěru roku 2025.

V rámci jednání odborné skupiny ÚSES byly vyhotoveny teze pro nutně přepracování metodiky vymezení ÚSES, přičemž byly identifikovány hlavní cíle ÚSES v moderní ochraně přírody a krajiny, potřebné podklady pro vymezení ÚSES a principy vymezení ÚSES z hlediska konektivity přírodních biotopů s ohledem na potřeby a ekologické nároky indikačních druhů, zejména těch nejvzácnějších, kterým je třeba zajistit odpovídající ochranu, nově vyžadovanou také Nařízením o obnově přírody.

V únoru 2024 byl zveřejněn standard SPPK C 01 002 „Vytváření ÚSES (plány a projekty)“, který definuje jednotnou strukturu a podrobnost výstupů dokumentace plánů a projektů ÚSES a obsahuje také rozsah služeb poskytovaných autorizovanými projektanty ÚSES.

V roce 2024 vypracovala AOPK ČR v rámci podpory výkonu státní správy 7 odborných stanovisek týkajících se ÚSES.

2. 1. 3 Významné krajinné prvky

Tereza Štefanová, Jana Šmídová

AOPK ČR provádí v rámci jednotlivých krajů ČR již několik let postupný sběr informací k registrovaným VKP. Cílem je nejen získání představy o stavu registrovaných VKP na území ČR, ale rovněž zjištění přístupu příslušných obcí k tomuto nástroji v ochraně přírody a krajiny. Přestože od 1. 1. 2024 jsou registrované VKP v kompetenci obcí s rozšířenou působností, byly údaje za Jihomoravský kraj získávány nadále od obcí s pověřeným obecním úřadem. Důvodem bylo zachování kontinuity průběhu aktualizace pro poslední z dosud nezpracovaných krajů.

V roce 2024 byla provedena analýza registrovaných VKP v Jihomoravském kraji, ve kterém bylo zjištěno 1 235 registrovaných VKP. Z důvodu neproběhlé digitalizace potřebných dokumentů bylo obtížné získávat z úřadů informace a materiály. Jejich zaslání často předcházelo složité vyhledávání v archívech a časově náročné skenování či přepisování požadovaných údajů. V řadě případů se registrační listiny nepodařilo dohledat (box 3).

V roce 2024 vypracovala AOPK ČR v rámci podpory výkonu státní správy 26 odborných stanovisek k registraci, zrušení registrace, či zásahům do VKP.

AOPK ČR v roce 2024 přebírala souhrnnou studii uplatnění geograficky nepůvodních druhů (GND) dřevin pro přírodní lesní oblasti v České republice, která navazuje na dílčí studie zpracované v letech 2018–2023. Cílem souhrnné studie bylo

vytvořit podmínky pro širší využití dílčích studií nad rámec jejich dosavadního účelu, kde návrhy limitů uplatnění GND sloužily jako podkladem ke zpracování závazných stanovisek orgánů ochrany podle § 23 odst. 1 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích z hlediska zavádění GND lesních dřevin, nezbytných ke schválení oblastních plánů rozvoje lesů. Pozornost byla také věnována uplatnění GND při adaptaci lesa na klimatickou změnu. Výsledky studie byly publikovány v časopise Ochrana přírody č. 5/2024.

2. 1. 4 Dřeviny rostoucí mimo les

Brigita Neumannová

V roce 2024 pokračovaly práce na vývoji a aktualizacích standardů péče o přírodu a krajinu. V lednu byl vydán standard z řady E (speciální opatření druhové ochrany) SPPK E02 005 „Péče o stromy jako biotop vzácných druhů organismů“. Definuje postupy využívané pouze za účelem vytváření či udržování mikrostanovišť ohrožených a vzácných druhů živočichů v situaci, kdy se cílový druh na řešené ploše či v její blízkosti vyskytuje a jeho přežití není možné zajistit prostřednictvím péče uvedených ve standardech řady A – arboristické standardy.

Byla dokončena aktualizace standardu SPPK A02 009 „Speciální zásahy na stromech“, definující postupy používané při specifických typech zásahů, které mají charakter výjimečných opatření a je vhodné je realizovat pouze ve zvláště opodstatněných případech. Dokončena byla i dlouho očekávaná podrobná revize standardu SPPK A02 002 „Řez stromů“, kde hlavní úpravy souvisejí s nutností vyjasnění nesrovnalostí v odborné terminologii a s potřebou doplnit a upřesnit stávající techniky a technologie řezu stromů. V souvislosti s revizemi těchto standardů došlo i k formálním úpravám standardu SPPK A02 001 „Výsadba stromů“ a menšími formálními úpravami prošel i standard SPPK A02 003 „Řez a výsadba keřů a lián“.

V říjnu se konalo setkání dendrologů AOPK ČR v Bzenci. Program i celodenní exkurzi po zajímavých exemplářích památných a významných stromů regionu připravilo regionální pracoviště AOPK ČR Jižní Morava. Přínosné pohledy a zkušenosti týkající se péče o stromy v rámci tohoto regionu poskytli i zástupci ČSOP Kyjov a místní arboristické firmy, kteří se terénní exkurze zúčastnili.

V průběhu roku 2024 zpracovala AOPK ČR 1 znalecký posudek a v rámci podpory výkonu státní správy 137 odborných stanovisek.

2. 1. 5 Invazní druhy

Tomáš Görner

V roce 2024 se začala vydávat první opatření obecné povahy k vybraným invazním druhům z unijního seznamu, pro které jsou již schválené tzv. zásady regulace. Tyto zásady na celo-

státní úrovni řeší prioritizaci likvidace a omezování výskytu invazního druhu, popisují efektivní a povolené metody likvidace a monitorovací či osvětové aktivity. Od července 2023 jsou schváleny zásady regulace pro pajasan žláznatý a bolševník velkolepý. Právě pro tyto druhy již některé krajské úřady pro svá území začaly vydávat opatření obecné povahy, která blíže specifikují způsob nakládání s dotyčným druhem. Stejná opatření pak vydává i AOPK ČR ve své územní působnosti. V srpnu 2024 vydalo RP SCHKO Český les opatření obecné povahy pro bolševník velkolepý a koncem prosince bylo zveřejněno opatření obecné povahy pro pajasan žláznatý plošně pro všechna regionální pracoviště (box 4).

AOPK ČR se v roce 2024 intenzivně podílela na řešení problematiky prvních výskytů sršně asijské. Společně s Ministerstvem životního prostředí a Pracovní společností nástavkových včelařů (PSNV) byla zorganizována jednodenní konference Sršeň asijská aktuálně, která proběhla 20. února a sledovalo ji přes 400 online účastníků. Konala se řada přednášek pro veřejnost, školy i včelaře, včetně mezinárodních výstav a veletrhů (Natura Viva, Hanácká včela). V únoru 2024 bylo nahlášeno několik sršní dovezených se zásilkou zboží z Francie. Lokalita byla ze strany AOPK ČR monitorována celou sezónu, ale s negativním výsledkem. Další jedinci sršní asijských byli nalezeni na Opavsku koncem července. Pracovníci AOPK ČR po několika dnech pátrání našli hnízdo a zajistili jeho likvidaci. Ve spolupráci se včelaři byla v rámci vybraných lokalit instalována síť monitorovacích pastí na sršně asijské. Jde o zhruba 60 pastí, které mají ve většině případů včelaři umístěné ve svých zahradách a jsou schopni zajišťovat jejich pravidelnou kontrolu. V průběhu sezóny 2024 nebyla do pastí zachycena žádná sršeň asijská. Průzkum bude pokračovat i v sezóně 2025, bude rozšířen o další lokality, aby bylo zajištěno pokrytí všech krajů ČR.

Na seminářích a školeních byla představována metoda likvidace výmladných dřevin pomocí injekce herbicidu do kmene s ohledem na aktuálně vznikající opatření obecné povahy pro velmi výmladný pajasan žláznatý. AOPK ČR ve spolupráci s NP Podyjí uspořádala ve dnech 13. a 14. června 2024 ve Znojme a blízkém okolí dvoudenní akci s možností praktických ukázek přímo v terénu. Ve spolupráci s Botanickým ústavem AV ČR proběhla také dvě školení k tomuto tématu pro Ředitelství silnic a dálnic (duben a červen 2024).

V sezóně 2024 se již naplno rozběhly monitorovací aktivity v rámci projektu „Mapování a monitoring invazních druhů“ (tzv. InvazMap). Předmětem monitoringu je celá ČR, s výjimkou hlavního města Prahy, národních parků a vojenských újezdů. Mapování je rozděleno do 3 úrovní podrobnosti a je k němu k dispozici metodika, která byla vytvořena projektovým týmem a v začátku roku konzultována v rámci setkání odborné skupiny invazní a nepůvodní druhy.

Pracovníci AOPK ČR v roce 2024 řešili také výskyt ohnisek račích moru na Vysočině – konkrétně v červnu na potoce Nedvědička a Chlévském potoce a koncem července na potoce Bobrůvka, vše nedaleko Bystřice pod Perštejnem. Umístili zde tabule s informacemi o nákaze a o vhodných opatřeních, informovali místní samosprávy a spolupracovali s krajskou veterinární správou, která zde vydala mimořádná veterinární

opatření s cílem minimalizovat riziko rozšiřování račích moru na další místa.

Z dalších pravidelných a průběžných aktivit v oblasti invazních druhů probíhala i v roce 2024 správa a aktualizace webu invaznidruhy.nature.cz. Dále pak registrace živočichů z unijního seznamu u nekomerčních chovatelů – v srpnu 2024 se stala součástí seznamu drápatka vodní.

2. 1. 6 Neživá příroda

Luboš Stárka

AOPK ČR odborně podporuje a vykonává státní správu, zajišťuje podklady a zpracovává plány péče pro ZCHÚ také v oblasti neživé přírody. Většinu úkonů státní správy v oblasti geologie představovala v roce 2024 povolení pro průzkum a výzkum v jeskyních, vyjádření pro povolení k nakládání s podzemními vodami pro území ve správě AOPK ČR, vyjádření k záměrům těžby surovin.

Jedním z předmětů činnosti AOPK ČR je vedení Jednotné evidence speleologických objektů (JESO). Databáze byla rozšířena o možnost vkládat další typy krasových objektů (např. škrapy, krasové varhany, pěnovce, mastný flek, estavela). Další krasové objekty byly doplněny do mapové služby JESO. Pro přihlášené uživatele byla přidána možnost vyhledávat objekty dle textu v popisu událostí nebo exportovat údaje o vchodech pro vybrané jeskyně. Vznikl přehled zásahů do databáze s možností vyhledávání.

Během celého roku byly do JESO doplňovány nové objekty. Díky spolupráci se Správou jeskyní ČR a externisty v databázi celkově za rok 2024 přibýlo 119 jeskyní, 10 hydrologických objektů, 21 závrťů a 70 dalších krasových objektů. Doplněna byla rozsáhlá bibliografie a události dle publikované literatury i z nepublikovaných zdrojů. Byly doplněny bibliografické odkazy zejména na základní archeologické a paleontologické práce, přidány informace o v minulosti provedených geofyzikálních průzkumech. AOPK ČR zadala zpracování inventarizace podzemních prostor pro CHKO Křivoklátsko. Výsledky průzkumu a mapování podzemí byly vloženy do JESO, uvedenou inventarizaci v databázi přibýlo 62 nově popsanych pseudokrasových jeskyní.

Pokračovala dlouholetá spolupráce s Českou geologickou službou při doplňování lokalit, aktualizaci a verifikaci údajů v evidenci Význačných geologických lokalit.

Přímá péče o neživou přírodu tradičně spočívala hlavně v odstraňování vegetace z výchozů a odkryvů, v budování uzávěr jeskyní a odstraňování nelegálního odpadu ze starých lomů. Jako příklady zásahů provedených v roce 2024 lze uvést vyčištění jam s ventarolami na vrcholku v NPP Borečský vrch a instalaci zábradlí pro zabránění vstupu tamtéž, vyčištění instruktivního odkryvu v NPP Dubí hora a lokalit Hibschovy naučné stezky u Žitenic. Zajištěno bylo shoení nebezpečného viklavého sloupku v NPP Panská skála, sanace a rekultivace Jandourkova závrtu, oprava uzávěr jeskyní Podhradní ponor a Vodní propast, zpracována revize uzávěr jeskyní

Opatření obecné povahy pro pajasan žláznatý v územní působnosti AOPK ČR

Tomáš Görner

V souvislosti s aktuální právní úpravou ve vztahu k invazním druhům a naplňováním cílů nařízení EU č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů jsou pro rozšířené druhy z unijního seznamu vypracovávány strategické dokumenty, zvané zásady regulace. Ty vytváří a schvaluje Ministerstvo životního prostředí (MŽP). Zásady regulace formulují koncepci přístupu k druhu a regulační opatření na celostátní úrovni. Cílem je minimalizovat dopad druhů na biologickou rozmanitost, lidské zdraví a hospodářství. Aktuálně jsou vydány zásady regulace pro pajasan žláznatý, bolševník velkolepý (schváleny v 07/2023), klejchu hedvábnou a netýkavku žláznatou (schváleny 07/2024).

V návaznosti na zásady regulace je upřesňován postup na regionální úrovni místně příslušnými orgány ochrany přírody (krajské úřady, Správy NP, AOPK ČR, újezdni úřady) formou opatření obecné povahy. Zde je konkrétně specifikováno, kde a s jakou intenzitou je provádění regulace potřebné a účinné. Na opatření k omezení dopadů invazních nepůvodních druhů nebo jako jejich součást mohou navazovat také kroky obnovy či zvýšení odolnosti dotčených ekosystémů. Pro všechny CHKO (s výjimkou CHKO Labské pískovce a CHKO Šumava), národní přírodní památky a národní přírodní rezervace bude vydávat opatření obecné povahy ústředí AOPK ČR. Výjimkou budou případy, kdy je situace s daným invazním druhem v konkrétní CHKO výrazně odlišná. Zde si bude příslušné regionální pracoviště AOPK ČR vydávat opatření samo. Příkladem je bolševník velkolepý, kdy opatření vydalo regionální pracoviště SCHKO Český les (srpen 2024).

Opatření obecné povahy pro pajasan žláznatý bylo zveřejněno koncem prosince 2024 (nabytí účinnosti 9. 1. 2025), a to pro všechna regionální pracoviště. Návodem pro tento dokument bylo pilotní opatření v CHKO Pálava. Kolegové z regionálního pracoviště Jižní Morava zde rozvrhli realizaci opatření do tří fází. V první fázi, do tří let od vydání opatření, by měli být odstraněni z celého území všichni plodící jedinci a v maloplošných chráněných územích a v 1. zóně CHKO pak všichni jedinci včetně semenáčů a zmlazujících jedinců. Do pěti let od vydání nařízení by pak měly být odstraněny všechny pajasany z 2. zóny CHKO a podél železnic a silnic 1. a 2. třídy. Do 10 let od vydání opatření by pak měly být zlikvidovány pajasany na všech zbývajících místech. Provádění opatření mají na starosti v rámci běžné péče uživatelé a vlastníci pozemků. Pokud nekonají, musí strpět zásah ze strany orgánu ochrany přírody, tj. AOPK ČR. Opatření dále umožňuje použít pro likvidaci pajasanu herbicidy bez nutnosti žádat o výjimku ze základní ochranné podmínky CHKO a NPR. Cílem opatření je postupně vymýtit pajasan z území CHKO a maloplošných zvláště chráněných území národního významu. ■

Foto

1. Pajasan žláznatý, foto Robert Stejskal

v CHKO Moravský kras, zřízeny klimatické dveře do dvou štol v jeskyni Býčí skála atd.

Dokončena byla venkovní geologické expozice u Domu přírody Českého krasu u Koněpruských jeskyní. Náročné bylo zejména vytvoření geologické časové osy s balvany hornin z Českého krasu, s jejímž vznikem významně pomohl Karel Žák z Geologického ústavu AV ČR.

Zástupce AOPK ČR aktivně působil v poradním orgánu ministra životního prostředí – Národní radě geoparků.

Začátkem roku byla provedena sanace mohutného skalního útvaru na pozemku AOPK ČR v Kokořínském dole, který kvůli vzniklé nestabilitě ohrožoval penzion Malba ležící pod skalami. Pro zajištění stability byla část skály odtěžena, široká otevřená puklina vyžděna. Podrobnosti k zásahu jsou popsány v **boxu 5**.

Setkání geologů AOPK ČR konané v září 2024 v CHKO Labské pískovce bylo zaměřeno zejména na vlivy požárů a vysokých teplot na stabilitu skalních masivů a svahů.

2. 1. 7 Ekosystémové služby

Linda Blättler

V roce 2024 se AOPK ČR věnovala tématu ekosystémových služeb především v rámci projektu IP LIFE „Jedna příroda“. Zde se i nadále společně s partnery Ústavem pro výzkum globální změny – CzechGlobe, Centrem pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy (COŽP UK), Biologickým centrem AV ČR (SoWa) a Ministerstvem životního prostředí (MŽP) pracuje na tom, aby se koncept ekosystémových služeb stal jedním z doplňkových nástrojů ochrany přírody.

Pokračovaly práce na metodice hodnocení ekosystémových služeb, kterou tvoří COŽP UK a která bude hotova dle stanoveného termínu v roce 2026. Kromě metodické teoretické části vznikne webový nástroj, který umožní flexibilní využití pro ocenění určitého území. Toto téma se prolíná i do projektu „Prospective LIFE“, který s tímto výstupem bude v budoucnu pracovat.

AOPK ČR je pravidelným účastníkem zasedání Národní platformy pro ekosystémové služby (NPES), konalo se v dubnu 2024. Zástupce AOPK ČR tam představil nový Informační systém ochrany přírody (ISOP II) a v rámci pracovních skupin se jednalo i o budoucí úloze a podobě NPES. NPES je organizována CzechGlobe stejně jako participativní hodnocení ekosystémových služeb. Výstupy ze všech těchto, alespoň z části výzkumných, aktivit jsou umístěny na www.jednapriroda.cz.

Aby se konceptu ekosystémových služeb dostalo užší ukotvení v kruzích ochrany přírody, pořádal se v květnu 2024 další z řady seminářů na toto téma, tentokrát speciálně připravený pro pracovníky MŽP. Na web projektu IP LIFE „Jedna příroda“ byl umístěn článek o regulačních ekosystémových službách s titulem „Skryté poklady chráněných územích aneb víš, po čem šlapeš?“. Lze ho najít v sekci Aktivity v čase.

2. 1. 8 Politika krajiny, NRR a OZE

Ingrid Forczek, Anna Semeráková, Valentýna Jungvirthová

V roce 2024 pokračovaly práce na projektu Ministerstva životního prostředí v rámci komponenty 2.9: „Podpora biodiverzity a boj se suchem“, financovaného z programu NPO-POPFK, Příprava politiky krajiny a krajinného plánování a vymezení oblastí pro rozvoj obnovitelných zdrojů energie se zvláštním zřetelem k dosažení cílů v oblasti klimatu, energetiky a ochrany přírody a krajiny.

AOPK ČR se podílela na přípravě strategického dokumentu Politika krajiny, kdy poskytovala odbornou součinnost při přípravě analytické i návrhové části dokumentu. Analytická část dokumentu byla dokončena v červnu 2024 a zaměřuje se na identifikaci současných problémů, relevantních nástrojů v oblasti plánování, využívání a ochrany krajiny, jejich funkčnost a zdůvodnění případné potřeby zavedení nových nástrojů. Z analytické části plynou cíle a vize pro návrhovou část, na které se bude pracovat v následujícím roce. Na konci roku 2024 byla připravena pracovní verze návrhové části k připomínkám, na kterých se AOPK ČR také bude podílet.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU o obnově přírody (Nature Restoration Regulation) vstoupilo v platnost 18. 8. 2024. Při přípravě na jeho implementaci AOPK ČR nominovala své zástupce do tematických expertních skupin (TES) k jednotlivým článkům nařízení. AOPK ČR zároveň stanovila odbornou pracovní skupinu, jejímž cílem je zaměřit se na vyhodnocení dispoibility a relevance dostupných datových sad. Pro další práci TES k čl. 4 nařízení vypracovala AOPK ČR odborné podklady z vlastních dostupných datových sad. Podílela se také na revizi draftu Národního plánu na obnovu přírody a na přípravě podkladů k adaptační novele zákona o ochraně přírody a krajiny pro zakotvení Národního plánu na obnovu přírody v právním řádu ČR.

Hlavním úkolem v oblasti obnovitelných zdrojů energie (OZE) byla transpozice ustanovení směrnice RED III, kterou zajišťuje nový zákon o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie a o změně souvisejících právních předpisů. AOPK ČR se podílela na jeho připomínkování, podařilo se prosadit vyloučení území celých CHKO z návrhu akceleračních zón pro rozvoj OZE (AZ), kde bude proces povolování OZE urychlen. Dále se podílela na připomínkování Katalogu zmírňujících opatření, který se připravuje pro potřeby AZ, kdy každá AZ bude mít svou „kartu oblasti“ s definovanými specifickými podmínkami, včetně zmírňujících opatření.

Sanace havarijního skalního útvaru v přírodní rezervaci Kokořínský důl

Luboš Stárka

Koncem května 2023 došlo v přírodní rezervaci Kokořínský důl v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj ke skalnímu řícení. Z pískovcových skal se odlomila a spadla část o celkovém odhadovaném objemu blízkém se 20 m³. Při pádu se pískovec rozpadl na bloky a kameny, částečně se rozmělnil v písek. Vzrostlý borový les zachytil podstatnou část padajících bloků, část kamenů však spadla až na pozemek níže ležícího rekreačního penzionu Malba a menší kameny dopadly na plochu střechu přístavby penzionu. Týden po události situaci posuzoval Jiří Adamovič z Geologického ústavu AV ČR, specialista na křídové pískovce a jimi tvořené skalní útvary. Skalní útvar označil za nebezpečný, s možností skalního řícení podstatně většího rozsahu, které by ohrozilo budovu penzionu a přilehlé pozemky s pohybem osob.

AOPK ČR je správcem státního pozemku, na kterém nestabilní skály stojí. Proto objednala posouzení nebezpečnosti a návrh zabezpečení od autorizovaného geotechnika Stanislava Stábla z firmy SG-Geoprojekt spol. s r. o. Dle jeho hodnocení byl skalní útvar vysoký 9–12 m, s klínovitou poruchou zapříčiňující nestabilitu ve výšce 5 m od paty skály, a vzhledem ke strmému svahu celková pádová výška se blížila 30 m. Doporučením bylo stav bezodkladně řešit, neboť hrozilo uvolnění dalšího nestabilního klínovitého bloku o objemu cca 8 m³ a následné zřícení celého skalního útvaru řádově většího objemu. Návrh opatření zahrnoval očištění skály, podezděnění v místě horizontální klínovité poruchy a odtěžení části vrcholu skal pro změnu jejich těžiště.

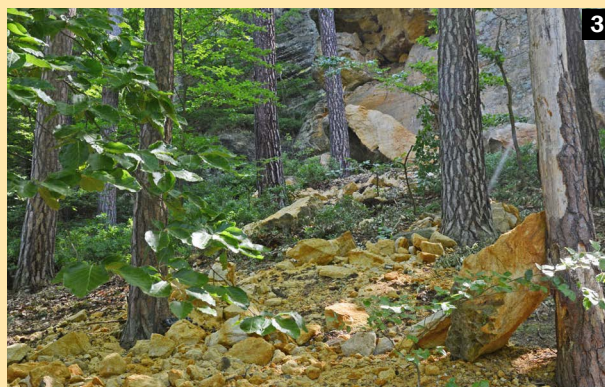
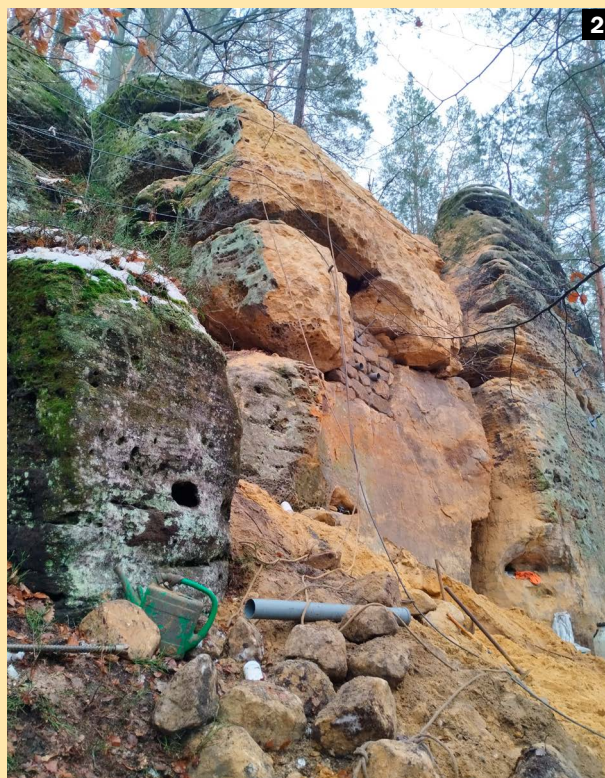
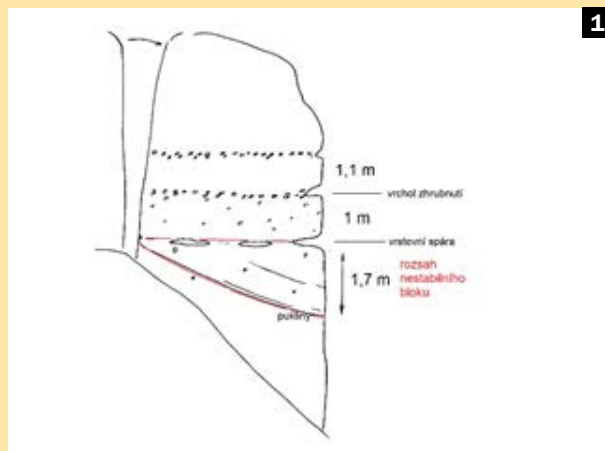
Stavební úřad označil sanační zásah za nepodléhající stavebnímu povolení, majitel penzionu Malba odsouhlasil provedení prací a využití pozemků v jeho vlastnictví jako zázemí staveniště.

Výběrové řízení na realizaci zásahu vyhrála firma STRIX Chomutov a. s.. Sanační práce proběhly v lednu 2024. Pomocí pneumatických kladiv a ruční techniky bylo odtěženo 61 m³ skály. Prostor klínovité poruchy byl odvodněn a vyzděn pevným pískovcem a cementovou maltou. Bloky pískovce byly přikotveny k masívu ocelovými kotvami. Většina odtěženého materiálu byla rozbita na kameny až písek a ponechána přirozenému rozpadu v přilehlém lesním porostu.

Zdrojem financování byl Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny. Finanční náklady včetně DPH činily 1 695 081 Kč. ■

Foto

1. Schematický řez skalním masivem, autor Jiří Adamovič
2. Upravená morfologie skály s podezděněním před koncem sanačních prací, foto Luboš Stárka
3. Situace po skalním řícení, foto Luboš Stárka

Zpracování podkladů pro vyhlášení CHKO Krušné hory

Martina Tomášková, Petr Krása, Lenka Libichová

CHKO Krušné hory má chránit harmonickou krajinu se zvláštnou náhorní plošinou, prudkými svahy spadajícími do podkrušnohorských pánví a hluboce zaříznutými údolími potoků. Převážně lesní krajinu doplňují louky a pastviny s rozptýlenou zelení a plužinami, terasami a kamennými zídkami. Dotvářejí ji pozůstatky hornického osídlení a urbanistická struktura sídel. Zdejší rašeliniště se rozlohou řadí hned za Šumavu. Vyskytuje se zde cca 210 druhů ptáků s nejpočetnější populací tetřívka obecného v ČR. Flóra čítá více než 1 200 druhů cévnatých rostlin, roste tu přes 1000 druhů hub.

Název Krušné hory je odvozen od slova krušec - rudný kámen, protože se tu od středověku těžily rudy různých kovů. Člověk území dlouhodobě využíval, zachovaly se tu ale rozsáhlé komplexy rašelinišť a bučin. To dlouhodobě vedlo na obou stranách hranice k úvahám o ochraně území. Rozsáhlá imisní kalamita v 70. a 80. letech 20. století, která postihla lesy na hřebenech hor, však tyto úvahy zastavila. Pouze nižší svahy a údolí Ohře byly v 90. letech připravovány jako CHKO Střední Poohří. V Německu byl v roce 1990 vyhlášen přírodní park (Naturpark) Erzgebirge/Vogtland s rozlohou 1 495 km². I přes veškerá přeshraniční jednání na české straně k žádné velkoplošné ochraně nedošlo.

Soustavu Natura 2000 reprezentují 3 ptačí oblasti a 16 evropsky významných lokalit, překrývají většinu navrhovaného území CHKO. Zároveň je 11 224 ha jako „Krušnohorská rašeliniště“ součástí mokřadů mezinárodního významu podle tzv. Ramsarské úmluvy.

CHKO je ideálním nástrojem pro ochranu tohoto území. S rozlohou více než 1 200 km² by se CHKO Krušné hory mohla stát největším chráněným územím v ČR.

V roce 2021 byla AOPK ČR pověřena přípravou konceptu na vyhlášení CHKO Krušné hory a následně přípravou podkladů pro vyhlášení. V průběhu let 2023 a 2024 byl návrh CHKO představen a projednáván především se všemi 65 dotčenými obcemi. Na základě připomínek byl záměr upraven a dne 25. 7. 2024 Ministerstvo životního prostředí oznámilo návrh záměru na vyhlášení CHKO Krušné hory jeho zveřejněním na portálu veřejné správy. Současně AOPK ČR oznámila návrh vymezení jednotlivých zón CHKO s možností podávat k němu připomínky.

V zákonné lhůtě obdrželo MŽP více než 200 námitek od různých subjektů. Momentálně AOPK ČR pro MŽP připravuje a postupně předává odborná stanoviska k došlým námitkám, která jsou podkladem pro jejich vypořádání ve správních řízeních vedených MŽP. Administrace námitek a připomínek k vymezení zón je pro tak rozsáhlé území velice náročná a AOPK ČR stále vede s obcemi i vlastníky řadu jednání. K jejich vypořádání by mohlo dojít během roku 2025. ■

Foto

1. Krajina kolem Horní Blatné, foto Přemysl Tájek

2. 2 Územní ochrana přírody

David Lacina, Eva Knižátková, Petr Stloukal

V České republice existují dvě kategorie tzv. velkoplošných zvláště chráněných území: národní parky (NP) a chráněné krajinné oblasti (CHKO); a čtyři kategorie tzv. maloplošných zvláště chráněných území: národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Celkem zvláště chráněná území zaujímají 1 330 182 ha (překryvy více ZCHÚ jsou započítány jen jednou), což představuje 16,9 % rozlohy ČR. AOPK ČR spravuje 1 040 596 ha ZCHÚ, tedy 78,2 % jejich celkové rozlohy. Mezi chráněná území patří také evropsky významné lokality (EVL) a ptačí oblasti (PO) soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000. Tato soustava zaujímá 1 119 751 ha, tj. 14,2 % rozlohy ČR. Většina soustavy Natura 2000 se překrývá se zvláště chráněnými územími. Státní ochrana přírody spravuje tato chráněná území jako jednu ucelenou soustavu. V ČR je dále chráněno 53 lokalit (celkem 47 538 ha) prostřednictvím smluvní ochrany.

Celková výměra všech výše uvedených typů chráněných území, bez vzájemných překryvů je 1 730 008 ha (tedy 21,94 % rozlohy ČR). Přehled je uveden v **tabulce 3**.

2. 2. 1 Chráněné krajinné oblasti

Petr Stloukal

AOPK ČR zajišťuje péči o 24 CHKO, tedy o všechny CHKO v ČR kromě CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce. Výkon státní správy je blíže popsán v úvodu této kapitoly a péče o území CHKO v kap. 3. 2, v dalším textu jsou popsány práce AOPK ČR související s vyhlášováním CHKO, případně NP a se zpracováním plánů péče o CHKO.

V roce 2024 se největší pozornost AOPK ČR i MŽP soustředila na práce spojené s vyhlášováním CHKO Soutok. MŽP v tomto roce provedlo a dokončilo správní řízení o námitkách podaných k záměru na její vyhlášení, včetně vydání rozhodnutí ministra v druhém stupni. AOPK ČR v této souvislosti v I. pololetí 2024 zpracovala a ministerstvu předala odborná stanoviska do jednotlivých správních řízení a podle výsledků vypořádání námitek upravila vedení hranice a zonaci CHKO Soutok. AOPK ČR také vedla o podaných námitkách a připomínkách v regionu další jednání. Ve IV. čtvrtletí 2024 AOPK ČR spolupracovala s MŽP na přípravě a projednávání návrhu nařízení vlády o vyhlášení CHKO Soutok a návrhu vyhlášky o její zonaci, zejména na zpracování mapových příloh k těmto právním předpisům. Na schůzi vlády konané dne 15. ledna 2025 bylo nařízení o vyhlášení CHKO Soutok projednáno a schváleno.

V průběhu roku 2024 neprobíhaly žádné významné aktivity související s přípravou podkladů k novému vyhlášení CHKO Litovelské Pomoraví a CHKO Bílé Karpaty.

Proces vyhlásování NP Křivoklátsko pokračoval v roce 2024 vypořádáváním soudních žalob proti rozhodnutím MŽP o námitkách, které podaly některé obce, jejichž území se vyhlášení národního parku týká, a přípravou návrhu zákona o vyhlášení národního parku včetně odůvodnění a hodnocení RIA. AOPK ČR zpracovávala pro MŽP odborné podklady do těchto soudních řízení a podílela se zejména na přípravě hodnocení RIA a zpracování odůvodnění zákona.

V roce 2024 se významná pozornost AOPK ČR i MŽP soustředila také na přípravu podkladů a práce spojené s vyhlášováním CHKO Krušné hory. AOPK ČR připravila v I. čtvrtletí 2024 kompletní podklady pro předjednávání návrhu CHKO v regionu a na základě pověření MŽP pak provedla řadu jednání s kraji, samosprávami všech obcí, významnými vlastníky a hospodařícími subjekty, místními spolky a dalšími aktéry. Jednání probíhala v průběhu I. a II. čtvrtletí 2024 a podle při-

Tabulka 3 Chráněná území ČR v číslech k 31. 12. 2024 (podkladová data připravil Jan Vrba)

Typ územní ochrany	Kategorie CHÚ	Počet v ČR	Výměra v ČR (ha)	Výměra v péči AOPK ČR (ha; % z celkové rozlohy dané kategorie CHÚ)	Počet CHÚ v péči AOPK ČR
Zvláště chráněná území	Národní parky	4	119 019	0 (0 %)	0
	Chráněné krajinné oblasti	26	1 138 178	1 014 396 (89,1 %)	24
	Národní přírodní rezervace	109	30 832	29 199 (94,7 %)	103
	Národní přírodní památky	126	11 409	10 810 (94,8 %)	122
	Přírodní rezervace	822	44 236	16 854 (38,1 %)	283
	Přírodní památky	1622	35 208	2 877 (8,2 %)	292
Natura 2000	Ptačí oblasti	42	717 404	267 144 (37,2 %)	23*
	Evropsky významné lokality	1111	796 182	303 447 (38,0 %)	337*
Smluvní ochrana	Smluvně chráněná území	53	47 538	1 343 (2,8 %)	23

Pozn.: Uvedeny všechny lokality soustavy Natura 2000, kde je alespoň na části území orgán ochrany přírody AOPK ČR (nemusí se však jednat o jediný orgán ochrany přírody).

pomínek z předjednávání AOPK ČR upravila vedení hranice, zonaci a některé bližší ochranné podmínky. Také další získané připomínky v nejširší možné míře zapracovala a aktualizovaný záměr odevzdala MŽP. Oznámení záměru na vyhlášení CHKO Krušné hory vydalo MŽP koncem července 2024. V zákonné lhůtě bylo na MŽP doručeno k záměru velké množství námitek a připomínek. AOPK ČR vedla o podaných námitkách a připomínkách v regionu další jednání a během listopadu a prosince začala připravovat pro MŽP odborná stanoviska k došlým námitkám a tato práce dále pokračovala na začátku roku 2025. Podrobnosti o přípravě CHKO Krušné hory jsou uvedeny v **boxu 6**.

Zpracování plánů péče o CHKO, které MŽP následně projednává a schvaluje, probíhá podle dlouhodobého harmonogramu s předstihem před koncem platnosti dosavadního plánu péče.

V lednu roku 2024 byl rozsudkem správního soudu zrušen protokol o schválení plánu péče o CHKO Broumovsko. MŽP tedy muselo celý proces projednání a schválení plánu péče zopakovat a zohlednit přitom připomínky soudu. Celý proces projednání návrhu plánu péče se tak rozdělil na dvě fáze, první fázi projednání s veřejností a vlastníky a druhou fázi projednání s obcemi a kraji, což znamená podstatné prodloužení projednávání návrhu. Nové oznámení bylo ministerstvem vydáno v dubnu roku 2024 a vzhledem k množství připomínek, na jejichž vypořádání AOPK ČR s MŽP spolupracovala, se nepodařilo plán péče do konce roku 2024 znovu schválit.

Plán péče o CHKO Kokořínsko – Máchův kraj byl po projednání v roce 2023 na MŽP schválen v lednu 2024.

V průběhu roku 2024 MŽP projednalo a ve spolupráci s AOPK ČR vypořádalo připomínky k plánům péče o CHKO Jeseníky a CHKO Český ráj. Tyto plány péče v tomto roce také schválilo.

V roce 2024 byly na MŽP předány k projednání a schválení návrhy plánů péče o CHKO České středohoří, Orlické hory, Slavkovský les a Lužické hory. Do konce roku 2024 AOPK ČR neobdržela k těmto návrhům plánů péče od ministerstva žádné připomínky, ani nedošlo k zahájení procesu jejich projednání.

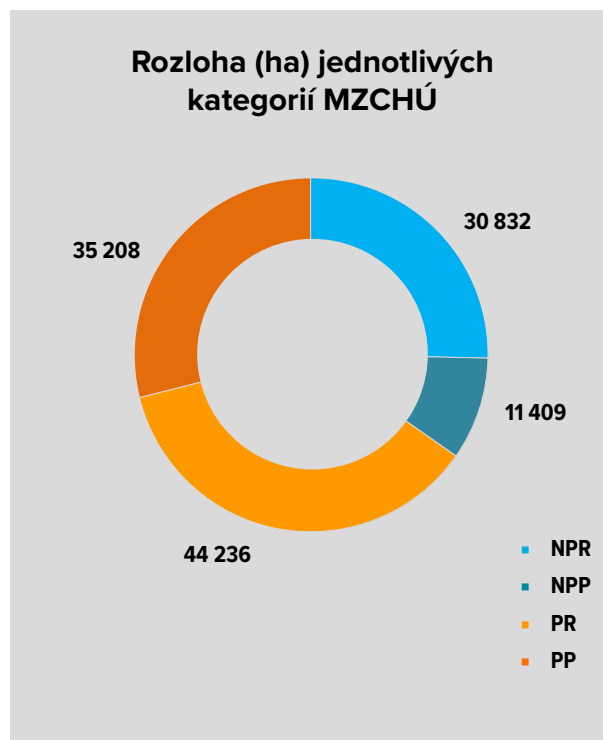
Téměř před dokončením návrhu byl koncem roku 2024 plán péče o CHKO Pálava, jehož dokončení a předání na MŽP lze předpokládat v I. čtvrtletí 2025.

Na konci roku 2024 byly zahájeny práce na přípravě návrhu plánu péče o CHKO Brdy, jehož dokončení a předání na MŽP lze předpokládat ve III. čtvrtletí 2025.

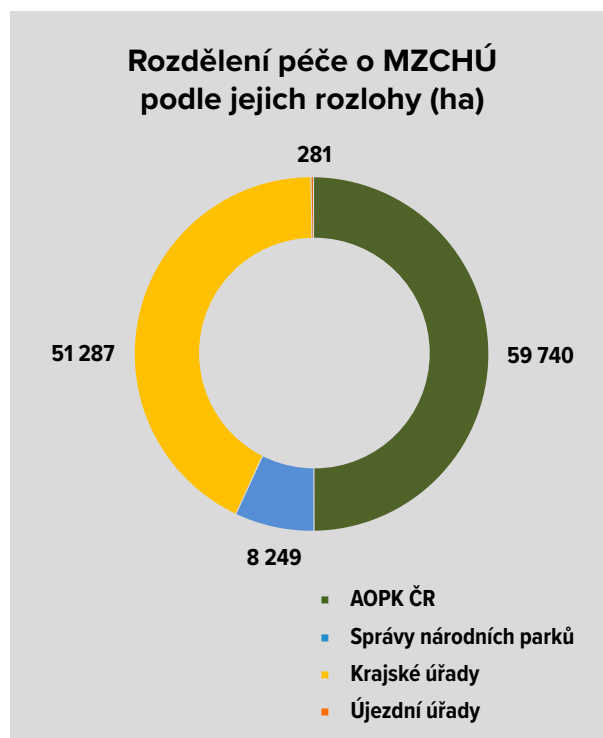
2. 2. 2 Maloplošná zvláště chráněná území

Jan Hůda

V České republice se ke dni 31. 12. 2024 nacházelo 2 679 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ). Jejich celková rozloha činí 121 685 ha, což představuje 1,5 % celkové rozlohy státu.

Graf 1 Kategorie MZCHÚ a jejich rozloha (ha)

Graf 2 Rozdělení péče o MZCHÚ mezi orgány ochrany přírody podle rozlohy (ha)

Tabulka 4 Nově vyhlášená MZCHÚ na území CHKO v roce 2024

Nově vyhlášená MZCHÚ	Rozloha (ha)	CHKO
PR Příšanský luh	19,4	České středohoří
PP Licitanta	2,7	Brdy
PP Šimečkova stráž	2,5	Blanský les
PP Husa	4,5	Kokořínsko-Máchův kraj

AOPK ČR pečuje o 800 MZCHÚ, což je početně třetina všech MZCHÚ na území ČR. Avšak z hlediska plochy se jedná téměř o polovinu (59 740 ha) z jejich celkové rozlohy. Spravuje a pečuje o všechny národní přírodní rezervace (103) a národní přírodní památky (122), s výjimkou těch, které se nacházejí na území národních parků, CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce. MZCHÚ v kategoriích přírodní rezervace a přírodní památka v těchto dvou CHKO též spadají do působnosti správ národních parků. Péči v ostatních CHKO zajišťuje AOPK ČR. Jedná se o 283 přírodních rezervací a 292 přírodních památek, kdy vedle péče o tato území patří do kompetence AOPK ČR i jejich vyhlášení. Zároveň AOPK ČR pečuje i o 13 MZCHÚ na pozemcích a stavbách tvořících součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy. Rozdělení péče mezi jednotlivé orgány ochrany přírody je patrné v [grafu 2](#).

Správa a péče o MZCHÚ se provádí na základě vyhotovených a schválených plánů péče. Ty jsou odbornými a koncepčními dokumenty, v nichž se na základě souhrnů a poznatků o dosavadním vývoji v MZCHÚ navrhuje opatření pro další období. Plány péče pro národní přírodní rezervace a národní přírodní památky projednává a schvaluje MŽP. V roce 2024 AOPK ČR připravila a předala k projednání MŽP 15 kompletních plánů péče v těchto kategoriích. Pro MZCHÚ, která AOPK ČR přímo spravuje, bylo během roku 2024 vyhotoveno 51 plánů péče o přírodní rezervace a přírodní památky.

Rok 2024 byl z hlediska vývoje MZCHÚ jedinečný. ČR získala svou dosud nejrozsáhlejší národní přírodní památku, a to NPP Soutok s rozlohou 3 186 ha. Dále byla vyhlášena NPR Lanžhotské pralesy – území o rozloze 440 ha, z čehož je významná část ponechána samovolnému vývoji. Kromě toho AOPK ČR vyhlásila 4 maloplošná zvláště chráněná území ([tab. 4](#)): 1 v kategorii přírodní rezervace a 3 v kategorii přírodní památka. Na území CHKO České středohoří byla nově vyhlášena přírodní rezervace Příšanský luh, která zaujímá plochu 19 ha a ochraňuje komplex lužních lesů a tok řeky Labe s písčitými náplavy a slepým ramenem ([box 7](#)). Dalším nově vyhlášeným územím byla s rozlohou necelé 3 ha přírodní památka Licitanta v CHKO Brdy. Jde o podmáčenou louku s výskytem rosnatky okrouhlolisté, suchopýrů či modráška bahenního. Znovu vyhlášena byla přírodní památka Šimečkova stráž

v CHKO Blanský les. Toto území bylo chráněno již od roku 1993, avšak přírodní památka nebyla územně jednoznačně vymezena. Nově je přesně zaměřena v terénu a hranice je tedy jednoznačná. Toto je benefitem i v případě budoucí změny parcelního vymezení. Podobný osud měla i znovu vyhlášená přírodní památka Husa v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj. Prvotní vyhlášení v roce 1991 bylo provedeno na podkladě lesnické porostní mapy a území tak bylo vymezeno nejednoznačně. Nové vyhlášení dalo do souladu hranice přírodní památky, hranice pozemkové parcely i hranice jednotek trvalého prostorového rozdělení lesa.

AOPK ČR také připravuje odborné podklady pro vyhlášení národních přírodních rezervací a národních přírodních památek. V roce 2024 probíhala finalizace vyhlášení následujících nových území: NPP Lom Československé armády, NPP Jordán, NPP Tok, NPP Obírka-Peklo a NPP Trkmanské louky. K jejich vyhlášení by mělo dojít v průběhu roku 2025. Dále byly MŽP předány aktualizované podklady pro vyhlášení NPP Odkryv v Kravařích a NPP Černé vršky (v EVL Vápnomilný bor u Líského).

2. 2. 3 Soustava Natura 2000

Tereza Kušnířová

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, kterou vytvářejí všechny státy EU. Tvoří ji ptačí oblasti (PO) a evropsky významné lokality (EVL). Ty jsou vyhlášeny podle směrnice č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích), a směrnice č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích). V roce 2024 došlo v tuzemské soustavě Natura 2000 k významným změnám. Vláda v prosinci 2024 schválila novou ptačí oblast Západní Krušné hory ([box 8](#)) a dlouho připravované změny národního seznamu EVL reflektující hodnocení dostatečnosti EVL v ČR provedené Evropskou komisí ([box 9](#)). V rámci národního seznamu EVL tak došlo ke změnám v předmětech ochrany, zpřesnění hranic, vyhlášení 4 nových EVL (Strážkovice, Milešov pod Milešovkou – kostel, Paseky, Nové Pole) a zrušení 5 EVL (Bezděkovský lom, Kladrubská hora, Čábuze, Držovice – rodinný dům, Rybník Spáleníště). Přestože nová PO a změny v EVL byly přijaty s účinností v roce 2025, jsou již započítány do statistik v tomto vydání ročenky.

Na území ČR je po zohlednění výše uvedených změn vyhlášeno 1 111 EVL v celkové rozloze 796 182 ha (10,1% rozlohy státu). Počet ptačích oblastí byl navýšen na počet 42, pokrývají celkem 717 404 ha (9,1% rozlohy státu). Přehledně jsou údaje

Tabulka 5 Území soustavy Natura 2000 k 31. 12. 2024 (podkladová data připravil Jan Vrba)

	Počet EVL	Rozloha EVL (ha)	Pokryvnost EVL (%)	Počet PO	Rozloha PO (ha)	Pokryvnost PO (%)	Natura 2000 EVL + PO (ha)	Pokryvnost EVL + PO (%)
Celkem ČR	1 111	796 182	10,1	42	717 404	9,1	1 119 751	14,2
Kontinentální oblast	1 003	763 916	10,1	35	681 553	9,0	1 067 691	14,2
Panonská oblast	128	32 267	9,5	8	35 851	10,5	52 060	15,3

Pozn. Uvedené hodnoty zohledňují změny v EVL a PO přijaté vládou ČR v roce 2024.

o EVL a PO v ČR uvedeny v **tabulce 5**, **grafy 3 a 4** pak shrnují, jaká plocha EVL resp. PO spadá do působnosti jednotlivých orgánů ochrany přírody.

Souhrny doporučených opatření

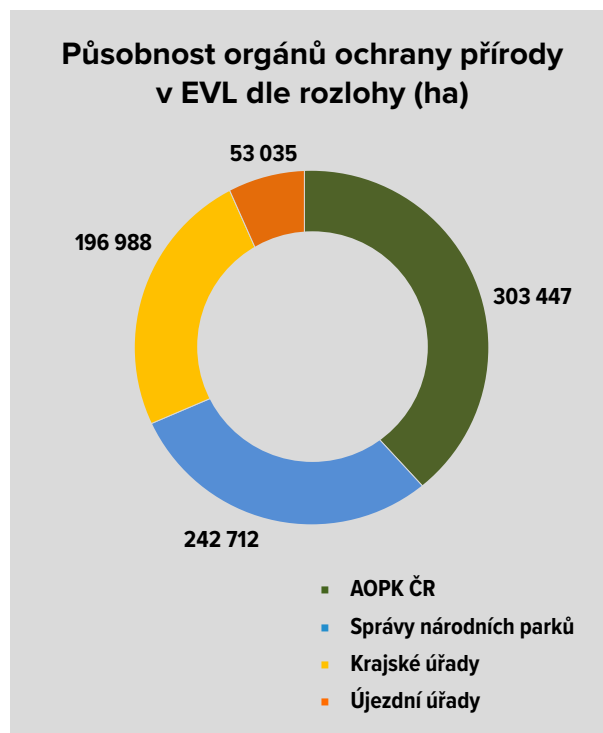
Souhrny doporučených opatření (SDO) pro EVL a PO jsou odborné a koncepční dokumenty popisující ekologické nároky, aktuální a cílový stav a důvody ohrožení předmětů ochrany, pro které byla území vyhlášena. Definují rovněž optimální opatření a způsoby hospodaření k udržení či dosažení příznivého stavu předmětů ochrany na konkrétních lokalitách.

Na začátku roku 2024 byly doručeny do Ústředního seznamu ochrany přírody ze strany MŽP SDO pro 4 EVL a 2 PO. V roce 2024 byl dále na MŽP předán návrh SDO pro EVL Dambořícký les.

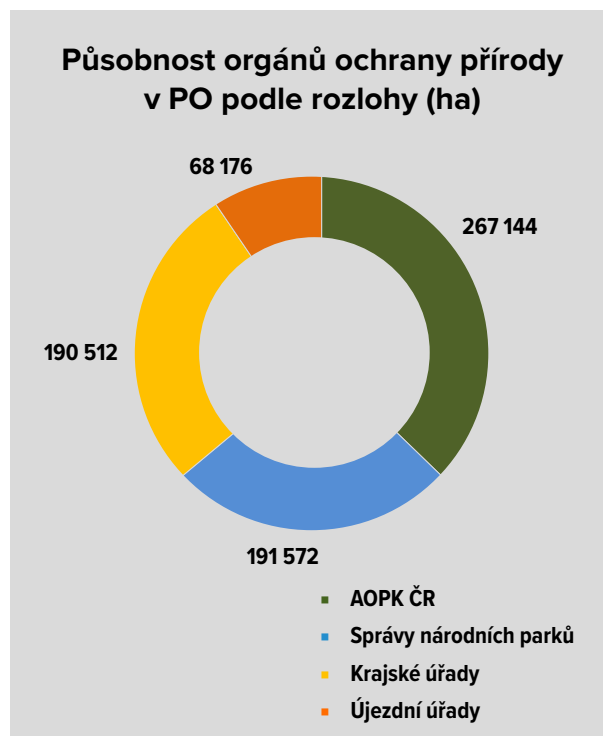
Reporting Evropské komisi o lokalitách soustavy Natura 2000

Informace o soustavě Natura 2000 jsou Evropské komisi odevzdávány jednotlivými státy EU v podobě tzv. Standardního datového formuláře (SDF), který je veřejně dostupný přes vyhledávání lokalit na <https://natura2000.eea.europa.eu/expertviewer/>. Obsahuje kromě jiného také ekologické údaje o předmětech ochrany (rozlohu stanovišť, početnost druhů, kvalitu výskytu). Zpracováním SDF je pověřena AOPK ČR. Do roku 2019 byl SDF aktualizován jen v případě změny ve vymezení lokalit, přičemž údaje o stavu předmětů ochrany odpovídaly době vyhlášení. V návaznosti na bilaterální jednání s Evropskou komisí v roce 2018 (tzv. Nature Dialogue) přistoupila ČR od roku 2020 k aktualizaci ekologických informací.

V roce 2024 byla završena aktualizace ekologických údajů pro stanoviště postavená na první aktualizované vrstvě mapování biotopů (kromě 9 EVL, ve kterých nebyla dosud dokončena aktualizace). Druhy byly již aktualizovány v letech 2020 a 2021. Od roku 2025 bude platit nový formát SDF (Prováděcí rozhodnutí Komise 2023/2806), odrážející potřebu pravidelné aktualizace informací, sladění s reportingem hodnocení stavu druhů a stanovišť, a stanovení cílů a opatření ochrany, vč. hodnocení jejich efektivity.

Graf 3 Působnost orgánů ochrany přírody v EVL dle rozlohy (ha)

Graf 4 Působnost orgánů ochrany přírody v PO podle rozlohy (ha)

Nová přírodní rezervace chrání jedinečný lužní les nedaleko Lovosic

Jan Hůda, Pavel Moravec, Jana Holubcová

Na podzim roku 2024 byl završen náročný proces vyhlášení nové přírodní rezervace Píšťanský luh. V CHKO České středohoří tak přibyl v pořadí již 44. maloplošné zvláště chráněné území. Rozprostírá se na ploše 19,4 ha a jedná se o přibližně 3 km dlouhý úsek lužního lesa se zátokou tvořenou slepým ramenem a přirozenými štěrkovými a písčitými náplavy na řece Labi.

V minulosti se zde těžil štěrkopísek a vzniklo zde i Žernosecké jezero s rozlohou více než 100 ha. Od konce 70. let 20. století, kdy po ukončení těžby území uniklo stavebnímu či jinému využití, dostala zdejší příroda prostor a mohla se samovolně obnovovat bez větších lidských zásahů. Současný lužní les představuje jedinečnou lokalitu, která vhodně doplňuje pestrou mozaiku stanovišť v celém území.

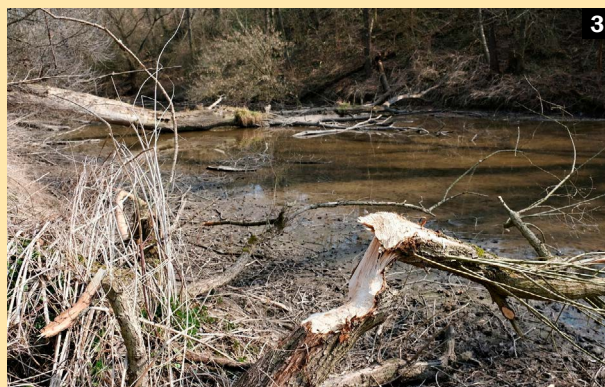
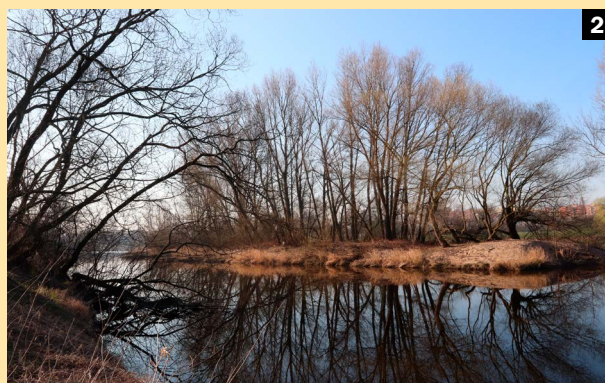
V tomto území si tok řeky Labe alespoň částečně ponechal svou přirozenou dynamiku a luh je tak pravidelně zaplavován. Lužní les tvoří zejména vrby a topoly černé, které zde rostou zcela bez zásahů člověka. Některé stromy mohou být více než sto let staré.

Nezanedbatelný význam má i mrtvé dřevo, které je domovem mnoha druhů hub (158 taxonů) a živočichů, a to včetně těch vzácných. Význam tohoto území je podtržen výskytem 13 druhů vážek (např. klínatka rohatá), 33 druhů měkkýšů, 585 druhů motýlů (například vzácný mol *Monopis fenestratella*) a více než 600 druhů brouků (například zvláště chráněný druh kovařík rezavý či vzácný drabčík *Thoracophorus corticinus*, kteří jsou vázáni na dutiny stromů), což je na takto malou plochu velmi vysoké číslo. Z ptáků zde hnízdí např. ledňáček říční, morčák velký nebo slavík obecný. V tůních se běžně rozmnožuje ropucha zelená. Štěrkové náplavy poskytují prostor pro výtěr ohrožených stanovištně původních druhů ryb, jako je například parma obecná nebo podoustev říční. V současné době začíná být v území patrná i činnost bobra evropského.

Vznik přírodní rezervace Píšťanský luh umožňuje zachování dnes již omezeně se vyskytujících cenných ekosystémů lužních lesů a charakteristického toku řeky Labe s přirozenými štěrkovými náplavy. ■

Foto

1. Přírodní rezervace Píšťanský luh, foto Jiří Bělohoubek
2. Největší z ostrovů za vyššího průtoku, foto Jiří Bělohoubek
3. Bobří okus v místě slepého ramene, foto Vladislav Kopecký
4. Ledňáček říční, foto Martin Vlček

Nová ptačí oblast Západní Krušné hory

Vladimír Volf, Vít Tejrovský

K 1. lednu 2025 byla vyhlášena nová ptačí oblast (PO) Západní Krušné hory. Měla by zajistit účinnější ochranu dvou ohrožených druhů z přílohy evropské směrnice o ochraně volně žijících ptáků – tetřívka obecného a sýce rousného. Oba druhy jsou přímo závislé na biotopech, které jsou v PO Západní Krušné hory velmi zachovalé.

Nově vyhlášená ptačí oblast leží na severu Karlovarského kraje na ploše 140 km². Střídají se tu rašeliniště, podmáčené louky, vrchoviště a horské smrčiny. Nejcennější části PO jsou chráněny jako národní přírodní rezervace Rolavská vrchoviště a Božídarské rašeliniště, či jako menší zvláště chráněné lokality. Celá ptačí oblast se také z více než dvou třetin překrývá s evropsky významnou lokalitou Krušnohorské plató.

PO Západní Krušné hory doplňuje dvě stávající ptačí oblasti v tomto pohoří – Východní Krušné hory a Novodomské rašeliniště – Kovářská, kde je předmětem ochrany rovněž tetřívek obecný. Vymezením nové ptačí oblasti došlo k plnému pokrytí klíčových biotopů tetřívka obecného a umožnění propojení jeho (sub)populací v rámci soustavy Natura 2000. To je zcela zásadní, protože malé izolované (sub)populace často nedosahují dostatečné velikosti potřebné pro přežití. Tetřívek obecný přitom patří mezi nejohroženější druhy ptáků v České republice. V posledních desetiletích jeho početnost dramaticky klesá vlivem ztráty vhodných stanovišť, rušení, fragmentace krajiny a intenzivního lesního hospodaření. Přestože na většině území Krušných hor počty tetřívka výrazně poklesly, právě v západní části pohoří se dosud zachovala stabilní populace. Stále se zde nacházejí hromadná tokaniště s více než deseti samci, což je v současnosti v celorepublikovém měřítku naprosto unikátní.

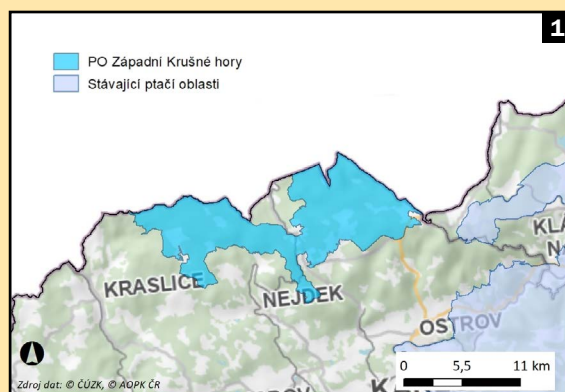
Předmětem ochrany PO Západní Krušné hory je i sýc rousný, vyhovuje mu kombinace starších lesních porostů sousedících s otevřenými plochami, kde s oblibou loví drobné hlodavce. Je zde jedna z největších populačních hustot sýce rousného v ČR.

Pro ochranu tetřívka obecného je zásadní zachovat a obnovovat jeho přirozené prostředí – zejména revitalizací rašelinišť, vytvářením rozvolněných lesních porostů a podporou vhodné skladby dřevin a podrostu. Na některých místech je pak nezbytné udržovat bezlesí. Je třeba také omezit rušení lidmi, především během jarního toku a zimy, kdy je tetřívek na rušení nejcitlivější. Vymezení klidových zón a usměrnění turistického ruchu může výrazně snížit stresové faktory. Důležité je také důsledně posuzovat výstavbu v místech, kde tetřívek žije. Vznik ptačí oblasti umožní i lepší koordinaci opatření pro celou krušnohorskou populaci (včetně saské strany Krušných hor) a efektivní využívání finančních nástrojů. Pro ochranu sýce rousného je důležité především zamezit plošnému kácení starších porostů s dutinovými stromy, které mu slouží jako hnízdiště.

Vyhlášení ptačí oblasti Západní Krušné hory přispívá nejen k zachování populací tetřívka obecného a sýce rousného, ale podtrhuje také význam Krušných hor jako unikátního přírodního území. ■

Mapa

1. Vymezení ptačí oblasti Západní Krušné hory

Foto

2. Mládě sýce rousného, foto Vladimír Volf

3. Tokající samec tetřívka obecného, foto Vladimír Volf

Novelizace národního seznamu EVL

Martin Šíkola, Tereza Kušnířová

V prosinci 2024 vláda schválila v pořadí osmou novelu národního seznamu evropsky významných lokalit (EVL), kterou odborně připravila AOPK ČR. Novela reaguje na požadavky Evropské komise vzniklé v rámci hodnocení dostatečnosti EVL v ČR pro zajištění ochrany druhů a stanovišť a promítnuté do běžícího infringementového řízení o nedostatečnosti soustavy Natura 2000 v ČR. Cesta, která vedla k přípravě odborného návrhu, byla již popsána v Ročence AOPK ČR 2022. Níže jsou shrnuty další kroky.

Projednávání odborného návrhu ze strany MŽP

Odborný návrh předjedнала AOPK ČR s vlastníky pozemků, hospodařícími subjekty, samosprávami a veřejností a odevzdala jej v červnu 2022 MŽP i s rozpory, které se nepodařilo vyřešit. Kvůli předsednictví ČR v Radě EU se započaly řešit až v roce 2023, současně s předjednáním návrhu s relevantními ministerstvy.

K přetrvávajícím rozporům proběhla na jaře 2024 jednání s dotčenými resorty. Po nich zůstal jeden hlavní – nesouhlas Ministerstva obrany s doplněním kuňky žlutobřiché mezi předměty ochrany EVL Boletice. Ministerstvo obrany kvůli zhoršené bezpečnostní situaci plánuje intenzifikaci výcviku vojsk ve Vojenském újezdu Boletice a doplnění dalšího předmětu ochrany považovalo za kolizní, ačkoli činnost armády pozitivně přispívá k výskytu druhu na lokalitě. Doplnění kuňky žlutobřiché bylo po dohodě na úrovni ministrů z návrhu staženo.

Projednání změn s Evropskou komisí

Kromě doplnění národního seznamu v souvislosti s hodnocením dostatečnosti byly do novely zařazeny i tzv. technické změny. Ty bylo potřeba předem předjednat s Komisí.

Jednalo se o zpřesnění hranic EVL (někde vedoucí k vyřazení části území) a vyřazení „problematických“ předmětů ochrany. To je možné pouze tehdy, je-li potvrzena dlouhodobá nepřítomnost předmětu ochrany z důvodů, kterým nešlo předejít (přirozený

vývoj) a nedošlo k ovlivnění lidskou činností či zanedbáním péče. Současně je žádoucí navrhnout náhradní lokalitu.

Zpřesnění hranic vede k posílení právní jistoty ohledně vymezení EVL. Původní hranice řady EVL byly totiž vymezeny nad podklady neodpovídajícími dnešním standardům. Zpřesnění proběhlo na již v místě existující hranice jako (seřazeno dle priority) maloplošná ZCHÚ, smluvně chráněná území, hranice pozemků, jednotky prostorového rozdělení lesa, díly půdních bloků apod. S podobnými zarovnáními se počítá i v budoucnu.

V obou případech musely být zpracovány rozsáhlé formuláře s podrobnými odůvodněními pro Komisi a probíhalo několik kol dotazování.

Výsledek

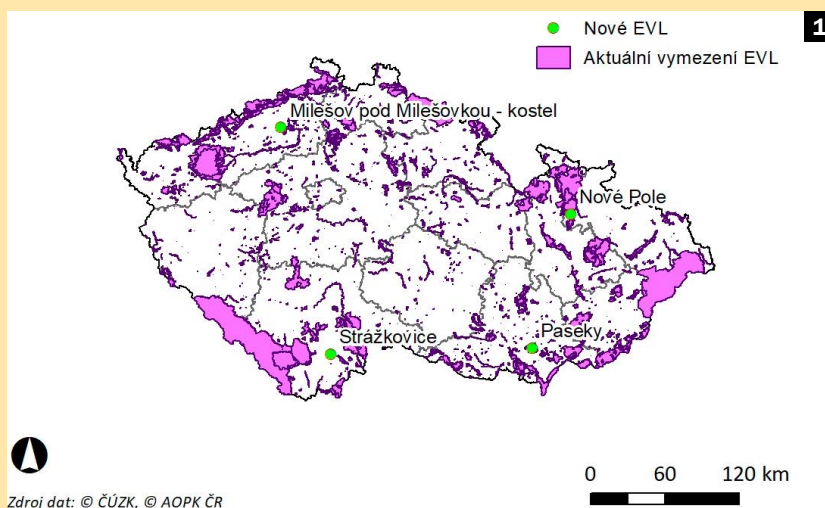
Návrh novely národního seznamu EVL byl schválen vládou, 9. 1. 2025 byla novela nařízení vlády pod č. 2/2025 zveřejněna ve sbírce zákonů s účinností od 24. 1. 2025. Novelu se navíc podařilo s termínem v lednu předat Komisi prostřednictvím Standardního datového formuláře. Novelizovaný národní seznam tak bude začátkem roku 2025 propán do evropského seznamu.

Shrnutí změn na národním seznamu EVL

Byly vyhlášeny 4 nové EVL (většina jako náhrada za rušení předmětů ochrany) a u 34 EVL došlo k doplnění nových předmětů ochrany. Za pozornost stojí EVL Nové Pole, která je první EVL v ČR sloužící pro ochranu mechorostu vycpálky okrouhlé (*Notothyas orbicularis*) a doplnění prioritního stanoviště 91E0 - Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) mezi předměty ochrany EVL Porta Bohemica. U 7 EVL došlo k odebrání jednoho či více předmětů ochrany a 5 EVL bylo zcela zrušeno. U 129 EVL byly zpřesněny hranice. ■

Mapa

1. Vymezení evropsky významných lokalit v ČR po novele národního seznamu se zvýrazněním nově vyhlášených EVL, sestavil Martin Šíkola

2. 3 Druhá ochrana

Jindřiška Jelínková

AOPK ČR hraje důležitou roli jak v obecné ochraně druhů (§ 5 ZOPK), která cílí na ochranu všech druhů živočichů i rostlin před zničením, poškozováním, sběrem či odchyt, tak ve zvláštní ochraně druhů (§ 48, 49, 50 ZOPK), která stanovuje podmínky ochrany zvláště chráněných druhů dle vyhlášky č. 395/1992 Sb. v aktuálním znění. Z pověření MŽP také realizuje záchranné programy (§ 52 ZOPK) pro zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, pro jejichž záchranu jsou nezbytná celostátně koordinovaná aktivní opatření (www.zachranneprogramy.cz, také **box 10**).

V posledních letech byly zintenzivněny práce v oblasti zajištění konektivity krajiny, kde se AOPK ČR podílela hned na několika mezinárodních projektech. Prioritou je rovněž zprostupňování vodních toků či problematika invazních a nepůvodních druhů představujících riziko pro původní druhy a ekosystémy.

V roce 2024 se AOPK ČR podílela na vypořádávání připomínek z mezirezortního připomínkového řízení v rámci projednávání novely ZOPK v oblasti druhové ochrany. Novela spočívá zejména v oddělení zvláštní druhové ochrany od aktivní péče o ohrožené druhy dle červených seznamů (**kap. 4**) úpravě kategorií zvláště chráněných druhů podle stupně jejich ohroženosti a formy jejich ochrany. Nově nastavuje možnost zpracování aktivních nástrojů ochrany druhů tam, kde je to nutné, bez vazby na kategorii ZCHD a zavádí ochranu biotopu všech ZCHD. AOPK ČR připravila metodický materiál pro orgány ochrany přírody k aplikaci pojmů místní populace, populace a biotop druhu.

2. 3. 1 Konektivita krajiny

Jitka Uhlíková

Fragmentace populací živočichů či rostlin je proces se závažnými důsledky pro druhovou rozmanitost. Jejím důsledkem je snížení genetické variability, ztráta ekologických funkcí, snížení schopnosti adaptovat se na změny prostředí. Ve výsledku tak může dojít ke zvýšení rizika vyhynutí nejdříve malých populací, následně však i jednotlivých druhů. Hlavními příčinami fragmentace jsou destrukce a degradace přirozených biotopů, lidská infrastruktura, změna klimatu, znečištění a změny v krajině způsobené lidskou činností (např. výstavba jezdů či přehrad v tocích). Aby se fragmentaci populací zabránilo nebo se aspoň zmírnila její negativní důsledky, je nutné aplikovat různá opatření a strategie, které pomáhají chránit a zachovat propojenost (tzv. konektivitu) mezi populacemi.

Konektivitu krajiny se AOPK ČR dlouhodobě věnuje jak na území ČR, tak v rámci mezinárodních projektů. V roce 2024 uspořádala ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze a organizací Infrastructure & Ecology Network Europe (IENE) mezinárodní konferenci o biodiverzitě a dopravní a energetické infrastruktuře s názvem „Biodiverzita ve světle budoucího rozvoje dopravy“ (**box 11**).

Dlouhodobě a úspěšně řešenou problematikou je ochrana ptáků na elektrických vedeních. S výjimkou ČR nemá žádná z evropských zemí vytvořený a zavedený koncepční přístup řešení tohoto problému, který by byl založen na celostátním věcném konsensu mezi energetickými společnostmi a ochranou přírody. V posledních letech byla věnována intenzivní pozornost dopravní infrastruktuře, zmírnění jejích vlivů na volně žijící živočichy. Tématu se věnuje projekt „Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy – TRIPASS“, který byl podpořen v rámci programu Doprava 2020+ Technologické agentury ČR. Projekt má dva tematické okruhy. V rámci prvního okruhu je cílem zhodnotit funkčnost a účinnost stávajících ekoduktů a zavést zásady hodnocení účinnosti významných průchodů pro faunu. Druhým okruhem jsou odpuzovače živočichů u komunikací. Cílem této aktivity je testování dvou typů kombinovaných odpuzovačů živočichů, konkrétně se jedná o odpuzovač opticko-pachový a o odpuzovač opticko-akustický (více **kap. 4. 5. 4**).

V současnosti se připravuje řada záměrů v oblasti dopravní a energetické infrastruktury (např. vysokorychlostní železniční tratě, větrné (VTE) a fotovoltaické (FVE) elektrárny), které budou mít vliv na široké spektrum přírodních fenoménů na celorepublikové úrovni. V souvislosti s plánovanou výstavbou VTE a FVE AOPK ČR poskytovala podklady pro vymezení akceleračních zón a připomínkovala „Katalog zmírňujících opatření pro akcelerační zóny OZE“. Rozsah a intenzitu některých dopadů plánovaných staveb však nepůjde ovlivnit a bude nutné jejich negativní vliv aspoň kompenzovat. Proto byly připraveny a na webu zveřejněny metodické listy AOPK ČR „Zásady uplatňování náhradních (kompenzačních) opatření při přípravě, posuzování a povolování staveb dopravní a energetické infrastruktury“. Tím byl vytvořen veřejně dostupný metodický návod, aby rozhodování dotčených orgánů ochrany přírody bylo předvídatelné a požadovaná kompenzační opatření byla přiměřená, efektivní a hlavně účinná.

2. 3. 2 Zprostupňování vodních toků

Pavel Marek, Boris Prudík

Odstraňování migračních bariér a problematika obnovy konektivity vodních toků zaznamenala přelomový rok. V platnost vstoupilo nařízení Evropského parlamentu a Rady EU o obnově přírody. AOPK ČR se ve spolupráci s dalšími institucemi, především správcí vodních toků při koordinaci MŽP a MZe, podílela na připomínkách metodiky pro výběr 25 000 km volně tekoucích řek a navazujících niv napříč EU a definování volně tekoucí řeky. Určení vodních toků k obnově stejně jako určení neperspektivních bariér k odstranění a specifikace výše závazku za ČR budou úkolem pracovního týmu, jehož je AOPK ČR součástí, pro další roky.

V rámci přípravy konkrétních projektů, prozatím jen migračního zprůchodnění vodních toků, řešila odborná skupina Komise pro rybí přechody při AOPK ČR na svých 4 jednáních 12 projektů. Do vyhlášené 4. výzvy NPŽP, určené správcům vodních toků, byly podány 2 projekty. Dokončeny, včetně závěrečného monitoringu funkčnosti pro migrace ryb, byly 3 rybí přechody.

Prospective LIFE = PROtect SPEcies aCTIVELY by LIFE

Jindřiška Jelínková

Od ledna 2024 realizuje AOPK ČR jako koordinující příjemce desetiletý strategický projekt LIFE. Přidruženým příjemcem je Ministerstvo životního prostředí a celkový rozpočet projektu je 39 702 379 eur (výše příspěvku EU činí 60 %). Projekt nastavuje komplexní funkční systém aktivní druhové ochrany, který plně reflektuje legislativu a strategie EU týkající se biodiverzity. Nastavení probíhá především stanovením a rozvojem priorit v oblasti ochrany ohrožených druhů formou nástrojů aktivní péče (záchranných programů, programů péče a regionálních akčních plánů) dle Koncepce aktivních nástrojů druhové ochrany v ČR 2023–2032 a jejich realizací.

Významná část projektu je věnována konkrétním ochranným opatřením ke zlepšení stavu ohrožených druhů nebo ke zvýšení akceptace chráněných druhů zapojených do „human-wildlife conflict“. Nedílnou součástí projektu je zvyšování povědomí veřejnosti a porozumění otázkám ochrany druhů a biologické rozmanitosti, sjednocení přístupu orgánů ochrany přírody k ochraně ohrožených druhů. V neposlední řadě bude dosaženo efektivnějšího nastavení celého národního systému financování druhové ochrany v ČR.

V rámci projektu vznikne celkem 44 nových aktivních nástrojů na podporu ohrožených druhů, Národní strategie ochrany biodiverzity, strategie na ochranu opylovačů a strategie ochrany genetické rozmanitosti. V závěru bude dosažena péče o 1260 ha obnovených a pravidelně udržovaných biotopů ohrožených druhů.

Nedílnou součástí projektu je důraz na mezinárodní spolupráci, takzvané síťování. To napomáhá přenosu dobré praxe a zkušeností. ■

Foto

1. Síťování Prospective LIFE a finského projektu LIFE Borealwolf pod sochou Radegasta v CHKO Beskydy, foto František Jaskula
2. Síťování Prospective LIFE a finského projektu LIFE Borealwolf. ČSOP Salamandr prezentuje pastvu ovcí a zkušenosti s ochranou ovcí před vlkem v CHKO Beskydy. Foto Jindřiška Jelínková

Konference IENE 2024

Václav Hlaváč, Tomáš Růžička

Prostupnost krajiny pro volně žijící druhy živočichů se stává s budováním dopravní a energetické infrastruktury jedním z důležitých témat ochrany přírody.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR uspořádala ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze a organizací Infrastructure & Ecology Network Europe (IENE) konferenci o biodiverzitě a dopravní a energetické infrastruktuře s názvem „Biodiverzita ve světle budoucího rozvoje dopravy“. Toto mezinárodní setkání probíhá jednou za dva roky a pro rok 2024 se pořadatelskou zemí stala Česká republika. Konference se konala v prostorách České zemědělské univerzity ve dnech 9. – 13. 9. 2024.

Cílem setkání byla výměna praktických zkušeností a poznatků z aktuálních výzkumů mezi vědci a odborníky z akademického, neziskového i firemního sektoru. Do Prahy přijelo přes 320 účastníků ze 40 zemí celého světa a bylo prezentováno přes 180 příspěvků. Program konference byl zaměřen na několik tematických okruhů:

- Výzvy a příležitosti – nové směry rozvoje dopravní a energetické infrastruktury a jejich vliv na biodiverzitu a ekologickou konektivitu
- Inovace – opatření vedoucí k zamezení, snížení nebo kompenzaci negativních dopadů dopravní a energetické infrastruktury
- Výzkum a monitoring – prezentace studií zaměřených na dopady dopravní a energetické infrastruktury na biodiverzitu a účinnost opatření
- Vzdělávání, zvyšování povědomí veřejnosti nebo hledání kapacit

Na konferenci vystoupili mj. Gaya Herrington – viceprezidentka pro výzkum udržitelného rozvoje společnosti Schneider Electric a poradkyně Římského klubu; Ladislav Miko – bývalý ministr životního prostředí a vysoký úředník evropského Generálního ředitelství pro životní prostředí, vedoucí české a evropské delegace na COP 15 CBD v roce 2022 a nyní poradce prezidenta; Edgar van der Grift – známý vedoucí vědecký pracovník na Wageningenské univerzitě a člen vědeckého a odborného výboru IENE; Marguerite Trocmé – vedoucí oddělení environmentálních technologií ze Švýcarského federálního silničního úřadu; Václav Hlaváč – český expert na problematiku fragmentace biotopů, ekologické konektivity, ochrany

migračních koridorů a ochrany fauny v kontaktu s dopravní a energetickou infrastrukturou; laureát ceny IENE 2020 za vynikající práci při zmírňování negativních dopadů dopravní a energetické infrastruktury na přírodu.

Kromě intenzivních diskusí měli účastníci konference možnost seznámit se s praxí řešení konfliktů mezi dopravní a energetickou infrastrukturou a živočichy přímo v terénu na pěti různých exkurzích. Jednou z nich byla i 36 km dlouhá exkurze na elektrokolech do krajiny bez automobilů v CHKO Brdy, završená prohlídkou expozice Domu přírody Brd. Jiná exkurze směřovala na prohlídku ekoduktů na dálnici D1 na Vysočině a končila v záchrané stanici pro poraněné živočichy v Pavlově.

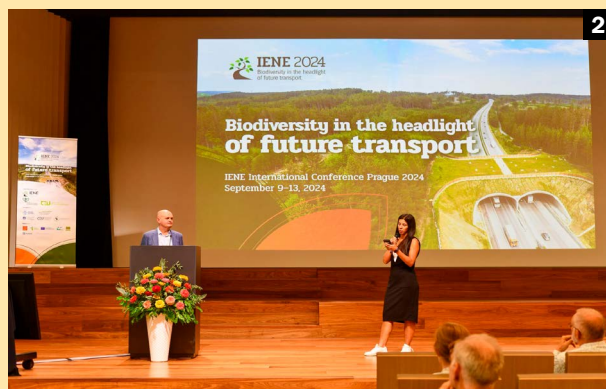
Ná závěr konference přijali její účastníci deklaraci, která je k dispozici spolu s dalšími informacemi k tématu na <https://www.iene2024.info/>.

Konference byla spolufinancována z projektu LIFE „Jedna příroda“ a dále podpořena Ministerstvem životního prostředí a Ředitelstvím silnic a dálnic. Záštitu převzal ministr životního prostředí Petr Hladík.

Foto

1. Václav Hlaváč z AOPK ČR při zahájení konference
2. Konference se konala v aule České zemědělské univerzity v Praze
3. Účastníci konference

Všechna foto Tomáš Jůnek

Je zřejmé, že po předchozí úspěšné vlně z roku 2023 se jedná o čísla spíše skromná. Nutno však připomenout, že stále probíhá projekt „Pasportizace vodních toků“, který pomáhá identifikovat na vybrané říční síti tisíce migračních překážek a definuje možná opatření k jejich eliminaci. O jeho potřebnosti a úspěšnosti lze hovořit i v souvislosti se zapojením vybraných správců vodních toků do mapování. Zapojit se může i veřejnost prostřednictvím aplikace HydroMap.

AOPK ČR se ve spolupráci s VÚV T.G.M., Českým rybářským svazem a Zoo Praha zapojila do akcí u příležitosti Světového dne migrace ryb. Obdobně se připojila k akci Hlavního města Prahy a jeho partnerů při příležitosti Světového dne řek, festivalu Poznej Vltavu. Bohužel pro zvýšené povodňové průtoky v termínu konání akce a katastrofální povodně v oblasti Jeseníků a navazujících povodí musel být festival o rok odložen.

2. 3. 3 Záchranné programy

Václav John, Petr Vít

V roce 2024 AOPK ČR koordinovala realizaci čtrnácti schválených záchranných programů (ZP) ohrožených rostlin a živočichů. Zároveň byla Ministerstvem životního prostředí pověřena přípravou šesti nových záchranných programů. Aktuální informace o realizaci jednotlivých ZP jsou zveřejňovány na internetových stránkách www.zachranneprogramy.cz a na profilu www.facebook.com/zachranneprogramy.

Financování přípravy a realizace ZP bylo zajištěno především prostřednictvím dotačních titulů NPO-POPFK, POPFK a PPK a projektu „Prospective LIFE“ (box 10). Jednalo se o tyto záchranné programy:

Sysel obecný

Při realizaci záchranného programu pro sysla obecného byla i v roce 2024 tradičně zajištěna podpora aktivního managementu (kosení, pastva) na vybraných lokalitách. Pokračovala spolupráce AOPK ČR na polopřirozených odchovech syslů se všemi dosavadními partnery: Zoo Brno, Zoo Hluboká nad Vltavou, Zoo Na Hrádečku, Zoo Praha, ZS a Parazoo Vlašim. První tři jmenovaní partneři poskytli v roce 2024 k vypuštění do volné přírody celkem 55 jedinců sysla obecného. Další 58 zvířat získala AOPK ČR díky spolupráci se zahraničními Zoo (Zoo Bern, Zoo Nordens Ark, Zoo Norimberk, Zoo Opel). Celkem bylo v sezóně 2024 vypuštěno 136 jedinců sysla obecného na třech různých lokalitách. Jednalo se o posílení málo početné kolonie ve Strakonici (25 odchovaných jedinců a 9 syslů zachráněných přímo na lokalitě po příválových deštích) a o pokračování repatriací na lokality Odolický vrch v Českém středohoří a Borotice/Božice na jižní Moravě. Na Odolickém vrchu našlo nový domov celkem 70 syslů z našich i zahraničních odchovů a na lokalitu u obcí Borotice a Božice bylo vypuštěno 32 jedinců (18 z odchovů a 14 z jiné moravské lokality Miroslav). V Zoo Praha došlo k odchytu 30 jedinců sysla z výběhu kopytníků a jejich přemístění do nově zbudované voliéry na lokalitě Dívčí hrady v Praze,

kteřá by měla do budoucna také fungovat jako zdroj zvířat pro posilování populací a repatriace v rámci záchranného programu. Z výzkumných aktivit probíhaly v roce 2024 práce na zpracování dat a přípravě odborných článků týkajících se možného vlivu přikrmování syslů lidmi na lokalitě Radouč a také byly realizovány odchyty jedinců v odchovech i na mnoha lokalitách za účelem odebrání vzorků pro genetické analýzy. Ty budou provedeny v rámci projektu TA ČR, který byl zahájen v dubnu a potrvá do konce roku 2026. Jeho cílem je zjistit aktuální genetickou variabilitu v syslích odchovech, současnou genetickou diverzitu volně žijících populací sysla v ČR a porovnat ji s historickými daty a následně také na základě výsledků vytvořit metodiku pro případné transfery syslů, které by vedly ke zvýšení genetické variability a tím i životaschopnosti zatím víceméně vzájemně izolovaných syslích kolonií v ČR. Od června do poloviny srpna 2024 pokračoval ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody projekt tzv. Syslích hlídek na lokalitě Radouč, jehož cílem je usměrňovat chování lidí na této hojně navštěvované lokalitě s poměrně vysokou početností sysla a zároveň jim podávat informace o záchranném programu. V uvedeném období oslovili dobrovolníci bezmála 2 000 návštěvníků. Proběhl i pravidelný letní monitoring sysla. Výsledky prokázaly výskyt druhu na celkem 40 lokalitách a celkový odhad početnosti byl stanoven na přibližně 5 860 jedinců. Celková početnost syslů v ČR tak zůstává už cca čtvrtý rok na téměř stejné úrovni.

Užovka stromová

V roce 2024 byl v rámci realizace záchranného programu pro užovku stromovou proveden systematický monitoring na 6 lokalitách jejího známého výskytu – Poohří, Želinský meandr, Podyjí, Bílé Karpaty, Povltaví a první rok také v oblasti ptačího parku Kosteliska. Na všech lokalitách se užovkám dobře daří, jejich počty zůstaly přibližně stejné jako v předchozích letech. Kromě monitoringu byla také zajištěna potřebná péče o lůžniště a důležité biotopy. K dalším aktivitám na podporu užovky stromové, které byly provedeny v roce 2024, patřila likvidace nepůvodních predátorů v Poohří a pravidelné osvětové akce pro veřejnost, mezi které patří také Hadí den, který byl v uplynulém roce zorganizován pro 80 žáků v ZŠ Štěchovice.

Hnědásek osikový

V roce 2024 pokračovala standardní péče o lokality a monitoring výskytu hnědásků včetně záchranného odchovu, díky němuž proběhlo každoroční vysazování housenek. V dubnu bylo vypuštěno celkem 4 530 housenek. Z tohoto počtu bylo 3 185 housenek vysazeno do Dománovického lesa, 500 do Žiželického lesa a 400 do Libického luhu. Genetické problémy způsobené inbreedingem se bohužel nadále prohlubují, což vedlo k dramatickému poklesu počtu dospělců, a to i přes posílení populace vysazením housenek. V Dománovickém lese byli pozorováni pouze tři jedinci, v Žiželickém lese jediný a v Libickém luhu dokonce žádný. Navzdory nálezům několika snůšek nebylo zjištěno žádné larvální hnízdo, což se stalo v průběhu záchranného programu teprve podruhé.

Naopak populace u Frýdku-Místku si i nadále udržuje vysokou početnost. V roce 2024 bylo nalezeno 52 larválních hnízd, což sice představuje mírný pokles oproti 80 hnízdům v roce 2023, ale populace zůstává vitální. Navíc zde nejsou patrné problémy s inbreedingem, které dlouhodobě sužují polabskou populaci. V roce 2024 byl rovněž proveden monitoring pomocí zpětného odchytu. Označeno bylo celkem 156 dospělců (106 samců a 50 samic) a celková velikost populace byla odhadnuta na 460 jedinců (± 185 jedinců). Analýza doletové vzdálenosti ukázala, že samci průměrně dolétávají 55,6 metru, přičemž nejdelší zaznamenaný přelet činil 241 metrů. U samic byla průměrná doletová vzdálenost 25,5 metru a maximální přelet dosáhl 54 metrů. Tyto výsledky ukazují na malou rozlohu jejich stanoviště (hnědásci obývají pouze malou část lesního komplexu) a sedentární charakter populací hnědásky.

Vzhledem k závažným genetickým problémům polabské populace bylo minulý rok rozhodnuto o založení hybridní populace, která bude kombinovat genetický materiál původní polabské populace s jedinci ze zahraničí, případně s jedinci z frýdecko-místecké populace. Tato hybridní populace by mohla hrát klíčovou roli při repatriaci hnědásky na nové lokality.

Krasce dubový

Ve druhém roce realizace záchranného programu pro krasce dubového byl proveden monitoring výletových otvorů v oblasti Třebońska, Veselí nad Moravou, NPR Divoká Oslava a na nově objevené lokalitě v areálu Zoo Zlín. Mapování s využitím aplikace vytvořené speciálně pro tento účel potvrdilo nárůst početnosti obsazených stromů i počtu výletových otvorů. Z hlediska managementových opatření se výraznější zásahy realizovaly, stejně jako v předchozím roce, na lokalitách NPR Divoká Oslava a NPR Stará a Nová řeka na Třebońsku. Na Divoké Oslavě se prosvětliila další část lokality a uvolnily a prosvětliily další potenciálně vhodné stromy. Na Třebońsku, kde se nachází velmi slabá populace, došlo k prosvětlení porostu, uvolnění vhodných dubů, stržení kůry na některých stromech a instalaci dubových klád.

Rak kamenáč

V roce 2024 byl Ministerstvem životního prostředí schválen Záchranný program pro raka kamenáče. První půlrok jeho realizace byl spojen především s monitoringem druhu na stávajících lokalitách (včetně EVL) i na lokalitách, kde v minulosti kamenáč zmizel kvůli nákaze račím morem.

V závěru roku se uskutečnila první schůzka realizačního týmu, který se bude scházet každý rok.

V roce 2024 proběhla také inventarizace čistíren odpadních vod v povodí s výskytem raka kamenáče, které mohou být paradoxně hrozbou pro tohoto korýše, pokud dojde k jejich neplánovanému výpadku.

Záchranným programům pro živočichy s vazbou na vody (perlorodka říční a rak kamenáč) se věnuje i článek „Klenoty našich tekoucích vod a jejich ochrana“, který byl publikován v prosin-

ci 2024 na webových stránkách časopisu Vodohospodářské technicko – ekonomické informace a v tištěné formě vyjde začátkem roku 2025.

Perlorodka říční

Záchranný program pro perlorodka říční v roce 2024 pokračoval realizací široké škály opatření pro podporu druhu. V povodí Blanice, Malše, Rokytnice na Ašsku, Vltavy i Zlatého potoka dochází k pravidelnému či občasnému monitoringu fyzikálně-chemických parametrů vody, v povodí Blanice, Zlatého potoka a Rokytnice na Ašsku probíhá luční management s následným kompostováním posekané hmoty a aplikací zpět na odchovné a reprodukční či na potravní prvky. Na všech výše uvedených perlorodkových lokalitách bylo nutné se postavit před problematiku bobřích aktivit (zejména bobří hráze) v místech výskytu perlorodek. Ve spolupráci s garanty lokalit zde dochází k bourání bobřích hrází.

Probíhal polopřirozený odchov perlorodek pro Blanici, Vltavu, Rokytnici a Lužní potok, současně došlo k vypuštění již polopřirozeným způsobem odchovaných jedinců do Malše a Zlatého potoka. Do řeky Malše bylo v červnu 2024 vypuštěno cca 600 juvenilních jedinců stáří 5 let v rámci udržitelnosti již ukončeného projektu Interreg (ATCZ37 – Malsemuschel), do Zlatého potoka bylo vypuštěno cca 340 juvenilních jedinců do předem vybraných mikrohabitátů.

V povodí Blanice a Vltavy se rozběhl projekt OPŽP „Podpora populace perlorodky říční na Šumavě“, který navazuje svým tématem i aktivitami na předchozí OPŽP projekt a bude se realizován až do roku 2028. Jeho součástí je mimo jiné odchov, vypouštění a kontrola vypuštěných juvenilních perlorodek. VÚV TGM v.v.i. realizuje do března 2026 projekt TA ČR „Nejvýznamnější složky organického detritu jako potravy perlorodky říční pro přežití a vývoj mladých jedinců“, v rámci kterého dochází ke sběru a analýze složení detritu z povodí Blanice, Zlatého potoka, Rokytnice na Ašsku a z povodí Vltavy.

Povodně v roce 2024 nezpůsobily na perlorodkových lokalitách větší škody.

Sýček obecný

Na základě celoplošného monitoringu výskytu a hnízdní úspěšnosti této sovy byl v roce 2024 zjištěn výskyt sýčků na 85 lokalitách. Početnost naší populace sýčků zřejmě nepřesahuje 150 jedinců. Při monitoringu bylo poprvé zjištěno hnízdění sýčků v budce instalované na sloup elektrického vedení VN na základě smlouvy o spolupráci uzavřené mezi AOPK ČR a EG.D, a.s. v roce 2022 (box 12). V roce 2024 probíhala plošně implementace stěžejních opatření záchranného programu, tj. eliminace antropogenních pastí, instalace a údržba hnízdních budek, management biotopů a osvětová činnost. K realizaci záchranného programu přispěl také projekt České společnosti ornitologické „Zachraňme sýčky“, který byl finančně podpořen z norských fondů pro období 2021–2024. Byla zpracována studie, která hodnotila vhodnost biotopů vinic pro sýčky v oblasti obcí Novosedly a Velké Bílovice. Pro tyto sovy zde byla zjištěna vhodná biotopová nabídka, hlavním

limitujícím faktorem je zřejmě absence hnízdních možností, což je limit, který je řešitelný instalací budek. Dále byla započata dvouletá studie „Komplexní analýza vnitropopulační dynamiky sýčka obecného (*Athene noctua*) v severozápadních Čechách“. Ve studii bude provedeno hodnocení disperze mladých jedinců, stálosti domovských okrsků dospělých sýčků, analýza míry přežívání jedinců na základě dat, která pocházejí z dostupných akustických nahrávek sýčků, ze všech kroužkovacích dat a z dosavadních výsledků hodnocení genetické variability tohoto druhu.

Tetřevka obecná

V roce 2024 započala příprava nového záchranného programu pro tetřevku obecnou. Byla uzavřena smlouva o dílo na návrh textu záchranného programu se společností PlanTerra – Institut krajinných adaptací s.r.o. zastoupenou předním českým odborníkem na biologii tetřevky Ondřejem Volfem. Autorský tým se sešel na úvodní schůzce v dubnu 2024, schválení záchranného programu je plánováno na rok 2025.

Hvozdík písečný český

V roce 2024 bylo provedeno každoroční fytoecologické snímkování a v omezené míře i sledování mikroklimatických hodnot. V roce 2024, poprvé od roku 2012, se nesbírala data pro studii populační dynamiky hvozdíku. Jejich sběr byl ukončen v roce 2023, protože již jsou k dispozici více než dvacetileté údaje z ploch, na kterých byl stržen humusový horizont a na které byla vyseta semena hvozdíku v různých letech (1999, 2009 a 2015). Na obou lokalitách (NPP Kleneč a záložní lokalita Stráž Na Kamenici) byl proveden každoroční management, spočívající v kosení, narušování drnu a odstraňování invazních a expanzivních rostlin. Nedílnou součástí realizace záchranného programu je rozšiřování biotopu hvozdíku. Na stržení drnu ve východní části NPP Kleneč, které bylo provedeno v roce 2023, navázaly v roce 2024 další terénní úpravy, jako příprava pro další rozšiřování biotopu písčiny do dalších částí NPP Kleneč.

Rdest dlouholistý

Záchranný program pro rdest dlouholistý se chýlí ke svému ukončení. Navzdory značnému úsilí věnovanému záchrane poslední původní populace tohoto druhu se nepodařilo jeho hlavní cíl naplnit. Na lokalitě Rameno u Stříbrného rybníka nebyla nalezena žádná lodyha rdestu dlouholistého; jedna lodyha rdestu však byla po delší době objevena v rameni Orlice – Kašparovo jezero, kam proběhlo od roku 2008 opakovaně několik reintrodukcí. V CHKO Kokořínsko – Máchův kraj rdest relativně dobře prosperuje v uměle budovaných tůních – v současnosti se zde vyskytuje na 4 mikrolokalitách v celkovém počtu cca 150 lodyh. V jezeře Most, kam byl v roce 2023 pokusně vysazen, se při monitoringu podařilo ověřit 57 lodyh na pěti mikrolokalitách, na jedné mikrolokalitě se vysazené rostliny jeví jako vitální a začaly se rozrůstat. V roce 2024 zde proběhla další výsadba. Rdest dlouholistý je i nadále udržován v in vitro kultuře a pěstován v záchranné kultuře v Botanickém ústavu AV ČR v Třeboni.

Matizna bahenní

V NPP Hrdibořické rybníky byly v rámci péče o luční porosty na jaře v roce 2024 porosty nejprve pvláčeny a poté dvakrát posečeny. Většina ploch byla sečena těžkou mechanizací, pouze nejpodmáčenější plochy mezi rybníky Raška a Husák byly sečeny ručně křovinořezem. V roce 2024 nebyly na lokalitě nalezeny žádné rostliny matizny bahenní, repatriační aktivity na obnovení její populace nebyly realizovány a počítá se s nimi poté, co se podaří zlepšit stav lučních porostů.

Hořeček mnohotvarý český

Záchranný program pro hořeček mnohotvarý český se realizuje již od roku 2011. Zadavatelé prací a řada zhotovitelů svěřené lokality velmi dobře znají a péče v naprosté většině případů probíhá adekvátním způsobem. Vhodná péče je základem celého záchranného programu, přesto k nedostatkům v managementu stále dochází. V loňském roce byla převažujícím typem managementu seč, v menší míře pastva, na několika lokalitách jejich kombinace, téměř vždy spojená s různou formou vyhrabávání stařiny a mechorostů pro podporu vzházení semen.

Celorepublikový monitoring byl proveden na 51 lokalitách. Zaznamenáno bylo celkem 12 627 kvetoucích jedinců na 29 lokalitách. V porovnání s rokem 2023 je to o 7 tisíc hořečků méně, ale v rámci dlouhodobého sledování se jedná o hodnotu průměrnou. V roce 2024 byla nejbohatší lokalitou Dobrá Voda u hájovny Pustina s počtem 3 854 jedinců. Celkem dvě populace zaznamenaly v roce 2024 maximální počty kvetoucích rostlin za celou dobu sledování. Na základě výstupů dlouhodobého monitoringu lze pozorovat postupné snižování počtu lokalit s kvetoucími hořečkami v daném roce a také celkový úbytek počtu živých lokalit na území ČR. Malé a extrémně malé populace postupně vymírají. V loňském roce zaniklo celkem 6 lokalit. Kvetoucí hořečky zde nebyly zaznamenány po dobu 10 let.

Celkový počet lokalit hořečku mnohotvarého českého známých po roce 2000 činí 78. V ČR aktuálně evidujeme 42 živých populací.

Nadále pokračoval projekt „Repatriace hořečků na lokalitě Boletice, vrch Olymp“, zahájený v roce 2012. Již osmým rokem jsou zde pravidelně zaznamenávány kvetoucí rostliny, v roce 2024 jich bylo 18.

Bylo dokončeno dlouhodobé vyhodnocení záchranného programu (box 13), které následně schválilo MŽP a pověřilo AOPK ČR jeho aktualizací.

Hořeček nahořklý a hořeček drsný Sturmu

V roce 2024 byl nadále kladen důraz na zajištění, případně zlepšení péče o lokality výskytu hořečků. V současné době je již naprostá většina lokalit obhospodařována v režii ochrany přírody. Zbývající lokality zřejmě zůstanou ladem popř. bez adekvátního managementu z důvodu vlastnických nebo samotného charakteru lokalit. AOPK ČR v loňském roce zajišťo-

vala péči o 4 lokality hořečku drsného Sturmova a 28 lokalit hořečku nahořklého. Převažujícím typem opatření byla seč, pouze výjimečně pastva, často doplněná o výhrab, který zbaňuje travní porost zbytků stařiny a mechorostů a vytváří vhodné podmínky pro vzcházení semen a následný růst hořečků. Přestože byl učiněn velký pokrok, stále dochází k výpadkům a nepřesnostem v managementu.

Z výsledků celorepublikového monitoringu vyplývá, že rok 2024 byl pro hořeček nahořklý velmi úspěšný, obdobně jako dva roky předchozí. Na celkem 7 lokalitách kvetlo nejvíce hořečků za celé období soustavného sledování od roku 2000 popř. od objevení lokality. V ČR bylo spočteno 71 465 hořečků na 46 lokalitách, což je historicky nejvyšší počet zaznamenaných jedinců v daném roce. Významně k tomu přispěla nejbohatší lokalita Kněžíčky, Žehuňská obora, NPP Kopicácký rybník, slatinná louka nad Kopicáckým rybníkem, kde loni vyketlo 41 668 rostlin. Jednu lokalitu (Hejná u Horažďovic, hranice PR Pučanka, v okraji kulturní louky pod elektrickým vedením) lze označit za zaniklou. Kvetoucí hořečky zde nebyly zaznamenány již 10 let. Aktuálně je na našem území evidováno 60 živých populací.

U hořečku drsného Sturmova (*Gentiana obtusifolia* subsp. *sturmiana*) AOPK ČR eviduje pouze malý počet sledovaných lokalit a v zásadě jen jednu velkou stabilní populaci. Tou je lokalita v NPP Kocelovické pastviny, kde v roce 2024 kvetlo jen 1 227 rostlin. Hořeček drsný Sturmův byl dále zaznamenán pouze na dvou dalších lokalitách v počtech (Pila, PP Hořečková louka na Pile) a 1 (Bražec, balvanitá pastvina na severních svazích nad rybníky na Bochovském potoce). Aktuálně je v ČR evidováno 8 živých populací.

Zvonovec liliolistý

V roce 2024 proběhl monitoring zvonovce liliolistého na všech šesti lokalitách druhu v České republice. Byla zjišťována početnost populací, posouzen stav lokalit a ochrany rostlin proti nežádoucím jevům (okus, pád stromů apod.). Byl zhodnocen realizovaný management a navržen management na následující období. Početnost zvonovce je dlouhodobě stabilní, i letos se blížila 500 trsům. Pokračovala spolupráce se sedmi botanickými zahradami, které se podílejí na ex situ kultivacích. Díky tomu mohla být provedena větší posilovací výsadba v NPR Karlštejn, kde bylo na 3 mikrolokalitě vysazeno celkem 83 sazenic původem z ex situ kultivace v Botanické zahradě hl. m. Prahy. Na lokalitě PP Babinské louky byla vybudována nová oplocenka v navazujícím lesním remízu pro řízené šíření zvonovce.

Koniklec otevřený

V roce 2024 byl proveden monitoring všech lokalit konikleců otevřených a zhodnocení jejich managementu. V této souvislosti byly navrženy změny managementu u několika lokalit, zejména v jedné oblasti výskytu – Doupovských horách. Jako nejčastěji zmiňovaná opatření, která by byla pro koniklec otevřený vhodná, jsou uváděny pastva, vypalování či oplocení proti okusu zvěří. Jejich realizace se však daří iniciovat pouze z části. Oproti předchozímu roku měla vegetační sezona v roce

2024 pro koniklece příznivější průběh a vykvetlo o 40 % více jedinců. I v roce 2024 pokračovala úzká spolupráce s pěti botanickými zahradami, které se podílejí na ex situ kultivacích. Tato spolupráce vyústila ve vytvoření tří záložních lokalit (jedna v Praze, druhá na jih od Prahy a třetí v Českém krasu) pro rostliny původem z nejvíce ohrožené lokality Líšnice u Prahy. Na lokalitu jižně od Prahy byly koniklece v roce 2024 navraceny po více než šedesáti letech. V pražské záložní populaci roste několik jedinců vysazených zhruba v posledních třech letech. Záložní lokalita v Českém krasu se ukázala být neperspektivní. Dále pokračuje posilování lokalit konikleců v Českém středohoří. Opatření prováděná v rámci záchranného programu jsou pravidelně vyhodnocována, včetně úspěšnosti ex situ kultivací a posilování stávajících či zakládání nových lokalit.

2. 3. 4 Programy péče

Jindřiška Jelínková, Jitka Uhlíková, Lenka Tomášková

AOPK ČR v roce 2024 koordinovala realizaci tří programů péče (PP). Informace poskytují pravidelně internetové stránky www.zachranneprogramy.cz a profil na www.facebook.com/zachranneprogramy. Zároveň probíhala příprava programů péče pro rysa a medvěda. Při přípravě novely zákona č. 115/2000 Sb. k náhradám škod působených vybranými zvláště chráněnými druhy byly zohledněny nejnovější poznatky o výskytu uvedených druhů a jejich konfliktním působení dotčeným hospodářům v krajině. Financování realizace PP bylo zajišťováno především prostřednictvím dotačních titulů NPO–POPfK. Jednalo se o tyto programy péče:

Bobr evropský

V roce 2024 bylo započato vyhodnocení realizace programu péče, který byl schválen MŽP v říjnu 2013. Pokračovala studie (2023–2025), která má za cíl vyčíslit ekosystémový přínos bobřích mokřadů zejména v oblasti retence vody, její kvality a snížení kulminačních průtoků. V kontextu snížení konfliktů výskytu bobrů vhodným managementem dřevin byla připomínkována metodika Správy železnic „Management dřevin v okolí ŽDC včetně identifikace a minimalizace rizika pádu stromů“. Dále byla zaměřena pozornost na spolupráci s orgány ochrany přírody při řešení konfliktních situací zapříčiněnými životními projevy bobrů. Pokračovalo testování funkčnosti vybraných opatření pro řešení konfliktních situací, především se jednalo o problematiku hráze (zejména jejich drénování). Nedílnou součástí implementace programu péče byla osvětová činnost v podobě přednášek, článků pro periodika a vyjádření v médiích.

Vlk obecný

Realizace Programu péče o vlka obecného se v roce 2024 soustředila zejména na pokračování ekonomických podpor pro chovatele hospodářských zvířat – náhradu škod (dle zákona č. 115/2000 Sb.), podporu pořízení preventivních opatření z prostředků Operačního programu Životní prostředí a vyplacení náhrady újmy za ztížené zemědělské hospodaření

Spolupráce s EG.D, a.s. pomáhá sýčkům

Jitka Uhlíková

Sýček obecný (*Athene noctua*) je druhem, který je v České republice reálně ohrožen vyhynutím. Od roku 2020 je pro tuto sovu realizován záchranný program (www.zachranneprogramy.cz), jehož cílem je snížit vliv faktorů, které sýčky ohrožují. Patří mezi ně technické pasti a nedostatek bezpečných hnízdišť. Tyto příčiny ohrožení jsou bezprostředně spjaté s vazbou sýčků na lidská stavení a zemědělské objekty, ve kterých hnízdí.

Jedním ze způsobů, jak omezit negativní vliv těchto faktorů, je vytvořit podmínky pro hnízdění této drobné sovy mimo zastavbu vesnic a měst. K naplnění tohoto záměru byla v roce 2022 uzavřena smlouva s EG.D, a.s. o spolupráci při realizaci záchranného programu. Smlouva byla připravována dva roky a jsou v ní uvedena pravidla pro instalaci budek na sloupy elektrického vedení jak z hlediska ochrany sýčka, tak z hlediska provozních požadavků EG.D., a.s. Smlouva byla uzavřena pro dvě regionální správy EG.D., a.s., konkrétně správu Hodonín a Znojmo, na jejichž území se v rámci distribuční oblasti této společnosti vyskytuje nejvíce sýčků.

Ještě v roce 2022 byly na vybrané sloupy pověšeny první budky. Do současnosti tak bylo instalováno 47 budek. V roce 2024 v jedné z nich sýčci zahníždili a vyvedli jedno mládě. Jednalo se tak o jedno ze sedmi úspěšných hnízdění této sovy v Jihozápadním kraji. Skutečnost, že budka byla instalována v předchozím roce a vzápětí, i přes velice nízký počet výskytů sýčků v dané oblasti, byla osídlena, svědčí o tom, že se jedná o vhodné opatření rozšiřující hnízdní možnosti sýčků a zvyšující tak šanci na jejich zachování v naší přírodě.

Foto

1. Budka, instalovaná na sloupu elektrického vedení VN, v které sýčci v roce 2024 vyhníždili.
2. Mládě sýčka z úspěšného hnízdění v instalované budce

Obě foto Libor Opluštil

Vyhodnocení Záchranného programu hořečku mnohotvarého českého

Helena Neuwirthová

Po více než deseti letech od zahájení bylo zpracováno dlouhodobé vyhodnocení záchranného programu pro hořeček mnohotvarý český (*Gentianaella praecox* subsp. *bohémica*). Obnášelo shromáždění a následné posouzení realizace jednotlivých opatření a naplnění stanovených cílů.

Zcela zásadní roli v záchranném programu zastával management a navazující monitoring populací a stavu lokalit. Ochranný řízený péče se podařilo dosáhnout na naprosté většině prioritních lokalit a řadě lokalit neprioritních. S ohledem na relativně větší počet dochovaných lokalit a tedy i subjektů, které se na realizaci podílejí, to nebyl úplně snadný úkol. Zdaleka ne všude a ve všech letech ale byla péče o lokality provedena v požadovaném rozsahu a kvalitě. To se může, zvláště dochází-li k takovým nedostatkům opakovaně, odrazit na vitalitě populací. V poslední době navíc hořečky ohrožuje relativně nový fenomén, kterým jsou srážkově slabé a nadprůměrně teplé roky. Jejich dopady je možné pozorovat přímo v terénu v podobě úhynu rostlin a výsledky monitoringu to jednoznačně potvrzují.

Zvláště citlivě na nedostatečný management v kombinaci s počasným v průběhu roku reagují malé populace s výrazně oslabenou semennou bankou. Za dobu realizace záchranného programu zaniklo 36 vesměs malých, neprioritních lokalit. Populací extrémně malých a malých je na našem území aktuálně 27 a populací středních a velkých 15. Při srovnání s předchozími deseti lety se počet středních a velkých lokalit prakticky nezměnil. Zároveň bylo objeveno 9 nových populací, z nich ale pouze jednu můžeme označit za perspektivní.

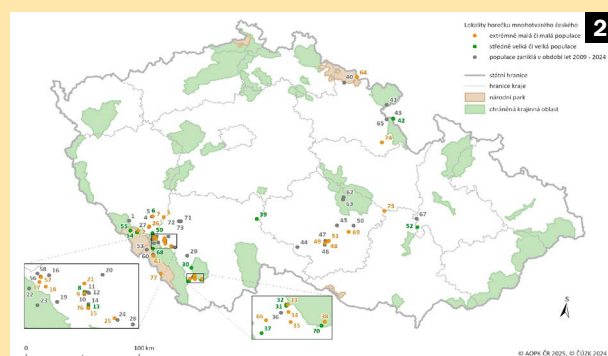
V rámci záchranného programu byla doplňkově navrhována také možnost obnovit či založit populaci zcela novou. Od roku 2012 tak byl zahájen pilotní projekt repatriace hořečku na lokalitě Boletice, vrch Olymp. V blízkosti jsou dostupné zdrojové bohaté populace, ale i tak projekt poznamenaly suché roky a výsledky jsou zatím pouze mírně optimistické. Pravidelný výskyt nižších desítek kvetoucích rostlin je na lokalitě pozorován od roku 2017. Populaci stále dle možností dotovanou semeny lze v současné době označit za malou.

Mezi další opatření záchranného programu patří výchovné a osvětové aktivity, vyhlašování zvláště chráněných území a výzkum. Přestože většina navržených opatření byla realizována, dlouhodobé cíle vázané na zachování resp. zlepšení počtu a velikosti populací se naplnit nepodařilo. Ač výsledky nepůsobí na první pohled příliš pozitivně, je velmi pravděpodobné, že bez systematického celorepublikového monitoringu a navazující péče v rámci záchranného programu by byl stav hořečku na našem území výrazně pesimističtější.

Po zpracování vyhodnocení se setkali členové realizačního týmu. Jednoznačně se shodli, že data a výstupy záchranného programu pravidelně využívají a je žádoucí v něm nadále pokračovat. Ministerstvo životního prostředí následně AOPK ČR pověřilo jeho aktualizací. V nové podobě záchranného programu by se měl nejen aktualizovat stávající funkční obsah, ale také objevit zcela nová opatření. Patří mezi ně hledání způsobů, jak

snížit dopady klimaticky nepříznivých let na populace hořečků. Zároveň by se mělo zahájit experimentální pěstování hořečků v kultuře s cílem vytvořit metodiku pěstování. Mezi další opatření patří výzkum zaměřený na metody dlouhodobého uchovávání semen, aby se předešlo nevratné ztrátě méně bohatých populací.

1. Počet monitorovaných lokalit a jejich rozdělení dle množství kvetoucích hořečků v období let 2011–2024 a průměrný počet kvetoucích rostlin v jednotlivých letech
2. Lokality hořečku mnohotvarého českého
3. Hořeček mnohotvarý český, foto Václav Šedivý

v důsledku výskytu vlka obecného. Proběhla řada seminářů, přednášek i školení pro chovatele, dotčenou veřejnost i pro obce s rozšířenou působností za účasti krajských úřadů. Došlo k navýšení intenzity genetického monitoringu vlka v souvislosti s realizací projektu GeMoW (Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy v Praze, prostředky TAČR), zejména při šetření škod vlkem na hospodářských zvířatech. Realizace Pohotovostního plánu pro řešení situací při výskytu problematických jedinců vlka obecného nebyla zcela zahájena, neboť navzdory skutečnosti, že většina orgánů ochrany přírody vydala výjimky na řešení problematických jedinců vlka obecného podle zákona č. 114/1992 Sb., navazující rozhodnutí dle zákona o myslivosti nebyla vydána téměř nikde. Hledáním řešení této situace se zabývala MŽP a Mze. Monitoring vlka byl v roce 2024 nově realizován z projektu AOPK ČR Mon3 (OPŽP). Byla podána řada projektů na pořízení preventivních opatření před útoky vlka obecného z OPŽP, jedná se o ekonomický nástroj, který se stává více využívaným. Vešla v účinnost novela vyhlášky č. 432/2005 Sb. (pod č. 43/2024 Sb.), kterou se stanoví podmínky a způsob poskytování finanční náhrady za újmu vzniklou omezením zemědělského hospodaření, kterou byl upraven způsob výpočtu výše újmy u chovatelů ovcí a koz. Nadále probíhala aktualizace webu www.navratvlku.cz, kde jsou uveřejňovány statistiky ke škodám na základě protokolů z místních šetření, a byly průběžně dodávány nové aktuální informace.

Rys ostrovid

V roce 2024 pokračovaly přípravy návrhu programu péče se zapojením klíčových odborníků, s plánovaným dokončením v roce 2025 a jeho předložením ke schválení. V CHKO Blanský les, Český les, Slavkovský les a Brdy pokračoval monitoring za pomoci fotopastí pořízených v rámci projektu 3 Lynx a nově byl započat projekt zaměřený na genetický monitoring rysa v rámci projektu ÚBO AVČR z prostředků TAČR, kde je AOPK ČR aplikačním garantem. Monitoring rysa dále probíhal společně s monitoringem vlka obecného také ve vybraných kvadrátech z projektu Mon3.

2. 3. 5 Regionální akční plány

Václav John, Petr Vít

Pro ohrožené druhy, které vyžadují kromě péče o biotopy i aktivní opatření na podporu druhů, AOPK ČR připravuje a realizuje regionální akční plány (RAP). V roce 2024 probíhaly následující:

RAP pro mihuli ukrajinskou – v roce 2024 byl zahájen výtěr mihulí ukrajinských a odchov larev. Během jara byli odloveni celkem 4 jedinci mihule ukrajinské, z toho 3 samice a 1 samec. Podařilo se získat celkem 6 712 jiker, přičemž jejich líhnivost dosahovala pouze 30 %, následná míra přežití vylihnutých jedinců už ale byla velmi vysoká (přes 90 %). Cca 1 600 odchovaných larev pak bylo vypuštěno během jara zpět do Račinky, zbývajících byly ponechány v odchovných boxech v toku Račinky. Při odchytu bylo zjištěno celkem 38 mihulí ukrajinských (většinou larvy), de facto tedy proběhl neplá-

novaný jarní monitoring. Bohužel výsledky posílení populace byly negativně ovlivněny zářijovou extrémní povodní, která zasáhla celou oblast severní Moravy, včetně toku Račinky. Během následujícího monitoringu bylo zjištěno pouze 7 larev a žádný dospělec, což je mnohem nižší číslo než na jaře a v předcházejících letech. Vliv této extrémní povodně je zřejmý a představuje i do budoucna velké riziko, protože zjevně došlo k dramatickému poklesu velikosti populace. Podařilo se však dočasně odstranit z toku odchovné boxy s larvami, které byly následně po povodni navráceny, a poté vypustit celkem 123 larev. V příštím roce je navrženo pokračování záchranného odchovu, pokud se podaří odlovit dostatek dospělých jedinců.

RAP pro okáče menšího – v roce 2024 byla početnost okáče menšího podobně nízká jako v předchozích letech. Realizované zásahy (výřezy, pastva) jsou prospěšné, avšak z dlouhodobého hlediska je areálový trend negativní, protože vlivem oteplování klimatu definitivně zanikly níže položené populace, kde se druh vyskytoval ještě poměrně nedávno. Klimatický vývoj je významným rizikem do budoucna, realizované klimatické modely ukazují, že i přes optimální management hrozí riziko vymření tohoto druhu v Jeseníkách v nejbližších desetiletích, pokud bude oteplování pokračovat současným tempem. Rizikem je i souběh několika teplých zim s minimálním množstvím sněhu, který vede k výraznému populačnímu propadu. Během monitoringu byly sledovány i další druhy horských okáčů, početnost okáče horského oproti předcházejícímu roku výrazně narostla.

RAP pro okáče skalního – rok 2024 byl opět ve znamení velmi pozitivního vývoje. Byl proveden monitoring formou značení a zpětných odchytů, klíčová populace na vrcholu Raná byla odhadnuta na cca 3 100 jedinců, což je více než dvojnásobné zlepšení oproti předchozímu maximu. Monitoring formou zpětných odchytů proběhl ještě na Radobýlu, kde byla velikost populace odhadnuta na 450 imag, stejně jako v předchozím roce. Na ostatních místech probíhal standardní monitoring, výskyt okáče skalního byl zjištěn na lokalitách Dlouhá hora, Čičov, Kamýk u Libčevsi, Vraníky, Křížové vršky, Písečný vrch a stepní plocha mezi Čičovem a Vraníky. Výsadky z chovu již na většině lokalit dlouhodobě neprobíhají (nejsou potřeba), v roce 2024 byly realizovány na lokalitách Oblík a Vraníky, na rok 2025 již výsadky nejsou plánovány, populace v Českém středohoří se blíží cílovému stavu. Nadále pokračuje reintrodukce na lokalitě Mohelenská hadcová step, jejíž výsledky budou zřejmě v příštích letech. V Českém krasu reintrodukce zatím nejsou tak úspěšné, nicméně pro rok 2025 se počítá s výsadky na lokalitách PR Radotínské údolí, NPP Kotýz, případně i PR Prokopské údolí na území Hlavního města Prahy.

RAP pro okáče metlicového – v roce 2024 byla provedena pastva, výřezy a sečení celkem na více než 20 lokalitách v CHKO Český kras či bezprostřední blízkosti. Početnost druhu se oproti předchozímu roku nijak výrazně nezměnila, stav je uspokojivý. Managementová opatření byla realizována především na lokalitě NPP Zlatý kůň, NPP Kotýz, NPR Karlštejn (lokality Třesina, Šanův kout a Pání hora).

RAP pro modráška ligrusového – vzhledem k absenci potvrzení výskytu druhu i v roce 2024 jej AOPK ČR považuje za vymřelý (poslední spolehlivý nález v roce 2019 a nepo-

tvrzené pozorování v roce 2021) a bylo navrženo ukončení regionálního akčního plánu.

RAP pro střevli potoční – v roce 2024 proběhlo ověření výskytu střevle a kontrola stavu některých lokalit. Zároveň pokračovala péče o tůň v povodí Staviště v CHKO Žďárské vrchy a o rybníček u Starých Hutí.

Výskyt střevle byl potvrzen ve dvou tůních v povodí potoka Staviště, které vznikly právě na její podporu. Jednou z nich je tůň u přítoku Staviště pod Pařezným rybníkem. Zde však již rozvoj populace střevle patrně značně limituje rozvoj vegetace, a výhledově proto AOPK ČR připravuje její obnovu. Střevle byla zjištěna i v tůni níže po proudu, na v lokalitě Červené žleby. Zde se však bohužel objevila také střevlička východní, která střevli početně převažuje. Potvrzuje se tedy nebezpečí šíření invazních druhů. Regionální pracoviště zahájilo jednání o obnově tůní s vlastníkem pozemku. Na dvou tůních v povodí Staviště také pracovníci RP v průběhu října provedli potřebné udržovací práce – obnovu nátoky a vysečení vegetace.

I v roce 2024 pokračovala péče o rybníček u Starých Hutí, který je klíčovým biotopem střevle v povodí Včelníčky. Les u rybníčka podlehl na jaře 2023 větrné kalamitě, po níž musel být kompletně obnoven náhon včetně rozdělovacího objektu. Pracovníci RP náhon a rozdělovací objekt po celý rok 2024 kontrolovali a udržovali, takže byl celou sezonu funkční. V květnu byl výskyt střevle potvrzen jak v samotném rybníčku, tak v potoce pod obnoveným rozdělovacím objektem. Bohužel se zde však nepodařilo na podzim potvrdit její úspěšné rozmnožování. Pracovníci AOPK ČR v průběhu roku 2024 připravovali projekt na odbahnění a opravu rybníčka.

Externí monitoring ryb potvrdil výskyt střevle v EVL Martinický potok, kde se stav populace jeví jako stabilní.

RAP pro pastarček dlouholistý moravský – lokality pastarčku (EVL Hodňovská dolina, lokalita Kožovce v EVL Hrušová dolina a PP Hluboče s hlavní částí populace pastarčku a lokality Lásca, Maděrovce a PP Kaňoury s ojedinělými výskyty či reintrodukovanými rostlinami) byly i v roce 2024 pokoseny po odkvětu a vysemenění rostlin. Na menší části lokality Kožovce (Javor) pokračuje také management na podporu hořečku žlutavého karpatského (*Gentianella lutescens* subsp. *carpatica*), který vyžaduje časnou seč, spadající přibližně do doby květu pastarčků. Proto je plocha časné seče omezena jen na místa výskytu hořečku, zatímco na zbytku lokality je termín seče přizpůsoben právě pastarčku. Na lokalitě Lásca byla seč doplněna také podzimním přepasením ovci.

RAP pro přesličku různobarvou – v roce 2024 pokračovala managementová opatření na podporu tohoto druhu, tedy seč a výřez náletových dřevin na lokalitě PP Zátrže (Moravičany). Z vyhodnocení regionálního akčního plánu vyplynulo, že dlouhodobé cíle se daří naplňovat, ale je třeba nadále pokračovat v opatřeních na podporu druhu a spolupracovat s těžebními společnostmi, které v území působí. Podrobnosti v [boxu 14](#).

RAP pro rozchodník huňatý – v následujících letech bude rozšířen na záchranný program, do kterého budou zahrnuty všechny naše původní populace (NPP Stročov, NP Šumava – Knížecí pláň a Kostelní vrch a NPR Božidarské rašeliniště

tě) i reintrodukce v PR Podlesí. Pokračovala pravidelná péče o populaci v NPP Stročov, kterou zajišťuje RP Jižní Čechy – ruční sečení, ruční protrhání zapojeného drnu, čištění stružek a regulace protékající vody. Při červnovém monitoringu bylo v NPP Stročov napočítáno méně kvetoucích rostlin (54) než v předchozích letech, sterilních bylo 6 337. Důvodem může být nevhodně provedená seč okolní louky, která místy zasáhla až do porostu rozchodníku. V roce 2024 pokračoval monitoring vysazených rostlin na lokalitách PP Jezdovické rašeliniště a PR Podlesí. V PP Jezdovické rašeliniště přežívají už jen rostliny z výsadby do střední části rezervace z roku 2022 a jejich vitalita je velmi chabá. Rovněž v PR Podlesí již původní výsadbové plochy zanikly, rostliny z výsadby z let 2022 a 2023 zatím přežívají. Osvědčuje se výsadba rostlin ve větších trsech, ruční obtrhání okolní vegetace v časně jarním období a mikromodelace terénu tak, aby nedocházelo ke stagnaci povrchové vody na výsadbových ploškách.

RAP pro včelník rakouský – čtvrtý rok regionálního akčního plánu přinesl pokles nalezených kvetoucích jedinců. Průběh vegetační sezony nebyl zřejmě pro zdárné kvetení včelníků příliš vhodný. Pokračovala spolupráce na ex situ kultivacích včelníků rakouských s botanickými zahradami. Získaná semena byla použita k cíleným dosevům na vhodná místa k posílení stávajících lokalit. V průběhu každoročního monitoringu jsou semenáčky vzešlé z výsevů nalézány často, avšak problematické je jejich přežívání do dalších let. Proto je část lokalit (např. v roce 2024 Císařská rokle) posilována i pomocí dosadby mladých rostlin. Na všech lokalitách je v potřebných intervalech prováděn management zahrnující vyřezávání dřevin.

RAP pro vstavač kukačka – v roce 2024 byla plocha se vstavačem kukačka v PR Bohyňská lada posečena v první polovině července a začátkem září. Při monitoringu bylo na lokalitě zaznamenáno 40 kvetoucích lodyh, tedy o 35 méně než v roce 2024 a stejně jako v roce 2023. Pozitivní je, že se objevili 4 jedinci na souřadnicích, kde dle srovnání ze čtyřletého monitoringu za použití geodetické GPS dříve nebyli.

Za účelem napěstování jedinců pro posilování populace a založení záložních populací vstavače kukačky probíhá ex-situ kultivace rostlin z PR Bohyňská lada. V roce 2024 byl opět proveden odběr a výsev semeníků z této lokality. Dosud se podařilo napěstovat 29 semenáčů. Bohužel v roce 2024 nedošlo ke klíčení nových semenáčků z výsevu z roku 2023, takže jejich počet nevzrostl.

Na třech lokalitách, které jsou zamýšleny pro vytvoření záložních populací vstavače kukačky, proběhlo kosení. Na lokalitě Velká Javorská by mělo dojít k výsadbě hlíz již v létě 2025.

RAP pro střevličník pantoflíček – podrobnosti o plánu, který byl v roce 2024 schválen, jsou uvedeny v [boxu 15](#).

Minulost a budoucnost přesličky různobarvé na Olomoucku

Dušan Řezáč

1

2

Na výpěrkovém náplavu štěrkovny v Mohelnici kdysi rostla jedna z nejbohatších populací přesličky různobarvé (*Equisetum variegatum*) v České republice. Protože jde o druh prosperující především v počátečních sukcesních stádiích, její biotop zde i jinde postupně zarůstal a početnost dlouhodobě klesala. Proto se v roce 2017 rozeběhl regionální akční plán s cílem podpořit její výskyt nejen na této známé lokalitě, ale i na minimálně dvou dalších místech střední Moravy. Jedna bohatší populace je sledována v prostoru štěrkopískovny Náklo a druhá byla vysazena v oblasti Tovačovských jezer, kde se dobře uchytila.

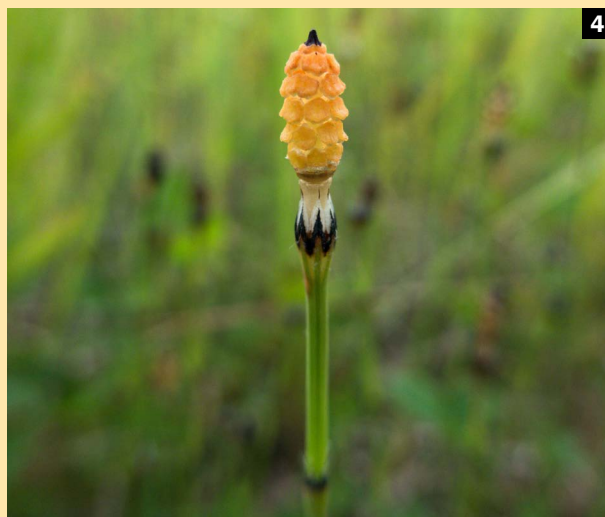
Z dosavadních opatření a monitoringu vyplývá, že pouhá seč pro zajištění dlouhodobé existence přesličky na lokalitě nestačí. Totéž platí pro výřez náletových dřevin. Nejúčinnější pomoc představuje vytváření nových vhodných biotopů, tedy holých a vlhkých písčitých ploch, které vznikají jednak samovolně z jemných sedimentů vyplavovaného z praní štěrku a jednak strháváním drnu, které je součástí opatření regionálního akčního plánu. Doposud stržení drnu proběhlo na starém náplavu v Mohelnici a na Nákle. V prvním případě byl tento zásah doplněn o výsadbu. Z výsledků snahy je patrné, že stržení drnu s dorovnáním povrchu uchycení přesličky příliš neprospívá, zřejmě kvůli nedostatku vlhkosti. Proto se tedy počítá s inovací této metody, kdy nebude navazena zemina pro dorovnání povrchu, což rostlinám zajistí příznivé vlhkostní podmínky.

Na všech lokalitách přeslička v průběhu let ukazuje, že je schopná se na nová potenciální stanoviště samovolně rozšířit pomocí výtrusů. Místy se jí však dostalo pomoci v podobě výsadeb rostlin z kultivace založené na lokální genetické zásobě. Na starém náplavu v Mohelnici již pominuly vhodné podmínky, tudíž se zde výsadba neujala a konkurenční rostliny z okolí se na ploše rozmohly rychleji než samotná přeslička. Nicméně v Tovačově se již samovolně rozšiřuje. Mimo výsadby je do nově navržených opatření zahrnuta také sýje zralých ručně sesbíraných výtrusných klásků (strobilů).

Pozornost byla věnována též průzkumu dalších vhodných lokalit, především ve štěrkovnách. Jednak pro ujištění, zda se na ně přeslička spontánně nerozšířila či zde nebyla přehlížena, a jednak pro vyhodnocení potenciálu pro novou výsadbu či výsev. Jako nejvhodnější se ukázal aktivní náplav

3

4

štěrkovny v Grygově a zvažuje se, že sem budou směřovat další opatření. ■

Foto

1. Stržení drnu na starém náplavu štěrkovny v Mohelnici
2. Původní lokalita ve štěrkovně Náklo s plochami, na nichž byl stržen drn.
3. Porosty přesličky různobarvé na Nákle
4. Přeslička různobarvá

Všechna foto Jan Vrbický

Regionální akční plán pro střevíčník pantoflíček v CHKO Český ráj

Jan Višínský

Střevíčník pantoflíček (*Cypripedium calceolus*) patří mezi zvláště chráněné druhy České republiky a je zařazen do kategorie silně ohrožených. Celosvětově se vyskytuje v mírném humidním až chladném boreálním pásmu od západní Evropy až po východní Asii. Ve střední Evropě obývá smíšené lesy, lesostepi i horské bučiny, přičemž preferuje stanoviště s vápencovým či opukovým podložím. V rámci České republiky je roztroušeně až vzácně přítomen od nížin do podhůří, zejména ve stinných lesích, na pasekách a křovinatých stráních.

V CHKO Český ráj střevíčník nyní roste pouze na jediné lokalitě v oblasti Maloskalska. Nejbližší další výskyty jsou zaznamenány na Českolipsku a Mladoboleslavsku. Vlivem sukcesních změn v lesním porostu, zarůstání stanovišť a okusu zvěří došlo k výraznému úbytku historických populací. Současná populace stagnuje, přičemž managementová opatření se dosud soustředila především na prosvětlování stanovišť.

Dlouhodobým cílem regionálního akčního plánu je zvýšení počtu stávajících populací. Vzhledem k historicky širšímu rozšíření druhu je cílem vytvoření nejméně 3 mikrolokalit, na kterých budou založeny nové populace ve spolupráci s libereckou botanickou zahradou. ■

Foto

1. Střevíčník pantoflíček, foto Marta Doležalová

2. 3. 6 Vyplácení náhrad za škody způsobené vybranými ZCHD živočichů

Lenka Tomášková

Role AOPK ČR ve vyplácení náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy dle zákona č. 115/2000 Sb. spočívá zejména v tom, že její pracoviště jsou ve své územní působnosti místně příslušným orgánem ochrany přírody, který po ohlášení vzniku škody provádí neprodleně místní šetření a sepiše protokol. Cílem je prověřit, zda byla škoda skutečně způsobena vybraným živočichem, a jsou shromažďovány důkazy. Protokol z místního šetření je pak jedním z podkladů žádosti o náhradu škody, kterou poškozený podává na příslušný krajský úřad. Pracoviště AOPK ČR také poskytují hospodářcům subjektům poradenství, jak nejlépe předcházet vzniku škod a kde a jak je možné získat dotaci.

Pro účely šetření škod způsobených velkými šelmami ve dnech pracovního volna nadále fungovala při AOPK ČR pohotovost, a to i na území mimo CHKO (na území národních parků jsou místní šetření k ohledání škod řešena příslušnou správou NP).

2. 3. 7 Obchodování s ohroženými druhy v rámci EU

Silvie Ucová

Jednou z hlavních agend AOPK ČR jako vědeckého orgánu CITES bylo posouzení splnění podmínek pro vydání výjimek ze zákazu komerčních činností pro exempláře CITES z přílohy A v souladu s nařízením Rady (ES) č. 338/97 (o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regu-

lováním obchodu s nimi). V tomto smyslu bylo vydáno téměř 400 stanovisek pro vydávající výkonné orgány, tedy krajské úřady (KÚ) a Magistrát hl. m. Prahy (MHMP). KÚ a MHMP vydaly v roce 2024 přes 20 000 výjimek, přičemž naprostá většina byla vydána na základě stanovisek AOPK ČR (vydaných v roce 2024 nebo již v letech předcházejících). Tři čtvrtiny výjimek byly vydány pro suchozemské želvy rodu *Testudo*. Pro papoušky bylo vydáno 2 000 výjimek, z nichž téměř polovina byla pro žaky šedé. Dalšími často obchodovanými druhy byly amazoňan velký, ara marakana, amazoňan kubánský a aratinga žlutý. Téměř 1 200 výjimek bylo vydáno pro dravce, zejména pro sokola stěhovavého, raroha velkého, raroha loveckého a pro jejich křížence. Pro sovy bylo vydáno přes 700 výjimek, z toho nejčastěji pro sovu pálenou, sýčka obecného, sovice sněžní a výřečka malého. Pro savce bylo vydáno téměř 300 výjimek, nejvíce pro primáty a šelmy. V naprosté většině případů se jednalo o živé exempláře narozené a odchované v lidské péči. Pouze malý počet exemplářů bylo neživých a jednalo se zejména o uhynulé jedince určené k preparaci.

2. 3. 8 Zajištění péče o zraněné a handicapované živočichy

Lenka Tomášková

AOPK ČR se na zajištění péče o handicapované živočichy podílí administrací PPK, Podprogramu C - Podpora záchranných stanic pro ohrožené a handicapované živočichy. Podporována je péče o zraněné a handicapované živočichy a jejich návrat do přírody, péče o trvalé handicapy, které jsou určené k odchovným a osvětovým účelům, a osvětová činnost ve vztahu k veřejnosti v oblasti ochrany druhů a omezování působení ohrožujících faktorů. S Národní sítí záchranných stanic AOPK ČR aktivně řešila problematiku vybraných zvláště chráněných druhů, které se dostávají do stanic (např. velké šelmy, vydra, bobr), zároveň má svého zástupce v Radě této sítě.

Mlok skvrnitý v národní přírodní rezervaci Týřov, foto Jindřich Prach

Černý potok, foto Zuzana Růžičková

3. Péče o přírodu a krajinu | Pavel Štěrba

Pro zajištění péče o přírodu a krajinu využívá AOPK ČR několik ekonomických nástrojů. Vedle státního rozpočtu a dotačních programů, jejichž prostřednictvím realizuje činnosti ve zvláště chráněných územích ve správě AOPK ČR a zároveň na území s majetkem státu s příslušností hospodaření AOPK ČR (kap. 3. 2) či administruje žádosti externích žadatelů, je to vyplácení náhrady újmy za ztížení hospodaření (kap. 2) a administrace náhrad za škody způsobené vybranými ZCHD živočichů (kap. 2. 3. 6).

Hlavními zdroji pro zajištění péče v roce 2024 byly pro AOPK ČR finanční zdroje Program péče o krajinu (PPK), Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO-POPFK), Operační program Životní prostředí (OPŽP), program LIFE, provozní prostředky pro zajištění péče o majetek státu s příslušností hospodaření AOPK ČR, částečně také Rozvoj a obnova materiálně technické základny systému řízení MŽP (MTZ MŽP).

Významným nástrojem pro zabezpečení péče je Informační systém ochrany přírody (ISOP, kap. 5. 2), jehož vývoj se v roce 2024 posunul opět na kvalitativně vyšší úroveň, prostřednictvím ISOP byly v roce 2024 spuštěny procesy pro zajištění péče i poskytování dotací.

AOPK ČR je poskytovatelem dotací (kap. 3. 3). V roce 2024 byly vyhlašovány výzvy ze zdrojů PPK, NPO-POPFK a OPŽP (Projektové schéma AOPK ČR).

3. 1 Metodická podpora péče o přírodu a krajinu

Pavel Štěrba

AOPK ČR zpracovává a vydává odborné podklady pro realizaci opatření péče o přírodu a krajinu (především metodiky a standardy), které jsou dostupné na webových stránkách AOPK ČR; v případě potřeby zpracování detailnějších prací, často i výzkumného charakteru, jsou to studie (kap. 4. 4). Zároveň AOPK ČR pro Ministerstvo životního prostředí každoročně připravuje aktualizaci Nákladů obvyklých opatření. V rámci odborné podpory veřejné správy a pro zainteresovanou veřejnost AOPK ČR vydává oborový časopis Ochrana přírody (kap. 6. 2. 1).

3. 1. 1 Standardy péče o přírodu a krajinu

Standardy péče o přírodu a krajinu AOPK ČR popisují nejlepší praxi pro běžně prováděné typy opatření v této oblasti. Mají vyjadřovat širokou oborovou shodu, proto jsou vytvářeny ve spolupráci s akademickými pracovišti a procházejí odbornou

a veřejnou oponenturou. Slouží především jako podklad pro zadávání, kontrolu a přebírání prací financovaných z dotačních programů. Sjednocením používaných termínů zároveň přispívají k lepší komunikaci mezi projektanty, dodavateli, odběrateli, úřady, odbornými institucemi, orgány státní správy, žadateli o dotace a dalšími subjekty. Pro činnosti realizované s podporou dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu jsou standardy závazné, případné konkrétní odlišnosti je nutné zdůvodnit. V roce 2024 byly zveřejněny dva nové standardy: SPPK C 01 002 „Vytváření ÚSES (plány a projekty)“ a SPPK E 02 005 „Péče o stromy jako biotop vzácných druhů organismů“. Dále byly aktualizovány tři standardy: SPPK A 02 009 „Speciální zásahy na stromech“, SPPK E 02 006 „Ochrana hospodářských zvířat před útoky velkých šelem“ a SPPK E 02 007 „Opatření v rámci prevence kolizí ptáků s transparentními a reflexními materiály“.

Dále budou na počátku roku 2025 dokončeny dvě aktualizace standardů SPPK A 02 002 „Řez stromů“ a SPPK A 02 003 „Výsadba a řez keřů a lián“. Kompletní seznam dosud zveřejněných standardů je uveden v tabulce 6. Schválené standardy, anglický překlad standardů i pracovní verze standardů k připomínkování veřejnosti jsou dostupné na [standardy.aopk.gov.cz](https://www.aopk.gov.cz/standardy).

3. 1. 2 Metodiky péče

AOPK ČR vydává metodiky s doporučenými postupy pro orgány ochrany přírody, veřejnou správu, širší odbornou veřejnost i hospodáře a uživatele krajiny. Přehled metodik nejen v oblasti péče o přírodu a krajinu je uveden na <https://www.aopk.gov.cz/metodiky>. V roce 2024 jich bylo vydáno několik. Jedná se o metodiky „Pasportizace vodních toků“, „Renaturace vodních toků a tvorba mokřadů činností bobra evropského“, „Orientační stanovení retenčního potenciálu revitalizačních opatření v krajině“ a „Zásady péče o předměty ochrany ptáčích oblastí“.

3. 1. 3 Náklady obvyklých opatření

Náklady obvyklých opatření Ministerstva životního prostředí (NOO) slouží jako podklad při stanovování výše příspěvku pro vlastníky a nájemce a k posuzování nákladovosti projektů v rámci dotačních programů podporujících péči o přírodu a krajinu. Cílem NOO je zajištění efektivního vynakládání finančních prostředků. Aktuálně jsou NOO členěny na jedenáct tematických oblastí: lesní ekosystémy, vodní ekosystémy, zemědělské činnosti, zeleň rostoucí mimo les, podpora druhů, invazní a expanzivní druhy, návštěvnická infrastruktura, geologické fenomény, dokumentace a plány, monitoring, geodetické práce. K dispozici jsou na stránkách MŽP a dotace.aopk.gov.cz, které AOPK ČR zřídila a provozuje pro orientaci žadatelů o podporu projektů péče o přírodu a krajinu.

AOPK ČR pro MŽP provedla obvyklou roční aktualizaci NOO na základě vlastních šetření i externího připomínkování.

Tabulka 6 Přehled standardů péče o přírodu a krajinu k 31. 12. 2024

Řada	Standard péče o přírodu a krajinu	Rok**	Zveřejnění anglického překladu
A - Arboristické standardy	01 001 Hodnocení stavu stromů	2018	ano
	01 002 Ochrana dřevin při stavební činnosti	2017	ano
	02 001 Výsadba stromů	2021*	ano
	02 002 Řez stromů	2015*	ano
	02 003 Výsadba a řez keřů	2022*	ne
	02 004 Bezpečnostní vazby a ostatní stabilizační systémy	2019	ano
	02 005 Kácení stromů	2018	ano
	02 006 Ochrana stromů před úderem blesku	2016	ano
	02 007 Úprava stanovištních poměrů dřevin	2020	ano
	02 008 Zakládání a péče o porosty dřevin	2023	ano
	02 009 Speciální zásahy na stromech	2024*	ne
	02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné dopravní infrastruktury	2020	ano
	02 011 Péče o dřeviny kolem veřejné technické infrastruktury	2018	ano
B - Voda v krajině	02 001 Vytváření a obnova tůní	2014	ne
	02 002 Obnova vodního režimu rašeliníšť a pramenišť	2022	ano
	02 003 Revitalizace drobných vodních toků a jejich niv	2022	ne
	02 004 Péče o vodní toky vč. břehových porostů	2022	ano
	02 005 K přírodě šetrné hospodaření na rybnících	ve vývoji	ne
	02 006 Rybí přechody	2014	ano
	02 007 Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem	2022	ano
C - ÚSES a krajino- tvorné prvky	01 001 Hodnocení funkčnosti ÚSES	ve vývoji	ne
	01 002 Vytváření ÚSES (plány a projekty)	2024	ano
	02 001 Realizace biocenter a biokoridorů ÚSES	ve vývoji	ne
	02 002 Vytváření krajino- tvorných a interakčních prvků	ve vývoji	ne
	02 003 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině	2023*	ano
	02 004 Péče o skladebné části ÚSES vč. krajino- tvorných a interakčních prvků	ve vývoji	ne
	02 005 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin	2016	ano
	02 006 Zakládání a péče o genofondové plochy odrůd ovocných dřevin	2018	ano
D - Péče o vybra- né terestrické biotopy	02 007 Krajinné trávníky	2018	ano
	02 001 Obnova travních společenstev s využitím regionálních směsí	2017*	ano
	02 002 Obnova dlouhodobě neobhospodařovaných travních společenstev (vč. likvida- ce náletových dřevin)	2021	ano
	02 003 Pastva	2021*	ano
	02 004 Sečení	2017	ano
	02 005 Opatření ke zlepšení druhové skladby lesních porostů	2014	ano
	02 006 Disturbanční management na nelesních plochách	2018	ano
	02 007 Likvidace vybraných invazních druhů živočichů (vč. následné péče o lokality)	2023*	ano
E - Speciální opatření druhové ochrany	02 008 Likvidace vybraných invazních druhů rostlin (vč. následné péče o lokality)	ve vývoji	ne
	02 001 Zřizování a provoz mobilních zábran pro obojživelníky podél komunikací	2020	ano
	02 002 Trvalá opatření k zajištění prostupnosti komunikací pro obojživelníky	2021	ano
	02 003 Opatření k zajištění prostupnosti komunikací pro vydry a další drobné savce	2023*	ano
	02 004 Opatření k zabezpečení venkovního elektrického vedení proti zraňování ptáků	2023*	ano
	02 005 Péče o stromy jako biotop vzácných druhů organismů	2024	ano
	02 006 Ochrana hospodářských zvířat před útoky velkých šelem	2024*	ne
F -Návštěvnícká infrastruktura	02 007 Opatření v rámci prevence kolizí ptáků s transparentními a reflexními materiály	2024*	ano
	01 001 Monitoring návštěvnosti v ZCHÚ	ve vývoji	ne
	02 001 Zpevnění cest a povalové chodníky	ve vývoji	ne
	02 002 Vyhličky a překonávání výškových rozdílů (stupně, žebříky, zábradlí apod.)	ve vývoji	ne
	02 003 Lávky a mostky	ve vývoji	ne
	02 004 Značení cest a cyklostezek	ve vývoji	ne
	02 005 Hraniční značení chráněných území a památných stromů	2023	ano
	02 006 Informační tabule a panely	ve vývoji	ne
	02 007 Vybavení odpočinkových míst (lavičky, přístřešky, altány apod.)	ve vývoji	ne

Pozn. 1: V tabulce jsou uvedeny pouze zveřejněné standardy či ve fázi vývoje.

Pozn. 2: Tučně vyznačeny standardy zveřejněné na www.standardy.nature.cz (stav k 31. 12. 2024)

* zveřejněna aktualizovaná verze

To proběhlo ve stejném dřívějším termínu, který byl zaveden v roce 2023 z důvodu listopadového termínu vypisování dotačních výzev. Náklady obvyklých opatření pro rok 2025 byly vydány k 5. 11. 2024.

I pro tuto aktualizaci byly využity indexy Českého statistického úřadu pro navýšení cen položek a také diferencované navýšení cen. Na základě interních i externích připomínek byly například přidány činnosti zvláště určené pro lesnické výsadby ve volné krajině, doplněny konkrétní požadované specifikace odsedávek pro dravce nebo byly rozděleny činnosti pro různé druhy sečí podle vzdálenosti odvozu biomasy.

3. 2 Péče o chráněná území ve správě AOPK ČR

Klára Čámská, Pavel Trnka, Markéta Curatolo Júnová

AOPK ČR zajišťuje péči o zvláště chráněná území na území CHKO a zvláště chráněná území národního významu prioritně prostřednictvím veřejnoprávních smluv (dohod) s vlastníky pozemků či hospodáři. Tam, kde není dohoda možná, AOPK ČR hledá jiné dodavatele prací a uzavírá s nimi smlouvy o dílo. Celkem AOPK ČR spravuje 321,1 tis. ha přírodních biotopů, z čehož 213,4 tis. ha zaujímají lesní biotopy, 15,7 tis. ha vodní biotopy a téměř 92 tis. ha nelesní biotopy. Blíže [tabulka 7](#).

AOPK ČR je také příslušná k hospodaření na části státních pozemků v ZCHÚ (v roce 2024 se jednalo o pozemky ve vlastnictví státu o celkové rozloze 13 556 ha). Podrobnější struktura vývoje vlastnictví pozemků podle druhu pozemku je uvedena v [tabulce 8](#). Na těchto pozemcích je AOPK ČR povinna zajistit kromě adekvátní péče o předměty ochrany ZCHÚ také povinnosti vlastníka.

V roce 2024 byly na péči o zvláště chráněná území ČR uzavřeny smlouvy celkem za více než 309 mil. Kč ([tabulka 9](#)), které byly hrazeny z následujících zdrojů:

- Program péče o krajinu, Podprogram pro péči o zvláště chráněná území (PPK A). Celkem byly v roce 2024 realizovány akce za 98,0 mil. Kč.
- Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO–POPFK) podporuje činnosti vycházející z plánů péče, záchranných programů a dalších plánovacích dokumentací, umožňuje studie a monitoring, přípravu a podklady pro plánovací dokumentaci. Oblasti podpory byly sdruženy do podprogramu 115 164 a byly z něj proplaceny práce za 114,9 mil. Kč.
- Podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích MŽP (MaS). V roce 2024 byly realizovány akce v celkové výši 1,8 mil. Kč (dokončení běžících akcí z již zrušeného podprogramu).
- Účelově vázané finanční prostředky na péči o majetek státu ve zvláště chráněných územích (MaS). V roce 2024 byly realizovány akce za 9,9 mil. Kč.
- Operační program Životní prostředí (OPŽP). Z tohoto programu se v rámci specifického cíle 1.6. zaměřeného na péči o chráněná území ve správě AOPK ČR v roce 2024 podařilo vyčerpat 64 mil Kč. V roce 2024 se AOPK ČR podařilo úspěšně zahájit realizaci šesti projektů.
- Program LIFE. V roce 2024 bylo vynaloženo téměř 16,4 mil. Kč na krajinotvorná opatření v rámci dvou projektů zabývajících se péčí o chráněná území začleněná do soustavy Natura 2000 a podporou druhů, kam patří regionální akční plány, záchranné programy a programy péče (0,7 mil. Kč z prostředků Evropské komise, 15,6 mil. Kč z programu PPK A).

Tabulka 7 Přírodní biotopy ve správě AOPK ČR

Název kategorie biotopů	2020 (ha)	2021 (ha)	2022 (ha)	2023 (ha)	2024 (ha)
Lesní biotopy (lesy přírodního charakteru)	205 070	206 359	207 919	209 048	213 413
Nelesní biotopy (sekundární trávníky a vřesoviště, alpské bezlesí, křoviny)	91 388	88 532	92 262	89 558	91 915
Vodní biotopy (vodní toky, rašeliniště, mokřady)	15 644	15 682	15 764	15 624	15 378
Celkem	312 102	310 573	315 945	314 230	321 066

Pozn. Tabulka vyjadřuje rozlohu jednotlivých biotopů dle kategorií na území ZCHÚ ve správě AOPK ČR

Tabulka 8 Pozemky s příslušností hospodařit AOPK ČR

Kategorie	Rok/Rozloha (ha)								
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Lesní pozemky	2 894	3 165	2 886	2 745	2 753	2 781	2 873	3 846	3 019
Vodní pozemky	3 450	3 472	3 479	3 475	3 484	3 477	3 483	3 566	3 597
Nelesní pozemky	6 591	6 438	6 431	6 375	6 353	6 413	6 397	6 398	6 940
Celkem	12 936	13 075	12 796	12 595	12 590	12 671	12 753	13 810	13 556

Pozn. Tabulka vyjadřuje rozlohu pozemků dle kategorií s příslušností hospodařit AOPK ČR (pozemky ve vlastnictví státu)

Tabulka 9 Zasmulvněné finanční prostředky na péči o zvláště chráněná území v letech 2021–2024 (dle skupin opatření)

Typ opatření/ mil. Kč	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023	Rok 2024
Lesní ekosystémy	26,86	37,41	28,81	23,03
Vodní ekosystémy	16,89	69,67	72,55	66,31
Zemědělské činnosti	81,47	91,86	101,12	100,49
Zeleň rostoucí mimo les	41,07	29,34	28,89	31,06
Podpora druhů	4,05	5,36	7,63	5,81
Invazní a expanzivní druhy	2,62	2,96	4,39	4,11
Návštěvnícká infrastruktura	33,63	12,92	13,83	5,53
Geologické fenomény	0,06	0,06	2,69	0,40
Dokumentace a plány	28,60	30,83	78,99	4,65
Monitoring	63,84	54,66	53,69	50,43
Geodetické práce	0,58	0,24	4,35	1,06
ISOP	6,43	13,29	29,88	16,29
Celkem	306,11	348,59	426,82	309,17

Pozn. Tabulka vyjadřuje zasmulvněné finanční prostředky určené na zajištění péče o ZCHÚ ve správě AOPK ČR z národních i evropských dotačních programů dle jednotlivých skupin opatření v období 2021–2024

Tabulka 10 Přehled výkupů v ZCHÚ z Národního programu SFŽP ČR

Rok	Rozloha (ha)	mil. Kč
2016	114	38,5
2017	79	23,1
2018	38	4,9
2019	19	10,2
2020	14	2,1
2021	35	6,1
2022	52	9,4
2023	17	4,0
2024	72	16,5

Pozn. Tabulka vyjadřuje rozlohu pozemků včetně vynaložených finančních prostředků na jejich výkup

Dále se v rámci projektů realizovala osvětová činnost a akce pro širokou veřejnost.

AOPK ČR se také dlouhodobě věnuje výkupu a směně pozemků cenných pro ochranu přírody. Jedná se především o pozemky v národních přírodních rezervacích a památkách a I. zónách CHKO. Z Národního programu Životní prostředí Státního fondu životního prostředí ČR, Programu na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, jejich ochranných pásmech a významných krajinných prvcích bylo v roce 2024 vykoupeno 72 ha za více než 16,5 mil. Kč (**tabulka 10**)

3. 2. 1 Péče o vodní plochy

Jitka Klibániová

AOPK ČR v roce 2024 spravovala státní vodní pozemky o celkové rozloze 3 597 ha. Převážnou část této plochy tvoří vodní nádrže. Celkem jich ve správě AOPK bylo 161, z čehož bylo 60 nádrží propachtováno.

Celkem na péči o vodní ekosystémy bylo v loňském roce využito 66,3 mil. Kč, jednalo se většinou o vody ve zvláště chráněných územích. Tyto finanční prostředky byly vynaloženy na péči o stávající vodní nádrže (zajištění dobrého technického stavu i ekologických funkcí), tvorbu nebo obnovu drobných vodních ploch (tůň a mokřadů) a realizační opatření na zlepšení funkcí rašeliníšť (s ohledem na výskyt zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů).

V roce 2024 byla započata komplexní revitalizace souboru pěti rybníků na Plzeňsku (**box 16**). Tato akce se zaměřila především na zlepšení technického stavu rybníků a dlouhodobou stabilizaci vzácných biotopů na ně vázaných.

Za zmínku stojí revitalizace vodních ploch na Olomoucku, kde jsou předmětem péče NPP Hrdibořické rybníky a PR Hejtmanka.

V loňském roce úspěšně pokračoval projekt Pasportizace vodních toků (**box 17**) a dokončen bude v prosinci roku 2025. Výstupem by měl být ucelený obraz o stavu vodních toků v ČR, který by měl být podkladem k jejich efektivnější ochraně.

I nadále AOPK ČR v roce 2024 zajišťovala prostřednictvím autorizovaných osob výkon technickobezpečnostního dohledu, který byl poskytnut vlastníkům vodních děl III. kategorie. Jedná se o rybníky Kačležský, Velký Pařezitý, Novozámecký a Máchovo jezero.

3. 2. 2 Péče o lesy

Michal Pánek, Pavel Kolibáč

Ke konci roku 2024 spravovala AOPK ČR přibližně 3 000 ha pozemků určených k plnění funkcí lesa ve vlastnictví státu, z toho cca 1 200 ha v podílovém vlastnictví pozemků. Lesní pozemky ve vlastnictví státu svěřené do péče AOPK ČR se nacházejí ve zvláště chráněných územích (ZCHÚ), kde je při péči o tyto pozemky kladen důraz především na části přírody, pro jejichž ochranu bylo ZCHÚ zřízeno. Nejvýznamnější a zároveň nejrozsáhlejší plošně souvislé pozemky, na kterých AOPK ČR hospodaří, se nacházejí na cca 400 ha v NPR Božídarské rašeliníště v Karlovarském kraji, majetky ve Středočeském kraji v CHKO Český kras zaujímají cca 200 ha a v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj cca 400 ha. V roce 2024 také došlo k faktickému uzavření sporu v souvislosti s vlastnictvím pozemků v NPR Jezerka, kde AOPK ČR může začít nově hospodařit na cca 130 ha lesa.

Při správě lesních pozemků AOPK ČR zabezpečovala výkon odborného lesního hospodáře (OLH) prostřednictvím svých zaměstnanců, kteří splňují podmínky k udělení licence OLH podle lesního zákona. Hospodaření v lesích ve správě AOPK ČR probíhalo v souladu s platnými lesními hospodářskými plány (LHP), zpracovanými pro jednotlivé lesní hospodářské celky (LHC) vymezené krajským uspořádáním.

Při nakládání s lesními porosty AOPK ČR zajišťovala povinnosti vlastníka vyplývající ze zákona č. 289/1995 Sb., o lesích, dále se při hospodaření řídila podmínkami zákona č. 285/2013 Sb., o dřevě a řídila se zákonem č. 114/1992 Sb., ze kterého vyplývá především realizace opatření uvedená v plánech péče o ZCHÚ.

Při plánování a realizaci lesnických opatření se vždy uplatňují citlivé úpravy porostní struktury tak, aby byly porosty diferencovány s ohledem na jejich současný stav a s ohledem na jejich stabilizaci do budoucna, s maximálním přihlédnutím k možnostem přirozené obnovy dřevin, jako jedné z podmínek k zajištění optimálního prostředí pro udržení pozitivního vývoje porostů a předmětů ochrany.

Při obnově porostů se v maximální možné míře využívá přirozené obnovy stanovištně původních a vzácných dřevin (JRB, třešeň ptačí, MUK, TIS atd.). V případech přeměny porostních struktur jsou realizovány podsadby a dosadby do stávajících kultur (buk lesní, jedle běloroká, jeřáb ptačí, javor klen atd.), velká pozornost je věnována ochraně stávajících kultur, výsadeb a přirozené obnovy v podobě nárostů a náletů prostřednictvím oplocenek, instalace individuálních ochranných náterů a ožinu dřevin.

Lesní hospodářské plány

Kromě uvedené dokumentace OP se na tyto pozemky vztahují také povinnosti vyplývající ze zákona o lesích a to jak z hlediska praktické péče, tak z hlediska evidenčního a plánovacího. Proto byla v roce 2024 zahájena příprava podkladů pro obnovu série elaborátů LHP pro LHC na období platnosti 2026–2035. Obnova všech dokumentů LHP bude probíhat v letech 2025–2026 a bude hrazena z prostředků MTZ MŽP. Pro nejbližší období obnovy, tedy rok 2025, se konkrétně jedná o LHC AOPK ČR – Středočeský kraj a LHC AOPK ČR – Ústecký kraj, na celkové ploše cca 680 ha.

Finanční zdroje na zajištění péče

Péče o lesní majetky ve vlastnictví státu s příslušností hospodaření pro AOPK ČR byla v roce 2024 finančně zajišťována:

- z prostředků dotačního titulu Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích (MaS), dosáhla částky 1,4 mil. Kč.
- z Programu péče o krajinu, 10,3 mil. Kč
- v rámci projektu IP LIFE „Jedna příroda“, a to na 105,47 ha za 2,9 mil. Kč z programu PPK A.

- z programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny – v celkové výši 8,5 mil. Kč (včetně opatření vyplývajících ze záchranných programů), například na zlepšení stavu lesních společenstev v NPR Božidarské rašeliniště byly v roce 2024 čerpány prostředky z programu ve výši cca 700 tis. Kč bez DPH, přičemž další opatření z téhož projektu budou financována v roce 2025.

- z Operačního programu Životní prostředí – na managementová opatření nebylo v roce 2024 čerpáno. Mezi projekty, které se zabývají lesní problematikou, patří projekt financovaný z OPŽP 2021–2027, „Likvidace nežádoucích druhů v NPP Hodonínská Důbrava“. Naplno se rozběhne v roce 2025, kdy se budou realizovat managementová opatření v hodnotě cca 11,5 milionů Kč – mozaiková seč, potlačení nežádoucích druhů dřevin výřezem z podrostu, opravy oplocenek a individuálních ochranných apod.

Mimo lesnická opatření spadající do běžné lesnické praxe se v rámci projektů za účelem podpory ubývajících druhů realizují postupy a opatření směřující k tradičním hospodářským formám, kterými jsou například pařezení a využívání výmladků dřevin při obnově lesa. Sem spadá hospodaření formou lesa středního a nízkého, často spojené s pastvou dobytka v lesích. A to například v CHKO Bílé Karpaty, dále např. na majetcích ve správě AOPK ČR v NPR Drbákov – Albertovy skály a NPR Žehuňská obora.

3. 2. 3 Péče o travní ekosystémy

Jiřina Hejdová, Michal Pánek

V roce 2024 bylo na péči o travní porosty vynaloženo celkem 113 mil. Kč. Z toho 102 mil. Kč připadlo na činnosti ze skupiny opatření Zemědělské činnosti a 11 mil. Kč ze skupiny opatření Zeleň rostoucí mimo les.

Vůbec nejčastěji používaným opatřením je sečení travních porostů a rákosin, kterým je spolu s pečlivým odstraněním posečené hmoty zajišťována vhodná údržba cenných travních společenstev. Na sečení bylo v loňském roce vynaloženo 75,6 mil. Kč, a to především na seč křovinořezem (42 mil. Kč) a ručně vedenou sekačkou (14,7 mil. Kč). Ručně nesená a vedená mechanizace je vhodná na péči o ochrannářsky významné lokality, které jsou často svažité, kamenité nebo podmáčené a zpravidla také hůře přístupné. Stejně tak lze s její pomocí lépe provádět mozaikovou seč na menších pozemcích a obsekávat chráněné druhy rostlin. Křovinořez je rovněž hojně využíván při odstranění náletu z lokalit, kde probíhá pravidelná údržba a nálety nedorůstají větších rozměrů (opatření za 3,5 mil. Kč). Při obnovním managementu dlouhodobě neobhospodařovaných pozemků je nálet odstraňován individuálně (opatření za 7,2 mil. Kč). Pro rovné a dobře přístupné pozemky lze využít i těžkou či lehkou mechanizaci (opatření za 11,3 mil. a 7,8 mil. Kč)

Neméně významným opatřením při péči o travní porosty je pastva (opatření za 22 mil. Kč), která je nejčastěji prováděna ovci a kozy, ale také například koňmi, exmoorskými pony nebo skotským náhorním skotem. Případné nedopasky je

Rekonstrukce souboru pěti rybníků na Plzeňsku

Barbora Miksová Maršálková, Zdeněk Myslík

V roce 2024 započala komplexní revitalizace pěti rybníků v přírodní rezervaci Zbynické rybníky (rybník Malá Strana), v přírodní rezervaci Tisovské rybníky (Bezděkovský rybník, rybník Velký a Malý Podvesný) a v přírodní rezervaci Postřekovské rybníky (Obecní rybník). Jedná se o ornitologicky významné lokality sloužící jako hnízdiště, potravní základna a migrační průtahy pro celou řadu ptačích druhů. Zlepšením technického stavu rybníků včetně oprav výpustných zařízení a bezpečnostních přelivů dojde k zajištění bezpečného provozu vodních děl a dlouhodobé stabilizaci vzácných biotopů.

Přírodní rezervace Zbynické rybníky

Hlavním dlouhodobým cílem péče je zachování a ochrana stávajícího příznivého stavu ornitologicky významné lokality. K tomu je zapotřebí udržovat vhodný poměr mezi volnou vodní plochou a kontaktními litorálními porosty s vysokou vegetací.

Proto byla vodní nádrž odbahněna a bylo rozvolněno litorální pásmo, které bylo propojeno s navazujícími ladovitými vlhkými loukami, vrbovými křovinami, listnatými remízky a rozptýlenou nelesní zelení.

Přírodní rezervace Tisovské rybníky

Hlavním dlouhodobým cílem péče je udržet soubor šesti rybníků ve stavu, v němž poskytují jedinečné podmínky pro hnízdění vodního ptactva zejména díky nízké rybí obsádce a mělkým příbřežním porostům. Avšak současný stav má daleko k optimu, což se odráží ve zhoršování kvantitativního i kvalitativního složení společenstva vodních ptáků.

Realizovaná opatření zajistí podmínky pro hnízdění nejen v současnosti vyskytujících se zvláště chráněných druhů, ale i těch, které z přírodní rezervace vlivem nevhodných podmínek vymizely. Při odbahnění dojde současně k rozvolnění litorálních pásem a vybudování ostrovů pro hnízdění vodních ptáků, které nebudou přístupné pro predátory.

Přírodní rezervace Postřekovské rybníky

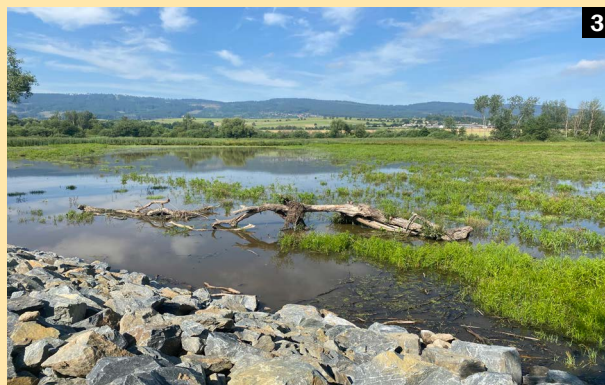
Hlavním dlouhodobým cílem péče je sladění všech ochrannářských zájmů a aplikace fundovaného managementu pro zachování přírodovědeckých i krajinných hodnot území pro zachování a ochranu příznivého stavu. Území je význačné z faunistického i botanického hlediska.

Hráz a výpust rybníka byly poškozeny činností bobra evropského. V roce 2024 byl rybník Obecní opraven a technicky zabezpečen proti dalšímu poškození. Jednalo se o opatření, které zajistí bezpečný provoz i stálou akumulační funkci vodního díla.

Zdrojem financování byl Národní plán obnovy – POPFK, náklady činily cca 52 mil. Kč bez DPH. ■

Foto:

1. PR Zbynické rybníky po odbahnění a modelaci litorálního pásma

2. PR Zbynické rybníky, propojení vodní plochy a okolních luk .

3. PR Postřekovské rybníky, zabezpečení záhozem proti bobrům.

4. PR Tisovské rybníky, zabezpečení hráze a modelace dna.

Všechna foto Barbora Miksová Maršálková

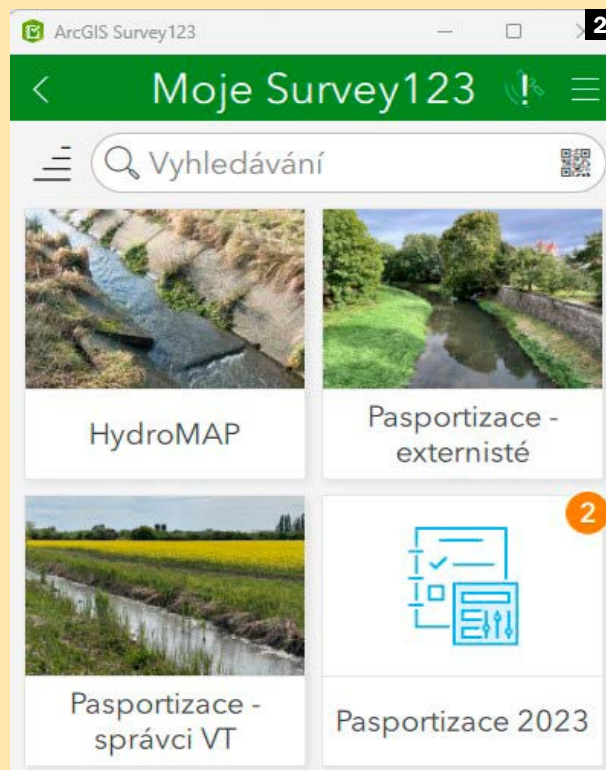
Metodika Pasportizace vodních toků vč. aplikace

Kateřina Kujanová

Aby byla ochrana a péče o vodní toky co nejefektivnější, připravila AOPK ČR projekt „Pasportizace vodních toků“. Cílem je v terénu zmapovat 26 032 km vodních toků a odpovědět na otázky: „Které toky byly upraveny? Jak se úprava od doby realizace zpřírodnila, má stále nějaký účel a je třeba ji udržovat? Kde byly vytvořeny příčné překážky a jak jsou vysoké? V jakém jsou aktuálně stavu a jaký je jejich účel? Kde se ještě nacházejí přírodní úseky vodních toků, které je třeba chránit?“ Dále se zaznamenávají parametry koryta, proměnlivost hloubek vody, výpusti do vodních toků, zajímavé habitaty dna, způsob využití břehů nebo bobří hráze.

Pro snadnější sběr a práci s daty v rámci projektu byl v aplikaci ArcGIS Survey123 přímo na míru vytvořen formulář podle metodiky, která byla v projektu zpracována. V terénu se tak prostřednictvím formuláře v mobilním telefonu zaznamenávají veškeré informace, souřadnice a také fotodokumentace. Pro všechny zmapované úseky vodních toků se zároveň navrhuje opatření pro zlepšení jejich stavu. Odesláním formuláře se výsledky dostanou do úložiště dat a dále se s nimi pracuje.

Data se sbírají už více než rok a sběr bude pokračovat minimálně do konce roku 2025. K lednu 2025 bylo nasbíráno 16 875 formulářů. Dokončeno je mapování pro 10 729 km vodních toků. Na mapovaných úsecích bylo doposud zaznamenáno 8 297 výpustí do vodních toků, které představují potenciální znečištění, 694 bobříků hrází a 26 892 uměle vytvořených příčných překážek v korytě, které brání migracím vodních a na vodu vázaných živočichů. Celkem 9 453 překážek z tohoto počtu

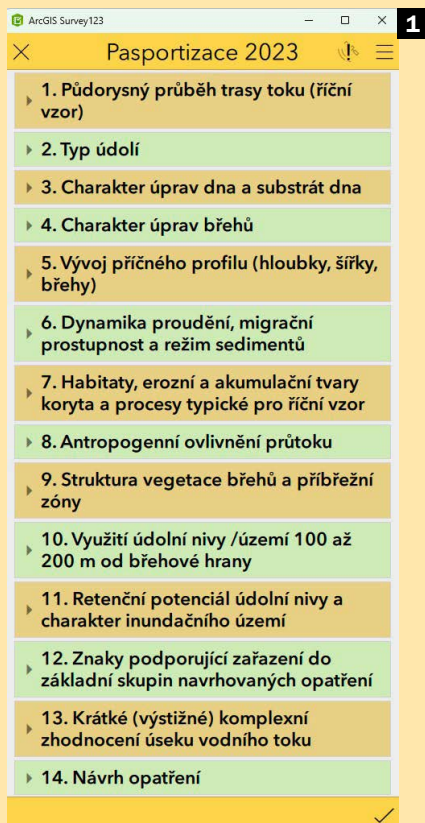
představují mosty přes vodoteč, které mohou být problematické pro další na vodu vázané živočichy, například vydry.

V rámci projektu vznikly také další formuláře, které umožňují sbírat data ve stejné struktuře správcům vodních toků nebo zpracovatelům vodohospodářských studií.

K rozšíření informací o vodních tocích a cílení ochrany a péče může nyní přispět také veřejnost, pro kterou byla vytvořena aplikace HydroMAP. Prostřednictvím aplikace mohou lidé zaznamenat svá pozorování, například výpustí, nevhodného opevnění břehů, zatrubněných úseků, vysychavých koryt vodních toků. Cenné jsou informace o příčných překážkách, orbě až na břehovou hranu nebo o skládkách na březích. Vyplnit lze i podrobnější informace či tipy na přírodní úseky, které zaslouží ochranu. Odeslané informace se zobrazí do mapy, kterou lze sledovat prostřednictvím story mapy, kterou AOPK ČR připravila. Zaznamenáním problému nebo návrhu na zlepšení v aplikaci HydroMAP se doplňují data do celorepublikové databáze, která slouží jako podklad pro zlepšování stavu vodních toků a zkvalitnění jejich blízkého okolí. ■

Obrázky:

1. Posuzovaná témata a prostředí formuláře
2. Přehled formulářů pro sběr dat o vodních tocích vytvořených v rámci projektu

možno ponechávat pro zvýšení diverzity pastvin nebo odstranit sečí, pokud je cílovým stavem luční porost. V ochraně přírody se nejčastěji uplatňuje pastva extenzivní (opatření za 19,7 mil. Kč), tedy s menším počtem zvířat ponechaným na paseném porostu delší dobu.

V rámci projektů financovaných z programu LIFE byla realizována krajinotvorná opatření za 13,4 mil. Kč (12,7 mil. Kč z národního programu PPK A a 0,7 mil. Kč ze zdroje Evropské komise), v celkovém rozsahu 431 ha. Jednalo se jako každý rok o využití tradičních způsobů hospodaření, jako je pastva ovce či dalšími hospodářskými zvířaty, nebo sečení. Většinový finanční podíl krajinotvorných opatření má na starosti projekt IP LIFE „Jedna příroda“, jehož různorodé zásahy mají přímý vliv na zlepšení stavu předmětů ochrany napříč celou soustavou Natura 2000. Například v EVL Bohdanečský rybník proběhla pastva skotského náhorního skotu na 9 ha plochy v celkové výši 217,8 tis. Kč (box 18) a v EVL Oblík – Srdov – Brník a EVL Porta Bohemica proběhla likvidace nepůvodních invazních druhů za 44,3 tis. Kč (box 19). V minulém roce se ke zmíněnému projektu navíc přidal „Prospective LIFE“, který je zaměřen na opatření týkající se podpory ochrany druhů.

Rozloha nelesních státních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 6 940 ha. Hlavními činnostmi, které se na těchto pozemcích zajišťují, jsou sečení a pastva.

3. 2. 4 Speciální opatření pro druhy

Jindřiška Jelínková, Jitka Klíbaniová

Záchranné programy a programy péče specifikují opatření pro nejvíce ohrožené a zvláště chráněné druhy. Regionální akční plány jsou zjednodušenou obdobou záchranného programu, který je realizován pouze v rámci daného regionálního pracoviště, a to i pro druhy, které nejsou zvláště chráněné. Jedná se o aktivní druhovou ochranu (péče o populace druhu a jejich biotopy). Speciální opatření jsou realizována například pro druhy sýček obecný, sysel obecný, užovka stromová, hnědásek osikový, krasec dubový, okáč skalní, perlodorka říční, konílec otevřený, hořeček mnohotvarý český, matizna bahenní, zvonovec liliovitý atd. V roce 2024 bylo vynaloženo na tato opatření celkem 5,8 mil. Kč. Mezi nejčastější činnosti patří ruční seč, seč lehkou a těžkou mechanizací, pastva hospodářskými zvířaty, šetrné narušování půdního povrchu, výsev semen, výsadby jedinců na lokalitě, záchranné kultivace, odchovy, repatriace, monitoring, osvěta apod. Nejvíce finančních prostředků bylo vynaloženo na péči o sysla obecného a jeho biotop, a to 2,5 mil. Kč.

Mimo záchranné programy a programy péče jsou opatření pro druhy realizována také v rámci každoroční péče o chráněné lokality s výskytem ohrožených druhů.

3. 2. 5 Ostatní opatření při správě chráněných území

Michal Pánek

V rámci ostatních opatření při správě chráněných území bylo v roce 2024 vynaloženo z programů PPK A, NPO – POPFK a MaS celkem 6,1 mil. Kč. Mezi tato opatření patří především péče o geologické lokality a fenomény (např. odstranění suti, čištění skalní stěny geologického profilu nebo obnova minerálního pramene), dále geodetické práce (zaměření a vytyčení hranic) a práce související s tvorbou odborných dokumentů a materiálů, včetně tvorby plánů péče. Více boxy 20,21.

3. 3 Poskytování dotací

Pavel Štěrba, Anna Limrová

V roce 2024 byla AOPK ČR již třetím rokem poskytovatelem dotací externím žadatelům v rámci dotačních programů, konkrétně PPK, NPO – POPFK a OPŽP (Projektové schéma AOPK ČR). AOPK ČR zajišťuje celý proces finanční podpory počínaje konzultacemi žadatelů na regionálních pracovištích AOPK ČR přes příjem žádostí, jejich hodnocení, vydávání rozhodnutí o poskytnutí dotace, přebírání prací až po proplacení a kontrolu udržitelnosti.

3. 3. 1 Program péče o krajinu

Eva Sochová

Podprogram B – pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí Programu péče o krajinu (tzv. PPK B) slouží k financování projektů ve volné krajině (tj. mimo ZCHÚ). Podporovány jsou jednoleté projekty neinvestičního charakteru zaměřené na péči o vzácné části přírody a krajiny, podporu její biologické rozmanitosti a ekologické stability.

Pro rok 2024 běžela výzva pro příjem žádostí již na podzim roku 2023, a to v období 15. listopadu – 14. prosince, přičemž výdaje byly uznatelné od 1. 1. 2024. K předřazení vyhlášení výzvy roku uznatelnosti nákladů došlo poprvé. Cílem bylo, aby realizátoři časných opatření, jako např. ochrany obojživelníků při jarní migraci, měli jistotu finančních prostředků. Opatření zaměřená na tvorbu krajinných prvků, jako jsou např. výsadby nelesní zeleně či tvorba a obnova tůň, v rámci výzvy podporovány záměrně nebyly, neboť jejich podpora byla ve větším finančním objemu umožněna v programu Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO – POPFK), podprogramu 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu.

Přijem žádostí do PPK B probíhal prostřednictvím Jednotného dotačního portálu Ministerstva financí (MF), rozpočet byl zadáván pomocí aplikace rozpocet.nature.cz.

Maximální poskytovaná dotace v PPK B je 250 tis. Kč, míra podpory může dosáhnout až 100 %. Do výzvy pro rok 2024 bylo do podprogramu PPK B podáno 412 žádostí, z nichž 374 bylo podpořeno v celkovém finančním objemu 25,2 mil. Kč (tabulka 11). Z velké části se již tradičně jednalo o sečení ručními nástroji (křovinořez či sekačka) na celkové rozloze 373 ha za více než 15 mil. Kč. Částka věnovaná podpoře ošetření památných nebo významných stromů a péči o genofondové plochy činila 1,2 mil. Kč. Jedním z typických opatření jsou rovněž záchranné transfery obojživelníků v jarních měsících, podpořeno bylo 14 žádostí za 1,4 mil. Kč.

Podprogram PPK C je zaměřen na péči o zraněné a handicapované živočichy a jejich návrat do přírody či na péči o trvale handicapované živočichy. Finanční prostředky jsou vynakládány nejenom na odchyt a návrat zraněných zvířat, ale i na péči o trvalé handicapy spojenou s osvětovými účely. V rámci PPK C se v roce 2024 vynaložilo 25 mil. Kč. Příjemcem byl Český svaz ochránců přírody provozující Národní síť záchranných stanic, která zahrnuje 34 záchranných stanic s působností na celém území ČR.

3. 3. 2 Projektové schéma AOPK ČR financované z OPŽP

Anna Limrová

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR od roku 2022 poskytuje dotace z Operačního programu Životní prostředí projektům s celkovými náklady do 200 tis. EUR na opatření zaměřená na adaptaci krajiny na změny klimatu a na opatření cílená na podporu biodiverzity. V rámci tzv. Projektových schémat S.C 1.3 a SC 1.6 jsou úspěšně aplikovány zjednodušené metody vykazování, čímž je dosaženo výrazného snížení administrativní náročnosti pro konečné příjemce podpory, jak ve fázi podání žádosti, tak zejména ve fázi proplácení. Stručně shrnuto, jedná se o postup, kdy se způsobilé náklady projektu vypočítávají podle sazebníku Náklady obvyklých opatření MŽP. Vyplacení dotace je podmíněno splněním definovaných výstupů projektu.

V roce 2024 pracovníci AOPK ČR přijali a dále administrovali 571 žádostí o dotaci s finančním objemem téměř 871 mil. Kč. Po ukončení hodnocení bylo vydáno rozhodnutí o poskytnutí dotace 431 úspěšným žádostem, v rozhodnutí bylo rezervováno 724 mil. Kč. Po řádné realizaci a ověření výstupu projektu v terénu byly ze strany AOPK ČR proplaceny příjemcům dotace finanční prostředky v objemu převyšujícím 225 mil. Kč.

3. 3. 3 Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

Edith Buchtová, Tereza Lacinová

V roce 2022 byl spuštěn program Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (NPO–POPFK). Ten je součástí Národního plánu obnovy, na základě kterého žádá Česká republika o finanční příspěvek z evropského Nástroje pro oživení a odolnost na realizaci opatření a reforem, která mají za cíl pomoci zotavit se z následků pandemie a podpořit investice do ekologické a digitální transformace české ekonomiky.

MŽP schválilo dokumentaci programu na období 2022–2025, která shrnuje postupy pro žadatele v programu. AOPK ČR je u NPO–POPFK poskytovatelem dotací v rámci komponenty 2.9 Podpora biodiverzity a boj se suchem, investice 4.

Pro externí žadatele jsou určeny tři podprogramy:

- Podprogram 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu
- Podprogram 166 – Komplexní vodohospodářské studie
- Podprogram 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií

Tabulka 11 Čerpání finančních prostředků z Programu péče o krajinu (PPK B) v letech 2016–2024

Název dotačního titulu	2016		2017		2018		2019		2020		2021		2022					
	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n	mil. Kč	n
Péče o přírodní a přírodě blízké biotopy a biotopy druhů uvedených v červených seznamech ve volné krajině – B1 např. sečení, výřez křovin na podporu zvláště chráněných druhů	16,5	366	23,8	539	18,9	625	18,9	389	21,5	455	25,6	466	30,5	443	24,1	361	22,4	343
Péče o krajinné prvky – B2 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, ošetření památných stromů	11,7	228	4,9	135	11,3	155	16,5	298	51,2	581	8,6	169	7,8	139	4,5	68	2,8	31
Tvorba krajinných prvků – B3											25,2	225						
Celkem	28,1	594	28,7	674	30,2	780	35,3	687	72,7	1036	59,4	860	38,3	582	28,6	429	25,2	374

n – počet žádostí

Pastva v národní přírodní rezervaci Bohdanečský rybník

Šárka Jiráská

V místě bývalé rozsáhlé rybníční soustavy severozápadně od Pardubic se nachází Bohdanečský rybník a rybník Matka. Jsou základem národní přírodní rezervace Bohdanečský rybník, která je hlavně významnou ornitologickou lokalitou. Proto zde byla vyhlášena ptačí oblast, zároveň je rezervace evropsky významnou lokalitou s předměty ochrany – kuňka ohnivá, lesák rumělkový, vážka jasnosvrnná a modrásek bahenní. To napovídá, že mimo plochu obou rybníků tvoří chráněné území i navazující rozsáhlé mokřadní biotopy. Jedná se zejména o rákosiny, střídavě vlhké louky a roztroušené fragmenty slatin.

Kvůli absenci hospodaření v druhé polovině 20. století se na přilehlých mokřadních loukách postupně rozšířil rákos a bezkolencové louky zarostly náletovými dřevinami. Koncem devadesátých let zde proběhla rozsáhlá revitalizace, která v jednotlivých etapách zahrnovala odbahnění rybníka, modelaci litorálního pásma s vytvořením pobřežních lagun a vyhloubení tůní v přilehlých mokřadních loukách.

Porosty rákosin a ostřic byly pravidelně jednou ročně koseny, avšak rozsah udržované plochy závisel vždy na financích a zajištění zhotovitelů. Každoroční kosení zabránilo sice šíření náletu vrb a olší, avšak k posílení druhové diversity nedocházelo úplně všude. Po zkušnostech s pastvou z obdobných lokalit v blízkém okolí (Truhličky, Tichý rybník) se AOPK ČR rozhodla zavést pastvu i v NPR Bohdanečský rybník.

Na začátku března roku 2024 bylo do Křiževské zátoky přivezeno 11 krav skotského náhorního skotu. Na lokalitě se rychle zabydlely, ač byl toho jara vody nadbytek a hladina vody na louce jim místy sahala až po břicho. Dva měsíce statečně spásaly rašící rákos a ostřice a začátkem května 2024 byly lesem převedeny na další louku severně od rybníku Matka, kde začaly spásat již značně narostlou vegetaci vysokých ostřic. Mezitím v Křiževské zátocy získaly ve spasené vegetaci prostor orchideje prstnatce pletové a mohly vykvést v počtu nad stovku jedinců.

Dostačující mobilní ohrazení pro pastvu tvoří železné roxory a dvě vysokopevnostní elektrické pásky, které jsou napájeny jedním solárním panelem. Vzhledem k tomu, že mají krávy volný přístup k rybníku, není třeba dovážet na pastviny vodu. Pastevci pravidelně každé dva až tři dny kontrolují stav

ohrazení, počet zvířat a jejich životní pohodu na pastvině. Celková částka za postupné pasení na ploše 9 ha činila 217 800 Kč. Pastvu zajišťuje spolek Pestré Polabí, z.s.

Nyní se na podmáčených loukách v NPR Bohdanečský rybník pase 30 krav a plocha pro pastvu se bude postupně rozšiřovat. Krávy dobře spasou rákosové porosty, poradí si s náletovými dřevinami a pomístně narušují půdu. Tím vytvářejí pestrou stanovištní mozaiku pro širokou škálu živočichů a rostlin, kteří by jinak v jednolitěm porostu trav a konkurenčně silnějších rostlin neměli šanci přežít. ■

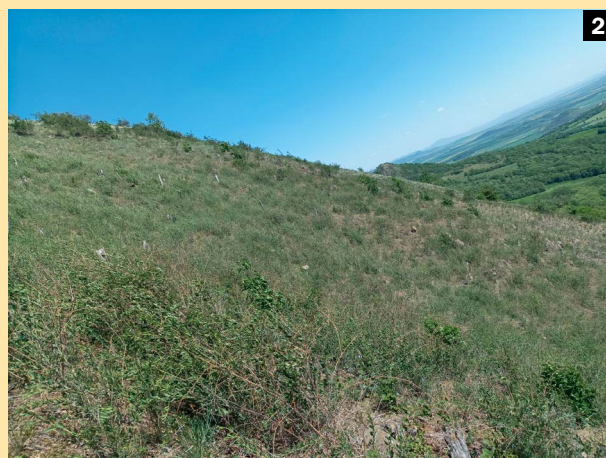
Foto

1. Stádo v prvních dnech pastvy – začátek března 2024, foto Michal Hruběš
2. Louka u Matky po spasení – červen 2024, foto Šárka Jiráská
3. Louka u Matky – srpen 2024, foto Šárka Jiráská

Likvidace nepůvodních invazních druhů v CHKO České středohoří

Michal Forejt

V CHKO České středohoří je na mnoha místech dlouhodobě potlačováno rozšiřování křídlatky, bolševníku a kustovnice cizí. Managementová opatření jsou prováděna v několika evropsky významných lokalitách, a to EVL Oblík – Srdov – Brník a EVL Porta Bohemica.

Oblík, kde byla vyhlášena i NPR, je čedičový suk s výrazným vlivem expozice na vegetaci. Na jižních svazích se stepními společenstvy a s výskytem mnoha zvláště chráněných druhů rostlin a bezobratlých byla v 19. století vysazena kustovnice cizí (*Lycium barbarum*) a postupně se šířila zejména na jihovýchodním úpatí kopce. Její výskyt je dlouhodobě potlačován. V posledních letech je úspěšně likvidována postřikem herbicidem na list. V doprovodu kustovnice na jihovýchodním svahu rostly i výmladky akátu s podobnou historií, ale ty v posledním roce již nebyly nalezeny, zřejmě se je na ploše podařilo zlikvidovat.

V údolí dolního Labe, které je chráněno jako evropsky významná lokalita Porta Bohemica, se vyskytuje celá řada invazních druhů rostlin. Přírodní památka Nebočadský luh představuje pozůstatek labského ostrova s mohutnými vrbami a topoly. V tomto živinami bohatém a dynamickém společenstvu je dlouhodobě sledována a likvidována křídlatka. Je zde zmapováno 13 ploch s trsy křídlatky. V posledních letech je aplikován postup dvojího postřiku v brzkém létě, což je zejména v takto eutrofním prostředí velmi účinné. Jak křídlatka, tak okolní porost v květnu a červnu ještě nedosahují takové výšky, kdy je postřik obtížný a neefektivní. Není žádoucí, aby se křídlatka v údolí Labe rozšířila do kompaktnějších porostů, což se v nivách řek může stát. Šíření křídlatky by mohlo přispět k trvalejšímu zapojení šterkopískové lavice, která se podél bývalého ostrova táhne.

Akce, která zahrnovala dvojí postřik na cca 150 plochách, byla provedena za 178 780 Kč, z toho za 44 317,06 Kč v evropsky významných lokalitách v rámci projektu IP LIFE „Jedna příroda“, zbytek financí z podprogramu A Programu péče o krajinu. ■

Foto:

1. Trs křídlatky v PP Nebočadský luh, zvadlý po dubnových mrazech, foto Michal Forejt
2. Jižní stráně NPR Oblík s hojným výskytem kustovnice cizí, foto Michal Forejt
3. Herbicidem postříkaný trs křídlatky v PP Nebočadský luh, foto Petr Bauer

Péče o návštěvnickou infrastrukturu v národní přírodní památce Šipka

Kamila Burelová, Šárka Slámová, Zbyněk Sovík

Národní přírodní památka Šipka byla v k. ú. Štramberk vyhlášena v roce 1960 a její rozloha činí necelých 25 ha. Široké veřejnosti je nepochybně známa především jeskyní nesoucí stejné jméno jako zvláště chráněné území. Jedná se o hojně navštěvované, veřejně přístupné prořícené torzo horizontální vápencové jeskyně, tvořené vstupním prostorem s propadlým stropem a dvěma chodbami o celkové délce cca 60 m. Jeskyně patří k významným archeologickým lokalitám z období paleolitu.

Většinu území pokrývají lesní porosty s převahou lesů suťových, maloplošně je zastoupena velmi cenná vegetace skalní. Vyskytuje se zde řada zvláště chráněných druhů, například lomikámen tříprstý, dvojštítek hladkoplodý proměnlivý, krušík drobnolistý či jasoň červenooký.

Významná část památky s volně instalovanými sochami národních velikánů je označována jako tzv. Národní sad. Svě místo tu má například Leoš Janáček, Bedřich Smetana, Alois Jirásek či Tomáš Garrigue Masaryk.

Návštěvnická infrastruktura ve vlastnictví AOPK ČR je soustředěna zejména do prostoru okolo jeskyně Šipka. Představuje ji dřevěné zábradlí o délce téměř 90 m lemující horní okraj propadlého stropu jeskyně. Zábradlí je dle potřeby udržováno a opravováno, obnovuje se ochranný nátěr a vyměňují nosné sloupky a vodorovné tyčí. Opatření bylo financováno z Programu péče o krajinu.

V minulosti docházelo k prolézání komínu v Krápníkové chodbě neukázněnými návštěvníky, a tím k poškozování kvartérních jeskynních výplní s možným výskytem archeologických nálezů. Proto byl komín z obou stran v roce 2008 zneprůchodněn dřevěnými mřížemi. V roce 2024 byly mříže obnoveny z prostředků MŽP na zajištění péče o majetek státu ve zvláště chráněných územích (MaS) za částku 36 300 Kč.

V chráněném území se nachází pět zastavení Lašské naučné stezky Štramberk patřící AOPK ČR, jež průběžně provádí údržbu informačních tabulí a v roce 2013 zajišťovala jejich obnovu. Další informační tabule ve vlastnictví AOPK ČR se nachází u vstupu do Národního sadu a podává základní informace o území.

Hranice NPP je v terénu vyznačena pěti hraničníky umístěnými na přístupových chodnících a pruhovým značením v délce 2,7 km. Obnovu pruhového značení a opravu hraničníků zajišťovali v roce 2024 členové stráže přírody CHKO Poodří. Akce byly financovány z prostředků MaS částkou 13 424 Kč. AOPK ČR není jediným subjektem, který v NPP Šipka vlastní návštěvnickou infrastrukturu, dalším významným vlastníkem je město Štramberk. ■

Foto

1. Propadlý strop jeskyně Šipka lemovaný zábradlím v majetku AOPK ČR, foto Kamila Burelová
2. Dřevěná mříž uvnitř jeskyně Šipka, foto Kamila Burelová

3. Zastavení Lašské naučné stezky Štramberk u jeskyně Šipka, foto Kamila Burelová
4. Zábradlí v majetku AOPK ČR a za ním propadlý strop jeskyně Šipka, foto Kamila Burelová

Obnova návštěvnické infrastruktury na Mohelenské hadcové stepi

Luděk Čech, Tomáš Bartůšek

Národní přírodní rezervace Mohelenská hadcová step patří k nejvýznamnějším zvláště chráněným územím v České republice. Snaha o ochranu území započala již před 100 lety a vyhlášení státní přírodní rezervace se zdařilo v roce 1952. V roce 2012 se upravily hranice, dnešní rozsah území činí 109,04 ha s 11,73 ha ochranného pásma. Probíhá tu aktivní péče – extenzivní pastva ovcí, selektivní kosení, výřez dřevin a potlačování invazních druhů rostlin.

Území přitahuje turisty i milovníky přírody. Obvykle do rezervace vstupují z travnatého parkoviště na okraji městyse Mohelno. Naučná stezka z roku 2008 a hlavně ostatní vybavení však již pro svou zchátralost vyžadovaly celkovou rekonstrukci.

AOPK ČR, regionální pracoviště Vysočina proto u ateliéru P.P. Architects, s.r.o. objednalo projektovou dokumentaci na kompletní rekonstrukci stezky i zázemí pro návštěvníky. Autoři projektu kladli důraz na to, aby všechny prvky citlivě zapadly do okolní krajiny. Konstrukce jsou z přírodního dubového dřeva, jako stavební kámen byl použit hadec místního původu z nedalekého lomu u Hrubšic. Celá akce by nebyla možná bez spolupráce s Městysem Mohelno, vlastníkem všech dotčených pozemků. V soutěži o zhotovitele zvítězila místní firma Kavyl, s. r. o. AOPK ČR získala na realizaci dotaci přibližně 2,7 milionu korun z programu NPO-POPFK.

Práce byly dokončeny v březnu 2024. Naučnou stezku tvoří 12 panelů, které návštěvníkům představují živou i neživou přírodu, historii území a další zajímavosti. Výraznou proměnou prošlo parkoviště u obce Mohelno, kde jsou umístěny stojany na kola, odpadkové koše, lavičky a vysázena byla nová zeleň. Vstup do rezervace vymezují dřevěné oplocení a kamenné zídky. Ve východní části parkoviště stojí dřevěný altán, který poskytne návštěvníkům úkryt. Za povšimnutí stojí kompoziční

svázání jednotlivých objektů. Osa altánu protíná vstup do rezervace mezi kamennými zídkami a současně i dominantou stepi – pravěkou mohylou s božími muky. Tu je nyní možno spatřit efektním průhledem skrz altán. Při západním okraji NPR mohou návštěvníci využít odpočívadlo ve formě dřevěného mola nejen pro pozorování sýslů.

Zatímco naučná stezka i ostatní vybavení se návštěvníkům většinou líbí, jistou kontroverzi přináší minimalistické pojetí altánu. Při zcela zaplněném parkovišti může zanikat i jeho důmyslná kompozice – průhled je zakryt auty. Kdo někdy připravoval podobný záměr, tak velmi dobře ví, že zádrhel se obvykle skrývá v detailu. U této akce šlo například o odvodnění pultových panelů či řešení odpadkových košů. A poučení na závěr zní: Více laviček!

Foto

1. Parkoviště s altánem a oplocením, foto Tomáš Bartůšek
2. Jeden z nových pultů naučné stezky, foto Tomáš Bartůšek

1

2

Podprogram 165 je zaměřen na péči o cenné nelesní terestrické biotopy, tvorbu a obnovu mokřadů, revitalizace a renaturace vodních toků, výsadby dřevin mimo les a zlepšení druhové a prostorové skladby lesa. Maximální poskytovaná dotace je 250 tis. Kč a míra podpory může dosáhnout až 100 % u projektů, jejichž realizace může probíhat až do září roku 2025.

V roce 2024 bylo do Podprogramu 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu přijato celkem 1040 žádostí, z nichž podpořeno bylo 858 žádostí (tabulka 12). Zájem byl zejména o podporu opatření zaměřených na péči o cenné nelesní terestrické biotopy. Celkem bylo v roce 2024 podpořeno 390 žádostí o tyto biotopy v hodnotě téměř 55 mil. Kč. Velký zájem byl také o výsadby dřevin mimo les, kterých se podpořilo 263 a za více než 66 mil. Kč. Dále program hojně využívali žadatelé o dotaci na tvorbu a obnovu mokřadů, kdy bylo vyhověno 162 žádostem v částce 20,9 mil. Kč. Bylo také podpořeno 41 žádostí zaměřených na zlepšení druhové a prostorové skladby lesa (box 22) za více než 7 mil. Kč.

Do Podprogramu 166 – Komplexní vodohospodářské studie bylo možno žádat o systematický návrh opatření na zlepšení hydromorfologických charakteristik vodních toků. Celkem bylo přijato 6 žádostí a všechny byly podpořeny v celkové částce 8,7 mil. Kč. Letos žadatelé dané studie vypracovávají a finalizují.

V roce 2024 vypracovávali žadatelé také komplexní vodohospodářské studie, o které bylo žádáno v předchozím roce. Zde bylo podpořeno celkem 30 žádostí v celkové částce 37,3 mil. Kč a v roce 2025 bude docházet k finalizaci studií. Na základě jejich zjištění pak provádějí realizovatelná opatření, která se podporují podprogramem 167 – Opatření k naplňování komplexních vodohospodářských studií, přičemž podpora na realizaci opatření z těchto studií může být, pokud je o ni požádáno, poskytnuta i z podprogramu 165 – Adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů na změnu klimatu.

3. 4 Administrace dalších dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu

Pavel Štěřba

AOPK ČR se dlouhodobě podílí na dalších dotačních programech zejména formou zpracování odborných posudků pro poskytovatele dotace či vydávání stanovisek. V roce 2024 AOPK ČR konzultovala připravované záměry a vydávala odborné posudky žadatelům do Operačního programu Životní prostředí (OPŽP), Národního programu Životního prostředí (NPŽP) a taktéž Národního plánu obnovy (dále NPŽP–NPO), Operačního programu Spravedlivá transformace (OPST) a Integrovaného regionálního operačního programu (IROP). Posledně jmenovaný program je v gesci Ministerstva pro místní rozvoj.

Různou mírou zapojení se AOPK ČR dlouhodobě podílí na administraci dotačních programů, které jsou v gesci Ministerstva zemědělství.

3. 4. 1 Operační program Životní prostředí 2021+

Kateřina Kujanová, Zuzana Veselská

V programovém období 2021–2027 je administrace žádostí do Operačního programu Životní prostředí (dále jen OPŽP) rozdělena na projekty spadající pod Projektové schéma AOPK ČR (podrobněji kap. 3. 3. 2) a projekty mimo ně. K žádostem do specifického cíle 1.3, opatření 1.3.1 (s výjimkou podaktivity 1.3.1.2.2 Zavádění půdoochranných technologií) a 1.3.2 a 1.3.11, a dále k žádostem do specifického cíle 1.6, opatření 1.6.1–1.6.3 (s výjimkou modernizace a rozvoje záchranných center CITES pro ohrožené druhy živočichů) mimo Projektové schéma AOPK ČR zajišťuje AOPK ČR zpracování závazného odborného posudku. Příjem žádosti o posudek a jeho vydání je

Tabulka 12 Přidělené finanční prostředky z programu Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (podprogram 165) na roky 2022–2024

Plněný indikátor	Rok 2022		Rok 2023		Rok 2024	
	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí
Zlepšení druhové a prostorové skladby lesa	0	0	1,1	7	7,2	41
Péče o cenné nelesní terestrické biotopy	4,4	59	35,8	250	54,7	390
Tvorba a obnova mokřadů (vč. tůní a malých vodních nádrží)	7,3	75	15,6	130	20,9	162
Revitalizace a renaturace vodních toků	0,3	1	0,2	1	0,2	2
Výsadba dřevin mimo les	7,4	46	29,3	164	66,4	263
Celkem	19,4	181	82,0	552	149,4	858

Pozn. Tabulka vyjadřuje finančních prostředky přidělené v rozhodnutích o poskytnutí dotací z programu NPO – POPFK včetně množství žádostí, které mají plnění v daném roce

Obnova konektivity biotopu světlých lesních porostů v přírodní rezervaci Dukovanský mlýn

Zuzana Šemberová

Přírodní rezervace Dukovanský mlýn představuje unikátní enklávu lesní a lesostepní vegetace. Její východní část tvoří lesní porosty umístěné v mírném svahu, místy členěné drobnými zářezy s proměnlivým podílem sprašových hlín. Bohužel v minulosti byla východní část území vážně poškozena v důsledku nevhodných lesnických zásahů. Původně se jednalo o světlé staré borovice a teplomilné světlé borové doubravy s bohatým bylinným podrostem a početnou populací kriticky ohroženého lýkonce vonného. Většina původních lesních porostů byla vykáčena a přeměněna na borové lesy.

Západní část tvoří různě zapojené smíšené porosty perialpínských hadcových borů s významným zastoupením pčchavy vápnomilné (*Sesleria calcarea*) v podrostu. Jedná se o velmi vzácná rostlinná společenstva, která se vyskytují pouze v hadcových oblastech jihozápadní Moravy, středních Čech a Dolního Rakouska. Přírodní rezervace Dukovanský mlýn je jednou z nejvýznamnějších oblastí s touto unikátní vegetací. Jedná se o společenstva nezbytná pro ochranu a zachování vzácné, reliktní květeny spojené s hadcovými ostrovy střední Evropy.

Cílem projektů financovaných z lesnické výzvy NPO – POPFK č. 4 pro rok 2024 (948 289 Kč) byla obnova světlého lesního porostu, která podpořila zmlazení borovice lesní, dubu zimního a teplomilných jeřábů a potlačila expanzi stínomilných dřevin, křovin a buřeně. Opatření v přírodní rezervaci Dukovanský mlýn proběhla od září do konce roku 2024. Zahrnovala:

- redukci mezofilních křovin v lesním podrostu a světlých po rozpadu borových kultur – vyřezání a odstranění (18 300 m²),
- důkladné vysbírání kletu a dřevních zbytků na ploše 56 772 m²,
- vyhrabání drobného opadu a jeho odstranění z celé plochy 56 772 m²,
- označení teplomilných druhů jeřábů pro jejich ochranu a sledování vývoje v následujících letech,
- odstranění neprostupných porostů ostružiníků na 3 622 m², vyhrabání plochy a likvidaci organické hmoty,
- preventivní zátěr pařezků (cca 23 000 ks) odstraněných mezofilních křovin proti výmladnosti.

Pestřejší a stabilnější stromové patro zvýší odolnost vůči klimatickým výkyvům a vytvoří strukturovaný biotop pro přežití významných druhů lesních společenstev, včetně těch vázaných na světlé lesy a teplomilné doubravy. Obnova konektivity v přírodní rezervaci Dukovanský mlýn je klíčová pro dlouhodobé přežití těchto společenstev v měnícím se klimatu. ■

Foto

1. Původní stav borové doubravy podléhající expanzi mezofilních stromů a keřů
2. Dlouhodobý nedostatek tradičních hospodářských postupů
3. Stav obnovované části PR Dukovanského mlýna v listopadu 2024

Všechna foto Lucie Misařová

realizován prostřednictvím 13 regionálních pracovišť. Místně příslušné regionální pracoviště AOPK ČR dále poskytuje žadatelům odborné konzultace při přípravě projektu, vydává stanovisko k případným věcným změnám projektu a závazné stanovisko k závěrečnému vyhodnocení akce nebo provádí kontrolu plnění výstupu projektu. Činnosti související s administrací žádostí do OPŽP zajišťované ze strany AOPK ČR stanovuje dohoda mezi AOPK ČR a Ministerstvem životního prostředí z října 2022. Spolupráce AOPK ČR a SFŽP ČR je upřesněna oboustranně schváleným protokolem z ledna 2024.

Největší zájem ze strany žadatelů je zejména o výzvy zaměřené na prevenci škod způsobených šelmami a dravci, do kterých v rámci specifického cíle (SC) 1.6 mohou žadatelé podávat své žádosti. K výzvě vyhlášené MŽP v únoru 2023 pak přibyla další výzva se spuštěným příjmem žádostí od února 2024. Koncem roku byla vyhlášena výzva zacílená na zprůchodnění migračních překážek pro suchozemské a vodní živočichy.

V roce 2024 byla vyhlášena územně vymezená (pro tzv. méně rozvinuté regiony) výzva do SC 1.3 pro tvorbu a obnovu vodních a vegetačních krajinných prvků. Tabulka prezentuje výzvy OPŽP 2021–2027, ke kterým AOPK ČR zpracovává odborné posudky včetně počtu podaných žádostí o posudek vyjadřujících zájem žadatelů o dané téma. V roce 2024 bylo AOPK ČR

přijato 199 žádostí o posudek a 164 posudků bylo vydáno, z nichž byly 4 s negativním stanoviskem, 35 žadatelů od žádosti odstoupilo nebo požádalo o posudek do jiného dotačního programu, některé posudky budou vydány v roce 2025 (např. z důvodu doplňování žádosti). Ve SC 1.3 bylo vydáno celkem 61 posudků a pro 3 ukončené projekty bylo vydáno stanovisko k závěrečnému vyhodnocení akce. Ve SC 1.6 bylo vydáno celkem 103 posudků a pro 38 realizovaných projektů byla provedena kontrola plnění výstupu projektu.

3. 4. 2 Národní program Životní prostředí – Národní plán obnovy

Zuzana Veselská

Od poloviny roku 2023 se AOPK ČR podílí na administraci žádostí v rámci Národního programu Životního prostředí financovaného z Národního plánu obnovy (NPŽP–NPO). Vydávání odborných posudků funguje ve stejném režimu, jako je tomu u OPŽP mimo Projektové schéma AOPK ČR. Do konce srpna roku 2024 mohli žadatelé podávat žádosti o odborný posudek do dvou výzev, které byly určeny pro projekty nad

Tabulka 13 Výzvy OPŽP 2021–27, ke kterým AOPK ČR zpracovává odborné posudky včetně počtu podaných žádostí o posudek vyjadřujících zájem žadatelů o dané téma.

Specifický cíl	Výzva OPŽP 2021–27 mimo Projektové schéma AOPK ČR – zaměření výzvy (příjem žádostí)	Počet podaných žádostí o odborný posudek	Počet vydaných odborných posudků
1.3	39. výzva – Úprava lesních porostů (9. 8. 2023–31. 7. 2024)	14	12
1.6	41. výzva – Prevence škod způsobených šelmami a dravci (22. 2. 2023–31. 8. 2024)	52	45
1.3	46. výzva – Vodní a vegetační krajinné prvky, méně rozvinuté regiony (12. 7. 2023–26. 4. 2024)	20	13
1.3	47. výzva – Vodní a vegetační krajinné prvky, přechodové regiony (12. 7. 2023–26. 4. 2024)	25	20
1.3	51. výzva – Zpracování studií a plánů (16. 8. 2023–31. 7. 2024)	8	6
1.3	52. výzva – Protipovodňová opatření (27. 9. 2023–31. 3. 2025)	4	4
1.3	53. výzva – Vodní a vegetační krajinné prvky, vybrané ITI regiony (27. 9. 2023–31. 3. 2025)	3	2
1.3	54. výzva – Vodní a vegetační krajinné prvky, vybrané ITI regiony (27. 9. 2023–31. 3. 2025)	1	0
1.3	73. výzva – Vodní a vegetační krajinné prvky, méně rozvinuté regiony (20. 11. 2024–30. 6. 2025)	5	4
1.6	76. výzva – Prevence škod způsobených šelmami a dravci (21. 2. 2024–31. 1. 2025)	67	58
1.6	80. výzva – Migrační koridory pro živočichy (18. 12. 2024–20. 6. 2025)	0	0
Celkem		199	164

Tabulka 14 Výzvy NPŽP-NPO, ke kterým AOPK ČR zpracovává odborné posudky včetně počtu podaných žádostí o posudek vyjadřujících zájem žadatelů o dané téma.

Podoblast	Výzva NPŽP-NPO – zaměření výzvy (příjem žádostí)	Počet podaných žádostí o odborný posudek	Počet vydaných odborných posudků
1.9	Výzva č. 4/2023 – Adaptace ekosystémů na změnu klimatu, správcí vodních toků (7. 6. 2023–31. 8. 2024)	8	7
1.9	Výzva č. 5/2023 – Adaptace ekosystémů na změnu klimatu, obce a kraje (7. 6. 2023–31. 8. 2024)	25	17
Celkem		199	164

5 mil. Kč bez DPH. Výzva č. 4/2023 byla cílená na revitalizaci a renaturaci vodních toků a niv a zprůchodnění migračních překážek pro vodní živočichy a opatření k omezování jejich úmrtnosti. Výzva č. 5/2023 podporovala stejné činnosti jako zmiňovaná výzva a navíc byla určena pro vytváření a obnovu tůň a pro budování malých vodních nádrží. Dohromady za rok 2024 AOPK ČR evidovala 33 žádostí a bylo vyhotoveno 24 odborných posudků. Pro žádosti do 4. výzvy bylo vydáno 7 posudků a do 5. výzvy bylo vydáno 17 posudků (tabulka 14).

V rámci NPŽP byla na konci roku 2024 vyhlášena územně vymezená výzva (pro tzv. přechodové regiony; původně OPŽP) pro tvorbu a obnovu vodních a vegetačních krajinných prvků, do které AOPK ČR přijala 17 žádostí a vydala 3 odborné posudky.

3. 4. 3 Dotační programy v působnosti MZe včetně Společné zemědělské politiky

Klára Čámská, Jiřina Hejdová, Jakub Starý

AOPK ČR se podílí na administraci některých dotačních programů, které jsou v působnosti Ministerstva zemědělství (MZe). AOPK ČR vydává stanoviska k některým žádostem o dotace v rámci projektových intervencí a k záměrům založení agrolesnických systémů. Ve stanoviscích jsou posuzovány potenciální dopady záměrů na přírodu a krajinu. AOPK ČR také vydává souhlasná vyjádření k úpravě podmínek intervence pro agro-environmentálně-klimatická opatření.

Operační program Rybářství na období 2021–2027

Operační program Rybářství je nástrojem čerpání prostředků z Evropského námořního, rybářského a akvakulturního fondu (ENRAF) v programovém období 2021–2027 a přispívá především k plnění cílů Společné rybářské politiky, Zelené dohody pro Evropu a Víceletého národního strategického plánu pro akvakulturu.

V České republice je OP Rybářství zaměřen na odvětví sladkovodní akvakultury a jeho hlavním cílem je konkurenceschopná, odolná a udržitelně se rozvíjející akvakultura, což je zároveň hlavní cíl pro oblast akvakultury definovaný v Zelené dohodě a v navazující strategii Evropské komise „Od zemědělce ke spotřebiteli“, a realizace plánů produkce a uvádění produktů na trh.

AOPK ČR je členem Monitorovacího výboru OP Rybářství, který byl ustanoven Ministerstvem zemědělství. Monitorovací výbor posuzuje provádění programu a pokrok při plnění milníků a cílů. Monitorovací výbor dále schvaluje metodiku a kritéria použitá při výběru operací, včetně jakýchkoli jejich změn, závěrečnou zprávu o výkonnosti programu a plán hodnocení spolu s veškerými jeho změnami.

AOPK ČR je členem odborné skupiny OP Rybářství. Ta má na starosti stanovení analýzy potřeb odvětví rybářství a vymezení základních aktivit podporovaných z ENRF (Evropský námořní a rybářský fond), projednávání návrhu nařízení o ENRF, nařízení č. 508/2014 a delegovaných a implementačních aktů ENRF, vypracování VNSPA (Víceletý národní strategický plán pro akvakulturu pro období 2021–2030) a přípravu OP Rybářství.

Strategický plán Společné zemědělské politiky 2023–2027

AOPK ČR vydávala stanoviska MŽP pro žádosti o dotace ve vybraných projektových intervencích Programu rozvoje venkova v rámci Strategického plánu Společné zemědělské politiky 2023–2027. Stanoviska vydávala na celém území ČR, mimo národních parků. V roce 2024 bylo vydáno celkem 356 stanovisek k poskytnutí dotace, nejvíce k intervenci 36.73 Investice do lesnické infrastruktury (193). Větší počet stanovisek byl vydán také k intervenci 46.73 Pozemkové úpravy, kde je žadatelem Státní pozemkový úřad, a k intervenci 49.75 Zahájení činnosti mladých zemědělců, konkrétně k budování pastevních areálů (49). Dále byla stanoviska vydávána pro intervenci 52.77 LEADER (budování pastevních areálů – 11, lesní a polní cesty a stezky – 15, neproduktivní infrastruktura v krajině – 12), 40.73 Vodohospodářská opatření v lesích (5) a 44.73 Přeměna porostů náhradních dřevin (3).

Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO)

Cílem intervence je podpořit způsoby využití zemědělské půdy, které jsou v souladu s ochranou a zlepšením životního prostředí, krajiny a jejich vlastností. Opatření podporuje zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny.

Největší část rozpočtu AEKO je cílena na extenzivní péči o trvalé travní porosty (podopatření Ošetřování extenzivních travních porostů) a zahrnuje také konkrétní způsoby hospodaření ve zvláště chráněných územích (včetně ochranných pásem národních parků) a na plochách v soustavě Natura 2000 nebo na plochách s výskytem vybraných biotopů či druhů ve volné krajině. AOPK ČR má působnost pro AEKO na území CHKO, v maloplošných chráněných územích národní kategorie mimo CHKO a národní parky a na cenných biotopech a v místech výskytu cílových druhů ve volné krajině (mimo vojenské újezdy a EVL). Do podopatření Ošetřování extenzivních travních porostů náleží dvanáct dotačních titulů s dalším podrobnějším rozdělením (jako je různý termín první seče či možnost podzimního přepasení porostu). Nástrojem pro jejich vymezení je vrstva ENVIRO v evidenci zemědělské půdy LPIS. V chráněných územích přiřazuje AOPK ČR tyto dotační tituly: Mezofilní a vlhkomilné louky hnojené a nehnojené, Horské a suchomilné louky hnojené a nehnojené, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků, Druhově bohaté pastviny, Suché stepní trávníky a vřesoviště, Málo užívané pastviny, Platba na výsledek (v tomto období pilotně v CHKO Železné hory) a Obecná péče o extenzivní louky a pastviny. Mimo chráněná území (v tzv. „volné krajině“) vymezuje AOPK ČR čtyři tituly: Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků a Suché stepní trávníky a vřesoviště.

Orgány ochrany přírody stanovují dotační tituly s vhodnými podmínkami hospodaření pro daný biotop či cílové druhy obvykle na pět let dopředu. Víceletá doba platnosti titulu na konkrétním pozemku zaručuje stabilní péči o porost. Při výběru titulu vycházejí pracovníci AOPK ČR především z diagnostiky porostu z mapování biotopů soustavy Natura 2000 a Nálezové databáze ochrany přírody. Při rozhodování o podmínkách managementu berou v potaz také krajinný kontext a reálné možnosti hospodáře (udržitelnost péče).

AOPK ČR také vydává prostřednictvím aplikace v LPIS souhlasná stanoviska, kterými v daném roce upravuje některé podmínky managementu na konkrétních travních porostech. V roce 2024 bylo vydáno AOPK ČR 891 těchto souhlasných stanovisek celkem pro 5 495 dílů půdních bloků (DPB). Nejčastěji byla vydávána souhlasná vyjádření k vynechání jedné seče nebo pastvy (2 390 DPB). Byl vydán také velký počet souhlasů s odložením seče nebo pastvy (580 DPB), se změnou povinnosti seče nedopasků (547 DPB), provedením smykávání (437 DPB) a provedením mulčování (419 DPB). Dále byla udělena souhlasná stanoviska s provedením mulčování nedopasků (282 DPB), se stanovením dřívějšího termínu seče nebo pastvy (164 DPB), provedením přísevu (154 DPB), s provedením vápnění (92 DPB), provedením obnovy (84 DPB) nebo např. s příkrmem zvířat (53 DPB).

Společná zemědělská politika

V roce 2024 pokračovalo naplňování Strategického plánu Společné zemědělské politiky (SZP) 2023–2027. AOPK ČR se podílela jak na implementaci (viz předchozí kapitoly), tak na připomínkování návrhu nařízení vlády a modifikace Strategického plánu (ke konci roku), s podporou odborné skupiny pro Společnou zemědělskou politiku. Zástupci AOPK ČR se účastnili jednání Monitorovacího výboru Strategického plánu SZP.

3. 4. 4 Integrovaný regionální operační program (IROP)

Libor Sedláček

IROP je zkratkou pro integrovaný regionální operační program, jehož specifický cíl 2.2 se zaměřuje na zelenou infrastrukturu a podporu rozvoje biodiverzity uvnitř městského prostředí s cílem eliminovat dopady klimatických změn a zkvalitnit prostředí pro život ve městech. IROP je dotován z evropských fondů a spravován Ministerstvem pro místní rozvoj. Hodnocení a konzultace provádí Centrum pro regionální rozvoj. Na základě dohody mezi Ministerstvem životního prostředí a Ministerstvem pro místní rozvoj z roku 2022 byla AOPK ČR pověřena vydáváním stanovisek k projektům na podporu a tvorbu zelené infrastruktury.

V roce 2024 byly v rámci programu IROP SC 2. 2. otevřeny 4 výzvy k příjmu žádosti na podporu vhodně zacílených projektů. Pro výzvy 63. pro méně rozvinuté regiony a 64. pro přechodně rozvinuté regiony byl příjem žádostí ukončen dle plánovaného harmonogramu 10. 6. 2024. U výzvy 65. pro více rozvinuté regiony (kraj Praha) byl prodloužen příjem žádostí o dva roky a to do 10. 6. 2026. 77. výzva pro metropolitní oblasti ITI probíhá dle řádného harmonogramu a příjem žádostí je ohraničen termínem 31. 12. 2027.

V průběhu roku 2024 bylo do datové schránky AOPK ČR doručeno celkem 166 žádostí o vydání závazného stanoviska. Z uvedených žádostí bylo v procesu hodnocení 58 projektů vyzváno k doplnění povinných příloh, dopracování projektové dokumentace, případně k úpravě projektu tak, aby odpovídal cílům výzvy a kritériím přijatelnosti. Po výzvách k doplnění a nápravě některých projektů bylo celkem vydáno 140 kladných stanovisek a 2 stanoviska záporná. Zbýlé žádosti jsou dosud pozastavené nebo k jejich vydání došlo na začátku roku 2025. Změnová stanoviska, která posuzují vliv změn v projektu oproti původnímu záměru a předložené dokumentaci, byla vydána 4. Regionálním pracovištěm AOPK ČR s nejvyšším počtem příchozích žádostí byly Střední Čechy s 27 žádostmi, následovalo RP Olomoucko s 21 žádostmi o stanovisko a RP Jižní Morava a Moravskoslezské obě s 20 žádostmi. Nejméně žádostí o stanoviska mělo RP Český les, kde za rok 2024 nebyla podána žádná žádost o stanovisko k projektu IROP Zelená infrastruktura.

Během podzimních měsíců započala spoluúčast zástupců AOPK ČR na formálních kontrolách podpořených projektů or-

ganizovaných ze strany Centra pro regionální rozvoj. AOPK ČR zároveň připravuje vlastní systém věcných kontrol v průběhu realizace prací za účelem ověření dodržování specifických kritérií přijatelnosti.

3. 4. 5 Operační program Spravedlivá transformace (OPST)

Zuzana Veselská

Na základě dohody s Ministerstvem životního prostředí vydává AOPK ČR odborné posudky pro žádosti do Operačního programu Spravedlivá transformace 2021–2027 (OPST). Vydávání odborných posudků probíhá ve stejném režimu, jako je tomu u OPŽP mimo Projektové schéma AOPK ČR. OPST je zaměřen na řešení negativních dopadů odklonu od uhlí v nejvíce zasažených regionech – Karlovarském, Moravskoslezském a Ústeckém kraji (v tzv. uhelných regionech). AOPK ČR zajišťuje činnosti v oblasti Obnova území – koncepce a příprava projektů, žadatelé si do konce roku 2024 mohli podat žádost

do 22., 23. a 24. výzvy, které byly vypsané pro jednotlivé kraje. Podporovanými aktivitami byly Plánování a koordinace rozvoje území či Zpracování studie systému sídelní zeleně, územní studie krajiny a plánu územního systému ekologické stability. Další oblastí jsou Obnova území – příroda a krajina, pro kterou je momentálně vypsaná 25., 26. a 27. výzva. Podporovanými aktivitami je Tvorba nových a obnova stávajících vodních a vegetačních prvků, Péče o přírodní stanoviště a druhy, Omezení šíření invazních nepůvodních a expanzivních druhů a Zprůchodnění migračních překážek pro vodní a suchozemské živočichy. Poslední oblastí je pak Obnova území – veřejné služby, kultura, sport, rekreace, pro kterou byla do konce roku 2024 vypsaná 39., 40. a 41. výzva s podporovanou aktivitou Regenerace brownfieldů pro účely s veřejným zájmem pouze v části budování veřejných prostranství (např. náměstí, parků apod.), a to pro téma sídelní zeleně včetně přírodě blízkých vodních prvků. V roce 2024 bylo podáno 6 žádostí a vyhotoveno 5 odborných posudků.

Okrotice bílá v CHKO Bílé Karpaty, foto Bohumil Jagoš

4. Výzkum a monitoring biodiverzity | Karel Chobot

Pro zajištění odborné podpory i ochrany přírody v ČR obecně vyvíjí AOPK ČR řadu výzkumných činností, jejichž nejvýznamnější část tvoří aktivity, jež lze shrnout pod pojem monitoring biodiverzity. Ten zahrnuje jak sběr dat, tak jejich efektivní správu i interpretaci. Na národní úrovni mají dosavadní aktivity AOPK ČR, např. výzkumná data získávaná a interpretovaná AOPK ČR nezpochybnitelný význam a v řadě případů jsou i přímo využívána. Sběr dat o stavu a vývoji složek přírodního prostředí (především druhů a jejich společenstev) a jejich ukládání a komfortní využívání pro AOPK ČR, MŽP a veřejnou správu, vědecké instituce i širokou veřejnost, je jedním z klíčových předpokladů efektivní ochrany přírody a krajiny. Řešená oblast pokrývá odborné zázemí, které AOPK ČR buduje pro plnění úkolů vyplývajících především z druhové ochrany.

Monitoring biodiverzity na AOPK ČR zahrnuje především sledování stavu druhů a biotopů, s ohledem na naplňování závazků z evropské i tuzemské legislativy. Výstupy sledování stavu jsou využívány pro analýzy na lokální, národní i mezinárodní úrovni, jsou podkladem pro základní indikátory biodiverzity v ČR i v Evropě: stav evropsky významných druhů a přírodních stanovišť, výstup hodnotících zpráv dle článku 17 směrnice o stanovištích a článku 12 směrnice o ptácích, které jsou podávány v šestiletých cyklech, naposledy v roce 2019. Sledování druhů je základním kamenem monitoringu biodiverzity na AOPK ČR. Jde o soubor aktivit systematického mapování, případně monitoringu na trvalých lokalitách, především, ale nejen, evropsky významných druhů živočichů a rostlin.

Každá systematická skupina druhů má své specifické přístupy k monitoringu odpovídající tradicím daného oboru. Sledování stavu druhů navazuje jak na v ČR dlouhodobě rozvíjené aktivity, např. sledování kolonií netopýrů, monitoring ptáků či detailní opakované průzkumy lokalit cévnatých rostlin, zároveň se však v řadě případů systematické sledování zavedlo nově a představovalo tak významný impuls pro poznání ekologie a rozšíření sledovaných druhů. Monitoring je i nezbytnou součástí záchranných programů jako konceptů aktivní péče o vybrané druhy. Mapování a monitoring poskytují data využitelná analyticky nebo pro potřeby hodnocení na lokální či regionální úrovni. Navíc díky dalším výzkumným aktivitám jsou data o výskytu druhů, shromažďovaná v Nálezové databázi ochrany přírody, velmi bohatá a četná. Jsou využívána pro rozhodování v praxi či hodnocení projektů či dalších aktivit, ale jejich analytický potenciál zatím není plně využit.

Mapování biotopů je velkorysým konceptem vzniku a následné údržby celoplošné informace o výskytu a stavu přírodních a zčásti i nepřírodních biotopů na celém území České republiky. Data lze považovat za průzkum stavu a dynamiky přírodních stanovišť, jsou svým rozsahem a detailem unikátní na evropské úrovni. Konkrétní náplň mapování biotopů je sice určována požadavky směrnice o stanovištích, ale její potenciální využití a analytické možnosti jdou daleko nad tento základní rámec. Díky pravidelné aktualizaci mohou

data sloužit nejen pro popis stavu, ale i k hodnocení trendů vývoje, mapování poskytuje také robustní datovou sadu o výskytu druhů cévnatých rostlin.

Práce v rámci sledování stavu biotopů a evropsky významných druhů v roce 2024 probíhaly externě na základě přiděleného rozpočtu a interně díky pracovníkům AOPK ČR. Organizace sledování stavu je završována přebíráním hotových děl a kontrolou jejich kvality, data z nich jsou poté hodnocena v různých kontextech.

Součástí monitoringu biodiverzity je i správa nálezových dat druhů v Nálezové databázi ochrany přírody. V databázi je prováděna validace a garance dat v zájmu ochrany přírody. V jejím prostředí jsou ukládány a zveřejňovány údaje i mimo systém pravidelného monitoringu. Výstupy hodnocení jsou publikovány v prostředí Portálu ISOP. K popularizaci mapování a monitoringu druhů a biotopů slouží www.facebook.com/Biodiverzitanadzlatto. Data a informace o mokřadech jsou zveřejňována v prostředí Databáze mokřadů ČR na adrese <http://mokrady.ochranaprirody.cz/>. Využíváno je i prostředí ESRI storymap, např. aktuální přehled rozšíření našich raků i račích moru (<http://racimor.nature.cz>), místa bez nálezů druhů (<http://bilamista.nature.cz>) či mapování denních motýlů Prahy (<http://motyliprahy.nature.cz>). Těsně se sledováním stavu a správou nálezových dat souvisí i hodnocení ohroženosti druhů pro červené seznamy. V roce 2024 byla edicí završena příprava nového červeného seznamu hub (box 23).

Snahou AOPK ČR je většinu dat poskytovat veřejně. Nálezová data druhů jsou z převažující části (99,5 % celého obsahu) zveřejněna v prostředí Nálezové databáze ochrany přírody, pouze data o druzích citlivých jsou předmětem žádostí a smluv o poskytnutí dat pro specifický účel (v roce 2024 bylo vyřízeno 6 žádostí o nálezová data). Výsledky mapování biotopů jsou v plném rozsahu zveřejněny na adrese data.nature.cz. Konsolidovaná vrstva ekosystémů (KVES) ve všech verzích je zveřejněna na téže adrese.

V rámci monitoringu biodiverzity probíhají semináře. Z nich je nejrozsáhlejší, pravidelný předjarní interní seminář ke sledování stavu. V roce 2024 proběhl v Koutech u Ledče (209 účastníků). Slouží jako shrnutí výstupů z monitoringu, prostor pro formulaci či diskusi nad dílčími úkoly a dvoudenní konference k aktuálním oborovým poznatkům. V květnu proběhl také tradiční bohatě obsazený (45 účastníků) terénní seminář v Beskydech, jehož tématem je zhodnocení monitoringu a mapování obojživelníků a plazů a předávání zkušeností s praktickou ochranou těchto skupin. V říjnu se uskutečnil v Mikulově ornitologický seminář s 38 účastníky zaměřený na zprávy z monitoringu ptáků a další ornitologické zajímavosti.

Projekty monitoringu

Projekt „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a sledování předmětů ochrany chráněných území“

Červený seznam hub České republiky

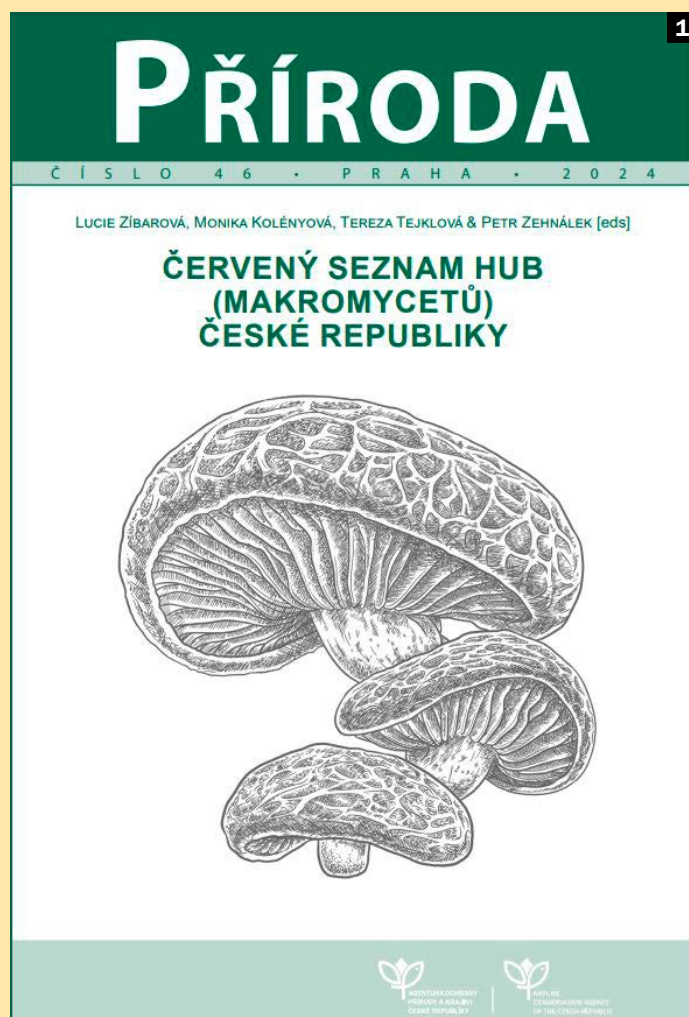
Karel Chobot

Červené seznamy jsou vyhodnocením stavu druhů podle jednotných kritérií. V České republice jsou využívány v řadě situací: prioritizaci péče, hodnocení území, hodnocení dopadů záměrů atd. AOPK ČR je jejich editorem a vydavatelem, červené seznamy jsou publikovány v recenzovaném odborném časopise Příroda. Doporučená frekvence aktualizace červených seznamů je 10 let. V rámci 46. vydání časopisu Příroda se aktualizace po 18 letech dočkal Červený seznam hub (makromycetů) České republiky. Rozsáhlá práce širokého autorského kolektivu pod vedením editorů Lucie Zíbarové, Moniky Kolényové, Terezy Tejklové a Petra Zehnálka je k dispozici v knihovně AOPK ČR a na webu <https://www.priroda.nature.cz>.

Červený seznam hub hodnotí stupeň ohrožení u 1 762 druhů hub přirozeně se vyskytujících na území České republiky, podle doporučené aplikace kritérií IUCN na druhy hub. Úvodní kapitoly stručně shrnují biologii a ekologii hub, hlavní příčiny jejich ohrožení a historii ochrany od vydání předcházejícího červeného seznamu.

Samotný červený seznam obsahuje 1 762 druhů: 32 vyhybných v ČR (RE), 190 kriticky ohrožených (CR), 330 ohrožených (EN), 325 zranitelných (VU), 238 téměř ohrožených (NT), 561 druhů s nedostatečnými údaji o jejich ohrožení (DD). U jednotlivých druhů byl expertně vyhodnocen relativní význam příčin ohrožení klasifikovaných do jedenácti kategorií. Jako nejčastější faktor byla vyhodnocena vzácnost sama o sobě (70 %), následovaná intenzifikací hospodaření v lesích (44,2 %), eutrofizací (28,5 %), klimatickou změnou (24,8 %) a sukcesními pochody (20,5 %). Zbývajících 86 druhů z předešlého červeného seznamu bylo hodnoceno v kategorii málo dotčený (LC) a jsou uvedeny v samostatné tabulce. Červený seznam je aktuálně zpracováván i jako číselník v Informačním systému ochrany přírody, mj. pro filtrování v Nálezové databázi ochrany přírody. ■

1. Červený seznam hub byl publikován v odborném časopise Příroda

Monitoring invazních druhů

Alice Haveldová, Zdeněk Račanský, Martin Vojík, Eva Vojtěchovská

Monitoring invazních druhů představuje klíčový nástroj pro minimalizaci jejich negativních dopadů na ekosystémy. Aktuální přehled a včasná detekce výskytu umožňují zavést vhodná managementová opatření. Monitoring často kombinuje terénní průzkumy s moderními technologiemi a zapojením veřejnosti.

Hlavní metodou monitoringu živočichů je přímé pozorování, jehož úspěšnost ovšem závisí na optimálním období a vhodném stanovišti. Přímým pozorováním lze mapovat invazní hmyz a také ptáky, plazy a vodní savce, které lze snadno zahlédnout u vodních ploch. U raků a měkkýšů je často nutné ponoření do vody alespoň po kotníky. Přímé pozorování je vhodné doplnit hledáním pobytoových stop (stopy, hnízda, trus), či kadáverů. Stopy jsou nejlépe viditelné na sněhu nebo v bahně, trus se nejlépe zachová během mrazivých dnů. Mapování dalších invazních živočichů se zpravidla neobejde bez technických pomůcek. Vrše a pasti s návnadou se využívají k odchytu raků a hmyzu, elektrický agregát pro ryby a fotopasti jsou účinné zejména pro zachycení savců s noční/skrytou aktivitou.

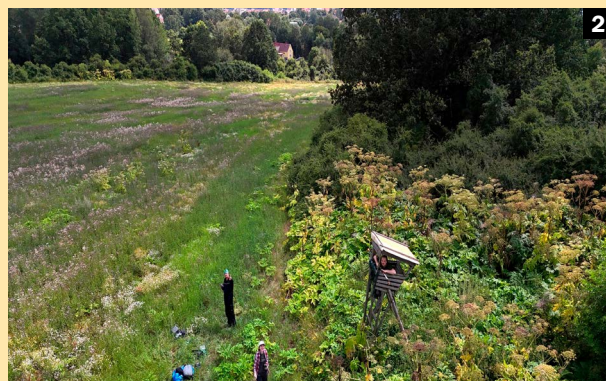
Hlavní pilířem monitoringu invazních rostlin je terénní průzkum, založený na systematickém procházení lokalit, přičemž je zvýšená pozornost věnována „invazním koridorům“ – vodním tokům, silnicím či pěšinám, kudy se tyto druhy snadno šíří. Pro efektivnější plánování managementu se kromě lokalizace zaznamenává stav jedinců/populací (např. pokryvnost, vitalita). Monitoring rostlin na rozdíl od živočichů zpravidla nevyžaduje speciální pomůcky a metody, výjimkou jsou rozsáhlé nebo těžko přístupné lokality, kde pomáhá například dálkový průzkum pomocí dronů.

Doba ručního zápisu nálezů v terénu mizí a notýsky nahrazují mobilní aplikace. Pro sledování stavu invazních druhů v rámci projektu „Monitoring a mapování invazních druhů“ využívá AOPK ČR dvě mobilní aplikace, Survey123 a Field Maps.

Survey123 slouží v rámci projektu k mapování invazních živočichů, jelikož umožňuje vytvoření složitějšího formuláře pro zápis různých parametrů. Výskyt druhu lze zakreslit pomocí bodu, linie nebo polygonu a je možné snadno zadat negativní záznam. Field Maps je v rámci projektu uplatněn pro mapování vybraných druhů rostlin, poskytuje širší možnosti práce s mapovými podklady, zákresy, editací nálezů a okamžitou vizualizaci nálezů na sdílené mapě. Pro rostlinné taxony jsou sbírány stejné parametry, nemožnost vytvářet složitější formuláře oproti Survey123 tedy není překážkou. Pro zaznamenávání invazních druhů mimo projekt od interních zaměstnanců a dalších odborníků je vhodná agenturní aplikace BioLog. Veřejnost se do monitoringu zapojuje prostřednictvím aplikace iNaturalist, která automaticky rozpoznává druhy na základě fotografií. Ověření správnosti identifikace zajišťuje komunita uživatelů včetně odborníků, čímž se zvyšuje přesnost identifikace. Takto ověřená data jsou importována do Nálezové databáze ochrany přírody, která tak je doplňována o tisíce nových invazních záznamů. ■

1

2

3

Foto

1. Pro zjištění výskytu invazních druhů živočichů se využívají fotopasti, které dokáží zachytit zejména druhy s převážně noční a skrytou aktivitou, jejichž mapování je jinak velmi obtížné. Na snímku mýval severní, foto Jiří Křivánek
2. Efektivnost práce může zvýšit například využívání dronů, například při monitoringu výskytu bolševníku velkolepého. Foto Martin Vojík
3. Mapovatelé zaznamenávají výsledky v mobilu do aplikace Field Maps (na fotografii) a Survey123. Foto Tomáš Junek

„MON3“ probíhá od začátku roku 2024. Zaměřuje se na rozšiřování a aktualizaci informací o výskytu a stavu přírodních stanovišť a druhů živočichů, rostlin a hub včetně evropsky významných či zvláště chráněných. Projekt pokrývá dvě úzce propojené oblasti. První je mapování a monitoring – systematický sběr údajů o výskytu druhů nebo jejich podrobné sledování v ČR podle jednotně stanovených metodik. Druhá část se věnuje sledování předmětů ochrany – sběru podrobných informací o předmětech ochrany v chráněných územích.

Shromážděná data poskytují další cenné informace o přírodních biotopech, výskytu a populacích druhů a slouží jako ukazatelé stavu ekosystémů, pro efektivní ochranu přírody a plánování péče o chráněná území. Jsou podkladem pro rozhodování na všech úrovních veřejné správy.

Projekt realizuje AOPK ČR ve spolupráci s odborníky i externími specialisty. Rok 2024 přinesl několik zajímavých nálezů, včetně nové lokality výskytu šidélka Lindenova (*Erythromma lindenii*) na řece Ohři a okolních vodních plochách. Také byl potvrzen výskyt vážky plavé (*Libellula fulva*) na Šluknovsku – druhu, který byl v ČR dlouho považován za vyhynulý. Zároveň bylo ověřeno několik nových lokalit výskytu silně nebo kriticky ohrožených druhů rostlin.

V rámci projektu „Mapování a monitoring invazních druhů“ „InvazMap“ AOPK ČR systematicky mapuje vybrané invazní a nepůvodní druhy rostlin a živočichů na území ČR. Tento projekt je reakcí na povinnosti vyplývající z evropského nařízení č. 1143/2014 a národních právních předpisů, jeho hlavním záměrem je vytvoření dlouhodobě funkčního systému sběru aktuálních a detailních dat o výskytu těchto druhů. Získaná data budou sloužit jako podklad pro tvorbu a implementaci opatření proti šíření invazních druhů.

Hlavním cílem je celoplošně mapovat výskyty invazních nepůvodních druhů podle seznamu nepůvodních druhů, které mají významný dopad na EU, a získat aktuální údaje o jejich šíření, včetně chráněných území. Vedlejšími cíli jsou mapování dalších dalších nepůvodních druhů, zaznamenávání dat o jejich šíření a vytvoření podkladů pro péči o polopřirozená stanoviště a tvorbu celostátních strategií regulace. Sledovanými taxony jsou cévnaté rostliny, ryby, savci, bezobratlí, želva nádherná a husice nilská.

Údaje se zaznamenávají pomocí mobilních aplikací. Pro mapování rostlin se jedná o FieldMaps, pro mapování živočichů o Survey123 (box 24). Projekt „InvazMap“ představuje klíčový nástroj pro monitoring invazních a nepůvodních druhů v České republice. Dosavadní úspěšné pilotní mapování z roku 2024 dává silný impuls pro pokračování práce v následujících letech, která povede k lepšímu pochopení rozšíření nepůvodních druhů a efektivnější ochraně naší přírody.

4. 1 Sledování stavu biotopů

Iva Hönigová

Sledování stavu biotopů se provádí prostřednictvím aktualizace vrstvy mapování biotopů (VMB) a tzv. monitoringem biotopů, tj. zápisem opakovaných fytocenologických snímků na trvalých monitorovacích plochách.

4. 1. 1 Mapování biotopů

Eva Černínová

Mapování biotopů (MB) je celoplošný průzkum stavu a dynamiky přírodních rostlinných společenstev v České republice. Mapuje se plošně včetně volné krajiny, ale podrobně se zpracovávají primárně přírodní biotopy, které tvoří pouze 16 % rozlohy území ČR, ale čím dál více i biotopy nepřírodní. Mapování probíhá průzkumem přímo v terénu, k zápisu a předání dat využívá AOPK ČR vlastní softwarové nástroje (WANAS). Grafickým výstupem je vrstva mapování biotopů, která obsahuje polygonové segmenty vymezující hranice jednotlivých biotopů v míře detailu, který je mezi evropskými zeměmi ojedinělý.

Území ČR je pro účely MB rozděleno na 3 493 okrsků. V letech 2000 až 2004 bylo provedeno první celoplošné mapování (VMB1), mimo jiné pro účely prvního vymezení soustavy Natura 2000. Na něj roku 2007 navázala druhá vlna mapování (VMB2). U přibližně 17 % okrsků má již AOPK ČR k dispozici data dokonce z třetí vlny mapování (VMB3) a u dalších přibližně 3 % je očekává nejspíše po následující sezoně. Metodicky stanoveným cílem je zajistit podrobný terénní průzkum každého okrsku jednou za 12 let, ale to se v posledních letech nedaří. Aktuální perioda činí zhruba 15 let.

Na mapování biotopů se v roce 2024 podílelo 28 interních zaměstnanců AOPK ČR, 31 externistů, a na území NP Šumava zaměstnanci a dodavatelé Správy NP a CHKO Šumava. V roce 2024 byla vyhlášena veřejná zakázka na mapování biotopů o 62 částech, na základě které dodavatelé uzavřeli celkem 62 smluv o celkové hodnotě 4 530 049 Kč. Částka vynaložená na mapování biotopů na DPP byla 915 526 Kč.

Rok 2024 byl pro mapování biotopů v mnoha ohledech rokem změn. Dosud probíhalo mapování biotopů po mapovacích okrscích a na tento formát byla i vytvořena aplikace pro zadávání dat z mapování – WANAS. V roce 2024 v rámci projektu „MON3“ ale do hry vstoupilo na základě záměru AOPK ČR nahradit vegetační inventarizační průzkumy právě mapováním biotopů podrobné mapování maloplošných zvláště chráněných území. To přineslo novou metodiku a mnoho organizačních a technických výzev. Podrobné mapování biotopů v MZCHÚ proběhlo v roce 2024 zatím jen díky interním mapovatelům, externí mapovatelé se k nim připojí v roce 2025.

Byl zaveden nový výpočet časové náročnosti mapování biotopů, jehož cílem je přiblížit se skutečné době, kterou mapovatelé tráví v terénu a při práci s aplikací WANAS. Lepší způsob odhadu reality si ovšem vybral daň v podobě nižšího počtu okrsků, které v roce 2024 soutěžili externí mapovatelé.

Dalším počinem se jevílo rozšíření řad externích mapovatelů, kterých bylo původně 21, o dalších 12.

Přestože význam a využití vrstvy mapování biotopů, a tím pádem i nároky na její kvalitu rostou napříč státní správou, vědeckými pracovišti, soukromými ekologickými firmami, autorizovanými osobami a veřejností, i v souvislosti s Nařízením o obnově přírody, státní rozpočet na mapování biotopů se nijak nezvyšuje. V roce 2024 AOPK ČR disponovala 5.5 mil. Kč, zdrojem dalšího 1 mil. Kč byl pak projekt IP LIFE „Jedna příroda“.

Použití VMB je široké, od akademických publikací, praktické využití v ochraně přírody, po státní správu ve všech oblastech, které se dotýkají využití území. Díky pravidelné aktualizaci VMB mohou data sloužit nejen pro popis stavu, ale i k hodnocení trendů vývoje. První souhrnná analýza dat získaných z MB byla představena na listopadové konferenci České botanické společnosti v Českých Budějovicích.

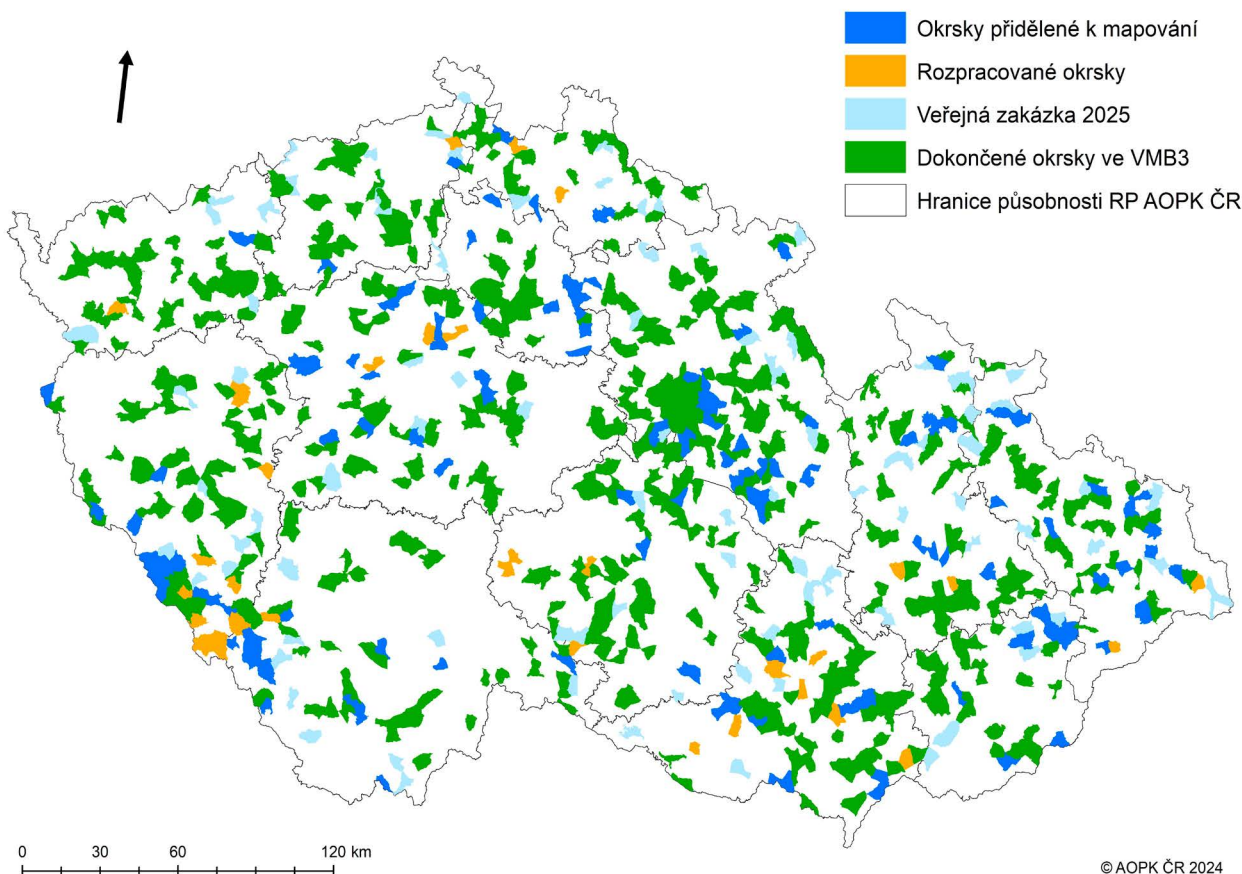
plochy přímo v terénu s ohledem na specifika jednotlivých evropských stanovišť. Pro každý typ stanoviště bylo cíleně založeno až 50 monitorovacích ploch, u vzácnějších vegetačních typů adekvátně nižší počet. V roce 2024 interní experti zaznamenali data na 263 monitorovacích plochách, přičemž externím specialistům se podařilo zpracovat dalších 25 ploch. V současnosti databáze obsahuje přibližně 2 000 monitorovacích ploch. Z těchto dat již 1 742 ploch disponuje minimálně dvěma snímky, což umožňuje provádět komplexní analýzu změn v přírodním prostředí. Dalších přibližně 330 ploch funguje jako náhradní systém zajišťující flexibilitu v terénním sledování. Součástí monitoringu je také systematické pořizování fotografické dokumentace, kterou monitorovatelé vkládají do databáze společně se záznamy o vegetaci.

V roce 2024 byla navázána úspěšná spolupráce s Masarykovou univerzitou v Brně, konkrétně s výzkumnou skupinou vegetační ekologie, jejímž cílem bylo „vyčistit“ část dat z monitoringu biotopů. Podařilo se sjednotit nomenklaturu a rozdílné pojetí taxonů a odstranit chybné identifikace druhů v zápisech z cca poloviny monitorovacích ploch. Spolupráce bude pokračovat i v dalších letech.

4. 1. 2 Monitoring biotopů

Lada Böhmová

Monitoring biotopů představuje klíčový nástroj pro zpřesnění znalosti o stavu habitatů v ČR a sledování jejich dlouhodobé dynamiky. AOPK ČR využívá metodu opakovaných fytoocenologických snímků, kdy odborníci vybrali monitorovací

Obr. 1 Stav prací v třetím mapování biotopů

4. 2 Sledování stavu druhů

Lenka Jeřábková

Předmětem sledování stavu druhů je soubor aktivit, které doplňují a aktualizují znalosti o výskytu a stavu druhů významných pro ochranu přírody (evropsky významné druhy, druhy zvláště chráněné, druhy vzácné a ohrožené) jednak na celostátní úrovni, jednak na úrovni jednotlivých lokalit. Data o výskytu druhů jsou jedním ze základních prvků sledování stavu, které je povinností danou evropským právem a předmětem koordinace na úrovni Evropské komise, zároveň slouží k plnění řady potřeb na národní i regionální úrovni.

Aktivity sledování se dotýkají dvou hlavních, překrývajících se témat. Téma „mapování a monitoring“ zahrnuje plošné mapování a cílený monitoring vybraných druhů a skupin druhů na území ČR. Téma „sledování předmětů ochrany“ pak cílí na doplnění informací o předmětech ochrany ve vybraných chráněných územích, jednak soustavy Natura 2000 (ptačích oblastí a evropsky významných lokalit) a jednak MZCHÚ, kde si klade za cíl shromáždit aktuální informace o rozsahu přírodních biotopů a výskytu či četnosti populací druhů a jejich společenstev.

4. 2. 1 Mechorosty, lišejníky a houby

Aleš Tenčík

Rok 2024 byl ve znamení intenzivnějšího sledování stavu v EVL u šikouška zeleného a srpnatky fermežové (27 lokalit). Poměrně povzbudivé výsledky přináší poslední roky monitoring dvouhrotce zeleného. V roce 2024 byl jeho výskyt potvrzen na všech deseti zkoumaných lokalitách a na některých z nich došlo k prokazatelnému nárůstu populace. Počasí bohužel neprálo jednoletým druhům, jako je polní hlevík vycpálka okrouhlá, kterou se nepodařilo nově najít ani ověřit na žádné z 11 navštívených lokalit. Vedle počasí má negativní vliv i způsob zemědělského hospodaření (brzká orba po sklizni a plodina).

Výskyt šikouška zeleného se až doposud na lokalitách ověřoval dle nálezu přítomného sporofytu (štět s tobolkou). Tento druh však vytváří i okem dobře viditelné shluky rozmnožovacích tělísek (gem), které se dle novějších výzkumů i pozorování vyskytují na většině ověřovaných lokalit. Jejich výskyt se tedy od roku 2024 začal při mapování a monitoringu ve větší míře využívat k potvrzení druhu na lokalitě. Vzhledem k nepravidelnému vytváření sporofytu to pravděpodobně napomůže k přesnější lokalizaci šikouška a lze očekávat i nárůst počtu nových nálezů. Naznačuje to i loňské mapování a monitoring druhu v Hrubém a Nízkém Jeseníku, Šumavě, v Moravském krasu, NPR Týřov a na jedné lokalitě v CHKO Brdy. Nově pak byl druh objeven v mladé kulturní smrčtině v EVL Hůrky.

Nepříznivé počasí se pravděpodobně projevilo i na stavu populace mozolky skalní na lokalitě Šumárník.

Během jarní a podzimní návštěvy bylo nalezeno jen 120 a 160 ramen stélek, což je jeden z nejnižších počtů během více než 20 let trvajícího monitoringu.

4. 2. 2 Cévnaté rostliny

Ondřej Popelka, Anežka Holešťová

Velkou výzvou pro plánování monitoringu cévnatých rostlin v roce 2024 bylo spuštění nového plánovače monitoringu v prostředí ISOP II. Přes počáteční obtíže se nakonec systém podařilo naplnit všemi potřebnými lokalitami. Monitoring cévnatých rostlin byl v roce 2024 rozdělen do čtyř projektů.

Projekt „Monitoring cévnaté EVD II a IV“ zahrnuje všechny evropsky významné druhy (EVD) z přílohy II a IV směrnice o stanovištích. U těchto druhů jsou evidovány a pravidelně monitorovány všechny známé lokality a každý druh má zpracovanou vlastní metodiku. V roce 2024 celkem bylo evidováno přes 2 300 lokalit těchto druhů, přičemž navštíveno jich bylo téměř 900. Kromě plánu na rok 2024 byla do plánovače nahrána také celá historie monitoringu jednotlivých lokalit a plán na další roky (pokud byl stanoven).

Monitoring EVD druhů z přílohy V je v plánovači monitoringu veden pod projektem „Monitoring cévnaté EVD V“. Jedná se o druhy sněženka podsněžník, prha arnika, plavuň pučivá a vidlačka. Vzhledem k hojnosti těchto druhů nejsou jejich lokality systematicky evidovány a monitoring není centrálně řízen. Do plánovače monitoringu je nicméně možné i tyto druhy zadávat. Záznamy těchto druhů jsou ale získávány jako vedlejší produkt dalších terénních činností.

V roce 2024 byl také spuštěn projekt „MON3“. Monitoringu cévnatých rostlin se týká především aktivita 2 projektu „Monitoring a mapování silně a kriticky ohrožených druhů cévnatých rostlin“ a okrajově také aktivita 10 „Testování metodických přístupů pro druhové předměty ochrany MZCHÚ“. Lokality z aktivity 2 jsou v rámci plánovače monitoringu vedeny pod projektem „Monitoring cévnaté OP MON3“, který plynule navazuje na předchozí projekt „Map&Inv“. Nová metodika přebírá všechny podstatné prvky té předchozí. Získaná data tak budou plně srovnatelná. Také výběr lokalit probíhá obdobným způsobem. Oproti projektu „Map&Inv“ je ale možné se intenzivněji zabývat lokalitami silně ohrožených druhů a lokalitami mimo ZCHÚ. Celkem je možné vybírat téměř z 900 kriticky a silně ohrožených taxonů cévnatých rostlin. Druhy evropsky významné a druhy, u kterých běží záchranný program, lze z projektu financovat jen po dohodě s garantem. V roce 2024 se podařilo v rámci aktivity 2 zadat 425 lokalit interně a 381 lokalit externě.

V projektu „Monitoring cévnaté ostatní“ jsou vedeny lokality, které se z nějakého důvodu nevešly do žádného z předchozích projektů. Celkem v rámci tohoto projektu bylo v roce 2024 externě i interně zadáno 88 lokalit.

Rok 2024 byl posledním rokem, kdy bylo možné doplnit data pro hodnotící zprávy pro Evropskou komisi za monitorovací období 2018 až 2024. Hodnotící zprávy představují základní vyhodnocení dat z monitoringu EVD druhů. Až na naprosté

výjimky, které jsou důsledkem neočekávaných událostí, se podařilo získat data pro všechny lokality a druhy, pro které se zprávy vypracovávají. Lze připomenout, že v České republice se jedná o 37 druhů přílohy II a IV. V rámci přílohy V se jedná o dva druhy a čeleď plavuňovitě jako celek.

V předchozích letech proběhla s Evropskou komisí diskuze ohledně populačních jednotek, ve kterých mají být udávány velikosti populací. Pro většinu druhů opět zůstává populační jednotkou pro reporting jedinec. Jinou jednotku lze použít u 16 druhů, například m² pro vláskatec tajemný, nebo počet čtverců EEA pro plavuně.

4. 2. 3 Bezobratlí

Radek Hejda, Alois Pavlíčko

Při monitoringu hmyzu byl sledován stav druhů ze čtyř skupin: brouků, motýlů, vážek a rovnořídlých.

Data potřebná k hodnocení stavu evropsky významných druhů hmyzu byla v roce 2024 získána primárně dvěma aktivitami. Primární aktivitou je cílený monitoring konkrétních druhů v zadáných polích síťového mapování 1. řádu, které slouží pro tyto potřeby jako základní mapovací jednotka. Tato aktivita je realizována jak interně pracovníky AOPK ČR, tak smluvními externisty.

V rámci interní aktivity bylo zapojeno 23 pracovníků, kteří monitorovali 112 polí. Externím monitoringem byla ověřena přítomnost cílových druhů brouků, motýlů a rovnořídlých ve 267 polích a zapojeno bylo 23 mapovatelů.

Druhou hlavní data sběrnou aktivitou bylo mapování vybraných skupin bezobratlých v rámci projektu „MON3“. I zde byla část prací zajištěna interními pracovníky AOPK ČR v rámci kapitoly „Síťové mapování denních motýlů“, kde realizovali mapování v 71 polích a zapojilo se 24 interních mapovatelů. Externě pak bylo v rámci této kapitoly zpracováno 250 polí se zapojením 39 externích mapovatelů.

Další aktivita tohoto projektu „Síťové mapování vybraných skupin brouků, pavouků a štírka“ probíhá již pouze externě, v roce 2024 bylo vymapováno 66 polí a zapojilo se 19 mapovatelů. Do aktivity „Síťové mapování vodních brouků a vážek“ se pak zapojilo 17 mapovatelů, kteří mapovali ve 143 polích. Poslední aktivitou pak byl transektový monitoring motýlů, kde bylo financováno 8 externích transektů a 12 interních. Další transekty pak byly financovány z neprojektových zdrojů ve snaze podpořit tento celoevropský projekt, který poskytuje unikátní příležitost ke studiu populačních trendů jednotlivých druhů motýlů v průběhu let, stejně tak jako šíření či ústup různých druhů, což může představovat klíčový nástroj pro hodnocení stavu krajiny evropských zemí.

Rok 2024 také znamenal ukončení sběru dat v rámci reportovacího období 2019–2024 a následovat bude vyhodnocení aktuálního stavu všech evropsky významných druhů, respektive začátek nové periody sběru dat (2025–2030), kde cílem bude opět zmapovat všechna pole síťového mapování s výskytem evropsky významných druhů a skrze změny v jejich rozšíření napomoci vyhodnotit stav krajiny a jednotlivých typů biotopů v ČR.

Mimo mapovací aktivity byl například podpořen opět i monitoring nejohroženějších druhů, rok 2024 byl opět zaměřen na intenzivní sledování stavu bourovice trnkového (*Eriogaster catax*) na všech lokalitách jeho výskytu. Tento druh, recentně znám z pouhých několika málo lokalit na jižní Moravě, patří k nejohroženějším zástupcům hmyzu v ČR. Výsledek monitoringu bohužel tento negativní stav potvrdil.

Monitoring ostatních bezobratlých byl v roce 2024 zajištěn na 117 lokalitách a poznamenala jej pouze dílčí omezení v souvislosti se vstupy do vojenských újezdů, např. k mapování a monitoringu raků nebo vodních měkkýšů. Po ukončení pětiletého sběru dat z monitoringu raků a pijavky lékařské pomocí aplikace Survey123 for ArcGIS je připravována nová verze a to na kompletní sběr dat všech ostatních bezobratlých, tedy i měkkýšů. Interní monitoring proběhl na 34 lokalitách u šesti druhů (velevrub, raci, vrkoči). Externisté monitorovali dva druhy (pijavka lékařská a rak kamenáč). Štírek Stelin nebyl do monitoringu zařazen z důvodu, že komplexní monitoring v rámci šestileté reportovací periody již proběhl v ukončeném monitorovacím projektu. Pijavka lékařská a na ni cílený monitoring proběhl ve 4 oblastech (24 tůní, slepá ramena a další vodní biotopy) s podílem monitoringu 308/109 ze všech zaznamenaných dat (například i z jiného monitoringu obojživelníků, ryb apod.), rak kamenáč byl potom předmětem monitoringu na 101 dílčích lokalitách (52 toků). Vyhnutí místní populace (opakovaná negativní zjištění) bylo v tomto roce zaznamenáno u 4 toků spadajících do EVL, a to na 8 profilech z 41. Jde například o toky: Příchovický (Zlatý) potok, Trojhorský, Úpoř, Zákolanský nebo dlouhodobě poškozený na všech úsecích Stroupínský potok. Oproti tomu Huníkovský potok poškozený v roce 2022 stavební činností začal vykazovat postupnou obnovu. Monitoring vybraných druhů pomocí projektu IP LIFE „Jedna příroda“ byl po 6 letech ukončen. Celkem se podařilo v požadovaných cyklech prověřit a zmonitorovat významné oblasti výskytu u raka kamenáče, vrkoče útlého a Geyerova, velevruba tupého nebo perlorodky říční. U perlorodky byl monitoring zacílen na povodí Malše, Vltavy, Blanice, vojenský újezd Boletice a Ašsko. Mezi lokality velevruba patřily významné části středních toků větších řek (například Ohře, Malše, Bečvy nebo Rokytné). Minimum monitorovaných lokalit bylo u vrkočů, neboť tyto druhy se často v chráněných územích vyskytují, ale nejsou předmětem ochrany. U raka kamenáče se jednalo prostřednictvím programu IP LIFE „Jedna příroda“ o 13 EVL, kde je předmětem ochrany a opakování proběhla vždy po 2 rocích.

Další lokality monitorovaných druhů byly zařazeny do nového projektu monitoringu „MON3“ a pokrývaly druhy jako rak říční, rak kamenáč, velevrub tupý, vrkoč bahenní, Geyerův, útlý. V dalším roce projektu se předpokládá opětovné zahájení periodického monitoringu svinutce tenkého a lokalit. Významným je již v současnosti svým podílem na mapování vodních a suchohmelných měkkýšů.

Většina lokalit byla postižena dlouhodobým rozkolísáním klimatu, včetně snížení hladiny vod u všech ploch, častějšími vysokými teplotami, což lze považovat za zásadní a dlouhodobý negativní faktor. Některé nálezy byly dokumentovány až po skončení výrazně suchých údobí (konec září a v říjnu). Na račí mor byly prověřovány lokality především na úpatí Beskyd, ale i ve středních nebo jižních Čechách.

4. 2. 4 Ryby a mihule

Milan Muška

V roce 2024 dominovaly sledování stavu ryb a mihulí projektové aktivity (IP LIFE „Jedna příroda“ a „InvazMap“) a s tím souviselo i zacílení převážně na evropsky významné lokality (EVL) soustavy Natura 2000 a mapování invazních druhů ryb. Z celkového počtu 119 EVL pro ryby a mihule byl monitoring realizován v 89 EVL, kde bylo celkem sledováno 513 profilů. Tento rozsah sledování přinesl většinou pozitivní zjištění v podobě potvrzení výskytu jednotlivých předmětů ochrany na většině lokalit.

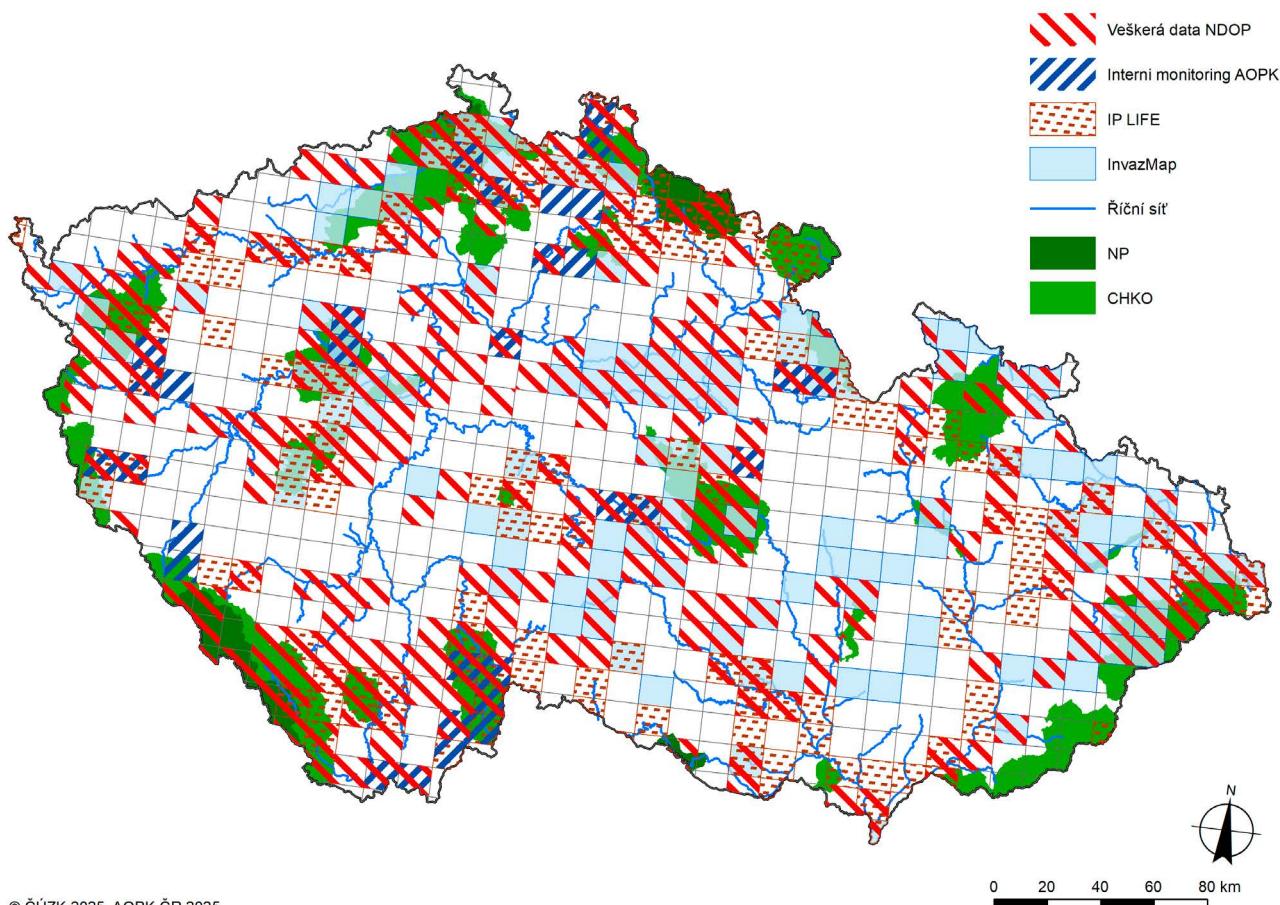
Tato situace se ale netýká několika EVL, kde je předmět ochrany dlouhodobě neznámý či jsou zjišťováni poslední jedinci v nevhovujícím habitatu. Tento alarmující stav byl potvrzen i letošním monitoringem piskoře pruhované, jehož populace jsou dlouhodobě ve špatném stavu či opakovaně nebyl prokázán výskyt předmětu ochrany ve 4 EVL (Kokořínsko, Trávní Dvůr, Pokran, Strážnická Morava) z celkových 10. Tento negativní stav bohužel umocňuje probíhající klimatická změna spojená s nedostatkem srážek a nevhodná manipulace s vodou upřednostňující např. plavbu.

Další významná část mapování ryb zaměřená na invazní druhy přinesla překvapivě vysokou úspěšnost prokázání

výskytu některého z invazních druhů. Nejhojněji byly zaznamenány druhy střevlička východní (111 lokalit) a karas stříbřitý (75 lokalit). Invazní sumečci americký a černý byli prokázáni na 17 lokalitách. Výskyt invazních druhů je primárně vázaný na rybníky, ale často se následkem neuváženého vysazování dostávají i do nově budovaných tůň a vodních nádrží.

Významná část monitoringu ryb a mihulí je tradičně zajišťována pracovníky AOPK ČR. Systematický interní monitoring proběhl loni na 67 trvale monitorovaných lokalitách. Na většině lokalit jsou předmětem monitoringu populace vranky a mihule potoční (18 pro vranku / 18 pro mihuli). Vloni proběhlo také mapování ryb v CHKO Kokořínsko – Máchův kraj na Liberecku a v jižních Čechách.

Celkově byly v roce 2024 v rámci cílených aktivit monitoringu a mapování organizovaného AOPK ČR získány informace o rozšíření ryb a mihulí z 245 mapových polí, což představuje přibližně 36 % České republiky. Připočteme-li i údaje získané díky iniciativám občanské vědy (mapování ryb na serverech Biolib a iNaturalist), necíleného sběru faunistických údajů pracovníky AOPK ČR a ostatním datovým zdrojům, celkový počet polí s aktualizovanými informacemi o ichtyofauně vzrostl na celkových 367 (tj. 54 % ČR).

© ČÚZK 2025, AOPK ČR 2025

Obr 2 Přehled mapových polí sledování stavu ryb v roce 2024

4. 2. 5 Obojživelníci a plazi

Lenka Jeřábková

V České republice je potvrzen výskyt 21 druhů obojživelníků a 12 druhů plazů. V různém stupni ohrožení je téměř 100 % z nich. Pro jejich úspěšnou ochranu je nutná znalost recentního rozšíření. Už za krátké období – například deset let – se může stav populace obojživelníků a plazů razantně změnit a může dojít k jejímu zániku. Proto je vhodné znalosti pravidelně aktualizovat, aby bylo možné účinně tyto druhy chránit. Dosažené výsledky budou použity jako podklady pro péči o tyto druhy a jejich stanoviště, a to jak na úrovni celostátních koncepcí, tak i na lokální úrovni jednotlivých lokalit.

V roce 2024 byl v České republice sledování stav obojživelníků a plazů na několika úrovních. V rámci klasického monitoringu bylo interními pracovníky zkontrolováno 208 lokalit obojživelníků a 46 lokalit plazů. Externí pracovníci sledovali 131 lokalit obojživelníků a 41 lokalit plazů. Interní pracovníci dále zmapovali 10 polí pro obojživelníky a 9 polí pro plazy. V rámci projektu IP LIFE „Jedna příroda“ proběhl již poněkoličtější monitoring pěti evropsky významných druhů obojživelníků na lokalitách, kde jsou tyto druhy předmětem ochrany. Tentokrát na 154 EVL.

I letos byly pro zápis dat použity především terénní neboli mobilní aplikace BioLog a Survey 123 for ArcGIS. Byla vytvořena webová editační aplikace (WEB EDIT Monitoring obojživelníků a plazů), která sloužila k prohlížení již existujících záznamů monitorovaných lokalit a v případě potřeby k zakreslení nové dílčí podlokality. V aplikaci Survey 123 for ArcGIS byly vyplňovány formuláře k jednotlivým monitorovaným druhům a lokalitám. V roce 2024 bylo 72 uživatelů pomocí těchto aplikací vytvořeno 2 577 formulářů pro obojživelníky a 223 pro plazy.

V roce 2024 započalo další kolo projektu celoplošného mapování obojživelníků a plazů, na kterém se podílejí interní i externí pracovníci. Získané údaje budou velmi cenným podkladem pro analýzy stavu druhů a pro tvorbu aktuálních atlasů rozšíření těchto druhů na území ČR.

Rok 2024 byl i prvním rokem projektu „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a sledování předmětů ochrany chráněných území“, kdy se interně mapovalo také 49 polí pro obojživelníky a 44 pro plazy, externě 20 polí pro obojživelníky a 21 pro plazy. Proběhl kompletní průzkum obojživelníků a plazů na 16 EVL a inventarizovali se obojživelníci na třech a plazi také na třech MZCHÚ.

4. 2. 6 Ptáci

Ivan Mikuláš, Kateřina Rohová

V roce 2024 bylo sledování stavu ptáků financováno ze čtyř hlavních zdrojů:

- Projekt OPŽP „Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů“ a sledování předmětů ochrany chráněných území „MON3“.

- Projekt IP LIFE „Jedna příroda“, kterým byl financován monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích v ptačích oblastech. Probíhal formou zakázky, kterou v březnu vysoutěžila Česká společnost ornitologická (ČSO).

- Projekt „InvazMap“, kdy se sleduje invazní husice nilská na vybraných lokalitách výhradně interními zaměstnanci AOPK ČR.

- Státní rozpočet. Doplnkové monitoringsy druhů přílohy I směrnice o ptácích mimo ptačí oblasti, ale také např. celostátní sčítání hnízd havrana polního v ČR.

Monitoring ptáků v projektu „Mon3“ byl zaměřen primárně na ptáky vodních toků, kteří jsou vyjma ledňáčka říčního v ptačích oblastech dlouhodobě opomíjeni v monitorovacích programech napříč republikou. Monitorovatelé se zaměřili především na skorce vodního, protože indikuje stav horských a podhorských potoků a říček. Celkem zaměstnanci AOPK ČR společně s externími pracovníky zmapovali 3 430 km toků napříč republikou. Podařilo se jim zjistit 952–962 jeho teritorií. Vzhledem k tomu, že se ani zdaleka nesčítalo na všech tocích vhodných k hnízdění druhu, lze již nyní poslední celostátní odhad početnosti (1000–2000 párů) považovat za značně podhodnocený. Kromě nálezových dat se sbíraly i informace o mostních konstrukcích. Mosty jsou totiž velmi často skorci využívány k hnízdění a cílem bylo zjistit, jaké typy konstrukcí jsou skorci preferovány. Výsledky budou během roku 2025 analyzovány a mimo klasické publikační činnosti mohou posloužit i k tvorbě osvětových materiálů nebo metodických listů. V monitoringu druhu by se mělo nadále pokračovat s cílem vytyčit stálé monitorovací úseky toků, aby bylo možno získat bližší představu o populačních trendech druhu.

V projektu „MON3“ se také testovala metodika sčítání písíka obecného na Ostravsku, kde se nachází j jedna z posledních silnějších populací druhu v ČR. Tento pták z české krajiny mizí, protože postupně zarůstají velké štěrkové náplavy a lavice, které jsou jeho přirozeným prostředím. V období 2014–2017 se jeho hnízdní populace odhadovala na pouhých 100–200 párů, i proto se na něj AOPK ČR zaměří i v příštích letech. Doplnkově se v projektu „MON3“ ve volné krajině mapovali také ledňáčci říční (celkem 142 km toků kontrolovaných během dvou kontrol, zjištěno 39–41 teritorií). Hlavní objem monitoringu ledňáčka však proběhl v rámci projektu IP LIFE „Jedna příroda“. Ledňáček byl sledován v 10 ptačích oblastech na celkem 394 km vodních toků, na kterých bylo zjištěno 103–120 teritorií. Mezi nejhodnotnější patří např. úsek řeky Dyje protékající ptačí oblastí Pálava. Na 4,7 km toku zde bylo zjištěno až 10 ledňáčky obsazených teritorií.

Již čtvrté celostátní sčítání čápů černých koordinované dlouholetým zaměstnancem AOPK ČR Františkem Pojerem bylo velkým ornitologickým tématem právě v roce 2024. Mimořádné terénní úsilí s cílem zjistit aktuální početnost druhu bylo zaměřeno jak na velkoplošná chráněná území, tak na volnou krajinu. K spolupráci a sdílení svých dat o hnízdění nebo výskytu čápů černých byla oslovena také široká veřejnost a lesnické instituce v čele se státním podnikem Lesy ČR. V nejbližších měsících dojde k vyhodnocení zjištěných údajů. Již nyní lze konstatovat ústup z některých dříve významných oblastí

hnízdění druhu (např. Soutok Moravy a Dyje, Broumovsko, Doupovské hory atd.).

V roce 2024 probíhal ve velké části ČR monitoring vzácnějších lesních druhů sov (sýc rousný, kulíšek nejmenší, puštík bělavý a výr velký). Na základě dlouhodobého monitoringu těchto druhů lze porozumět vývoji jejich početnosti. Mimo jiné dochází postupnému šíření puštíka bělavého na Moravě, kdy obsazuje úplně nové lokality v Jeseníkách a Rychlebských horách a také navyšuje svou početnost v Beskydech. Celková velikost hnízdní populace v ČR tak v současnosti v rocích s hojností potravy dosahuje až kolem 200 párů. Populace výra velkého se v ptačích oblastech jeví v posledních letech jako stabilní. Zajímavé je čím dál častější hnízdění druhu v stromových hnízdech velkých druhů dravců a čápa černého (např. v PO Třeboňsko a Polabí) nebo hnízdění v budkách instalovaných pro rarohy velké.

Zaměstnanci AOPK ČR se zapojili do Mezinárodního sčítání vodních druhů ptáků (IWC, koordinuje Česká zemědělská univerzita v Praze), Jednotného programu sčítání ptáků, Liniového sčítání druhů (JPSP a LSD, koordinuje ČSO) a do monitorovacích programů kroužkovací stanice Národního muzea RAS a CES. Z dlouhodobých monitorovacích projektů regionálního charakteru, které probíhají každoročně, lze vyzdvihnout sčítání tokajících kohoutků tetřívka obecného v Krušných horách, monitoring chřástala polního v Českém lese, sčítání kvakoše nočního na jižní Moravě a každoroční monitoring rybáka obecného v ČR.

4. 2. 7. Savci

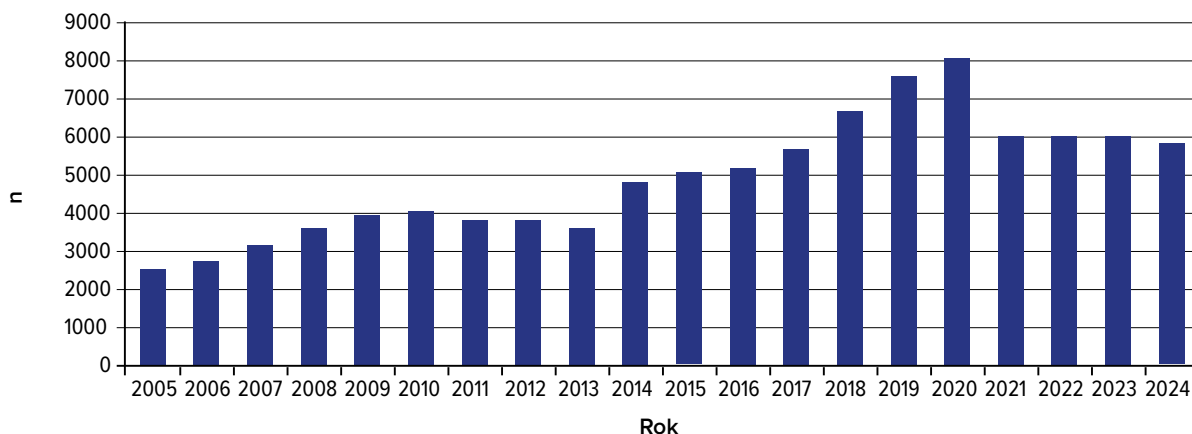
Vladimír Hanzal

Největší taxonomickou skupinou savců, která je předmětem monitoringu, jsou letouni (celkem v ČR dosud zaznamenáno 27 druhů). V roce 2024 bylo sledování zajištěno především interními zaměstnanci AOPK ČR a zahrnovalo: 1) sčítání ne-

topýrů na zimovištích (proběhlo v lednu a únoru); 2) sledování letních kolonií (proběhlo v červnu a červenci). Jedná se ve své podstatě o pokračování dlouhodobého projektu, který byl zahájen již v 50. letech minulého století a získaná data tak zásadně přispívají k řešení problematiky dlouhodobých změn rozšíření a početnosti jednotlivých druhů na území ČR. Výsledky ze zimovišť a letních kolonií byly doplněny o údaje z odchytů do sítí a detektoringu. Mezi nejčastěji pozorované druhy patřili netopýr velký, n. vodní, n. hvízdavý a n. rezavý. Výjimečným je nález zimujícího vrápence velkého v CHKO Český kras. Významné jsou i detektoringem zjištěný výskyt n. obrovského a zjištěné zimování n. pobřežního na jižní Moravě. Potvrdil se také trend zvyšujícího se počtu pozorování n. Saviova. Celkem byl v roce 2024 v ČR prokázán výskyt 24 druhů letounů.

Dalším druhem, kterému je tradičně věnována zvýšená pozornost, je sysel obecný. Jeho výskyt byl v roce 2024 potvrzen na 40 lokalitách. Celková početnost populace syslů v ČR byla odhadnuta (při započítání prokázaných i nejistých údajů) na 5 860 jedinců a dlouhodobý trend vývoje na území ČR se jeví jako stagnující až mírně negativní (graf 5). Na jednotlivých lokalitách však byla situace značně různorodá. Na 19 se odhadované počty jedinců oproti předchozímu roku zvýšily (nárůst přinejmenším o 10 % oproti předchozímu roku). Především na lokalitách Břeclav, Hnanice, Ivančice, Písečný vrch a Roudnice nad Labem byl vzestup početnosti syslů velmi významný. Na 7 lokalitách byl pozorován pokles početnosti (větší než 10 % oproti stavu v roce 2023), z toho na dvou lokalitách byl odhadovaný pokles více než 50 % oproti předchozímu roku. Jedná se o lokality Hrušovany u Brna a Karlovy Vary. V obou případech byly zjevnou příčinou úbytku syslů přívalevé srážky, které zahubily část mladých i dospělých jedinců. Na obou lokalitách však přežil dostatečný počet zvířat pro možnou budoucí obnovu populace. K určitému poklesu početnosti došlo i u některých dalších populací (Kolín, Miroslav, Radouč). Příčina poklesu není plně zřejmá. Může se jednat o nahodilý populační výkyv, v případě Radouče také o snížení intenzity příkrmování. Místní populace syslů však tento

Změny početnosti sysla obecného (*Spermophilus citellus*) na území ČR v letech 2005–2024

Graf 5 Změny početnosti sysla obecného na území ČR v letech 2005–2024

zaznamenaný pokles nijak významně neohrožuje. Populace sýslů na lokalitách Čejč a Obora v loňském roce pravděpodobně zanikly. V případě lokality Obora byla příčinou intenzivní predace sýslů domácími kočkami, v případě Čejče nejsou důvody vymizení sýslů jednoznačně zřejmé. Na 7 lokalitách zůstal počet sýslů oproti roku 2023 v podstatě nezměněn a na zbylých 7 není možné trend jednoznačně vyhodnotit. Jde o uměle posilované populace, populace na lokalitách ve vlnicích či populace známé jen krátkou dobu.

Z České republiky bylo dohromady získáno více než 1 900 nových údajů o výskytu rysa ostrovida, vlka obecného a medvěda hnědého. Spolu s údaji předchozích monitoringů potvrzují stálý výskyt všech tří velkých šelem v oblasti Beskyd. U vlka obecného je již několik let zaznamenáván výrazný nárůst pozorování z celé ČR. U rysa ostrovida se počet pozorování v posledních letech dosti dynamicky měnil. V předchozích obdobích (resp. od roku 1997 do roku 2003) se pravděpodobně především kvůli ilegálnímu lovu početnost rysa snižovala a zmenšovala se i oblast jeho výskytu; v období 2003–2008 naopak počet pozorování mírně stoupal, avšak v letech 2009–2010 se tento nárůst zastavil. Od této doby početnost osciluje s drobnými či většími výkyvy (80–110 jedinců).

V rámci mapování výskytu křečka polního byla v roce 2024 realizována studie PPK „Mapování výskytu křečka polního (*Cricetus cricetus*) na území ČR“. Byl prověřen výskyt v 360 polích 1. řádu (1/4kvadrát) mapové sítě KFME. Podařilo se získat 240 pozitivních nálezů a výsledky naznačují, že aktuální výskyt je soustředěn do oblastí širšího okolí Prahy (včetně hlavního města samotného), Polabí, východních Čech, střední a jižní Moravy.

Průběžně se také evidovaly pozorování a nálezy všech ostatních druhů savců, což platí i pro zbývající EVD šelem a hlodavců (kočka divoká, kuna lesní, vydra říční, tchoř stepní, tchoř tmavý, bobr evropský, plch lesní a myšivka horská). Nadále probíhal také intenzivní sběr dat o výskytu šakala obecného. Zřejmý je neustále rostoucí počet pozorování, především na jižní Moravě a Olomoucku, kde roste rovněž počet evidovaných juvenilních jedinců.

V rámci projektu „Mon3“ byl zmapován výskyt savců v 42 polích síťového mapování.

4. 3 Hodnocení péče o přírodu a krajinu

Iva Hönigová

Ohlédnout se zpět a podívat se, co se podařilo a co se nepodařilo – tento základní princip zpětné vazby a nástroj vlastního učení nesmí chybět – a nechybí – mezi činnostmi pracovníků AOPK ČR. Klíčová část reflexe kvality a dopadů péče o přírodu a krajinu probíhá při aktualizaci plánů péče. V tu chvíli se uzavírá tzv. „cyklus dobrého hospodáře“. Ten začíná plánováním péče, pokračuje jejím provedením, které je doprovázeno sledováním dopadů péče na chráněné fenomény, z nichž vychází vyhodnocení péče. To je podkladem pro úpravu plánu péče, nebo potvrzením jeho správnosti – to v případě, že se předchozí plán osvědčil. Aktualizací plánovací dokumentace se cyklus dobrého hospodáře uzavírá.

V projektu IP LIFE „Jedna příroda“ se AOPK ČR věnuje doplnění chybějících kroků cyklu dobrého hospodáře pro evropsky významné lokality, zejména jde o sledování stavu habitatů a druhů, které jsou předmětem ochrany v EVL, a vyhodnocení jejich stavu a vývoje. Tyto výsledky byly v průběhu roku 2024 konzultovány se zástupci pěti krajských úřadů pro EVL v jejich správě s tím, že další kroky – úprava péče nebo dokonce plánovací dokumentace – jsou v jejich kompetenci. Podobně jsou připravována data pro EVL v působnosti AOPK ČR a zbývajících krajských úřadů. V Informačním systému ochrany přírody jsou také vyvíjeny nástroje, pomocí kterých budou správci jednotlivých lokalit moci zobrazit data a údaje ke každému kroku cyklu dobrého hospodáře, tedy naplánovanou péči, její porovnání s uskutečněnou péčí i stav a vývoj předmětů ochrany. Srozumitelné a účelné shromáždění a prezentace relevantních dat na jednom místě usnadní správcům lokalit posouzení dosavadní péče a úvahy o její případné změně. Podobná datová podpora je zamýšlena a zvolna připravována také pro maloplošná zvláště chráněná území.

Vyhodnocení péče je také standardním krokem záchranných programů – speciálních projektů, věnovaných vybraným druhům, jejichž cílem je minimalizovat negativní faktory působící na cílový druh a zvětšit jeho populaci. Více o záchranných programech je v kapitole 2. 3 Druhová ochrana.

Ze účelem vyhodnocení dopadů vybraných typů péče na biodiverzitu AOPK ČR dlouhodobě sleduje cca 300 lokalit. Předmětem sledování jsou dopady údržby travních biotopů (pastvy a sečení) na populace cílových druhů nebo na druhové složení travních společenstev, dopady vytváření tůň na populaci obojživelníků a dopady likvidace invazních druhů rostlin.

Součástí projektu IP LIFE „Jedna příroda“ je praktické vyzkoušení dvou typů tradiční péče, které se do dnešních dnů z lesního hospodářství téměř vytratily – lesní pastvy a pařezení. Pro každý z nich je založeno 10 lokalit, na kterých vedle pařezení a lesní pastvy probíhá také sledování druhů hub, saproxylického hmyzu, epigeických predátorů, společenstva druhů cévnatých rostlin prostřednictvím fytocenologického snímkování, zmlazení dřevin a jsou analyzovány půdní vzorky na obsah živin. Data ze sledování budou vyhodnocena v roce 2025.

Tabulka 15 Studie dokončené v roce 2024

Název studie	Finanční zdroj
Tematické číslo časopisu Veronica věnované využití dat v ochraně přírody	PPK
Mapování výskytu křečka polního (<i>Cricetus cricetus</i>) na území ČR	PPK
Studie identifikující rizikové oblasti pro použití Stutoxu II v souvislosti s ochranou populace sovy pálené (<i>Tyto alba</i>)	PPK
Průzkum nočních motýlů NPP Bublák a niva Plesné	PPK
Monitoring nadzemní a půdní bioty travních porostů krasových plošin ve vybraných oblastech I. a II. zóny CHKO Moravský kras – závěrečná zpráva	NPO-POPFFK
Entomologický průzkum: Saproxylicí a epigeičtí brouci – lokalita Koštejk a Nadějov	NPO-POPFFK
Zvýšené nároky na ochranu vod v krasových oblastech a technické možnosti řešení u bodových zdrojů znečištění	NPO-POPFFK
Preventivní hodnocení krajinného rázu na území plánované CHKO Soutok	NPO-POPFFK
Studie ochrany, tvorby a změny využití krajiny ve 2 lokalitách CHKO Český ráj – Záměstí Blata a Újezd pod Troskami prostřednictvím procesu pozemkových úprav	NPO-POPFFK
Studie možností napájení vodou národní přírodní památky Vizír (CHKO Třeboňsko)	NPO-POPFFK
Nastavení péče o předměty ochrany EVL Niva Dyje a EVL Soutok – Podluží vázané na vodní režim v návrhu Plánu péče o CHKO Soutok	NPO-POPFFK
Inventarizace stanovišť pro doplnění do EVL CZ0424141 Porta Bohemica	NPO-POPFFK
Analýza biotopové nabídky pro sýčky ve vinicích v oblasti obcí Novosedly a Velké Bílovice	NPO-POPFFK
Vypracování koncepce naučných stezek v oblasti Pradědu, Rejvízu a Keprniku vč. modulárních řešení a finanční analýzy	NPO-POPFFK
Koncepce práce s návštěvníckou veřejností - Poodří, Blanský les, České středohoří	NPO-POPFFK
Studie prvků návštěvnícké infrastruktury v připravované CHKO Soutok v oblasti Lednicko-valtického areálu	NPO-POPFFK
Interpretační plán Domu přírody CHKO Soutok	NPO-POPFFK
Monitoring rybníků rybářství Kardašovy Řečice a rybníků v PP Zelendárky a NPP Řežabinec – 2024	NPO-POPFFK
Monitoring výskytu sýčka obecného v kraji Vysočina	NPO-POPFFK
Monitoring líhníšť a biotopů užovky stromové v Poohří v roce 2024	NPO-POPFFK
Akustický monitoring sýček ve třech krajích a zajištění bezpečného hnízdění v Jihomoravském kraji	NPO-POPFFK
Zpracování podkladů pro plány péče o NPR Rašeliniště Jizerky a NPR Rašeliniště Jizery – entomologický průzkum	NPO-POPFFK
Monitoring vlivu vodního díla Nové Mlýny na vybrané předměty ochrany EVL Niva Dyje, EVL Soutok – Podluží, EVL Lednické rybníky a EVL Slanisko u Nesytu	LIFE
Vyhodnocení stavu přirozených lesních porostů v EVL Rejvíc v průběhu kůrovcového rozpadu, srovnání s EVL Praděd (NPR Rašeliniště Skřítek)	LIFE
Případový návrh plánu obnovy degradovaných aluviálních Slováckých lúk v k. ú. Lednice	LIFE

4. 4 Studie

Martina Kobyláková, Jana Javorská

Za účelem získání podkladových materiálů pro vyhodnocení stávajícího stavu v oblasti ochrany přírody a krajiny a plánování další péče nechala AOPK ČR v roce 2024 zpracovat 25 odborných studií (tabulka 15), financovaných z různých zdrojů (PPK, LIFE, NPO – POPFFK). Příkladem mohou být studie „Vyhodnocení stavu přirozených lesních porostů v EVL Rejvíc v průběhu kůrovcového rozpadu, srovnání s EVL Praděd (NPR Rašeliniště Skřítek)“ (box 25) a „Případový návrh plánu obnovy degradovaných aluviálních Slováckých lúk v k. ú. Lednice“ (box 26) financované v roce 2024 z projektu IP LIFE Jedna příroda. Všechny zpracované studie jsou veřejně přístupné v knihovně AOPK ČR. Jejich výstupy jsou dle zaměření studií publikovány ve formě článků v časopisu Ochrana přírody (kap. 6. 2. 1) nebo ve sborníku Příroda (kap. 6. 2. 2).

4. 5 Aktivity výzkumu

Karel Chobot

AOPK ČR se dlouhodobě věnuje řadě činností výzkumného charakteru a její pracovníci publikují výsledky, přestože AOPK ČR dosud výzkumnou organizací není formálně uznána. Nejrozsáhlejší výzkumnou aktivitou je sledování stavu biotopů a druhů, jehož aktivity jsou popsány výše. Mezi další hlavní předměty činnosti, které mají vztah k výzkumu, jsou především činnosti odborné podpory výkonu státní správy a vědeckého orgánu CITES. AOPK ČR je řešitelem i spoluřešitelem mezinárodních i národních projektů, které mají mnohdy výzkumný charakter. AOPK ČR je ale rovněž významným uživatelem výsledků projektů jiných řešitelů v oblasti ochrany přírody a biodiverzity. Přehled je uveden v příloze.

4. 5. 1 Podpora externích výzkumných projektů

Markéta C. Jůnová

Jako uživatel výstupů AOPK ČR podporuje řadu návrhů projektů podaných dalšími subjekty, často je přímo oslokována při jejich formulaci a v procesu jejich podávání vydává oficiální podpůrná stanoviska, resp. Vyslovení zájmu. Vybrané výstupy (metodiky) také oficiálně certifikuje.

V programu Prostředí pro život 2 bylo AOPK ČR podpořeno celkem 27 projektů, z nichž bylo úspěšně realizováno 7. V programu Sigma 2 byly podpořeny celkem 2 projekty. V programu LIFE-2024-SAP-NAT byl podpořen jeden projekt, který nebyl úspěšný. V programu LIFE-2024-SAP-CLIMA byl podpořen jeden projekt, který byl úspěšně realizován. V programu Interreg bylo podpořeno celkem 7 projektů, z nichž 4 byly úspěšně realizovány. V ostatních programech byly podpořeny celkem 4 projekty, úspěšně byl realizován jeden.

4. 5. 2 Výzkumné centrum DivLand

Karel Chobot

Konsorcium DivLand je odborná platforma zaměřená na řešení aktuálních problémů v oblasti ochrany přírody, krajiny a biodiverzity na základě vědeckých poznatků. AOPK ČR je jedním z jedenácti partnerů, konsorcium vede Výzkumný ústav pro krajinu, v. v. i.. Platforma má již některé závazné výsledky i dílčí, méně formální výstupy, jakými jsou návrhy strategií v ochraně přírody a krajiny, aplikace, opatření nebo prezence populizačního charakteru.

Předmětem zájmu výzkumného centra jsou krajina jako celek, specifické typy ekosystémů (zejména lesní ekosystémy, agroekosystémy) a biodiverzita, včetně fenoménu biologických invazí. Centrum si klade za cíl inovovat systémy monitoringu a vytvořit provázaný systém hodnocení jevů a procesů definujících současnou podobu krajiny, ekosystémů a na ně navázané biodiverzity. Tyto aktivity jsou rozčleněny do pěti tematických pracovních skupin: Resilientní krajina, Lesní ekosystémy, Agrosystémy a půda, Invaze a Funkční biodiverzita. AOPK ČR se podílí zejména na aktivitách tematické skupiny Funkční biodiverzita. Hlavními cíli této pracovní skupiny jsou komplexní hodnocení stavu biodiverzity a identifikace významných faktorů ohrožení biodiverzity a nástrojů a opatření k zajištění její podpory. Zpracovávají se analýzy výskytu indikačních druhů ve vztahu k biotopům, včetně revize z terénních šetření. Připravují se prediktory biodiverzity a stavu habitatů odvozené z dat dálkového průzkumu Země. Poslední pracovní balíček WP E4 se zaměřuje na identifikaci faktorů ohrožujících biodiverzitu a je zde mj. naplňován cíl aktualizace klíčových strategických koncepcí. Úkoly pracovního balíčku Ohrožení biodiverzity, za který zodpovídá AOPK ČR, pak směřují k identifikaci významných faktorů ohrožení biodiverzity a tvorbě nástrojů a opatření na jeho minimalizaci, resp. na zajištění podpory biodiverzity.

V rámci aktivit AOPK ČR pokračovala v roce 2024 aktualizace Konsolidované vrstvy ekosystémů (KVES) 2023 a její uveřejnění. Započaly práce na kontrole validity KVES, ta probíhala na datech KVES 2022 kvůli datu pořízení srovnávacích bodových dat LUCAS 2018. KVES po kontrole a úpravě hodnocení odpovídá ortofotomapě v 97 % bodů. Závěrem bylo vyhodnoceno, které kategorie či která data byla zdrojem chyby. Na základě těchto zjištění byla revidována současná metodika kompilace KVES a byly zváženy nové potenciální zdrojové vrstvy. Byl navržen alternativní postup přípravy kategorií souvislé a nesouvislé zástavby, který by měl lépe odrážet zastavěné území, v současné době na něm probíhají zdokonalovací práce.

Byla připravena pilotní verze Koncepce záchranných programů pro biotopy 2027–2036. Ta obsahuje cíle koncepce, pravidla pro přípravu a realizaci záchranných programů a kritéria pro výběr. Hlavním je zařazení v Červeném seznamu biotopů České republiky. Na základě kritérií byly sestaveny tři seznamy biotopů. Seznam biotopů vhodných pro záchranné programy zahrnuje 18 biotopů. U každého z nich jsou uvedeny důvody zařazení, příčiny degradace a problémy, se kterými se bude muset případný záchran-

ný program potýkat. V seznamu nevhodných biotopů jsou u každého uvedeny důvody nevhodnosti a případná doporučení. Seznam biotopů vyžadujících zvláštní zřetel zahrnuje 5 biotopů, u nichž je potřeba provést výzkum za účelem doplnění znalostí potřebných k rozhodnutí, zda se pro záchranné programy hodí či nikoliv. Tyto seznamy byly využity při výběru biotopů, které se ČR zaváže zlepšit do roku 2030 na základě Nařízení o obnově přírody.

V roce 2024 byly finalizovány číselníky a databáze všech předmětů ochrany MZCHÚ v péči AOPK ČR (808 MZCHÚ). V metadatovém katalogu Mica je zveřejněn metadatový záznam „Předměty ochrany MZCHÚ“, jehož součástí jsou platné číselníky předmětů ochrany (PřO), souhrnná databáze všech předmětů ochrany MZCHÚ v péči AOPK ČR a doprovodný dokument s informacemi k databázi. V databázi jsou předměty ochrany děleny do tří typů: ekosystémový, druhový a útvar neživé přírody. Aktualizace databáze bude probíhat jednou ročně. Databáze PřO nyní poslouží jako dostatečný vzorek pro kalibraci zaměření metodiky hodnocení stavu PřO; do budoucna lze stejný přístup aplikovat na všechny MZCHÚ v ČR.

4. 5. 3 Výzkumné centrum Voda

Kateřina Kujanová, Milan Muška

Výzkumné centrum TA ČR Voda pokrývá široké spektrum témat vodního hospodářství včetně oživení vodních ekosystémů. AOPK ČR je jedním z partnerů konsorcia projektu vedeného Výzkumným ústavem vodohospodářským T.G.M., v.v.i. (VÚV) a podílí se na řešení dílčích cílů a aktivit výzkumného tématu „Zlepšení stavu vodních a na vodu vázaných ekosystémů“. AOPK ČR se soustředí zejména na témata stavu, změn a příčin ohrožení reofilních druhů ryb, využití potenciálu renaturací drobných vodních toků, fragmentace říční sítě a zpracování záchranných programů pro nejzranitelnější vodní a na vodu vázané organismy.

Zásadním počinem bylo schválení záchranného programu (ZP) pro raka kamenáče ze strany MŽP v červenci 2024, kterému předcházelo několikaleté zpracovávání samotného ZP a zapracovávání všech podnětů a připomínek. Podrobnosti k ZP jsou uvedeny v online dostupném článku „Zlepšení našich tekoucích vod a jejich ochrana“ (VTEI, 2024). Na konci roku 2024 proběhlo první oficiální setkání k ZP pro raka kamenáče, na němž byl ustanoven realizační tým, který se bude scházet každý rok. Dále započaly práce na standardizaci postupu při podezření na nákazu račím morem a dohodě o spolupráci se Státní veterinární správou, která tyto testy na přítomnost račího moru provádí. Zároveň byla provedena inventarizace evidence čistíren odpadních vod ve všech lokalitách, na kterých se rak kamenáč vyskytuje. Následující výzvou je nyní příprava ZP pro ropuchu krátkonohou.

V části zaměřené na výzkum stavu, změn a příčin ohrožení reofilních druhů ryb (RDR) proběhlo nejprve databázové zpracování nově získaných dat z terénních průzkumů zaměřených na aktualizaci rozšíření RDR realizovaných v roce

Studie vyhodnocující stav přirozených lesních porostů v EVL Rejvív

Jindřich Chlapek

Studie „Vyhodnocení stavu přirozených lesních porostů v EVL Rejvív v průběhu kůrovcového rozpadu, srovnání s EVL Praděd (NPR Rašeliniště Skřítek)“ byla realizována v letech 2023–2024. Celkové náklady činily 248 000 Kč, financování bylo zajištěno prostřednictvím projektu IP LIFE „Jedna příroda“. Zhotovitelem byl Josef Kašák.

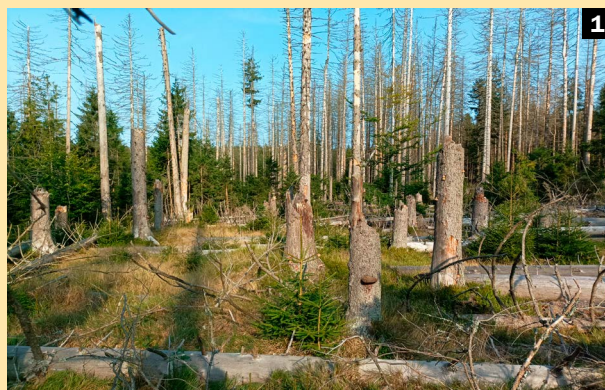
NPR Rejvív chrání na ploše 329 ha komplex rašelinných biotopů zahrnující rašelinná jezírka, přechodová rašeliniště, vrchoviště, pcháčové louky, blatkové bory a rašelinné a podmáčené smrčiny. Od roku 2018 zde probíhá dynamický rozpad stromového patra přirozených i druhotných smrkových lesů a blatkových borů v důsledku kůrovcové gradace. Nově vznikající a neustále rychle se proměňující strukturální uspořádání lesního prostředí na území celé rezervace (přibližně 290 ha různých typů lesa) v souvislosti s odumíráním a rozlamováním stromového patra smrkového lesa vytváří nekonečnou škálu nejrozličnějších stanovišť na různých prostorových úrovních vázaných často na různé typy odumřelého dřeva a postupující sukcesní procesy související s nástupem nové generace dřevin, ale i rychlým šířením bylin a keřů. Tyto fenomény jsou obzvláště cenné i s ohledem na prostorový kontext, neboť na Moravě a ve Slezsku se samovolně rychle se rozpadající smrkový les nevyskytuje a v okolí rejvíské rezervace došlo během předchozích let k vytěžení lesů na rozsáhlých plochách.

Každou takto výjimečnou a v zásadě neopakovatelnou událost je dobré podrobně sledovat a následně vyhodnotit. Pro tento účel byla zadána studie hodnotící reakci vybraných skupin organismů – saproxylického hmyzu a ptáků a srovnání stavu těchto skupin s podobným prostředím v NPR Rašeliniště Skřítek, kde se do vývoje lesního prostředí trvale zasahuje. Zvláštní pozornost byla věnována kůrovcům na borovici blatce a prognóze dalšího vývoje blatkových borů v území.

Studie vycházela z dat o hmyzu sbíraných na Rejvízu již od roku 2019. Od té doby početnost jak jedinců, tak druhů saproxylických brouků roste s kulminací počtu odchycených jedinců v roce 2023. Nejvyšší počet druhů byl zjištěn v roce 2024, a to 78 (v letech 2019 a 2020 to bylo 60 druhů). V posledních letech významně přibývalo florikolních saproxylických druhů s tím, jak se šíří kvetoucí rostliny, jako například vrbka úzkolistá nebo starček hajní. V intervenčním prostředí NPR Rašeliniště Skřítek zůstává druhová rozmanitost sledovaných skupin nepřekvapivě beze změn a odpovídá situaci na Rejvízu před vypuknutím kůrovcové gradace.

Na odumírání borovice blatky se nejvíce podíleli „smrkoví“ kůrovci lýkožrout menší (*Ips amitinus*), lýkožrout severský (*I. duplicatus*) a lýkožrout lesklý (*Pityogenes chalcographus*), z druhů vázaných na borovice pak smoláci borový (*Pissodes pini*) a s. sosnový (*P. piniphilus*).

Z výsledků průzkumu avifauny lze zmínit nezjištění datlíka tříprstého, který má na Rejvízu v těchto letech ideální podmínky a jinde v Jeseníkách se vyskytuje, a potvrzení hnízdění dvou párů kulíška nejmenšího a čtyř párů sýce rousného.

1

2

3

Jakkoliv lze predikovat pokračující nyní již spíše pomalý rozpad stromového patra smrčin i blatkových borů na území rezervace, výsledky výzkumu naznačují, že z pohledu vybraných skupin organismů přináší samovolný rozpad lesa, jakkoliv může z pohledu běžného návštěvníka působit tento proces děsivě, jednoznačně pozitivní efekty pro druhovou rozmanitost lesního prostředí.

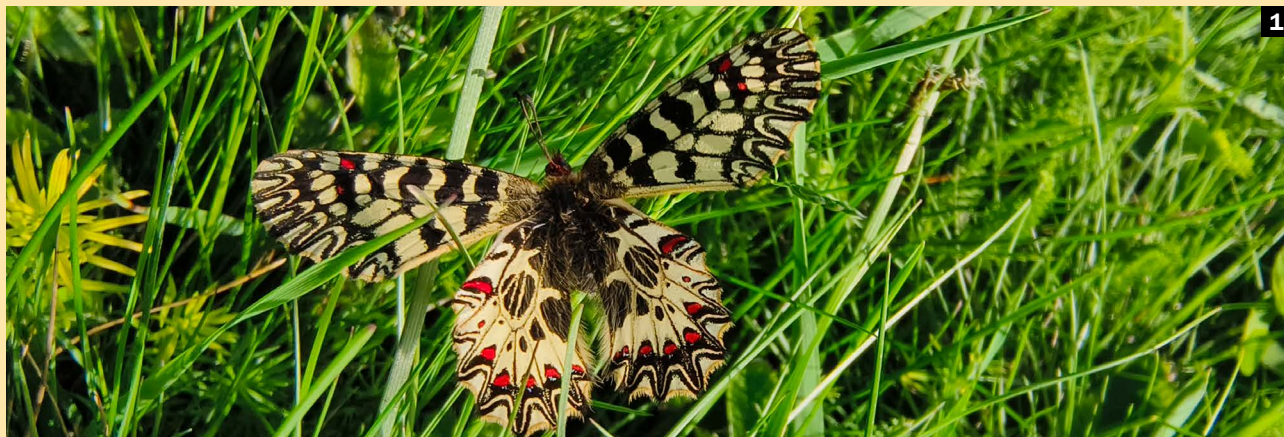
Výsledky studie byly prezentovány na dvou konferencích pro více než 300 posluchačů: 55 let CHKO Jeseníky (6.–7. 11. 2024, Branná) a Naše příroda – Odolné lesy 10. 12. 2024 v Olomouci.

Foto

1. Interiér lesa v západní části NPR Rejvív, porost odumřelý v letech 2019, stav v srpnu 2024, foto Jindřich Chlapek
2. Nárazová past, NPR Rejvív, foto Josef Kašák
3. Šířící se kvetoucí rostliny – vrbka úzkolistá, NPR Rejvív, foto Jindřich Chlapek

Plán obnovy degradovaných aluviálních luk na příkladu lokality Slovácké lúky

Ivana Jongepierová, Jana Javorská

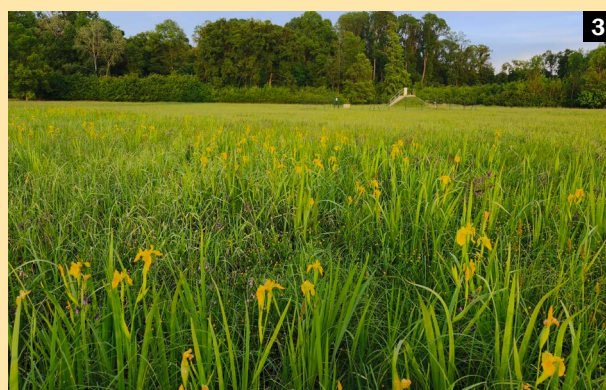
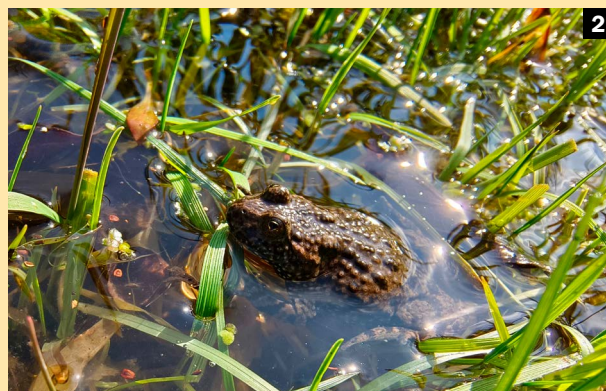
Slovácké lúky se nacházejí jihovýchodně od obce Lednice v okrese Břeclav v nivě Dyje a Včelínku a přímo navazují na lednický zámecký park. Velká část tohoto lučního komplexu o rozloze 1,8 km² je součástí evropsky významné lokality Niva Dyje. I když byla většina těchto luk výrazně pozměněna různými zásahy včetně přeorání a narušení vodního režimu, existuje možnost nápravy. Potvrdila to studie s detailním posouzením jejich biologické a ekologické hodnoty, založená na podrobných inventarizačních průzkumech indikačně významných skupin organismů. Studii zpracoval pro AOPK ČR autorský kolektiv ENVIROP Ústavu botaniky a zoologie, Přírodovědecké fakulty MU Brno (H. Chytrá, M. Kotasová Adámková, K. Kizek, Z. Večeřík, E. Líznarová, M. Vašíček). Bylo zjištěno, že zde doposud přežily některé vzácné druhy kontinentálních zaplavovaných luk, například kosatec sibiřský (*Iris sibirica*), sítina tmavá (*Juncus atratus*) nebo violka slatinná (*Viola stagnina*).

Pestrá stanoviště na vlhkostním gradientu využívají nejen mnozí bezobratlí s různými ekologickými nároky, ale vhodné podmínky pro život i rozmnožování zde nacházejí také obojživelníci a plazi.

Tato práce navazuje na studii z roku 2023 „Obnova degradovaných luk v lokalitě Slovácké lúky v k. ú. Lednice“, kde byla doporučena hydrologická opatření (Lysák 2023) a vyhodnocena biologická a ekologická hodnota území (Chytrá *et al.* 2023). Ve studii, která se zpracovávala v roce 2024, byla kromě inventarizačních průzkumů navržena obnova luk a mokřadů pomocí speciálních opatření, jako je zatravnění zeleným senem, snížení pokryvnosti nežádoucích druhů rostlin vysetím poloparazitických druhů (například kokrhele) či cílená podpora charakteristických a významných druhů rostlin. Zlepšení však nebude možné bez změny v zemědělském obhospodařování území. Znamená to úplně vyloučit mulčování a velkoplošné sečení bez ohledu hmoty a začít s cílenou péčí o fázové s odklizením posečené hmoty, podzimním přepasením a občasným bránováním.

Ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Brně byl řešen i krajinný kontext zpracováním návrhu výsadeb stromů.

Součástí studie je také návrh monitoringu úspěšnosti provedené obnovy.

Obě studie byly financovány z IP LIFE Jedna příroda a jsou dostupné v knihovně AOPK ČR nebo v aplikaci Bibliografie. ■

Foto

1. Pestrokřídlec podražcový
2. Kuňka obecná
3. Porost kosatce žlutého – charakteristický pro komplexy kontinentálních zaplavovaných luk

Všechna foto Marie Kotasová Adámková

2023 na celkem 650 lokalitách a přibližně 1 100 historických náleзовých údajů získaných z literatury. Další část aktivit se následně věnovala databázovému zpracování zpřístupněných dat z databází ARROW, ZVHS, ČHMÚ a databáze monitoringu referenčních lokalit VÚV a tímto krokem byla dokončena konsolidace dostupných datových sad o rozšíření RDR v České republice. V dalším kroku proběhlo vyhodnocení dostupných dat fyzikálně – chemických parametrů vody v databázi ARROW ve vztahu k vybraným RDR dle limitních hodnot nastavených v Metodice sledování stavu předmětů ochrany evropsky významných lokalit. Na většině lokalit nebylo dosaženo příznivého stavu. Souběžně probíhaly práce na nastavení algoritmu pro hodnocení populačních trendů, vhodnosti habitatu, migrační prostupnosti a automatizace těchto postupů pro hodnocení populací RDR.

Aktivita řešení problematiky fragmentace říční sítě a migrace vodních a na vodu vázaných organismů pokračovala v roce 2024 sběrem, digitalizací a verifikací vstupních dat a jejich zpracováním v databázovém prostředí. Byla zahájena analýza hodnocení fragmentace říční sítě příčnými překážkami a příprava podkladů k aktualizaci Koncepce zpřístupnění říční sítě ČR. V rámci monitoringu rybích společenstev, zajišťovaném VÚV, byly znovu zprovozněny monitorovací systémy ve všech mezinárodních povodích Labe (VD Střekov), Dunaje (Břeclav) a Odry (Přívoz). Na profilu dolní Labe, MVE Štětí pokračovalo testování chování ryb při poproudové migraci ve vztahu k různým typům poproudové ochrany na malé vodní elektrárně. Pokračoval také dlouhodobý monitoring laterální průchodnosti na modelové lokalitě napojeného říčního ramena (střední Labe, rameno Doubka), jehož první výsledky byly publikovány v článku „Jak široká je pro ryby řeka“ (Ochrana přírody 6/2024).

Z hlediska využití potenciálu renaturací drobných vodních toků byl dokončen sběr dat o hydromorfologickém stavu 36 vybraných úseků vodních toků, konkrétně zaměření 118 příčných profilů, 2 254 měření rychlostí a hloubek a záznam několika dalších parametrů v každém bodě měření. Úseky byly vybrány tak, aby reprezentovaly podmínky ve třech kategoriích: úseky upravené, renaturované a přírodě blízké. V rámci činnosti VÚV byl na shodných úsecích odebrán a určován makrozoobentos. Ze základních exploratorních analýz dat (EDA) je vidět, že se hydromorfologické charakteristiky i makrozoobentos mezi vybranými kategoriemi toků liší. Druhovká diverzita i počet jedinců rostou s přírodnějšími vlastnostmi toku. Potenciál renaturací bude definován na základě spojení těchto datasetů v příštím roce.

4. 5. 4 Projekt TRIPASS

Martin Strnad

Od roku 2022 je řešen projekt „Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy“ (TRIPASS). AOPK ČR (hlavní partner projektu) na něm spolupracuje s firmami HBH Projekt spol. s r.o. a CDV, v.v.i. Hlavním cílem je zajištění udržitelnosti dopravy omezením jejího vlivu na fragmentaci krajiny a zvýšení bezpečnosti dopravy zlepšením průchodnosti dopravní infrastruktury pro živoči-

chy. AOPK ČR v roce 2024 řešila testování dvou typů umělých odpuzovačů fauny. Probíhal monitoring mortality živočichů v intenzitě 1×/týden na kontrolních a 7 sledovaných úsecích (po osazení odpuzovači) silnic I. a II. třídy na Vysočině. Další zdroj dat ze sledovaných úseků je získáván od místních mysliveckých hospodářů a z policejní databáze evidence nehod střetu s živočichy. Prvním odpuzovačem je opticko-zvukový DeerDeter a druhým je opticko-pachový Hagopur Kombiset. V květnovém a listopadovém termínu bylo na 6 sledovaných úsecích provedeno měření intenzity dopravy 6 stacionárními automatickými radary. Na sedmém úseku byla vyhodnocena data ze stabilního automatického sčítače dopravy na úseku 7 (Střítež, silnice I/38). V následujícím roce bude v rámci projektu zpracována metodika pro hodnocení účinnosti a stanovení zásad používání akustických, optických a pachových odpuzovačů živočichů u pozemních komunikací a hodnocení účinnosti vybraných typů odpuzovačů.

Další aktivita je věnována průchodům pro faunu. V roce 2024 pokračoval monitoring živočichů pomocí fotopastí na vybraných 22 ekoduktech. Díky monitoringu fotopastí v rámci projektu „TRIPASS“ se podařilo zachytit na jednom z monitorovaných ekoduktů vlka obecného. Byl to vůbec první oficiální záznam velké šelmy na tomto typu migračního objektu v České republice. Vlk byl zachycen na jednom z nejmladších tuzemských ekoduktů, který byl postaven u Bílého Kostela nad Nisou na silnici I/13 teprve v roce 2023. Zajímavé je, že objekt byl vybudován nad již existující silnicí v úseku s častými srážkami živočichů s projíždějícími vozidly. Poprvé se vlka podařilo fotopastí zaznamenat dne 8. 7. 2024, od té doby je evidován jeho pravidelný průchod. První přechody proběhly za svítání nebo v noci, později docházelo k využívání nadchodu i během dne. V následujícím roce bude v rámci projektu zpracována metodika hodnocení účinnosti průchodů pro faunu a veřejná databáze ekoduktů s hodnocením jejich účinnosti.

4. 6 Vědecký orgán CITES

Jakub Makal, Tomáš Görner

Mezinárodní úmluva CITES je jednou z největších mezinárodních úmluv na poli ochrany biodiverzity. Nežádoucí pokles početnosti populací organismů a ztrátu biologické rozmanitosti se snaží zvrátit tím, že reguluje mezinárodní obchod s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami a usiluje o jeho trvalou udržitelnost. V současné době má 185 členských zemí – posledním státem, který k Úmluvě v roce 2024 přistoupil, byl Turkmenistán. Zástupci AOPK ČR, vědeckého orgánu CITES ČR, se pravidelně účastní mezinárodních jednání, na půdě Evropské unie v Bruselu, i v jiných členských státech Úmluvy, na zasedáních výborů CITES a konference smluvních stran CITES. V roce 2024 se jednalo o čtyři zasedání Vědecké prověřovací skupiny v Bruselu, o jednání Výboru CITES pro rostliny a následné jednání Výboru CITES pro živočichy – oba výbory zasedly k jednání v sídelním městě Sekretariátu CITES, tedy v Ženevě.

Novou praxí, kterou začala uplatňovat Evropská komise po odeznění pandemie Covid-19, je, že dvou ze čtyř pravidel

delných jednání SRG je možné se účastnit online (hybridní formou). Toho vědecký orgán z důvodu úspor časových i finančních využil. Zatímco na prvních dvou jednáních v roce 2024 dominovala agendě běžná témata, jako například dovoz loveckých trofejí z afrických zemí, dovoz želv rodu *Testudo* z Makedonie či dovoz varanů z Indonésie, ve 2. pololetí začala v agendě převládat příprava na Konferenci smluvních stran CITES, která se uskuteční koncem roku 2025 v uzbeckém městě Samarkand. Pouze na konferenci smluvních stran lze zařazovat nové druhy do příloh CITES či měnit stupeň ochrany u již zařazených druhů. Evropská unie zvažuje podání celé řady návrhů na zpřísnění ochrany, například přeřazení úhoře říčního do nejpřísnější kategorie CITES I. Kriticky ohrožený úhoř říční je v současné době, co se finanční hodnoty týká, jednou z celosvětově nejpašovanějších přírodních komodit. Hlavními zeměmi, odkud nelegální vývoz směřuje, jsou země EU, hlavními cílovými zeměmi jsou země východní Asie. Přes usilovné snahy kontrolních orgánů CITES v EU se nedaří tuto kriminalitu zastavit. Problematika nakládání s úhoři v EU je nicméně velmi složitá, a o tom, zda EU nakonec návrh podá, se bude teprve rozhodovat.

Ne všechny návrhy na změny vedou ke zpřísnění ochrany. Některé státy EU prosazovaly podání návrhu na vyřazení druhu jason červenoooký z příloh CITES. Argumentem bylo, že tento ikonický druh motýla není v celosvětovém měřítku ohrožen (v Červeném seznamu podle IUCN je řazen do kategorie málo dotčený) a že mezinárodní obchod není pro tento druh ohrožujícím faktorem. V ČR se ovšem jedná se o kriticky ohrožený druh, značné úsilí je věnováno jeho reintrodukcí na původní lokality výskytu, a z posledních let jsou známy případy nelegálního obchodu s exempláři (včetně obchodu mezinárodního). Z pohledu České republiky má proto ochrana jasoně červenoookého úmluvou CITES zcela zásadní význam, a lze označit za jednoznačný úspěch zástupců orgánů CITES České republiky, kteří se jednání účastnili, že se podařilo zabránit podání návrhu na vyřazení z příloh Úmluvy. Jako již mnohokrát v minulosti se ukázala jako klíčová spolupráce a koordinace s ostatními zeměmi našeho středoevropského regionu (Slovensko, Polsko, Maďarsko), které měly na problematiku stejný názor jako Česká republika a které odmítavé stanovisko ČR podpořily.

Významnou agendou vědeckého orgánu CITES byla stanoviska pro dovoz a vývoz ohrožených druhů CITES ze/do třetích zemí do/z České republiky (tedy obchod se zeměmi mimo EU). Takových stanovisek bylo vydáno 600. MŽP na základě stanovisek (vydaných v roce 2024 nebo již v letech předcházejících) vydalo 1 100 permitů, zhruba polovinu pro dovoz a polovinu pro vývoz exemplářů CITES.

Do ČR bylo v roce 2024 dovezeno 6 300 živých jedinců živočichů, z tohoto počtu bylo téměř 4 000 plazů a 1 800 korálů. Do ČR jsou také často dováženy lovecké trofeje z Afriky. Vývoz byl co do počtu jedinců téměř desetkrát objemnější než dovoz, z ČR bylo vyvezeno 27 000 plazů, 25 000 ptáků, 1 800 pavouků, 1 000 obojživelníků a další taxony v mnohem nižších počtech.

Dovezených exemplářů živých rostlin bylo 4 300, jednalo se především o pryšce, kaktusy a orchideje. Do ČR jsou také dováženy vzácné dřeviny ve formě zpracovaného dřeva.

Statistika vyvezených exemplářů rostlin za rok 2024 ještě není v Registru CITES kompletně zanesena, ale v předcházejícím roce se jednalo o vývoz 150 000 exemplářů, většinou kaktusů.

Ve složitějších případech dovozů ze třetích zemí, především v případě první žádosti o dovoz druhu do ČR či dokonce do EU, byl dovoz konzultován s vědeckým orgánem vyvážejícího státu. Zajímavými řešenými případy byly například dovoz mirikin loretských z Peru, dovoz kardinálů žlutých z Argentiny, dovoz krajt rodu *Morelia* a varanů z Indonésie, dovoz orchidejí z Thajska, dovoz pryšců z Madagaskaru a dovoz žraloků černoploutvých ze Srí Lanky. Také při některých vývozech bylo potřeba kontaktovat dovážející stát, jednalo se o vývoz vyder malých do Korey, vývoz tygrů do Íránu a vývoz levhartů do Spojených arabských emirátů. V posledních letech významně narůstají vývozy živých zvířat do Spojených arabských emirátů. V roce 2024 také zásadním způsobem vzrostl vývoz do Indie. Stanoviska k výjimkám a k permitům jsou již vydávána pouze prostřednictvím Registru CITES, tedy v rámci databáze spravované MŽP.

V roce 2024 provedl vědecký orgán CITES čtyři odborná šetření v chovatelských zařízeních. Předmětem posouzení byli odchovaní jedinci malých kočkovitých šelem, amazoňanů nádherných, amazoňanů rudoocasých a arů hyacintových, u kterých byl zároveň protokolárně odebrán krevní vzorek pro analýzu DNA a určení rodičovství.

I v roce 2024 se pracovníci věnovali problematice chovu velkých kočkovitých šelem a monitorovali pohyb mezi českými chovateli. V roce 2024 zpracovával vědecký orgán CITES odborné vyjádření pro účely trestního řízení na žádost Generálního ředitelství cel, týkalo se zjištění společenské a tržní hodnoty předmětů ze slonoviny. Na žádost MŽP se pracovníci vyjadřovali ke dvěma zařízením, která žádala o status záchranného centra CITES. Pro MŽP bylo vydáno jedno stanovisko k registraci vědecké instituce.

Pro pracovníky zoologických zahrad byl uspořádán seminář na téma Spolupráce zoo se soukromými chovateli. Veřejnost mohla v minulém roce zhlédnout na devíti místech po celé republice putovní výstavu Tváře úmluvy CITES.

Zima v CHKO Jeseníky, foto Zuzana Růžičková

5. Správa a poskytování dat | Jan Zárybnický

5. 1 Ústřední seznam ochrany přírody

Jan Votrubec, Pavel Žofka

Na základě aktuální i dodatečně dodané dokumentace doručené v roce 2024 bylo do Digitálního registru Ústředního seznamu ochrany přírody (DR ÚSOP) zapsáno 17 nových maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ) a bylo aktualizováno 37 přehlášených MZCHÚ (tabulka 16).

Tabulka 16 Vyhlášená, přehlášená a zrušená MZCHÚ zpracovaná v DR ÚSOP v roce 2024					
V DR ÚSOP zpracováno	Kategorie MZCHÚ				
	NPR	NPP	PR	PP	Celkem
nově vyhlášených MZCHÚ	1	1	5	10	17
přehlášených MZCHÚ			12	25	37
zrušených MZCHÚ					0

V roce 2024 probíhaly práce na zpracování a kontrole vymezení a zonace připravované CHKO Soutok. V několika dalších případech bylo na základě žádostí orgánů ochrany přírody provedeno lokální technické zpřesnění vymezení či zonace. V ÚSOP bylo dále zrušeno 1 smluvně chráněné území (SCHÚ) a 1 SCHÚ bylo nově zapsáno. Na přelomu roku 2024 a 2025 byly zapsány 4 nové evropsky významné lokality (EVL), 5 EVL bylo zrušeno a 161 EVL bylo přehlášeno. Do ÚSOP byla také zaevidována 1 nová ptačí oblast (PO). Změny týkající se památných stromů (PS) jsou uvedeny v tabulce 17. Z ní je patrné i zpoždění, s jakým jsou některé dokumenty do ÚSOP doručovány.

Do DR ÚSOP bylo nově vloženo 263 inventarizačních průzkumů a dalších odborných dokumentů a 282 plánů péče. Došlá dokumentace byla spolu s dalšími podklady uložena do Sbírky listin a zároveň v DR ÚSOP zpřístupněna uživatelům. Od září 2023 jsou do DR ÚSOP vkládána též všechna rozhodnutí o výjimkách a souhlasech, která ÚSOP obdrží. Zajišťovány

jsou služby pro návštěvníky studovny Sbírky listin a během roku bylo vyřízeno přes 260 žádostí o zaslání dokumentů v elektronické podobě.

Ve spravovaných geografických datech byly prováděny dávkové aktualizace. Vymezení MZCHÚ bylo aktualizováno 5x, vymezení VZCHÚ včetně zonace 2x, data o památných stromech 4x, o SCHÚ 1x, dílčí plochy MZCHÚ byly aktualizovány 2x, EVL 2x a ptačí oblasti 1x.

Revize vymezení hranic VZCHÚ a práce na jejich zpřesnění podle hranic parcel vedených v katastru nemovitostí byla pozastavena z kapacitních důvodů na straně MŽP. Intenzivně však probíhala revize MZCHÚ a památných stromů. Její hlavní fáze byla na konci roku 2024 dokončena. Výsledkem bylo doplnění velkého množství chybějících vyhlášovacích dokumentů a lokalizačních údajů, malá část objektů s nedostatečnými podklady byla ale naopak navržena k vyřazení z oficiální evidence.

Chráněné objekty ÚSOP s nedostatečnými lokalizačními údaji pak k 2. 1. 2027 podle zákona č. 364/2021 Sb. zcela zaniknou. Konkrétní počty jsou uvedeny v tabulce 18. Do té doby však budou znovu osloveny příslušné orgány ochrany přírody s cílem chybějící podklady doplnit a zániku předejít.

Tabulka 18 MZCHÚ a památné stromy navržené k vyřazení z oficiální evidence ÚSOP a MZCHÚ a PS, kterým hrozí zánik dle zákona č. 364/2021 Sb.

Kategorie	Počet objektů navržených k vyřazení z oficiální evidence ÚSOP	Počet objektů, kterým hrozí zánik dle zák. č. 364/2021 Sb.
MZCHÚ	24	69
PS	191	182

Geografická data ÚSOP spravovaná v geodatabázi byla z hlediska formy a struktury připravena na poskytování do Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN). Podle požadavků ČÚZK byla převedena do centimetrové přesnosti a po otestování odeslána jako účelové územní prvky (ÚÚP) do produkčního prostředí RÚIAN. Od 1. 7. 2025 budou tato data v RÚIAN veřejná a stanou se referenčními. Ručně bylo

Tabulka 17 Vyhlášené, přehlášené a zrušené památné stromy doručené a zpracované v DR ÚSOP v roce 2024

V DR ÚSOP zpracováno	Dokumentace z roku																					
	1997	1998	2001	2002	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Celkem
vyhlášené						1						1	3	2				2	4	26		39
přehlášené	9	1	1											1					4	94		110
zrušení části aleje či skupiny		1		2	1		2		1	1				2	1	2	2	2	3	16	3	39
zrušené					1			1	19		1	1		1		2	1		3	40	1	52

Pozn.: Uzávěrka ročních statistik ÚSOP probíhá vždy ke konci ledna. Proto tabulka obsahuje i rok 2025.

ve vybraných místech vyhodnoceno více než 10 tisíc vazeb ÚÚP k parcelám, které byly vypočteny dle technologie Informačního systému územní identifikace. Po 1. červenci 2025 bude část ÚÚP přebírána jako způsoby ochrany nemovitosti do Informačního systému katastru nemovitostí. Samozřejmě budou následovat trvalé průběžné aktualizace ÚÚP vedených v RÚIAN.

I v roce 2024 pokračovala kontrola podkladů vyhlášovacích dokumentace chráněných území před jejich vyhlášením či znovuyhlášením. Bylo zkontrolováno 18 navrhovaných CHÚ.

Vedle dat ÚSOP byla aktualizována také geodata o geoparcích. Barrandien přestal být národním geoparkem. Tuto vrstvu spolu s dalšími daty technicky spravuje AOPK ČR a připravuje je k poskytování mj. pro účely územního plánování.

5. 2 Informační systém ochrany přírody

Martin Koutek

V roce 2024 se začal produkčně používat nový Informační systém ochrany přírody (ISOP). Do provozu byl uveden krátce před začátkem roku. Spolu s ním byl spuštěn i nový Portál služeb ISOP pro veřejnost, který je s ISOP silně provázaný. Vyjma tohoto nového robustního duu AOPK ČR nadále provozuje širokou paletu dalších specializovaných aplikací a služeb ISOP, které plní rozmanité potřeby ochrany přírody a krajiny. Významnou skupinou je například řada aplikací a průzkumů vybudovaných v aplikaci ArcGIS Survey123 postavené na technologii Esri nebo široce používaný mapový server od stejného poskytovatele.

Agendový ISOP

První zátěžovou zkouškou nového ISOP bylo spuštění modulu realizované péče v celém rozsahu. Evidence probíhala ze začátku roku pouze v programech, kde je zadavatelem přímo AOPK ČR. V ISOP byly spravovány záznamy převzaté z původního informačního systému a zároveň vznikaly nové plně v novém prostředí ISOP.

Spuštění evidence žádostí v dotačních programech, které jsou určené pro externí žadatele, bylo z důvodu minimalizace omezení žadatelů plánovaně provedeno až v listopadu 2024. Nutnou a splněnou podmínkou bylo bezchybné přenesení dat evidovaných žádostí z původního informačního systému.

Klíčovou součástí zpracování žádosti od jejího vytvoření žadatelem přes evidenci v ISOP a následném proplacení leží na samém začátku procesu. Pomoc žadatelům s vytvářením rozpočtu žádosti poskytovala již třetím rokem aplikace <https://rozpocet.nature.cz>. Aplikace se stará o to, aby žadatel v mezích dané výzvy sestavil rozpočet obsahující plánovaná opatření k realizaci, jejich finanční vyjádření a prostorové vymezení. Takto připravená data jsou následně dostupná v ISOP k dalšímu zpracování (tabulka 19).

Tabulka 19 Realizované výzvy a počty evidovaných žádostí

Název výzvy	Počet evidovaných žádostí
AOPK OPŽP ZMV_1. výzva SC 1.3	56
AOPK OPŽP ZMV_1. výzva SC 1.3 (od 16. 2. 2023)	103
AOPK OPŽP ZMV_1. výzva SC 1.3 (od 7. 6. 2023)	202
AOPK OPŽP ZMV_2. výzva SC 1.6	6
AOPK OPŽP ZMV_2. výzva SC 1.6 (od 16. 2. 2023)	11
AOPK OPŽP ZMV_2. výzva SC 1.6 (od 4. 4. 2023)	13
AOPK OPŽP ZMV_2. výzva SC 1.6 (od 7. 6. 2023)	27
AOPK OPŽP ZMV_3. výzva SC 1.3 Studie a plány (od 1. 11. 2023)	32
AOPK OPŽP ZMV_4. výzva SC 1.3 (od 1. 11. 2023)	50
AOPK OPŽP ZMV_4. výzva SC 1.3 (od 15. 1. 2024)	195
AOPK OPŽP ZMV_5. výzva SC 1.6 (od 1. 11. 2023)	3
AOPK OPŽP ZMV_5. výzva SC 1.6 (od 15. 1. 2024)	44
AOPK OPŽP ZMV_6. výzva SC 1.3 Studie a plány (od 17. 6. 2024)	11
AOPK OPŽP ZMV_7. výzva SC 1.3 (od 1. 8. 2024)	30
AOPK OPŽP ZMV_7. výzva SC 1.3 (od 2. 5. 2024)	39
AOPK OPŽP ZMV_8. výzva SC 1.6 (od 1. 8. 2024)	4
AOPK OPŽP ZMV_8. výzva SC 1.6 (od 17. 6. 2024)	1
AOPK OPŽP ZMV_8. výzva SC 1.6 (od 2. 5. 2024)	3
AOPK OPŽP ZMV_9. výzva SC 1.3 (od 5. 11. 2024)	1
AOPK OPŽP ZMV_11. výzva SC 1.3 Studie a plány (od 5. 11. 2024)	18
NPO – POPFK č. 1/2024	1100
NPO – POPFK č. 2/2024	5
NPO – POPFK č. 3/2023	3
NPO – POPFK č. 4/2024	61
NPO – POPFK 1_2022	238
NPO – POPFK 1_2023	579
PPK B 1. VÝZVA 2024	396

Další významnou agendou používanou hned od začátku roku byla evidence Žádostí o náhradu újem. Zpříjemnit podání žádosti se AOPK ČR rozhodla pilotně pro žadatele o náhradu újem za ztižení pastvy ovcí a koz v oblastech opakovaného výskytu vlka obecného mimo území NP vytvořením aplikace <https://nahradaujmy.nature.cz/>. Ta usnadňuje žadateli přípravu

Tabulka 20 Přehled žádostí o újmu sesbíraných prostřednictvím aplikace

Uplatňovaný rok	2023
Počet žádostí	191
Požadovaná náhrada (Kč)	35 632 500
Počet zasažených parcel	5 929
Uplatňovaná výměra (m²)	34 412 619

podkladů žádosti, řeší za něj správný výpočet újmy a sebraná data jsou k dispozici k další evidenci újmy přímo v ISOP.

Významně využívanou agendou se také stalo Plánování monitoringu, které využilo téměř 600 uživatelů a eviduje cca 19 000 monitorovacích aktivit.

Nedocenitelným pomocníkem, který protkáva agendy ISOP, se stává aplikace GeoReport. Umí načíst data řešené entity, protnout se zájmovými prostorovými vrstvami (například chráněná území, druhy nálezové databáze, správní členění...) a zjistit prostorový překryv, jeho výměry a další zjištěné atributy. Aplikace funguje i samostatně na adrese <https://georeport.nature.cz/> a umožňuje dotazování pro veřejnost, má ale i specifické varianty dostupné pro další státní úřady. Využití aplikace je skutečně masivní, v roce 2024 obsloužila kolem 140 tisíc dotazů.

I ostatní vytvořené agendy v rámci ISOP byly v průběhu roku postupně spouštěny a téměř všechny agendy dostaly během roku více či méně vylepšení a nové funkce reflektující potřeby uživatelů. Postupně se tak všechny agendy začaly plnit nově získanými daty, které se vzájemně integrují a pomáhají skládat komplexní obrázek stavu naší přírody a krajiny.

Portál ISOP

Během roku se produkční provoz agendového ISOP odrazil i na podobě portálu ISOP. Na kartách jednotlivých přírodních fenoménů začala přibývat různá data, která pramení z agend spravovaných v ISOP a karty tím začaly automaticky informačně bohatnout.

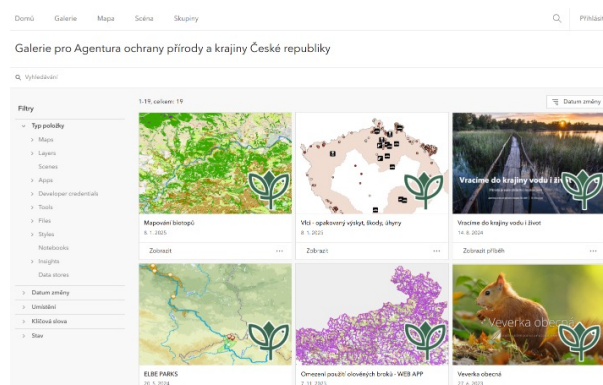
V roce 2024 byl na Portálu ISOP vytvořen nový podweb registr krajiny, který obsahuje jednotlivé karty složek ochrany přírody a krajiny a který je dále rozvíjen. Aktuálně je zde prostřednictvím mapových služeb publikováno vymezení přírodních parků, koncepční vymezení nadregionálních biocenter za celé území ČR a koncepční vrstva plánů ÚSES v chráněných krajinných oblastech (box 2), vymapované mokřady mezinárodního a národního významu spolu s bariérami na vodních tocích z hlediska prostupnosti pro rybí migraci a aplikace zobrazující přírodní poměry v rámci ČR.

Více o Portálu ISOP v boxu 27.

ArcGIS Survey123 a ArcGIS Online Mapy

Významným pomocníkem pro činnost AOPK ČR je prostředí ArcGIS Online – tedy podnikové prostředí pro správu a editaci prostorových dat. To umožňuje dlouhodobě vytvářet a provozovat aplikace na míru. Nejvíce užívané jsou aplikace ArcGIS Survey123 pro sběr dat pomocí konfigurovatelných formulářů. Ty lze spustit jak v počítači, tak na mobilních zařízeních a využít tak funkce geolokace sledovaného fenoménu. Mezi hlavními projekty řešenými i s využitím této aplikace je například monitoring druhů (desítky průzkumů), pasportizace říční sítě (velmi komplexní a dynamický formulář) a technický monitoring návštěvnické infrastruktury (zaevidování, kontroly stavu, návrhy opatření ale i plánování akcí s veřejností).

Díky tomuto prostředí jsou laické i odborné veřejnosti k dispozici na online mapovém serveru <https://mapy.nature.cz> mnohé trvale aktualizované datové sady zdarma a bez nutnosti instalace pomocného SW. Kromě prohlížení map umožňuje prostředí pro přihlášené uživatele i jejich editaci a aktualizaci dat. Server poskytuje mj. více než 4 500 typů webového obsahu, 1200 editovatelných služeb, 400 webových aplikací a 200 storymap.

Obr. 3 ArcGIS Online – Mapy AOPK ČR

5. 3 Poskytování informací a dat

Vít Rudolf, Jan Votrubeč

AOPK ČR je jakožto správní úřad povinným subjektem k poskytování informací podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím. V případě nepříslušnosti AOPK ČR k vyřízení žádostí byly tyto žádosti postupovány příslušnému povinnému subjektu k vyřízení.

Informace jsou zveřejněny na internetových stránkách, které AOPK ČR provozuje:

www stránky AOPK ČR – <https://aopk.gov.cz>

Nový portál služeb Informačního systému ochrany přírody (ISOP)

Jan Zárybnický

Portál informačního systému ochrany přírody (ISOP) je jedním z výstupů projektu „Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR – nástroj podpory hodnocení stavu chráněných území a chráněných druhů“. Ten byl podpořen z Operačního programu Životní prostředí.

Nový portál ISOP sdružuje data o ochraně přírody a krajiny a pomocí různých aplikací a služeb ISOP je zdarma poskytuje veřejnosti. Umožňuje také vzájemné propojení dat a jejich zobrazení. Díky tomu se stal novou platformou pro sledování stavu chráněných území a jejich předmětů ochrany na národní i evropské úrovni. Uživatelé se také v budoucnu dozví, jaká opatření se pro zachování přírody realizovala.

Portál ISOP je rozdělen do šesti hlavních tematických okruhů: územní ochrana, druhy, biotopy a stanoviště, péče o přírodu a krajinu, registr krajiny a poskytování dat. Celkem obsahuje téměř 4 tisíce karet chráněných území České republiky a přibližně 4 tisíce karet památných stromů. Portál dále sdružuje 60 tisíc karet druhů, které se v ČR vyskytují. Tyto karty integrují aktuální záznamy o výskytu evidované v Nálezoové databázi ochrany přírody. Novinkou jsou i karty přírodních stanovišť a přírodních biotopů včetně mapových zákresů jejich výskytu.

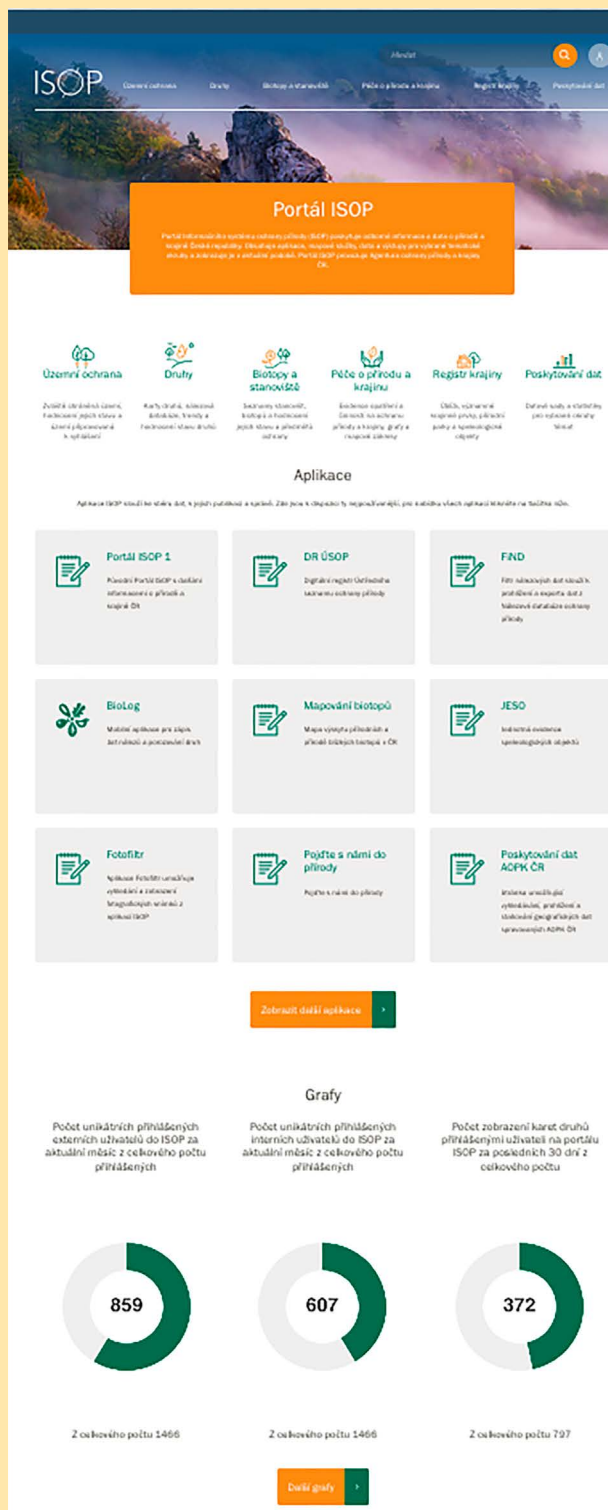
Převážná většina informací a dat na portálu ISOP je přístupná veřejně bez omezení. Pro orgány ochrany přírody, vědce a univerzitní pracovníky portál nabízí další aplikace a nástroje, které jsou dostupné po přihlášení. Cílem propojení aktuálních datových a informačních zdrojů je snazší a jednotná prezentace dat veřejnosti včetně státní správy.

Hlavní přínosy a novinky

Portál nabízí souhrnné zobrazení hodnocení předmětů ochrany (druhů, přírodních stanovišť) v rámci jednotlivých chráněných území i na dalších místech Česka. Kromě informačních karet druhů portál nově přináší také informační karty pro chráněná území, památné stromy, biotopy a přírodní stanoviště. Dostupný je také přehled stavu předmětů ochrany a chráněných území na evropské úrovni i přehled opatření vynaložených na zachování chráněných území a jejich předmětů ochrany. Moderní grafika s responzivním designem napomáhá přehlednosti nabízených služeb a aplikací rozdělených podle témat.

Důvody implementace

Hlavními důvody implementace nového Portálu bylo vytvoření prostředí pro automatizované poskytování vizuálně poutavých informačních karet generovaných přímo z prostředí a evidencí informačního systému ochrany přírody. Zároveň byla potřeba vytvořit technicky robustní řešení, které bude tyto informace zpřístupňovat pro veřejnou i privátní část za přihlášením. ■

Titulní strana Portálu ISOP, <https://portal.nature.cz/>

Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody – <https://drusop.aopk.gov.cz>

Portál ISOP – <https://portal.nature.cz>

Soustava Natura 2000 v ČR – <http://www.natura2000.cz>

Invazní druhy – <http://invaznidruhy.aopk.gov.cz>

Poskytování dat AOPK ČR – <https://data.aopk.gov.cz>

V roce 2024 AOPK ČR vyřídila 43 individuálních žádostí o informace, jednu žádost ze zákonných důvodů odmítla v částečném rozsahu, potažmo zpřístupnění informace odepřela. AOPK ČR za rok 2024 neevduje žádné odvolání proti takovým rozhodnutím. V roce 2024 nebyly vydány žádné rozsudky soudu ve věci přezkoumání zákonnosti rozhodnutí AOPK ČR o odmítnutí žádosti o poskytnutí informace.

V průběhu roku byly poskytovány statistické výstupy a přehledy o chráněných územích spolupracujícím organizacím v ČR (např. Český statistický úřad, CENIA). Na úrovni mezinárodní spolupráce byl v březnu odeslán pravidelný roční reporting do evropské databáze chráněných území Nationally Designated Areas (NatDA), spravované Evropskou agenturou pro životní prostředí, a to včetně geografických dat.

Většina datových sad je nadále poskytována jako otevřená data ke stahování za podmínky dodržení licence „Creative Commons Uveďte původ 4.0“. Data jsou podle přístupnosti rozdělena do dvou skupin: 1. otevřená data (velká většina), 2. data s řízeným přístupem. Pro získání přístupu k vybraným datům z druhé skupiny je nutno se zaregistrovat do informačních systémů AOPK ČR, malá část dat s řízeným přístupem je poskytována na základě žádosti o data a speciální datové sady jsou poskytovány na základě licenční smlouvy.

Již osmým rokem je v provozu webová rozhraní Poskytování dat AOPK ČR, nově na adrese <https://data.aopk.gov.cz>, které výrazně zpřehledňuje a pro uživatele přibližuje trvale rozšiřovaný katalog poskytovaných dat z ISOP. Toto rozhraní výraznou měrou zjednodušuje a urychluje poskytování většiny spravovaných prostorových dat pod otevřenou licencí s možností exportu do oblíbených souborových formátů (shapefile a další). V ostatních případech je možné zde podat elektronicky žádost

o výdej dat. Poskytována jsou data o stavu přírody v Česku a o její ochraně na národní i mezinárodní úrovni.

Průběžně jsou aktualizována metadata poskytovaných otevřených geografických dat spravovaná v metainformačním katalogu MICKA (<https://metadata.nature.cz>). MICKA je propojena s Národním katalogem otevřených dat (NKOD, <https://data.gov.cz>). Na NKOD se v současnosti harvestuje 39 metadataových záznamů otevřených datových sad AOPK ČR.

V roce 2024 byly vyřízeny pouze jednotky oficiálních žádostí o poskytnutí geografických dat mimo AOPK ČR, jelikož valná většina dat je volně dostupná ke stahování. Nově byla ke stahování zpřístupněna data obsahující vymezení území s opakovaným výskytem vlka a metodicky sjednocené vymezení územního systému ekologické stability pro vybraná území. Bylo uzavřeno několik licenčních smluv o poskytnutí citlivých dat z Nálezové databáze ochrany přírody. Proběhla také pravidelná předání a výměna dat podle stávajících smluv o spolupráci.

Údaje o území pro zpracování územně analytických podkladů (ÚAP) byly nadále poskytovány podle zákona č. 183/2006 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb. Údaje z ústředí AOPK ČR byly poskytovány prostřednictvím webové aplikace pro výdej údajů o území dostupné přihlášeným uživatelům na adrese <http://uap.nature.cz>. Od března 2020 je touto aplikací v souladu s požadavky novelizované vyhlášky č. 500/2006 Sb. poskytováno pro 12 údajů o území celkem 19 vrstev geografických dat. Od roku 2025 však dojde ke změnám. Údaje o území budou nově poskytovány podle pravidel stanovených zákonem č. 283/2021 Sb. a vyhlášky č. 157/2024 Sb.

AOPK ČR je povinným poskytovatelem vybraných geografických dat stanovených v příloze I a v příloze III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/2/ES ze dne 14. března 2007 o zřízení Infrastruktury pro prostorové informace v Evropském společenství (INSPIRE). Konkrétně se jedná o data pro témata I.9. Chráněná území, III.17. Bioregiony, III.18. Stanoviště a biotopy a III.19. Rozložení druhů. Data zpracovaná v souladu se směrnicí INSPIRE byla aktualizována dle stanoveného harmonogramu a zpřístupňována na adrese <http://webgis.nature.cz/inspire>

Exkurze pro veřejnost, foto Martin Klaučys

6. Práce s veřejností | Tomáš Růžička, Karolína Šulová

6. 1 Mediální komunikace

6. 1. 1 Tištěná a online média

Karolína Šulová

Svou práci AOPK ČR pravidelně prezentuje médiím, nejčastěji prostřednictvím tiskových zpráv. Těch AOPK ČR publikovala 78, další pak vydala samostatně některá regionální pracoviště, na některé vizuálně zajímavé akce jsou novináři cíleně zváni (například vypouštění sýslů v rámci záchranného programu). Média zaujaly také například akce k otevření čtyř nových domů přírody či k plánům na vybudování Domu přírody Jeseníků. Téma tiskových zpráv pokrývají celou škálu činností AOPK ČR, od záchranných programů pro ohrožené druhy až po managementová opatření. Největší mediální ohlas mají tradičně tiskové zprávy o velkých šelmách, hnězdění dravců či invazních druzích – v roce 2024 to byla především sršeň asijská. Pozornost byla věnována i plánům na vyhlášení CHKO Soutok a Krušné hory či NPP Lom ČSA. V magazínu MF Dnes byly publikovány dva rozsáhlé autorské články, jeden o záchranných programech pro ohrožené druhy a projektu Prospective LIFE, další o chráněné krajinné oblasti Soutok. Na budoucnost soužití s vlky byl zaměřen komentář v názorové rubrice Lidových novin. Pravidelnou rubriku zaměřenou především na přírodní zajímavosti s tipy na výlet má AOPK ČR v turistickém magazínu KAM po Česku. V roce 2024 AOPK ČR začala využívat platformu Medium seznam, která umožňuje publikování nejrůznějších příspěvků formou blogu. AOPK ČR průběžně zodpovídá nejrůznější dotazy novinářů, nejčastějším tématem jsou vlci a invazní druhy, zájem je i o pravidla táboření v CHKO. Pracovníci AOPK ČR vystupují v regionálních i celostátních médiích.

6. 1. 2 Webové stránky

Lucie Záhorová

Webové stránky Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a 24 chráněných krajinných oblastí jsou důvěryhodným zdrojem informací pro širokou i odbornou veřejnost a jsou vyhledávány také novináři. Pravidelně na nich byly umísťovány články nebo tiskové zprávy k aktuálním tématům a také pozvánky na akce pořádané jednotlivými pracovišti. Celkem bylo zveřejněno 310 aktualit, z toho 61 na hlavních webových stránkách, na webových stránkách chráněných krajinných oblastí celkem 249 aktualit.

Návštěvnost hlavních webových stránek AOPK ČR přesáhla 87 tisíc uživatelů, což představuje nárůst o cca 11 %. Počet zobrazených stránek přesáhl 510 tisíc (pokles asi o 9 tisíc zobrazení). Uživatelé nejčastěji hledali stránku s nabídkou volných míst a kontakty. Na 12 tisíc uživatelů navštívilo stránku

Potřebuji vyřídít a pokračovalo na některou z nabízených životních událostí. Vůbec nejvíce se návštěvníci zajímali o táboření ve zvláště chráněném území (8,3 tisíc zobrazení) nebo zjišťovali informace ke stavbám (6,1 tisíc zobrazení).

Mezi nejnavštěvovanějšími webovými stránkami chráněných krajinných oblastí byly, stejně jako v předešlém roce, weby CHKO Moravský kras (11,8 tisíc uživatelů a asi 36 tisíc zobrazených stránek), CHKO Beskydy (9,7 tisíc uživatelů a 31,7 tisíc zobrazených stránek) a CHKO Pálava (8,3 tisíc uživatelů a 28,5 tisíc zobrazených stránek).

Z dalších tematicky zaměřených webových stránek, které AOPK ČR provozuje, byl v roce 2024 nejvíce navštěvovaný portál Finance pro přírodu a krajinu (tzv. dotační web) s 9,6 tisíci uživateli a s více než 92,5 tisíci zobrazenými stránkami. Uživatelé si nejčastěji zobrazovali stránku s výpisem aktuálních dotačních výzev. U webových stránek Návrat vlků (navratvlku.cz) se počet nepatrně snížil na 21,7 tisíc uživatelů, kteří si zobrazili více než 86 tisíc stránek. Webové stránky zabývající se problematikou invazních druhů zaznamenaly výraznější nárůst v počtu uživatelů (11,5 tisíce, nárůst asi o polovinu) i zobrazených stránek (téměř 33 tisíc, nárůst asi o třetinu). Často navštěvována je také webová verze časopisu Ochrana přírody. Článek si zde vyhledalo více než 20 tisíc uživatelů, kteří shlédli asi 86 tisíc stránek. Další webové stránky týkající se záchranných programů využilo 4,3 tisíc uživatelů. Informace k nově vznikající CHKO Soutok si zobrazilo asi 5,6 tisíc uživatelů (19,1 tisíc zobrazení). Web programu Dům přírody vyhledalo více než 21 tisíc uživatelů, největší zájem byl o Dům přírody Moravského krasu, Bílých Karpat, Hodonínské Dúbrady a Brd.

Během celého roku 2024 probíhala standardní správa webových stránek a nad rámec i úpravy, které vyplynuly z kontroly přístupnosti webových stránek pro zdravotně a jinak hendikepované osoby podle zákona č. 99/2019 Sb. provedené Digitální a informační agenturou v říjnu 2023.

K 10. 12. došlo k migraci domény nature.cz na novou doménu aopk.gov.cz. Změna je součástí plánované změny adres webových stránek ministerstev a dalších státních úřadů, kterou odsouhlasila vláda České republiky v lednu 2023. Původní doména nature.cz zůstala funkční a uživatele směřuje na novou adresu. Hlavním důvodem přechodu úřadů na jednotnou doménu gov.cz je snaha usnadnit občanům orientaci při vyřizování různých životních situací v prostředí internetu. Zpřehlednění názvů domén úřadů zvyšuje důvěru, že jde o webové stránky skutečné státní instituce a že se nejedná o podvodné stránky. Změna se dotkla také webových stránek všech 24 chráněných krajinných oblastí a portálu Finance pro přírodu. Webové stránky, které splňují podmínky tzv. microsites, jako například navratvlku.cz, dumprido.cz, zachranneprogramy.cz, zůstaly na svých původních webových adresách.

Samostatnou kapitolou je nový Informační systém ochrany přírody, podrobněji v kapitole 5. 2.

6. 1. 3 Sociální sítě

Pavel Gejdoš

V komunikaci s veřejností AOPK ČR rozvíjí prezentaci na sociálních sítích. Dlouhodobě přízni se těší facebookový (FB) profil ([fb.com/aopkcr](https://www.facebook.com/aopkcr)), který má přes 9 tisíc sledujících. Záměrem jeho správce je, aby se na něm novinky objevovaly alespoň pětkrát, ideálně sedmkrát týdně. Je snahou vybírat působivé fotografie přírody, živočichů i rostlin, které na první pohled zaujmou a přivedou k dalšímu čtení příspěvku.

Se samostatným, na FB nezávislým obsahem, je provozován instagram (IG) AOPK ČR. Novinky se objevují cca dvakrát týdně, důraz je ještě více kladen na vizuální složku. I přes silnou konkurenci již IG AOPK ČR nasbíral přes tři tisíce stálých sledovatelů

AOPK má i své prezentace na sociálních sítích X (dříve twitter) a LinkedIn. Ten je využíván hlavně na hledání nových zaměstnanců, ale občas i ke sdělení odbornějších zajímavostí kolegům z oboru. Na sklonku roku se podařilo pro přehlednost sjednotit adresu všech 4 sociálních sítí na „/aopkcr“ za doménovým jménem. Pro umístění zajímavých videí, krátkých i delších záznamů ze zajímavých konferencí, má AOPK ČR i svůj youtube kanál, relevantní videa byla v roce 2024 opatřena titulky. Na síti TikTok se, vzhledem k varováním NÚKIB ohledně bezpečnostního rizika, AOPK ČR prezentovat neplánuje.

Tři samostatné facebookové prezentace se věnují tématům biodiverzity, invazních druhů a záchranných programů ohrožených druhů.

Svou samostatnou prezentaci na FB má díky iniciativě kolegů v regionech i dvacet chráněných krajinných oblastí. Četnost příspěvků se liší podle provozních možností tamních zaměstnanců. Různý tak je i počet sledujících – nejvíce followerů mají FB Brd (11 tis.), Jizerských hor (5,1 tis.) a Českého ráje (4,7 tis.). Návštěvnost všech 20 má stoupající tendenci, což je v době přehlcenosti veřejnosti internetovým obsahem výborná zpráva. V nejbližší budoucnosti se budou hlavičky a adresy FB prezentací jednotlivých CHKO mírně upravovat tak, aby byla již na první pohled zjevná jejich vazba ke státní ochraně přírody. Některé správy CHKO si také začaly „osahávat“ i oblast vizuálnější prezentace na instagramu, případně na youtube.

6. 2 Publikační činnost

Květa Černohlávková

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR klade ve své práci s veřejností důraz na publikační činnost. Mezi hlavní publikační aktivity patří vydávání a prodej knih, časopisů a dalších periodik, stejně jako informačních materiálů, jako jsou metodiky, letáky a brožury.

6. 2. 1 Časopis Ochrana přírody

Tištěná verze časopisu Ochrana přírody vychází nepřetržitě již od roku 1946, přičemž během let prošla několika grafickými úpravami. Tento odborný časopis se věnuje tématům spojeným s ochranou přírody a krajiny v nejširších souvislostech. Jeho cílovou skupinou jsou především odborníci v oblasti ochrany přírody, pracovníci vědecko-výzkumných institucí, zástupci nestátních neziskových organizací, pedagogové a další čtenáři, kteří mají o přírodu hlubší zájem.

V roce 2024 bylo vydáno šest pravidelných čísel časopisu Ochrana přírody a také jedno speciální anglicky psané číslo. Toto speciální vydání opět přineslo souhrn nejvýznamnějších témat a událostí v oblasti ochrany přírody za daný rok. Mezi hlavními tématy šesti českých čísel byly například: význam tlejícího dřeva v lese; Dům přírody Bílých Karpat; Národní plán obnovy přírody; 50 let CHKO Slavkovský les, přípravy CHKO Krušné hory, NPP Lom ČSA, Dům přírody Českého krasu; výzkum minerálních pramenů atd.

Na vydávání časopisu se společně s AOPK ČR podílejí Správa jeskyní ČR a správy všech čtyř národních parků. Elektronická verze časopisu je k dispozici na webových stránkách www.casopis.ochranaprirody.cz.

6. 2. 2 Sborník Příroda

Kromě časopisu Ochrana přírody vydává Agentura ochrany přírody a krajiny ČR také odborný recenzovaný časopis Příroda, který vychází od roku 1994. Tento sborník se zaměřuje na původní odborné práce z oblasti ochrany přírody a krajiny, zaměřené především na území České republiky a střední Evropu. Standardně vychází jednou ročně, avšak v případě monograficky zaměřených čísel může být vydáván i víckrát.

Časopis Příroda je dostupný i v digitalizované podobě na webových stránkách www.priroda.nature.cz, kde lze najít plné znění aktuálního čísla, archiv starších ročníků, veškeré informace o časopisu a také pokyny pro autory.

V roce 2024 vyšla rovnou tři nová čísla časopisu. Příroda 44 (běžné číslo) obsahuje témata jako stav reofilních druhů ryb v ČR; bryoflóra vybraných lokalit v Polabí; nálezy ohrožených a vzácných druhů pavouků a sekáčů; výsledky monitoringu pontokaspických druhů ryb a další.

Příroda 45 (Průzkumy hnědouhelných velkolomů ČSA a Vršany) se zaměřuje na dané lokality z pohledu témat, jako jsou inventarizační průzkumy cévnatých rostlin; entomologický průzkum vážek a vodních brouků; denní motýli; vybrané poznatky z monitoringu a hodnocení stabilitních poměrů a další.

Příroda 46 (Červený seznam hub ČR) kromě zmíněných červených seznamů obsahuje i úvod do ekologie makromycetů a také metodiku tvorby Červeného seznamu makromycetů.

6. 2. 3 Regionální odborná a popularizační periodika

Více než polovina regionálních pracovišť AOPK ČR vydává regionální periodikum buď samostatně, nebo ve spolupráci s místním partnerem. Jde například o Zpravodaj CHKO Beskydy, Bílé/Biele Karpaty, časopis Český les: příroda a historie, Krkonoše a Jizerské hory, časopis Arnika, přírodou a historií Karlovarského kraje, Jeseníky – Rychlebské hory, Poodří či Pod Blánkem.

6. 2. 4 Samostatné publikace

V roce 2024 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR vydala mnohé tituly, mezi ně patří především metodiky: Orientační stanovení retenčního potenciálu revitalizačních opatření; Pasportizace vodních toků.

Z drobnějších tiskovin vyšly například tři nové průvodce po chráněných krajinných oblastech: CHKO Beskydy, CHKO Moravský kras a CHKO Slavkovský les. Z pestré nabídky lze zmínit třeba i letáky OPŽP informující o možnostech dotací na preventivní zabezpečení hospodářských zvířat; leták Ptáci a sklo; leták Velký a Malý Blaník a mnohé další, jako třeba tiskoviny pro domy přírody a informační střediska.

Publikace jsou k dispozici v elektronické podobě na webových stránkách <http://www.ochranaprirody.cz/publikacni-cinnost/>.

6. 3 Akce pro veřejnost

Ondřej Vítek

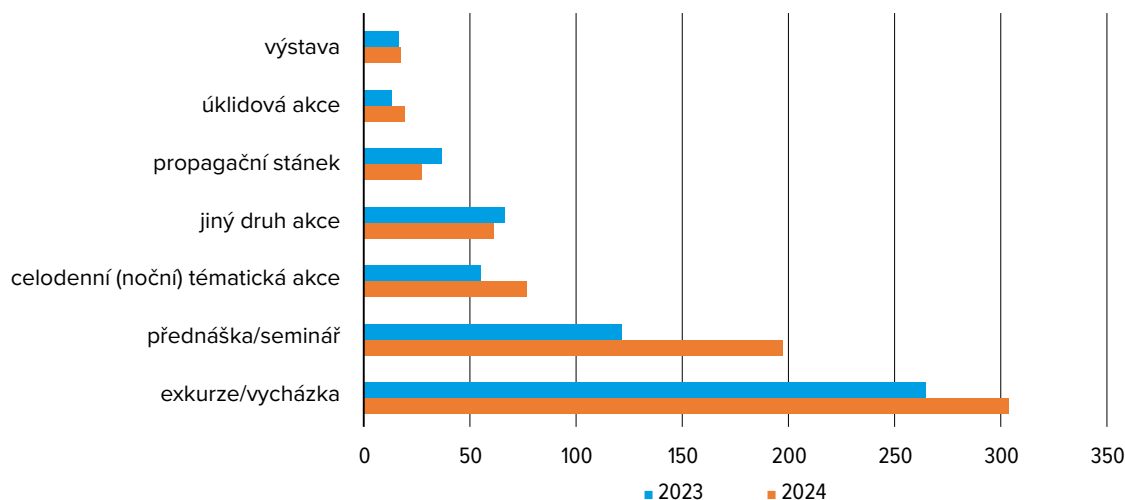
V roce 2024 pracovníci AOPK ČR zaevidovali celkem 716 akcí pro veřejnost, což je o 25 % více než vloni. Nejvíce akcí proběhlo v působnosti regionálního pracoviště Střední Čechy (141). I nejméně aktivní pracoviště však zvládlo uspořádat pěkných 27 akcí za rok. Nejvýraznější meziroční nárůst počtu akcí byl ve Slavkovském lese, což souviselo s kulatým 50letým výročím založení CHKO. Nejčastěji šlo o exkurze (304) a přednášky (197), viz [graf 6](#). Rezervy jsou v definování cílové skupiny, neboť u téměř poloviny akcí figuruje „široká veřejnost“.

Na 89 akcích pořadatelé představili potenciálním žadatelům různé dotační zdroje. Z významných dnů inspiroval pořadatele akcí nejčastěji Den Země, připadající na 22. dubna. Tento den oslavili účastníci na celkem 26 akcích. Mnoho akcí se ale pořádá i na témata vítání ptačího zpěvu, za sovím houkáním, netopýří noc, úklid CHKO a další. Výjimkou nejsou ani opakující se tradiční akce, jako Slavnosti stepí v Českém středohoří, Den Českého lesa nebo Trh regionálních výrobků v Holubově (Blanský les). Zájem veřejnosti vzbuzují i druhy jako bobr nebo vlk, které mohou být z různých úhlů pohledu kontroverzní.

Přibližně čtvrtinu všech akcí uspořádala AOPK ČR ve spolupráci s místním domem přírody nebo informačním střediskem. Akcí se za celý rok dohromady zúčastnilo odhadem zhruba 40 000 lidí. Není ale zatím zvykem ověřovat, co si ve svých hlavách odnášejí.

Garanti práce s veřejností na regionálních pracovištích znamenávají akce v online databázi. Ta umožňuje snadné zpracování výše uvedeného přehledu i hodnocení plnění indikátorů vytýčených cílů. Výzvou do budoucna je sjednocení

Typ Akce

Graf 6 Počty akcí pořádaných v letech 2023–2024

přístupu všech garantů ke vkládaným údajům, ale zejména definování jasných cílů, které by akce měly naplňovat. Pro další rok proto AOPK ČR chystá několik změn, které snad v dobrém pocítí i účastníci akcí.

6. 4 Odborné konference

Květa Černošáková

Celostátní konference k vybraným otázkám praktické ochrany přírody, pořádaná AOPK ČR ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze, představovala v roce 2024 tradiční setkání odborné veřejnosti.

V roce 2024 se jednalo o jubilejní desátý ročník zaměřený na téma „Data v ochraně přírody“. Toto zaměření rozšířilo výčet předchozích témat těchto vybraných otázek praktické ochrany přírody. Vzato chronologicky: 1. ročník byl úvodní, na téma Vybrané problémy ochrany přírody a krajiny a možnosti nápravy s využitím evropských a národních dotačních programů. Další ročníky se již více specializovaly na konkrétní oblasti: 2. Pastva v chráněných územích, 3. Význam lesů s vysokou ekologickou stabilitou v krajině, 4. Fragmentace krajiny, 5. Ochrana ohrožených druhů v praxi, 6. Urbanizace krajiny a nástroje k jejímu usměrňování, 7. Jak zadržet vodu v krajině, 8. Invazní druhy a 9. Připravovaná legislativa pro obnovu přírody.

V pořadí desátá konference obsahovala vedle 10 přednášek předních odborníků z řad pracovníků AOPK ČR a dalších odborných institucí i předání ceny AOPK ČR.

Tradičně je o tuto konferenci široký zájem a v roce 2024 bylo k účasti na místě přihláшено 260 účastníků, přes online média byl nejvyšší počet připojených účtů ve stejném okamžiku 320 (ZOOM+YouTube). Více informací v [boxu 28](#).

Rok 2024 přinesl pro ochranu české přírody jedno významné jubileum: 50. výročí vzniku chráněné krajinné oblasti Slavkovský les s názvem Půlstoletí ochrany lázeňské krajiny ([box 29](#)).

Významným mezinárodním počinem Agentury ochrany přírody a krajiny ČR bylo uspořádání konference na téma „Biodiversity in the Headlight of Future Transport“ ([box 11](#)).

6. 5 Knihovna AOPK ČR

Veřejnosti přístupná odborná knihovna AOPK ČR evidovala k 31. prosinci 2024 14 945 svazků monografií, 5 617 svazků časopisů, 3 970 výzkumných zpráv, 161 no-rem, 36 vysokoškolských prací, 754 cestovních zpráv, 390 kartografických zpráv, 47 separátů, 143 audiovizuálních dokumentů a 252 svazků beletrie. Celkový stav knihovního fondu činí 54 360 KJ (knihovních jednotek). V roce 2024 docházelo do knihovny 152 titulů periodik.

V roce 2024 byly do knihovního katalogu zaevidovány další tituly monografií, jejich signatury, přesignována část fondu a zpracovány další tituly časopisů, které dosud nebyly v počítačové evidenci. Ve fondu knihovny AOPK ČR se k 31. 12. 2024 celkem nacházelo 646 titulů periodik.

6. 6 Návštěvnická infrastruktura v chráněných územích

6. 6. 1 Značení chráněných území

Ondřej Vítěk

AOPK ČR provádí vymezení a označení chráněných území v terénu. Značení se provádí jednak tabulemi na přístupových cestách (zpravidla umístěnými na dřevěných hraničnících), jednak pruhovým značením po celém obvodu (nejčastěji na stromech, případně dřevěných kůlech apod.). Tabulemi se označují zvláště chráněná území všech kategorií i území soustavy Natura 2000, pruhovým značením jen NPR, PR, NPP a PP. V roce 2024 AOPK ČR pořídila 624 smaltovaných tabulí za celkem 313 903,04 Kč. V září AOPK ČR hotové tabule převzala a následně distribuovala na jednotlivá pracoviště. Výměna poškozených a doplnění chybějících tabulí včetně těch pro nově vyhlášená ZCHÚ a památné stromy proběhly následně dle priorit a možností jednotlivých pracovišť.

Mimo rámcovou dohodu nechala AOPK ČR vyrobit a následně rozmístila většinou na hranice přírodních rezervací a památek 83 smaltovaných piktogramů upozorňujících na žádoucí chování návštěvníků. Za piktogramy AOPK ČR zaplatila celkem 19 583,85 Kč.

6. 6. 2 Naučné stezky a informační panely

Ondřej Vítěk

AOPK ČR má ve své správě přibližně stovku naučných stezek, které návštěvníky na zhruba tisícovce zastavení seznamují s nejzajímavějšími fenomény daného území. Tyto naučné stezky měří dohromady více než 800 km. Jsou okružní i lineární a kromě pěších někdy vítají i cyklisty a běžkaře. Jedna naučná stezka je výjimečná nejen tím, že prochází přes dvě CHKO, ale i zaměřením na vodáky. Sleduje tok Berounky skrz CHKO Křivoklátsko a Český kras. Územím spravovaným AOPK ČR ale procházejí i další naučné stezky jiných zřizovatelů. Naučné stezky přitom často vznikají ve spolupráci více partnerských organizací a s postupem času někdy nebývá snadné určit, kdo z nich je „hlavní“ vlastník. Proto je některá výše uvedená čísla třeba brát s rezervou.

V roce 2024 AOPK ČR dokončila celkovou rekonstrukci návštěvnické infrastruktury v NPR Mohelenská hadcová step (box 21). V Jeseníkách jsou čtyři nové infopanely věnované šelmám. Na naučné stezce Drbákov jsou na všech 12 zastaveních nové tabule, pro NS Po hřebeni Orlických hor je jich připraveno 10. Ve Slavkovském lese jsou nové tabule v NPR Nebesa a PR Karlův hvozd.

Prvky návštěvnické infrastruktury mohou regionální pracoviště evidovat v centrální databázi Evidence návštěvnické infrastruktury. Ta je propojená i s mobilní aplikací, která umožňuje jak opravu údajů, tak zaznamenávání kontrol přímo v terénu. Zobrazení prvků je nově možné i přes modul Návštěvnická infrastruktura v ISOP2. Přestože využívání databáze zatím není povinné, obsahuje přes 10 000 objektů, jako jsou hraničníky, infopanely, zábradlí, lávky apod. U téměř 2 000 z nich je aktuálně evidovaná závada k odstranění. 7 000 objektů zde ale nemá zaznamenanou kontrolu za poslední čtyři roky. Rozvoji a využívání databáze se proto bude AOPK ČR intenzivně věnovat v následujícím období.

6. 6. 3 Program Dům přírody

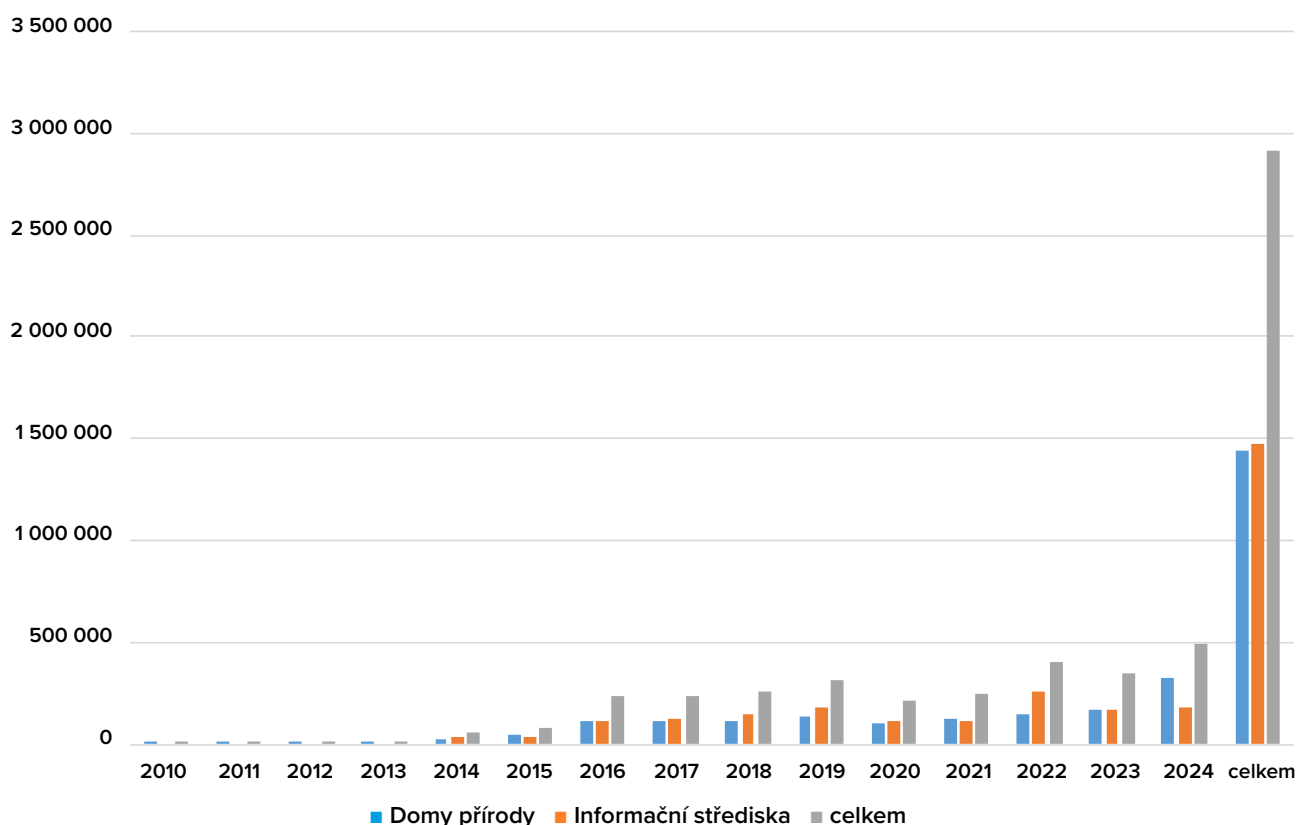
Lenka Šoltysová

Program Dům přírody je naplněn více než z 50 % svého původního cíle z roku 2009. V roce 2024 bylo pro veřejnost otevřeno již 15 Domů přírody, návštěvnických středisek CHKO a v jednom případě pro národní přírodní památku. Každý dům je jiný nejen svou architekturou, ale především obsahem a pojetím expozice s využitím autorských funkčních prvků. V roce 2024 se díky dotacím z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí slavnostně otevřely 4 nové domy přírody pro CHKO Bílé Karpaty, CHKO Český kras, CHKO Pálava a národní přírodní památku Hodonínská Důbrava (boxy 30-33). Celková výše podpory EU činila více než 241 mil. Kč. AOPK ČR spolupracovala na tvorbě expozic formou odborných a mapových podkladů, ale i grafikou a tvorbou jednotlivých prvků.

V roce 2024 se do sítě Dům přírody připojilo návštěvnické středisko pro CHKO Jizerské hory „sssDům přírody Jizerských hor“, který vznikl v areálu Ekocentra v Oldřichově v Hájích s využitím stávající expozice Jizerky všemi smysly.

V roce 2024 byla ukončena činnost Informačního střediska CHKO Bílé Karpaty – Veselí nad Moravou, které nahradil Dům přírody Bílých Karpat (viz výše).

Návštěvnost v domech přírody a informačních střediscích 2010–2024

Graf 7 Návštěvnost v domech přírody a informačních střediscích 2010–2024

Data v ochraně přírody na konferenci

Karel Chobot, Jan Zárybnický

Jubilejní X. ročník konference, kterou AOPK ČR pořádá společně s Českou zemědělskou univerzitou v Praze, se uskutečnil 1. února 2024. Tématem byla problematika využívání dat v ochraně přírody, zaměřená na prezentaci nových nástrojů a postupů v oblasti sběru, zpracování a aplikace dat v ochraně přírody. Konference byla určena nejen odborníkům z oblasti ochrany přírody, ale i široké veřejnosti, která se mohla seznámit s aktuálním stavem a výzvami v datech v různých oborech ochrany přírody.

Hlavním bodem konference bylo představení nového Informačního systému ochrany přírody (ISOP), který AOPK ČR spustila v roce 2024. Je dlouho plánovanou integrací datových toků, které AOPK ČR spravuje a které budou nově propojené tak, aby efektivněji sloužily k ochraně přírody.

Program konference byl rozdělen do dvou hlavních bloků. První blok, nazvaný Informační systém ochrany přírody 2.0 (ISOP), se zaměřil na představení nového systému a jeho využití. V rámci tohoto bloku byly prezentovány různé aspekty shromažďování a zpracování dat v ochraně přírody, včetně témat jako plánování péče o chráněná území, hodnocení těchto území, evidence realizované péče, a správa nálezových dat o druzích a biotopech.

Druhý blok byl věnován příkladům dobré praxe ve shromažďování a zpracování dat, kde byly prezentovány konkrétní projekty a analýzy. Mezi příklady patřilo využívání dat o ptácích ve spolupráci s veřejností (Česká společnost ornitologická), adaptace krajiny Pardubického kraje, analýzy dat v projektu DivLand, monitoring návštěvnosti v Krkonošském národním parku a sběr dat o vodních tocích. Panelová diskuse na téma

„Má česká ochrana přírody dostatek dat?“ uzavřela konferenci. Odborníci diskutovali o stávajících výzvách v oblasti sběru a využívání dat, jakož i o potřebách dalšího rozvoje infrastruktury pro efektivní ochranu přírody.

Součástí konference bylo také tradiční ocenění osobností a počínů roku v oblasti ochrany přírody. V roce 2024 obdrželi ocenění starosta Vrchlabí Jan Sobotka za svou dlouhodobou podporu ochrany přírody a filmaři Jiří Petr, Jan Hošek a Marián Polák za jejich tvorbu přírodovědných dokumentů. Konference byla také vysílána online, její záznam je k dispozici na YouTube kanálu AOPK ČR, dosáhl 1,2 tisíce shlédnutí.

Foto

1. Předání Ceny AOPK ČR, foto Tomáš Jůnek
2. Je třeba zajistit nejen moderování, ale i obsluhu on-line přístupů, foto Pavel Štěrba

50. výročí chráněné krajinné oblasti Slavkovský les

Jana Rolková

Rok 2024 se v CHKO Slavkovský les nesl v duchu oslav 50. výročí od jejího vyhlášení v roce 1974. Proběhlo množství akcí pro místní i přespolní návštěvníky,

Slavkovský les se rozprostírá uprostřed západočeského lázeňského trojúhelníku a je jeho pomyslným zeleným srdcem. Od ostatních chráněných krajinných oblastí v ČR se výrazně liší jedinečným fenoménem – vývěry minerálních pramenů a přírodních plynů. Veškeré změny v krajině, především týkající se vodního režimu, mají dopad na kvalitu a vydatnost minerálních vod. Jeden z hlavních úkolů ochrany přírody vycházející už ze statutu této CHKO je tedy zřejmý – účinně zajistit zachování a neporušenost přírodních léčivých zdrojů a chránit přírodní procesy. Pro CHKO Slavkovský les je typická harmonicky utvářená krajina náhorní plošiny výrazně vystupující nad okolní pánve s porosty blatkových borů, rašelinných a podmáčených smrčín, bučin a suťových lesů, údolí meandrujících toků řek Teplé a Ohře se skalními útvary s významným podílem vrchovišť a dalších mokřadů, různých typů prameništ, drobných vodotečí či oligotrofních vodních ploch a vývěrů minerálních vod a řadou kulturních a historických památek a staveb lidové architektury.

Krásy a zajímavosti CHKO představovali přímo v terénu návštěvníkům průvodci z AOPK ČR, Správy CHKO každý měsíc od dubna do listopadu. Padesátileté oslavy pak měly své jarní a podzimní vrcholy.

Květnové a červnové dny oslav začaly v Senátu PČR v Praze slavnostním zahájením konference „Půlstoletí ochrany lázeňské krajiny“. Sešla se zde celá řada významných hostů, moderátorem byl Marek Eben a jedinečný hudební doprovod zajistil Epoque Quartet. O týden později navázala odborná část konference a společenské setkání příznivců Slavkovského lesa v Lesním mlýně v Mariánských Lázních, kde byly oceněny čestným uznáním za přínos ochraně přírody tři významné osobnosti CHKO. Na závěr zahrál Ivan Hlas Trio. Koncem června proběhla vernisáž nové výstavy „Slavkovský les v obrazech“ ve venkovním areálu Sv. Linharta v Karlových Varech. Trvalou připomínku na 50. výročí CHKO je pamětní kámen a vysazený strom Jana Schlossara, bývalého dlouholetého vedoucího Správy CHKO, na Kladské. Jejich slavnostní odhalení proběhlo na konci května ve spolupráci s Lesy ČR, s.p., Lesním závodem Kladská.

Podzimní oslavy vyvrcholily na tradiční akci v Mariánských Lázních, kterou je Lázeňský festival jablek. Přilákal stovky, možná i tisíce návštěvníků nejen z Mariánských Lázní, ale z širšího okolí Karlovarského i Plzeňského kraje. Bohatý rodinný program ve spolupráci s Karlovarským krajem přinesl výstavy, soutěže i ochutnávky produktů z jablek. Příjemnou atmosféru tu zajistila hravá moderace Petra Čimpery. O hudební kulisu festivalu se postaraly kapely VeDvouBand a Jazz Cakes.

Oslavy 50 let CHKO byly nedílnou součástí cyklu přírodovědných akcí „Pojďte s námi do přírody!“. Každoročně zájemcům nabízí různorodé spektrum aktivit a výprav za poznáním přírodních a historických zajímavostí celých západních Čech. ■

Foto

1. Ředitel RP SCHKO Slavkovský les Jindřich Horáček a moderátor Marek Eben při zahájení konference v Senátu, foto Jakub Nebesař
2. V Senátu vystoupil Epoque Quartet. Foto Jana Rolková
3. Vernisáž výstavy ve venkovním areálu Sv. Linharta v Karlových Varech, foto Jana Rolková

Dům přírody Bílých Karpat

Ivana Jongepierová

V polovině března roku 2024 se na Bartolomějském náměstí ve Veselí nad Moravou slavnostně otevřel Dům přírody Bílých Karpat.

Návštěvníci se zde dozví mnohé zajímavosti o přírodě, krajině i kulturním dědictví Bílých Karpat. Celá expozice sází na hravost a interaktivitu. Kresby Zoyi Volkové na modrotiskovém podkladu jsou doplněny nejen fotografiemi a filmy, ale i řadou animací. Návštěvník se tak může sám rozhodnout, co si chce prohlédnout, či do čeho se zapojí.

Průvodcem Domem přírody je užovka stromová, v jejíž společnosti se návštěvníci seznámí s pohořím Bílých Karpat, které je nedílnou součástí Karpatského oblouku. Na krátkých záběrech z dronu uvidí i nejzajímavější místa chráněné krajinné oblasti. Expozice neopomíná ani tradice, které tu reprezentují sekáč a bylinkářka.

Užovka návštěvníka provede také sekcí Lesy, kde si může své znalosti otestovat ve hře o tom, jak se o les starat. Největší prostor zaujmou Louky, ukazující bohatství zdejších travních porostů i to, proč je nezbytné o ně pravidelně pečovat. Nejmenší si mohou ve skryši poslechnout dvacet bělokarpatských pohádek Pavla Bezděčky.

V části Nadzemí a Podzemí si návštěvník může udělat představu o tom, jak je život v půdě bohatý a jak důležitá je zdravá půda pro život na povrchu. Především dětem je určený venkovní vodní prvek – řeka Morava s meandry, který ukazuje, jak lze v krajině zadržet vodu.

Nechybí ani panel Tipy na výlet či 3D film Bílé Karpaty – tajuplný svět.

Do konce roku 2024 se s expozicí seznámilo 7 721 osob – kromě žáků 60 škol a rodin s dětmi i návštěvníci ze zahraničí (Slovensko, Itálie, Rakousko, Francie, Velká Británie). Výhodou jsou nejen jazykově vybavení průvodci, ale i cizojazyčné texty expozice, které jsou přes QR kód k dispozici v angličtině a němčině.

Dům přírody Bílých Karpat byl postaven díky finanční podpoře Evropské unie, Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí (84 467 868 Kč), Jihomoravského kraje (11 400 000 Kč) a Města Veselí nad Moravou (3 000 000 Kč). Investorem a provozovatelem je ZO ČSOP Bílé Karpaty. ■

Foto

1. Slavnostní otevření Domu přírody Bílých Karpat 16. března 2024, foto Jiří Tomeš
2. Expozici si prošel i ministr životního prostředí Petr Hladík. Foto Jiří Tomeš
3. Zaujati byli i malí návštěvníci. Foto Jan Wiliem Jongepier
4. Jeden z autorů expozice Pavel Bezděčka, foto Jan Wiliem Jongepier

Nad zemí i pod zemí. Dům přírody Českého krasu

František Pojer, Lenka Šoltysová

Otevření Domu přírody předcházelo dlouholeté úsilí. Již v roce 2011 vznikla první studie architekta Jiřího Bartošky. V roce 2016 následovala studie brněnských architektů P. P. Architects s. r. o., projektové práce byly završené stavebním povolením a úspěšnou žádostí v Operačním programu Životní prostředí. Náročná stavba Domu přírody probíhala v letech 2023–2024 a 28. 3. 2024 bylo návštěvnické středisko slavnostně otevřeno pro veřejnost. Jeho součástí jsou Koněpruské jeskyně.

Investorem stavby včetně interiéru byla Správa jeskyní České republiky, která je i provozovatel Domu přírody. Hlavním tématem interaktivní expozice dle autorského návrhu Blanky Ponížilové je geologie a vznik největšího českého krasového území, které je nedílnou součástí Barrandienu a chráněné krajinné oblasti Český kras.

Na vlastním obsahu expozice se podíleli přední odborníci z České geologické služby, Národního muzea, Správy jeskyní ČR a Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Rozdílná témata podtrhuje odlišná barevnost jejích částí, modrá symbolizuje geologii, šedá jeskyně a zelená přírodu. Komunikaci s návštěvníky nabízejí nejen dotykové obrazovky s množstvím animací, informací textových i obrazových a zvukových efektů, ale také haptické exponáty a hry situované na hrací stoly. Pro nejmenší návštěvníky byla vybudována dětská herna, kterou doplňuje kavárna s terasou.

V roce 2023 se k realizaci Domu přírody Českého krasu připojila i Agentura ochrany přírody a krajiny ČR s projektem vnější expozice a filmu. Kromě jednotlivých prvků, které jsou součástí všech návštěvnických středisek v síti Dům přírody, vznikla unikátní geologická stezka podle geologa Karla Žáka. Tato geostezka

s názvem „Cestujte časem miliony let od nejstarší historie až do současnosti“ vede od parkoviště až k Domu přírody a je postavena tak, aby návštěvník mohl putovat od počátků geologické historie Českého krasu až do současnosti, co krok to cca 1,5 mil. let. Je zde umístěno 30 druhů hornin podle jejich stáří, které byly svezeny z širokého okolí. Ke geostezce byl vydán i dvojjazyčný průvodce.

Dalším prvkem vnější expozice je altán s výhledem na přírodní rezervaci Kobyla, kterou vede část naučné stezky Zlatý kůň. V centrální části altánu byl umístěn bronzový model Koněpruských jeskyní, společné dílo výtvarníka Vojtěcha Soukupa, Umělecké slévárny v Horní Kalné, Jiřího Šindeláře, Martina Dobeše a speleologů.

Trilobiti, pradávni živočichové, kteří obývali zdejší moře před miliony let, se stali předlouhou výtvarných děl sochařů Kryštofa Kaplana a Lukáše Gavlovského. Trilobit *Lioharpes venulosus*, který byl objeven na Zlatém koni, je pak průvodcem a symbolem Domu přírody. Součástí projektu byla i obnova panelů naučné stezky Zlatý kůň.

Oba projekty byly z větší části spolufinancované z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí 2014–2020 v celkové výši 88 mil. Kč. ■

Foto

1. Průvodcem Domu přírody Českého krasu je trilobit, kresba Pavel Procházka
2. Expozice Domu přírody Českého krasu, foto archiv AOPK ČR
3. Budova domu přírody zdáli, foto archiv AOPK ČR

Dům přírody Pálavy

Lenka Šoltysová

Dům přírody Pálavy byl slavnostně otevřen pro veřejnost v 15. června 2024 v Dolních Věstonicích za účasti ministra životního prostředí Petra Hladíka, hejtmana Jihomoravského kraje Jana Grolicha a ředitele AOPK ČR Františka Pelce a dalších hostů.

Dům přírody Pálavy je umístěn v objektu bývalé renesanční radnice z přelomu 16. a 17. století. Po dlouhých letech hledání vhodného umístění v CHKO byla nakonec zvolena cesta rozsáhlé rekonstrukce archeologického muzea v Dolních Věstonicích a navazující přístavby suterénu se zelenou střechou a zahradní úpravou včetně okrasné vodní plochy.

Výtvarné a architektonické řešení Domu přírody navrhla společnost Desk architekti s.r.o. v roce 2018. Moderní expozice je umístěna v suterénu a nabízí cestu za poznáním mimořádně

ně pestré krajiny a přírody Pálavy a jejího okolí jako místa, které už tisíce let svou činností ovlivňují a spoluutvářejí lidé.

Expozice na návštěvníky působí všemi smysly, Pálavu představuje v několika krátkých filmech, projekci na trojrozměrný model krajiny a na exponátech, od nejruznějších přírodnin po archeologické nálezy. Autorem expozice je House of Nature Ltd.

Investorem a provozovatelem Domu přírody je Regionální muzeum v Mikulově. Dům přírody Pálavy byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí 2014-2020 v celkové výši 53,279 mil. Kč. Celkové náklady činily 78,312 mil. Kč. ■

Foto

1. Expozice Domu přírody Pálavy
2. Slavnostní otevření
3. Dům přírody Pálavy
4. Jednotlivé prvky domů přírody

Všechna foto archiv regionálního muzea v Mikulově

Dům přírody Hodonínské Dúbravy slouží návštěvníkům

Lenka Šoltysová, Libor Ambrozek

1

V červnu roku 2024 se podařilo otevřít návštěvnické středisko pro národní přírodní památku Hodonínská Dúbrava. Ta byla vyhlášena k ochraně jedinečného komplexu doubrav, starobylého typu lesa, je evropsky významnou lokalitou a součástí soustavy Natura 2000.

Moderní objekt Domu přírody vznikl přestavbou někdejší mateřské školy na základě projektu architektonického ateliéru Létající inženýři. Na první pohled zaujme především podoba druhého nadzemního podlaží. Nadstavba má celoskleněnou dřevěnou konstrukci krytou pohyblivými žaluziemi. Její vnitřní prostor zdobí stylizované ztvárnění světlého lesa – Hodonínské Dúbravy. Expozice prezentuje i další významné biotopy – volné váté písky a rybníční soustavu na řice Kyjovce. Unikátní expozici navrhli architekti ze sdružení The Büro ve spolupráci s odbornými pracovníky AOPK ČR. V okolí domu byla založena i biotopová zahrada a byl natočen dokumentární film.

2

Dům přírody Hodonínské Dúbravy slavnostně otevřeli ministr životního prostředí Petr Hladík, hejtman Jihomoravského kraje Jan Grolich, předseda správní rady Nadace KKFF Karel Komárek a zástupce investora – starosta města Hodonín Libor Střecha.

Celkové náklady činily 108 mil. Kč a z větší části se na nich podílelo Město Hodonín, investor a provozovatel. Část byla spolufinancována z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Operačního programu Životní prostředí 2014–2020, Jihomoravského kraje a Nadace Karel Komárek Family Foundation. ■

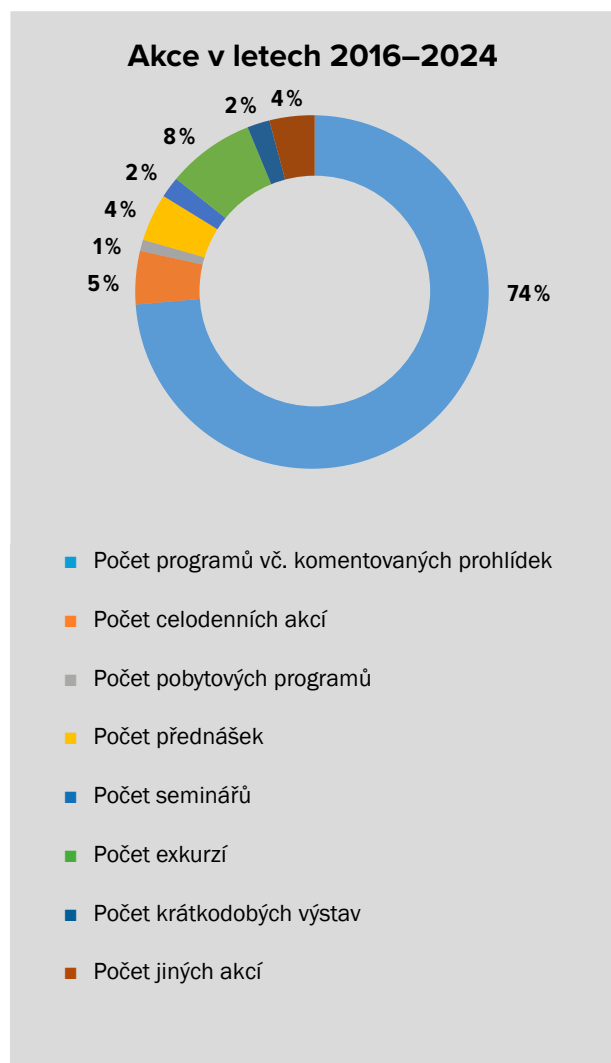
3

Foto

Snímky ze slavnostního otevření Domu přírody Hodonínské Dúbravy, foto archiv Domu přírody

4

Graf 8 Akce v domech přírody a informačních střediscích v letech 2016–2024

AOPK ČR podpořila ze státního rozpočtu provoz domů přírody v roce 2024 celkovou částkou 7 821 163 Kč a informačních středisek částkou 1 856 392 Kč, což je 16 % z potřebných nákladů. Celkové náklady na provoz a mzdy 15 domů přírody a 9 informačních středisek v roce 2024 činily více než 33 mil. Kč. Při celkové návštěvnosti platících a neplatících návštěvníků, která činila 497 796 osob, tak průměrné náklady na 1 návštěvníka v roce 2024 činily 14 Kč. Návštěvníci přispěli částkou 34,625 mil. Kč, když zaplatili vstupné do expozic, koupili si program nebo na památku regionální produkty.

V návštěvnických a informačních střediscích pracovalo 50 zaměstnanců, 116 brigádníků převážně v turistické sezóně a pomáhalo 66 dobrovolníků.

V domech přírody a v informačních střediscích se celkem konalo 2 471 akcí, z toho 69 % tvoří komentované prohlídky a komponované programy nejen pro skupinové návštěvníky, ale i rodiny s dětmi. Druhým nejpočetnějším a nejoblíbenějším produktem byly exkurze, kterých se uskutečnilo 184, oblíbené jsou celodenní akce, kterých bylo 137, v oblíbě zůstávají stále tradiční přednášky (79) a další akce. Provozovatelé

v objektech uspořádali i 48 krátkodobých výstav, převážně fotografických, ale i věnovaných aktuálním tématům v ochraně přírody a krajiny.

V roce 2024 bylo vyzkoušeno nové hodnocení kvality návštěvnických středisek. Řídící výbor programu na svém jednání schválil podklady k certifikaci návštěvnických a informačních středisek v programu Dům přírody. Hodnotitelé i provozovatelé si vyzkoušeli navrženou metodiku certifikace na 4 domech přírody. Cílem hodnocení pomocí 4 oblastí kritérií (Dodržení Jednotného architektonického konceptu a jednotlivých prvků, grafiky, Kvalifikovanost pracovníků DP/IS, Úroveň programové náplně a Veřejný obraz DP/IS) je dlouhodobé zajištění kvality služeb pro návštěvníky domů přírody a informačních středisek včetně úrovně interpretace chráněných území a prezentace ochrany přírody.

6. 7 Stráž přírody

Ondřej Vítek

Stráž přírody zajišťují na AOPK ČR především dobrovolní spolupracovníci. Snahou je, aby v každém ZCHÚ spravovaném AOPK ČR měli působnost alespoň dva ustanovení strážci přírody, ať už z řad dobrovolníků nebo zaměstnanců. Tento požadavek není naplněn v pěti CHKO. V roce 2024 AOPK ČR zavedla centrální evidenci stráže přírody, a to ve vazbě na novinku, kterou je ověřování totožnosti strážce přírody elektronicky. Ověřování eDokladů AOPK ČR zprovoznila u zaměstnanců i dobrovolných strážců v souladu se zákonnými požadavky od 1. července.

Strážců ustanovených z řad zaměstnanců je na AOPK ČR celkem 45, což je o 4 méně než v předchozím roce. Počet dobrovolných strážců se zejména vlivem výše uvedených změn propadl z 253 na 152. O poznání méně je i zpravodajů (celkem 31 místo před rokem udávaných 50). Přítomnost ochranářů v terénu je přitom velmi důležitá, proto AOPK ČR dlouhodobě usiluje o získání míst pro profesionální strážce v CHKO. Zatím neúspěšně.

Odborné setkání regionálních koordinátorů stráže přírody se konalo hybridně na ústředí AOPK ČR 17. dubna. Zúčastnilo se jej celkem 12 osob prezenčně a 16 online. Celostátní setkání strážců uspořádala AOPK ČR v říjnu v CHKO Železné hory. Zúčastnilo se 52 osob. Z příspěvků mj. vyplynulo, že v celé ČR aktuálně působí 536 strážců přírody a 75 zpravodajů.

6. 8 Monitoring návštěvnosti

Ondřej Vítek

AOPK ČR zajišťuje monitoring návštěvnosti ve vybraných lokalitách již řadu let. Od roku 2009 získává údaje o návštěvnosti převážně metodou automatických sčítačů a jde tedy o počty průchodů zaznamenané na vytipovaných profilech. V roce 2024 probíhal monitoring na 78 profilech (o 16 více než v předchozím roce). Většinou se měily průchody bez rozlišení uživatelských skupin a směrů, některé profily však sledovaly zvlášť průjezdy cyklistů nebo aut, nebo směry pohybu. Na několika profilech na vodních tocích sčítače zaznamenávaly počet lodí. Podařilo se také obnovit sčítání ve dvou jeskyních. Na většině profilů běžel monitoring celý rok.

Bezprecedentní nárůst návštěvnosti lze v poslední době sledovat na profilu Králický Sněžník pramen. V průběhu 10 let zde návštěvnost narostla na 2,5násobek a dále roste. Ani období proticovidových opatření na tom nic nezměnilo. V okolí se toho ale v posledních letech odehrálo mnoho, co na profil přivádí další návštěvníky: Stezka v oblacích, visutá lávka Sky Bridge, polská rozhledna na vrcholu a v neposlední řadě úprava trasování značených turistických tras. Tento profil tak progresivitou vývoje návštěvnosti vystřídal dřívějšího rekordmana, kterým byl dlouhá léta severní přístup na vrchol Lysé hory v Beskydech. Na něm po Covidu návštěvnost stále spíše stagnuje. Kompletní data za rok 2024 však budou k dispozici až po redakční uzávěrce Ročenky.

Data o návštěvnosti vkládají do internetové databáze Eco-Visio přímo smluvní dodavatelé monitoringu návštěvnosti. Databáze umožňuje i vizualizaci a základní vyhodnocení dat. Usnadňuje rovněž sdílení dat s externími subjekty. Vzájemně tak profituje AOPK ČR i Kraj blanických rytířů z porovnání výsledků všech profilů v CHKO Blaník, z nich každý z partnerů

finančně pokrývá provoz poloviny profilů. Podobně AOPK ČR sdílí výsledky i s Moravskoslezským krajem. Výsledky monitoringu na Králickém Sněžníku jsou zase přístupné i odborníkům ze RDOŚ Wrocław. AOPK ČR podobnou spolupráci nabízí i dalším subjektům, které zajímá návštěvnost přírodních lokalit.

6. 9 Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO

Ondřej Vítek

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností (KPNV) postupně vznikají pro všechny CHKO. Hlavním cílem je vytvoření interpretačního plánu a plánu rozvoje návštěvnické infrastruktury pro celé území CHKO a stanovení limitů pro cestovní ruch. Dalším důležitým cílem je podpořit spolupráci regionálních subjektů v oblasti cestovního ruchu. KPNV tak jsou logicky podkladem pro plány péče o chráněné krajinné oblasti.

V roce 2024 pokračovalo připomínkování KPNV pro CHKO Jeseníky a CHKO Moravský kras. AOPK ČR se snažila najít vhodné finanční zdroje na zpracování dalších KPNV pro CHKO, kde zatím zpracované nebyly. Podařilo se sice zaslavit KPNV CHKO Brdy, následně ale po dohodě s dodavatelem došlo k odstoupení od smlouvy. Dílčím úspěchem tak zůstává aspoň vysoutěžení veřejné zakázky na rámcovou dohodu o zpracování KPNV CHKO České středohoří, Blanský les a Poodří a domluva na zpracování KPNV CHKO Blaník s Krajem Blanických rytířů. Cíl, aby všechny CHKO ve správě AOPK ČR měly zpracovanou KPNV, je tak alespoň o krůček blíže.

Viha pestrá, foto Jiří Neudert

7. Mezinárodní spolupráce | Jan Plesník

7. 1 Mezinárodní závazky

Jan Plesník

- AOPK ČR je dlouhodobě a mnohostranně zapojena do mezinárodní ochrany přírody a krajiny. Následující kapitola proto představuje vybrané aspekty uvedené problematiky. Činnosti, vztahující se k naplňování zákonodárství Evropské unie a jejích základních koncepčních dokumentů nebo k realizaci příslušných dotačních programů, představují **podkapitoly 2. 2, 3, 3. 3, 2, 3. 4. 1, 3. 4. 3 a 4. 3.**
- **Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)**
Pracovník AOPK ČR jako člen předsednictva Poradního orgánu CBD pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SBSTTA) recenzoval klíčové odborné podklady připravené pro 26. zasedání SBSTTA (Nairobi, květen 2024) a řídil jeho část.
- **Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES)**
AOPK ČR působí jako vědecký orgán CITES České republiky. Podrobnosti o této činnosti přináší **podkapitola 2. 3. 7**
- **Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)**
V roce 2024 pracovník AOPK ČR řídil skupinu specialistů Rady Evropy pro Evropský diplom pro chráněná území a byl zvolen předsedou pracovní skupinu pro Strategický plán Bernské úmluvy do roku 2030. Výstupy obou skupin představil účastníkům 44. zasedání Stálého výboru, které proběhlo v prosinci 2024 ve Štrasburku.
- **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Pařížská úmluva)**
AOPK ČR připravila v roce 2024 odborné podklady související s péčí o NPR Jizerskohorské bučiny, součást lokality světového dědictví OSN „Dlouhověké bukové lesy a pralesy Karpat a dalších oblastí Evropy“. Další aktivitou byla účast na semináři k péči o dlouhověké bukové lesy a pralesy, které jsou světovým dědictvím UNESCO (SRN, Vilm, květen 2024), a jednání Společného řídicího výboru pro výše zmiňovanou lokalitu světového dědictví (Humenné, říjen 2024).
- **Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES)**
Pracovník AOPK ČR recenzoval tematické hodnotící zprávy IPBES zaměřené na vzájemné vztahy mezi biologickou rozmanitostí, vodou, potravinami a lidským zdravím a na transformativní změnu lidské civilizace. V prosinci 2024 se ve Windhoeoku zúčastnil 11. zasedání IPBES.
- **Evropské sdružení představitelů institucí ochrany přírody (ENCA)**
V roce 2024 se AOPK ČR podílela na dokončení společné

ho odborného stanoviska ENCA ke globální transformaci lidské civilizace. Na 33. zasedání ENCA (červen 2024, Řím) představil pracovník AOPK ČR zkušenosti s uplatňováním druhové ochrany in situ a ex situ v ČR.

- **Program OSN pro životní prostředí (UNEP)**
Pracovník AOPK ČR se jako vedoucí koordinující autor podílí na přípravě 7. vydání rozsáhlé publikace „Stav a zpráva globálního životního prostředí“ (Global Environment Outlook 7), klíčové zprávy vydávané OSN.
- **Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN)**
Pracovníci AOPK ČR se v roce 2024 podíleli zejména na činnosti odborných komisí IUCN a na přípravě 8. Světového kongresu ochrany přírody, který se uskuteční v říjnu 2025 ve Spojených arabských emirátech. V červenci 2024 se pracovník AOPK ČR zúčastnil Světového fóra lídrů chráněných území, které v Helsinkách navštívili zástupci chráněných území pěti kontinentů.

7. 2 Projekt Ukrajina

David Lacina

V březnu 2024 začala AOPK ČR realizovat spolu se dvěma ukrajinskými nevládními organizacemi (Environment-People-Law a Ukrainian Nature Conservation Group) a ukrajinským Ministerstvem ochrany životního prostředí a přírodních zdrojů projekt „Ochrana přírodního dědictví pro život na Ukrajině“ (ConNaturLIFE Ukraine). Jedná se o historicky první projekt LIFE na území Ukrajiny. Rozpočet projektu 1 088 512 euro je financován z 90 % Evropskou unií, 10% kofinancování zajistilo české Ministerstvo životního prostředí.

Dlouhodobým cílem projektu je vytvoření efektivního systému správy a řízení sítě Smaragd (Emerald) na Ukrajině na základě nástrojů Natura 2000 podpořeného legislativou harmonizovanou s příslušnou legislativou EU.

Projekt identifikuje, jaké změny v ukrajinské legislativě je třeba provést, a připraví jasný plán kroků vedoucích k úplné transpozici a implementaci směrnic o ptácích a stanovištích do ukrajinského právního systému. Bude posouzena organizační struktura orgánů ochrany přírody na Ukrajině a navrženo zlepšení. Zvýší se kapacita ukrajinských orgánů v ochraně přírody a budou vytvořeny příležitosti pro školení nových lídrů v této oblasti. Projekt určí nezbytné kroky ke zlepšení správy a monitorování lokalit Natura 2000. Zahrnuta je také aktivita směřovaná na práci s veřejností a zvyšování povědomí o potřebě ochrany přírodního dědictví.

Projekt zároveň přispívá k naplňování Memoranda o spolupráci v oblasti ochrany životního prostředí mezi Ministerstvem životního prostředí České republiky a Ministerstvem ochrany

životního prostředí a přírodních zdrojů Ukrajiny, které bylo podepsáno 13. 7. 2022. Ministerstva se zavázala ke spolupráci v oblasti ochrany přírody a zachování biodiverzity.

V prvních deseti měsících byla zpracována analýza ukrajinské legislativy v oblasti ochrany biodiverzity a byly připraveny návrhy na implementaci směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích do ukrajinského právního řádu. Analyzováno bylo i institucionální zajištění ochrany přírody na Ukrajině a byly připraveny a projednány návrhy jeho úprav. Zahájeny byly práce na vytvoření vzdělávacího modulu pro budoucí pracovníky v ochraně přírody a proběhla také studijní cesta pro pracovníky státních a regionálních institucí ochrany přírody a neziskových organizací z Ukrajiny do České republiky s cílem seznámit je se zdejší praxí ochrany přírody.

Přes přetrvávající těžkou situaci na Ukrajině se, zejména díky příkladné aktivitě, profesionalitě a entuziazmu ukrajinských partnerů, daří všechny překážky překonávat a cíle projektu jsou plněny ve stanovených termínech, o čemž svědčí i pozitivní reakce kontrolní návštěvy Evropské komise, která koncem roku proběhla.

7.3 Projekt Biodiversa+

Karel Chobot

Biodiversa+ je mezinárodní konsorcium kofinancované z prostředků programu EU Horizon, které podporuje výzkumné aktivity na poli biodiverzity s dopadem na koncepční rámce, strategie, koncepce, programy, projekty a praxi. Byla založena ve spolupráci iniciativy BiodivERsA a Evropské komise (Generální ředitelství pro výzkum a inovace, Generální ředitelství pro životní prostředí) v roce 2021, s plánovaným trváním do 2030. Biodiversa+ je jednou z reakcí na úkoly formulované Strategii Evropské unie v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030. V současnosti zahrnuje 74 aktérů z výzkumné sféry, dárcovských organizací, grantových agentur a ochranářské praxe, a to z 36 evropských a přidružených zemí. Do iniciativy Biodiversa+ je jako řádný partner zapojeno od roku 2022 Ministerstvo životního prostředí a od roku 2023 i AOPK ČR, působící již od roku 2022 přidružený partner.

Partneři podporují aktivity konsorcia věcným příspěvkem, tedy svou činností v rámci monitorování biodiverzity (v případě AOPK ČR jde o vybrané externí smlouvy i zapojení vybraných zaměstnanců). Z něj je pak konsorciem partnerům generován příspěvek na posílení monitoringu biodiverzity (top-up). Kromě toho jsou pak v rámci konsorcia navrhovány, řešeny a financovány další menší projekty (subpilots). AOPK ČR se již zapojila do následujících aktivit: Invazní druhy (Invasive Alien Species sub-pilot, mapování a monitorování nepůvodních a invazních druhů moderními technologiemi, jmenovitě kamerovým systémem na jedoucím vozidle a automatickými fotopastmi na hmyz, na něž navazuje určení druhů pomocí umělé inteligence; trvá), Organizace monitoringu biodiverzity (Biodiversity Monitoring Governance, ukončen 2024) a Habitat Monitoring (trvá).

Sněžnický Zwornik I

Vendula Velasová

Cílem projektu Sněžnický Zwornik je podpora dlouhodobé spolupráce Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a regionálního ředitelství ochrany životního prostředí ve Wroclawi (RDOŚ) v příhraniční oblasti Olomouckého kraje.

Společnými aktivitami obě organizace sladují přístupy k ochraně přírody v sousedních chráněných územích s vysokou biologickou hodnotou a nadregionálním významem a současně zlepšují vzájemnou komunikaci a sdílejí data z monitorování přírodního prostředí a návštěvnosti území.

Na obou stranách hranice se konaly terénní workshopy. Například polským partnerům byla představena Nálezová databáze ochrany přírody, aplikace BioLog, dále pak management přírodního prostředí v NPR Šerák-Keprník (redukce borovice kleče, pastvy a sečení pro podporu biodiverzity, regulace turistického ruchu). Během stáže ve Wroclawi se pak pracovníci

AOPK ČR seznámili s metodami práce projektového partnera, zejména se zaměřením na chráněná území v jeho správě. Lekce polského a českého jazyka zlepšily jazykovou způsobilost pracovníků, což usnadňuje komunikaci a spolupráci.

Projekt podpořený z programu Interreg Česko – Polsko byl zahájen v únoru 2024 a potrvá do května 2025. Následně na něj naváže další projekt zaměřený na praktickou aplikaci získaných poznatků a zkušeností. ■

Foto

1. Projektový tým v NP Stolové hory
2. Příklad regulace návštěvnosti
3. Využití mobilní aplikace pro monitoring ohrožených druhů

Všechna foto archiv AOPK ČR

Lakušník nitolistý v národní přírodní rezervaci Bohdanečský rybník, foto Zuzana Růžičková

8. Hospodaření a provoz | Jan Zohorna

8. 1 Rozpočet AOPK ČR

Zuzana Pražáková

AOPK ČR hospodařila v roce 2024 dle schváleného a v průběhu roku upraveného rozpočtu dle pravidel stanovených příslušnou legislativou, především zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů v aktuálním znění.

AOPK ČR vykázala celkem 623 235 tis. Kč příjmů. Plánovaný limit příjmů ve výši 7 000 tis. Kč byl naplněn v částce 16 650 tis. Kč. Hlavní skladbu tvořily zejména příjmy z pronájmu pozemků, poskytování služeb a z prodeje DHM. Ostatní příjmy představují investiční a neinvestiční transfery od veřejných rozpočtů, Evropské unie a ze zahraničí.

Celkový rozpočet výdajů činil 3 860 268 tis. Kč, čerpání dosáhlo hodnoty 2 090 213 tis. Kč. Čerpání nároků z nespotřebovaných výdajů činilo 488 130 tis. Kč a čerpání rezervního fondu dosáhlo výše 2 026 tis. Kč.

Platy zaměstnanců s příslušenstvím činily 518 967 tis. Kč.

Provozní a režijní výdaje 13 regionálních pracovišť a ústředí činily 65 424 Kč. Schválený rozpočet provozních výdajů byl současně posílen díky realizaci projektů. Největší podíl výdajů představovaly položky za stravenkový paušál, platby

za energie, pohonné hmoty, cestovné, náklady na opravy, úklidové služby, materiálové náklady a další služby.

V rámci výdajů určených na programové financování bylo v roce 2024 čerpáno 216 546 tis. Kč, z nichž bylo čerpáno 165 393 tis. Kč na akce NPO-POPFK, 6 895 tis. Kč na akce MTZ (budovy) a zbylých 44 258 tis. Kč na ostatní podprogramy (115V031-ICT, 115V032-ZCHÚ, 115V034-stroje, 115V041-ICT, 115V044-stroje, 115V17-POPFK a 115V535-Ostatní EU).

Mimo výše uvedené bylo v roce 2024 realizováno 25 projektů. Z toho 9 projektů bylo hrazeno z Operačního programu Životní prostředí, 3 projekty hrazeny z programu LIFE, 3 projekty z TA ČR, 3 projekty z Národního plánu obnovy, subkomponenta 2.9.5, přeshraniční spolupráce Twinning Arménie, 1 projekt z Interreg ČR-Polsko, administrativní a posudkové projekty z NPO, IROP, OPŽP, OPST. V rámci zdroje státního rozpočtu byl jako každý rok realizován Program péče o krajinu a Natura 200.

V rámci výzev vyhlášených v roce 2024 bylo žadatelům vyplaceno ze státního rozpočtu 25 237 tis. Kč v podprogramu PPK B a 25 000 tis. Kč v podprogramu PPK C. V rámci evropských zdrojů bylo žadatelům vyplaceno z programu Národního plánu obnovy – POPFK 112 827 tis. Kč, z toho DPH financované státním rozpočtem ve výši 4 870 tis. Kč. Z Operačního programu Životní prostředí (Projektové schéma AOPK ČR) bylo čerpáno 224 872 tis. Kč. Celkem za dotační tituly bylo čerpání 387 936 tis. Kč.

Tabulka 21. Výčet nejdůležitějších položek čerpání AOPK ČR k 31. 12. 2024 (v tis. Kč)

Položka čerpání	Skutečnost	Nároky z nespotr. výdajů	Rezervní fond	Čerpání celkem
Platy kmenových zaměstnanců v pracovním poměru	32 536	727	47	33 309
Platy kmenových státních zaměstnanců	215 304	883	0	216 187
Sociální a zdravotní pojištění	83 172	1 269	16	84 457
FKSP	2 460	65	1	2 526
OON	1 148	748	0	1 896
Újmy	679 692	325	0	680 017
PPK A + D celkem	113 571	975	0	114 546
Natura 2000	7 113	6 025	0	13 138
Programové financování	88 606	127 940	0	216 546
Programové financování (bez NPO-POPFK)	9 649	40 684	820	51 153
Programové financování (NPO- POPFK)	112 827	204 536	0	317 363
Projekty (EU část)	58 799	21 404	1 541	81 744
Operační program Životní prostředí (bez Projektového schématu AOPK ČR)	22 156	45 890	0	68 046
Operační program Životní prostředí (Projektové schéma AOPK ČR)	224 872	426 346	0	651 218
PPK B, PPK C	50 237	407	0	50 664
Dotace celkem	387 936	631 289	0	1 019 245

Tabulka 22 Veřejné zakázky v období 1. 1. – 31. 12. 2024

	počet VZ	počet částí tj. soutěžených smluv	předpokládaná hodnota v Kč bez DPH
Celkem soutěžených VZ	224	668	274 203 324,09
■ z toho nadlimitní VZ	23	86	87 095 926,47
■ z toho podlimitní VZ	13	229	63 709 039,80
■ z toho VZMR	188	352	111 798 357,82
■ z toho soutěž o návrh	1	1	11 600 000,-
z toho zrušené VZ	49	63	31 937 386,16
z toho nedokončené VZ	14	15	61 947 0558,43

8. 2 Zadávání veřejných zakázek

Andrea Kuchařová

AOPK ČR během roku 2024 administrovala celkem 224 veřejných zakázek (dále jen „VZ“) v celkovém součtu předpokládaných hodnot 274 203 324,09 Kč bez DPH (tabulka 22). Z toho bylo 188 zakázek malého rozsahu tj. mimo režim zákona v celkové předpokládané hodnotě 111 798 357,82 Kč bez DPH a 36 zakázek soutěžených v rámci zákona v celkové předpokládané hodnotě 150 804 966,27 Kč bez DPH. Z celkového počtu 224 administrovaných zakázek bylo 161 zakázek zadáno, 14 zakázek nebylo do konce roku 2024 ukončeno a 49 zakázek bylo zrušeno.

Celkový objem finančního plnění z vysoutěžených zakázek činil 203 231 095,53 Kč vč. DPH, což představuje 527 uzavřených smluv.

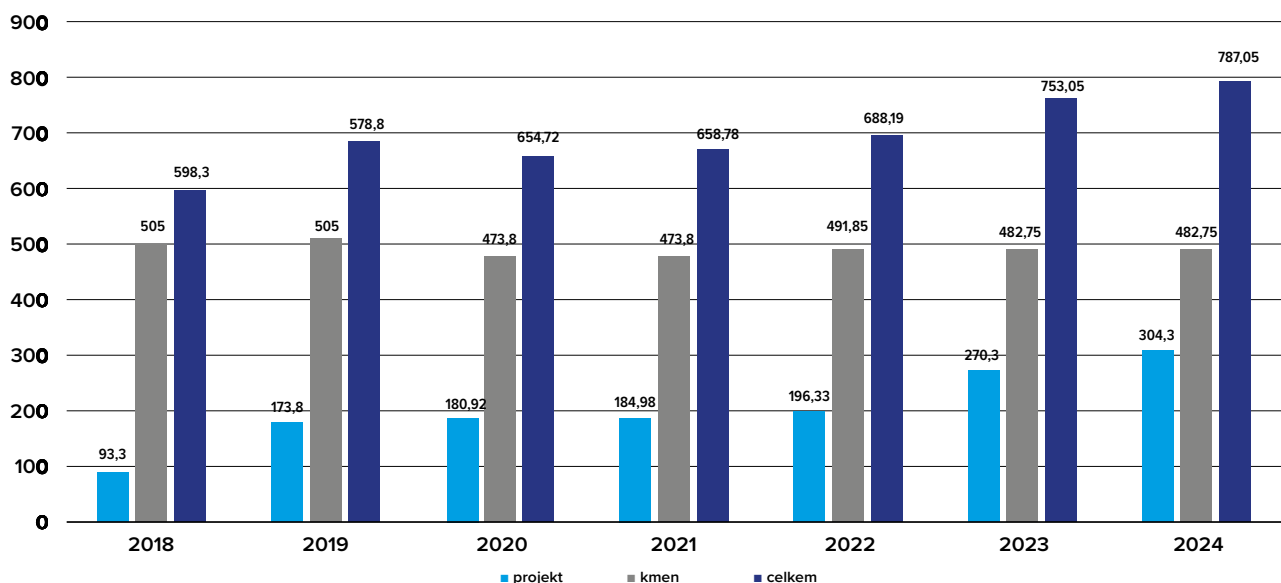
8. 3 Personální zajištění činností AOPK ČR

Adam Prášil

Personální zajištění činností AOPK ČR v roce 2024 vycházelo z limitů stanovených státním rozpočtem pro rok 2024 a roční systemizací schválenou vládou. V rozpočtu pro rok 2024 (stav k 1. 12. 2024) bylo pro AOPK ČR schváleno 551,05 úvazků služebních míst, z nichž 151,8 bylo financováno z EU/FM, a dále 236,0 úvazků pracovních míst, z nichž 152,5 bylo financováno z EU/FM. Celkem tedy 787,05 úvazků (graf 9).

V roce 2024 bylo přijato 138 nových zaměstnanců, z toho 49 do služebního poměru a 89 do pracovního poměru. Oproti roku 2023 se jedná o nárůst počtu nově přijatých kolegů o 62. V roce 2024 evidujeme celkem 68 výstupů, z toho 35 ve služebním poměru 33 v pracovním poměru. Ve srovnání s rokem 2023 se jedná de facto o stejnou hodnotu.

Vývoj počtu kmenových a projektových úvazků 2018–2024

Graf 9 Vývoj počtu kmenových a projektových úvazků 2018–2024

Opravy objektů v majetku AOPK ČR

Dagmar Heřmanová

Plzeň

Cílem akce byly oprava severní fasády objektu Malá ulice 9 v Plzni. Byla provedena renovace fasády, výměna oken, repase vstupních dveří, výměna dveří v zádveři objektu a oprava ploché střechy objektu.

Instalace fotovoltaické elektrárny na objektu v Brně

Cílem akce bylo zajištění elektrické energie z obnovitelných zdrojů a snížení finančních prostředků na provoz dotčených objektů.

Instalace fotovoltaické elektrárny na objektu v Blansku

Cílem akce bylo zajištění elektrické energie z obnovitelných zdrojů a snížení finančních prostředků na provoz dotčených objektů.

Rekonstrukce vodovodní přípojky v Litovli

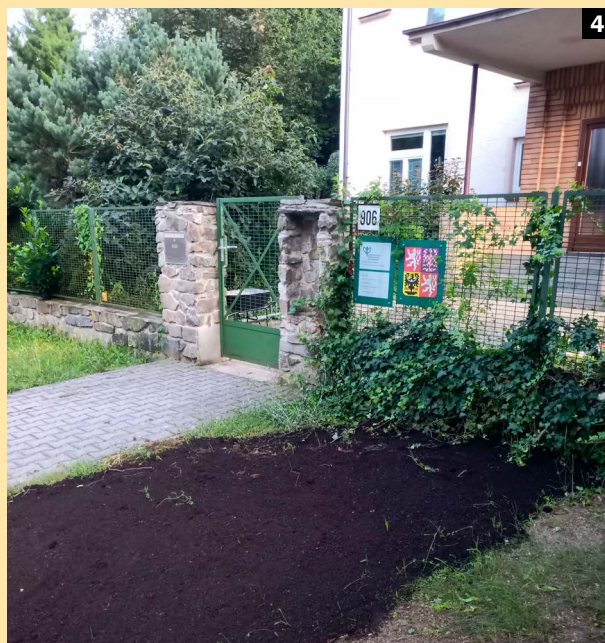
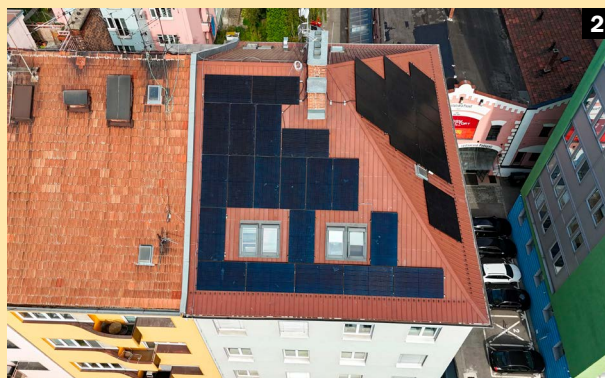
Účelem záměru byla rekonstrukce soukromé části stávající vodovodní přípojky pro objekt. Přípojka je napojena na vodovod pro veřejnou potřebu v Městě Litovel.

Zároveň s rekonstrukcí přípojky je navržena i výměna části potrubí vnitřního vodovodu – stávajícího olověného a ocelového potrubí včetně napojení stávajícího svislého potrubí a hadicového boxu umístěného v garáži

Foto

1. Opravená fasáda v Plzni
2. Na střeše objektu v Brně je nyní umístěna fotovoltaická elektrárna.
3. Fotovoltaická elektrárna byla instalována i v Blansku.
4. Objekt v Litovli, kde byla rekonstruována vodovodní přípojka.

Všechna foto *archiv AOPK ČR*

Struktura zaměstnanců podle věku ukazuje, že největší podíl tvoří zaměstnanci ve věku 41–50 let, což je 38 % stávajících zaměstnanců AOPK ČR, tedy 309 zaměstnanců. Nejmenší podíl tvoří zaměstnanci ve věkové skupině 66+, pouhých 3 %, tedy 23 zaměstnanců.

Podíl mužů a žen je v rámci AOPK ČR obecně vyrovnaný (mírně převažují ženy). Průměrný věk zaměstnanců AOPK ČR je 44 let.

8. 4 Správa majetku a materiálně-technické zajištění

Dagmar Heřmanová

K 31. 12. 2024 hospodařila AOPK ČR s movitým a nemovitým majetkem státu (graf 10) o celkové hodnotě 2,06 mld. Kč v pořizovacích cenách v následujícím členění:

- Dlouhodobý majetek (hmotný, nehmotný, revitalizace) – vyjma pozemků v celkové hodnotě 1 761 609 071,27 Kč v pořizovacích cenách);

- Drobný dlouhodobý hmotný i nehmotný majetek (vč. OOPP a zapůjčeného majetku z MŽP/SFŽP) v celkové hodnotě 306 009 081,17 Kč;

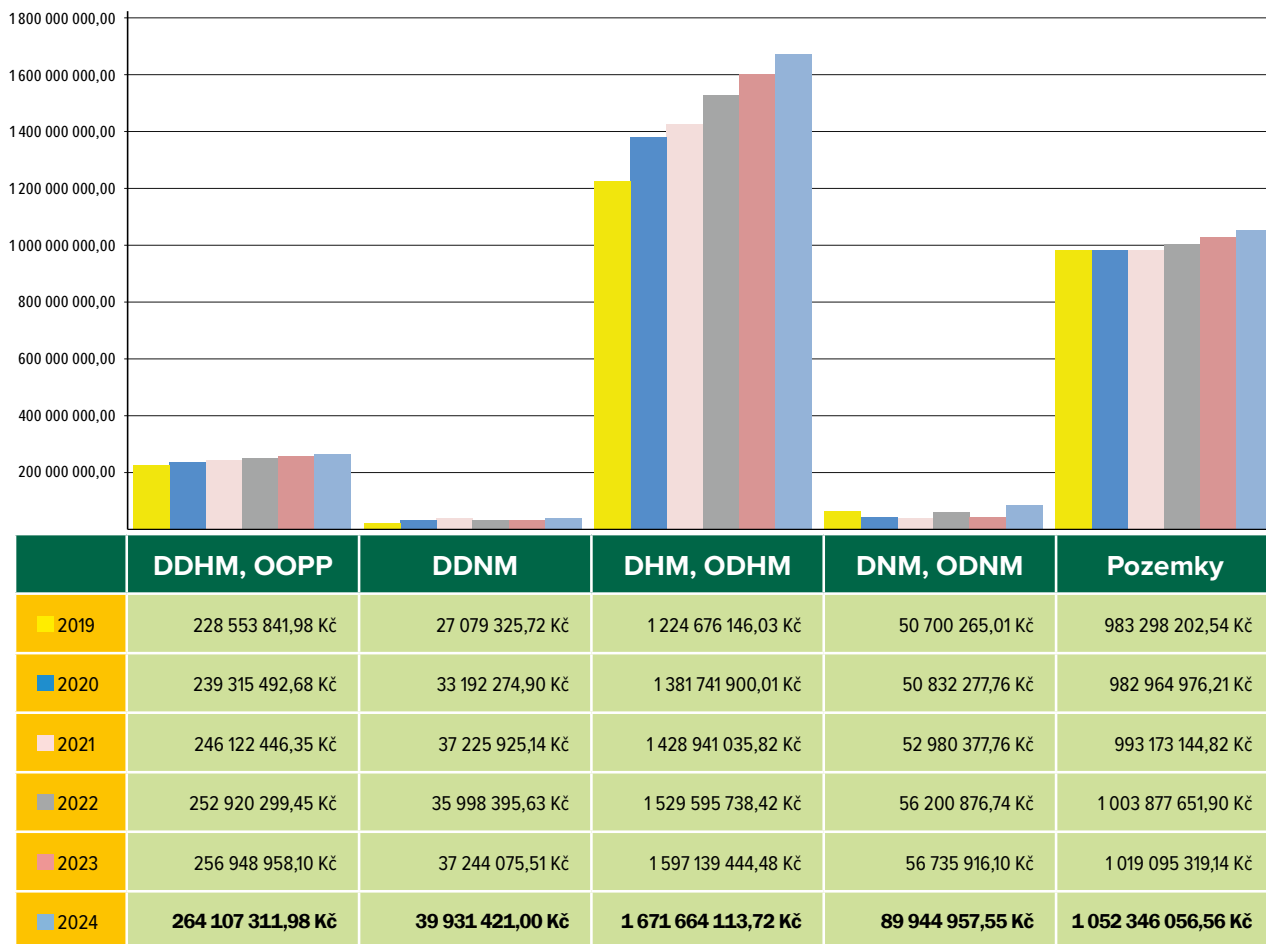
- Pozemky v celkové hodnotě 1 052 346 056,56 Kč o celkové výměře 135 557 714 m², celkem 15 223 ks (grafy 11, 12,13)

V roce 2024 byl vyřazen majetek (DHM, DDHM, DDNM, OOPP) bezúplatným převodem, likvidací, prodejem a v důsledku škodních událostí o celkové hodnotě 18 085 184,69 Kč v pořizovacích cenách. Vyřazený majetek již nesloužil účelu, ke kterému byl pořízen a byl vyhodnocen pro AOPK ČR jako trvale nepotřebný.

V roce 2024 využívala AOPK ČR pro svou činnost celkem 163 služebních vozidel, z toho 134 osobních a 29 terénních. V souladu s plněním jednoho z úkolů Národního programu snižování emisí je při přípravě podkladů pro centrální nákup služebních vozidel kladen důraz na zvýšení podílu „ekologicky přátelských vozidel“ na alternativní pohon. K 31. 12. 2024 byla AOPK ČR příslušná hospodařit se 4 osobními automobily na elektrický pohon, 1 plug-in hybrid a 40 na CNG.

V roce 2024 byly vyřazeny a zařazeny pozemky (bezúplatné převody mezi organizačními složkami státu (ÚZSVM) a jinými státními organizacemi, komplexní pozemkové úpravy, obnova katastrálního operátu, výkupy, aj.) následovně:

Majetek v evidenci AOPK ČR v jednotlivých letech

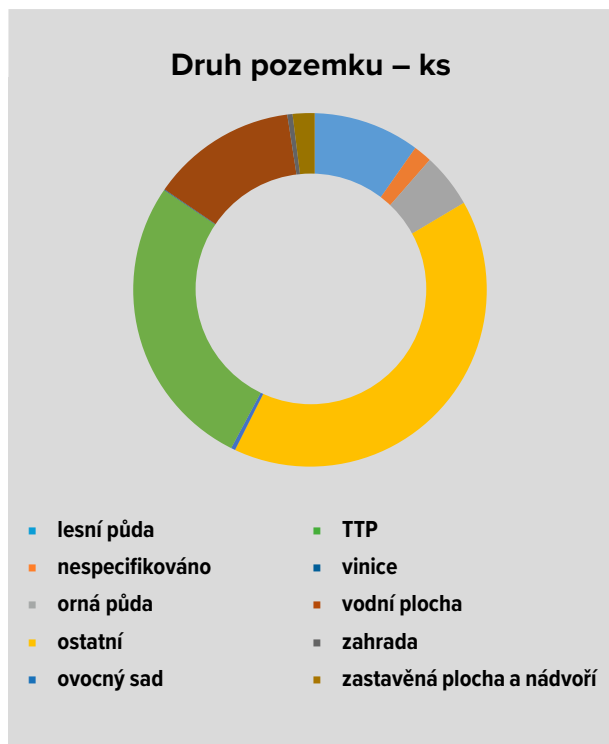
Graf 10 Majetek v evidenci AOPK ČR v jednotlivých letech

- vyřazeno 405 ks, 46 087 872,79 Kč v pořizovacích cenách, výměra 3 564 162 m² (cca 356 ha)
- zařazeno 753 ks, 76 198 450,82 Kč v pořizovacích cenách, výměra 8 030 037 m² (cca 803 ha)

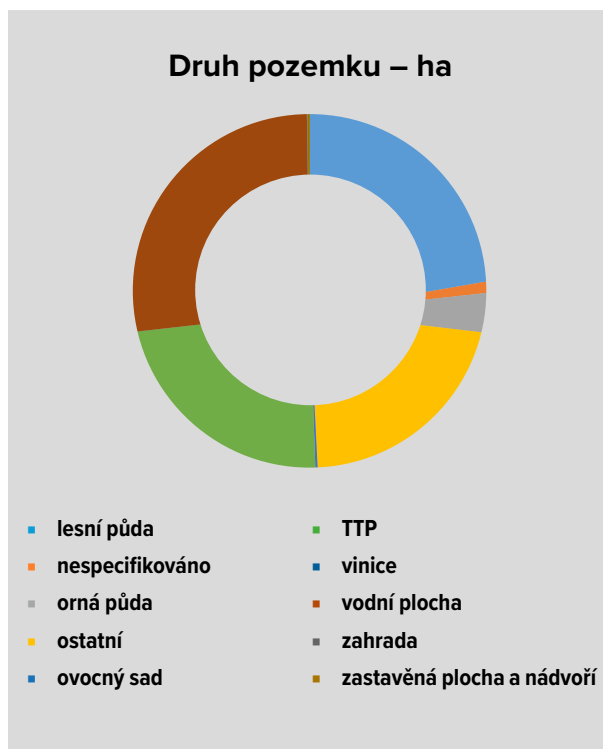
Na základě uzavřené smlouvy č. 08241931 o poskytnutí podpory ze Státního fondu životního prostředí ČR (na období 2020–12/2024, ZVA 03/2025), Národní program Životní prostředí Státního fondu životního prostředí ČR na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, byly vykoupeny do vlastnictví České republiky, příslušnosti hospodařit s majetkem státu pro AOPK ČR pozemky v ZCHÚ o celkové výměře 722 102 m² v celkové kupní ceně 16 482 078,- Kč.

AOPK ČR eviduje a zpracovává 151 výzev k vydání majetku (730 pozemků) církvím a náboženským společnostem. Řeší žaloby na vydání nemovitého majetku dle zák. č. 428/2012 Sb., vedené s Arcibiskupstvím pražským, Benediktinským opatstvím sv. Václava v Broumově, Římskokatolickou farností Lidečko, Římskokatolickou farností Široký Brod, Suverénní řádem Maltézských rytířů aj. Ve věci nejobsáhlejší žaloby, podané Benediktinským opatstvím, nastala změna, opatství znovu AOPK ČR zažalovalo o 5 pozemků v k. ú. Velké Petrovice (přitom v roce 2023 požadavek vzalo zpět). V soudním sporu bude AOPK ČR zastupovat ÚZSVM.

AOPK ČR eviduje šest žalob Lichtenštejnů, a to žalob na vydání pozemků v okresech Olomouc, Šumperk, Uherské Hradiště, Břeclav, Ústí nad Orlicí a Česká Lípa (jedná se o cca 200 pozemků). Řízení u okresního soudu v Uherském Hradišti bylo na žádost Lichtenštejnů přerušeno. V ostatních řízeních okresní soudy žaloby zamítly, z toho ve třech řízeních krajské soudy jejich rozsudky potvrdily, z toho ve dvou řízeních Nejvyšší soud odmítl dovolání (ještě se lze odvolat k Ústavnímu soudu).

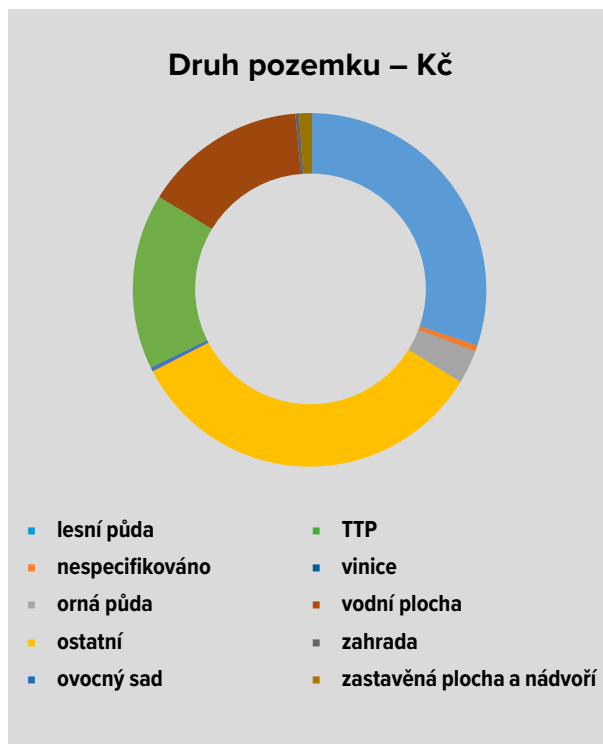

Graf 11 Struktura pozemků AOPK ČR podle počtu

Graf 12 Struktura pozemků AOPK ČR podle výměry

AOPK ČR podala na 14 krajských finančních úřadů přiznání k dani z nemovitých věcí dle zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, na zdaňovací období roku 2024. Celková daň za nemovitosti byla vyměřena finančními úřady ve výši 1 361 479,- Kč.

Graf 13 Struktura pozemků AOPK ČR podle hodnoty

8. 5 Správa a podpora ICT

Jan Vostatek

V oblasti ICT byly v roce 2024 realizovány následující významné investiční akce:

- Výměna záložních zdrojů v datacentru za centrální řešení. Centrální řešení záložního zdroje umožňuje efektivní řízení korektního ukončení všech služeb a řízený sekvenční náběh systémů po výpadku elektrické energie. Doba zálohy při výpadku dodávky elektrické energie přesahuje 2 hodiny.
- Pořízení nového systému pro monitoring síťového provozu. Nový systém byl pořízen jako náhrada za provozovaný GNU systém, který byl již nedostatečný z hlediska výkonu a chybějících bezpečnostních funkcionalit. Nový systém poskytuje funkcionality pro detekci a vyhledávání hrozeb, detekci problémů s výkonem infrastruktury a aplikací. Díky využití umělé inteligence a strojového učení dokáže systém odhalit anomálie či první známky bezpečnostních hrozeb.
- Systém pro řízení přístupů k síti. Umožňuje řízení přístupů k interní síti AOPK ČR a na základě definovaných bezpečnostních pravidel zařazování koncových zařízení do defi-

novaných izolovaných podsítí a tím podstatné snížení rizik šířených z koncových zařízení, která neodpovídají bezpečnostním politikám AOPK ČR.

- Centrální správa mobilních zařízení. Nový systém umožňuje centrální řízení bezpečnostních nastavení mobilních zařízení, centrální instalaci softwaru na mobilních zařízeních, jednotné řízení upgradů. Důvodem nasazení tohoto systému bylo zjednodušení a centralizace správy mobilních zařízení a centrální řízení bezpečnostních politik.
- Systém pro detekci zranitelných verzí SW na koncových stanicích. Poskytuje přehled o využívaných verzích SW na koncových zařízeních a automatické generování reportů o známých zranitelnostech na databázi známých zranitelností.
- Obměna serverů v clusteru datacentra. Proběhla z důvodu ukončení podpory a záruky na obměňovaných serverech. Dalším důvodem bylo snížení energetické náročnosti nahrazením za servery s vyšším výkonem a nižší energetickou náročností, počet fyzických serverů i přes navýšení počtu provozovaných virtuálních serverů byl snížen ze 13 na 8.

Celkové investiční náklady na uvedená řešení byly 9 600 000 Kč.

Tabulka 23 Přehled projektů AOPK ČR s vyčísleným čerpáním v roce 2024

Název projektu	Zdroj financování	Doba trvání (celé roky)	Celkem za projekt v Kč	Celkem rok 2024 čerpáno v Kč
LIFE České středohoří – Aktivní ochrana evropsky významných teplomilných stanovišť a druhů v Českém středohoří	Program LIFE	2017–2023	62 248 432	235 000
Integrovaný projekt LIFE Jedna příroda pro soustavu Natura 2000 v České republice	Program LIFE	2019–2026	369 588 968	63 643 353
Prospective LIFE – Protect Species Actively by LIFE	Program LIFE	2024–2033	863 155 094	27 409 999
ConNaturLIFE Ukraine – Conservation of Natural Heritage for Life in Ukraine	Program LIFE	2024–2026	12 329 503	2 925 423
Biodiversa-plus – The European Biodiversity Partnership	Horizon	2021–2028	15 671 225	814 170
Centrum pro krajinu a biodiverzitu (DivLand)	TA ČR – Prostředí pro život	2021–2026	18 129 998	2 225 773
Vodní systémy a vodní hospodářství v ČR v podmínkách změny klimatu	TA ČR – Prostředí pro život	2020–2026	17 989 998	3 170 318
Průchodnost dopravní infrastruktury pro faunu jako podmínka bezpečné a udržitelné dopravy (Tripass)	TA ČR – Doprava 2020+	2022–2026	11 649 150	2 768 651,18
Sněžnický Zwornik I.	Interreg Česko – Polsko	2024–2025	2399246	1101000,6
Pasportizace vodních toků	NPO POPFK	2023–2025	79937578	19821632
Obnova cenných biotopů v EVL Dářská rašeliniště a zajištění obnovního managementu NPR Mohelenská hadcová step	OPŽP 2021–2027	2024–2029	31 411 425	507 045
Mapování a monitoring invazních druhů	OPŽP 2021–2027	2023–2029	269 422 648	24 568 383
Monitoring a mapování vybraných druhů rostlin a živočichů a sledování předmětů ochrany chráněných území	OPŽP 2021–2027	2024–2029	444 872 660	36 123 708
Podpora ochrany přírody v nejcenějších částech CHKO Jeseníky a v NPR Králický Sněžník	OPŽP 2021–2027	2024–2029	85 561 119	2 069 844
Likvidace nežádoucích druhů v NPP Hodonínská Důbrava	OPŽP 2021–2027	2024–2029	63 471 451	742 620
RP Olomoucko – ochrana a obnova přírodně hodnotných biotopů	OPŽP 2021–2027	2024–2029	48 509 275	118 336
Celkem			1 533 192 676	185 476 605

Bekasina otavní, foto Bohumil Fišer

Rada AOPK ČR

Přehled externích členů Rady Agentury ochrany přírody a krajiny ČR:

Ing. Miroslav Zámečník – ekonomický expert, bývalý zástupce ČR ve Světové bance

doc. Ing. Tomáš Vrška, Dr. – expert v lesnické ekologii a pěstění lesa Mendelovy univerzity, ředitel Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny

Adolf Vondrka – majitel a jednatel firmy Rybníční hospodářství, s. r. o.

Mgr. Milan Šťovíček – ředitel Schola Humanitas v Litvínově, bývalý poslanec a starosta Litvínova

prof. Ing. Dr. Bořivoj Šarapatka, CSc. – krajinný ekolog a pedolog, Univerzita Palackého Olomouc, Přírodovědecká fakulta, bývalý poslanec

prof. RNDr. David Storch, CSc. – biolog a ekolog, Centrum pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc. – krajinný ekolog, rektor České zemědělské univerzity

PhDr. Ivan Rynda – sociální a kulturní ekolog, Fakulta humanitních studií UK, vedoucí katedry, bývalý poslanec

Daniel Pítek – soukromý zemědělec, držitel Ceny Josefa Vavrouška

Petr Orel – bývalý senátor, záchraná stanice Bartošovice, Dům přírody Poodří

Ing. Petr Moucha, CSc. – expert v ochraně přírody, dlouholetý náměstek ředitele Správy chráněných krajinných oblastí, bývalý vedoucí Správy CHKO Český kras

prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc. – ekolog, zástupce ředitele Centra pro otázky životního prostředí UK, bývalý ministr ŽP

JUDr. Svatomír Mičoch – právní expert, bývalý náměstek ministra ŽP

doc. RNDr. Ladislav Miko, Ph.D. – poradce prezidenta republiky a ministra ŽP, bývalý ministr ŽP

Ing. Zbyněk Linhart – senátor, předseda výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a ŽP

Ing. Michal Kučera – poslanec, předseda Zemědělského výboru

Ing. Jana Krutáková – poslankyně, předsedkyně výboru pro ŽP

prof. RNDr. Pavel Kovář, CSc. – geobotanik, bývalý děkan Přírodovědecké fakulty UK

Mgr. Vojtěch Kotecký, Ph.D. – biolog, Centrum pro otázky životního prostředí UK, držitel Ceny ministra ŽP

Ing. Dan Jiránek – Svaz měst a obcí, bývalý primátor Kladna

prof. Dr. Ing. Libor Jankovský – děkan Lesnické a dřevařské fakulty Mendelovy univerzity v Brně

doc. RNDr. Jan Hradecký, Ph.D. – vedoucí katedry fyzické geografie a geologie, bývalý děkan Přírodovědecké fakulty Ostravské univerzity

Ing. Jan Hřebačka – expert v ochraně přírody, bývalý ředitel Správy KRNP

PhDr. Robin Böhnisch – ředitel Správy KRNP, bývalý poslanec a předseda výboru pro ŽP

Mgr. Richard Brabec – poslanec, hejtman Ústeckého kraje, bývalý ministr ŽP

prof. RNDr. Vladimír Bejček, Csc. – Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, předseda Rady AOPK ČR

RNDr. Libor Ambrozek – botanik, poradce ministra ŽP, předseda ČSOP, bývalý ministr ŽP

Rada AOPK ČR byla ustanovena s cílem otevřít profesionální ochranu přírody zainteresované veřejnosti z řad uznávaných osobností zejména z oblasti vědy, zákonodárců, veřejné správy a neziskového sektoru. Rada je platformou pro výměnu názorů, znalostí a zkušeností, výsledkem jednání jsou doporučení Rady řediteli AOPK ČR. Členství je čestné, bez nároku na odměnu. V roce 2024 se Rada AOPK ČR sešla v listopadu v Teplicích nad Bečvou. Hlavním tématem jednání byla problematika přírodě blízké správy vodních toků a inspirativní ukázky z řeky Bečvy a Jesenicka v souvislosti s nedávnými povodněmi. Doporučila AOPK ČR další aktivní postup při naplňování cílů Memoranda k obnově řeky Bečvy a aktualizaci záměru ochrany vybraných úseků Bečvy formou vyhlášení MZCHÚ. Dalším doporučením bylo uplatňování principu diferencované obnovy koryt vodních toků, tj. rozlišení úseků k opravě toku, revitalizaci toku a renaturaci toku, po zářijové povodni na Jesenicku.

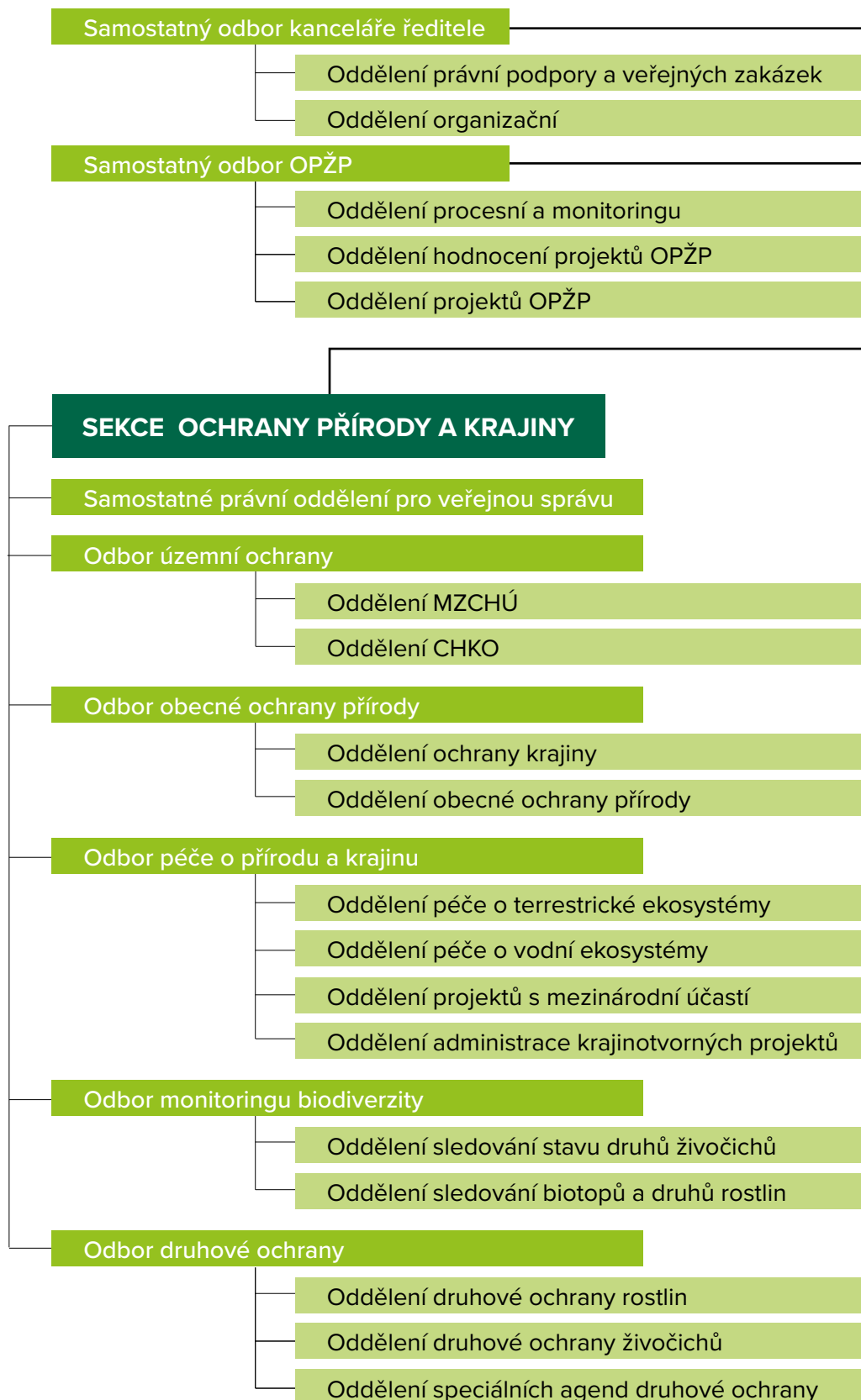

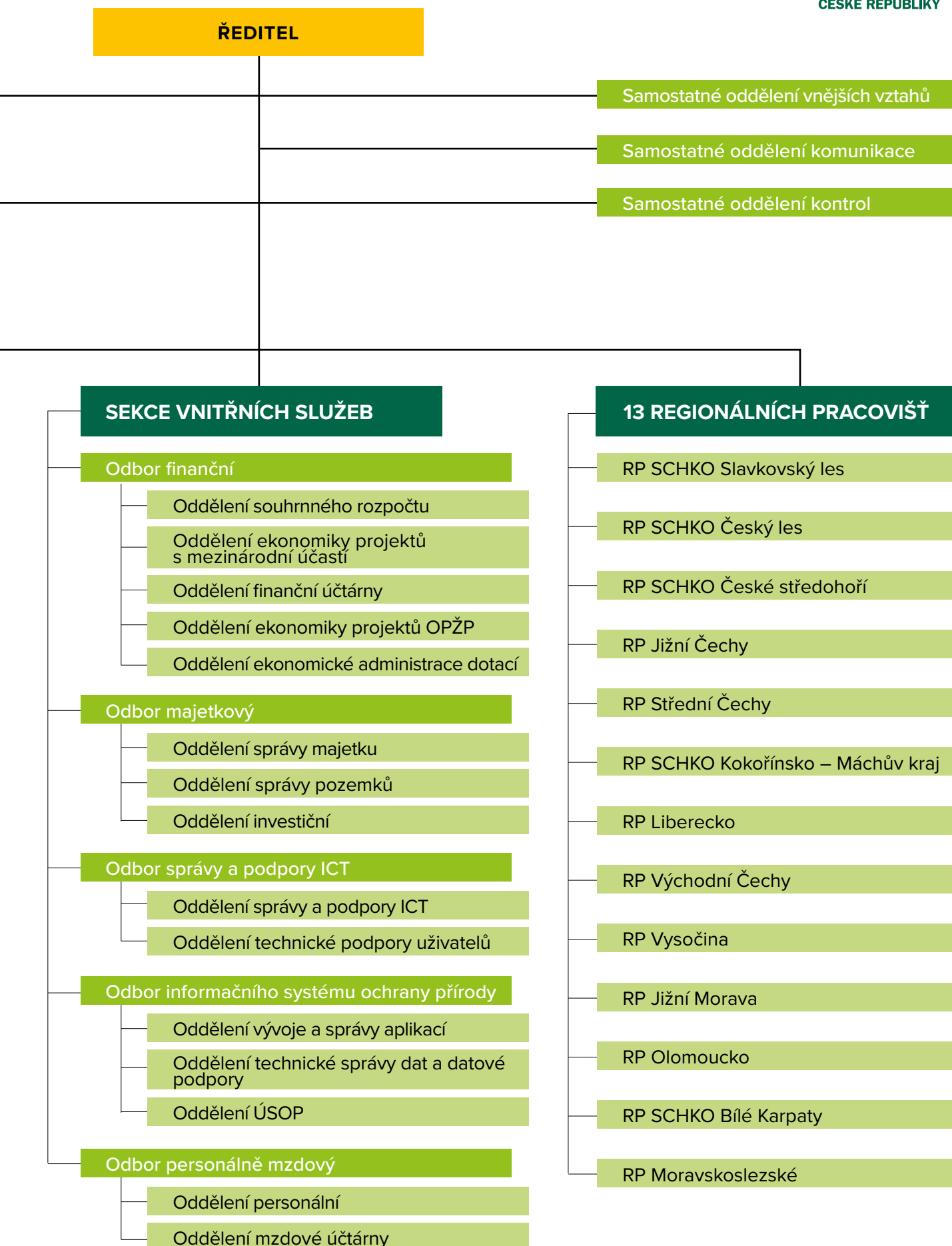
Modrásek komonicový, foto Alois Pavlíčko

Přehled projektů podpořených AOPK ČR

Projekt	Začátek realizace	Konec realizace	Program	Role AOPK ČR	Lead partner a partneři
PannFlora: Využití původních druhů panonských travníků v sídelní zeleni a při ekologické obnově krajiny	1. 3. 2025	31. 12. 2028	Interreg Rakousko – Česko 2021–2027	zájem o výsledky	Mendelova univerzita v Brně, Agronomická fakulta, Zemědělský výzkum, spol s. r. o. Bio Forschung Austria
Living treasures of streams and pools	2024	2027	Interreg Rakousko – Česko 2021–2027	nefinanční partner	Biologické centrum AV ČR, v. v. i., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Land Oberösterreich, Universität für Bodenkultur Wien
Nature Connect Dyje/Thaya	1. 10. 2024	1. 10. 2027	Interreg Rakousko – Česko 2021–2027	zájem o výsledky	Povodí Moravy, s. p.
Bílé Karpaty – příroda, kultura a krajina česko-slovenského pomezí			Interreg Slovensko – Česko	nefinanční partner	Česká televize, Rozhlas a televize Slovenska
Vlára a toky Bílých Karpat			Interreg Slovensko – Česko	nefinanční partner	Povodí Moravy, s. p.
Ochrana labských luhů mezi Litoměřicemi a Drážďany – zlepšení biotopů v údolí Labe	1. 4. 2024		Interreg Česko – Sasko	zájem o výsledky	Český svaz ochránců přírody OPHIDIA
Systemic Mobilisation for Joint Biodiversity and Infrastructure	2021	2023	HORIZON-ER-JU-2023-EXPLR-03	nefinanční partnerství	UNION INTERNATIONALE DES CHEMINS DE FER, 22 partnerů z celé Evropy (např. FEHRL, CERTH, UPM, UKCEH).
Green Mine – celková revitalizace a resocializace lomu ČSA	06/2024	05/2026	Spravedlivá transformace	zájem o výsledky	Česká zemědělská univerzita v Praze
New Horizons: Harmonious Development of Tana and Tedzami Protected Landscape and Local Communities	2024	2027	„Udržitelný rozvoj chráněné krajinné oblasti Tana a Tedzami“ v Gruzii	vyjádření podpory, zapojení expertů AOPK ČR	Člověk v tísni
Klíčové faktory pro záchranu vymírajících hořečků: integrace mykorrhizní symbiózy, půdních parametrů a struktury rostlinných společenstev	01. 01. 2025	31. 12. 2027	1. VS PPŽ 2	externí aplikační garant	Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.
Komplexní analýza velkých řek a jejich přítoků ve velkoplošných ZCHÚ z pohledu zachování a revitalizace jejich geodiverzity a biodiverzity	01. 01. 2025	31. 12. 2027	1. VS PPŽ 2	zájem o výsledky	Ostravská univerzita
Refaunace nekompletních ekosystémů velkými kopytníky v kontextu Nature Restoration Law	01. 03. 2025	29. 02. 2028	1. VS PPŽ 2	externí aplikační garant	Biologické centrum AV ČR, v. v. i., Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Česká krajina o. p. s.
Živá infrastruktura minerálních pramenů – přírodě blízká opatření podporující udržitelné využití lázeňské krajiny regionu západních Čech	01. 01. 2025	31. 12. 2027	1. VS PPŽ 2	zájem o výsledky	Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Stanovení genetické variability, sledování změn ekosystému a fyziologie růstu u kriticky ohroženého druhu lýkovec vonného pomocí moderních metod	01. 01. 2025	31. 12. 2028	1. VS PPŽ 2	zájem o výsledky	Výzkumný ústav pro krajinu, v. v. i.
Zařízení pro terénní eradikaci invazních druhů ryb	01. 01. 2025	31. 12. 2028	1. VS PPŽ 2	zájem o výsledky	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Analýzy prostorových dat jako praktický nástroj ochrany druhů a biotopů alpského a subalpského bezlesí pod vlivem globálních změn	01. 03. 2025	29. 02. 2028	1. VS PPŽ 2	zájem o výsledky	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
Historie, současnost a budoucnost motýlů (<i>Lepidoptera</i>) v druhově bohatém, ale ohroženém biotopu v Česku	01. 09. 2025	31. 08. 2028	INTER-EXCELLENCE II, podprogram INTER-COST	zájem o výsledky	Biologické centrum AV ČR, v. v. i., Entomologický ústav
Integrace paleoekologických databází: Základ pro přesnější rekonstrukci minulých ekosystémů a efektivnější ochranu a obnovu evropské přírody	01. 09. 2025	30. 09. 2028	INTER-EXCELLENCE II, podprogram INTER-COST	zájem o výsledky	Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta

Organizační schéma AOPK ČR

Kontakty

Přehled platných kontaktů k 31. 12. 2024

Ředitel AOPK ČR
RNDr. František Pelc

Sekretariát ředitele
Marie Hofmannová
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11

Samostatný odbor kanceláře ředitele
Ředitelka odboru:
Mgr. Andrea Kuchařová, pověřena řízením

Samostatný odbor OPŽP
Ředitelka odboru:
Ing. Anna Limrová

Samostatné oddělení vnějších vztahů
Vedoucí oddělení:
Mgr. Tomáš Růžička

Samostatné oddělení komunikace
Vedoucí oddělení:
Mgr. Karolína Šůlová

Samostatné oddělení kontrol:
Ing. Bc. Marek Knesl

SEKCE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

Ředitel sekce:
Ing. Pavel Pešout

Odbor územní ochrany
Ředitel odboru:
Mgr. David Lacina

Odbor obecné ochrany přírody a krajiny
Ředitel odboru:
Mgr. Jaromír Kosejk

Odbor péče o přírodu a krajinu
Ředitel odboru:
Ing. Pavel Štěrbá

Odbor monitoringu biodiverzity
Ředitel odboru:
Mgr. & Mgr. Karel Chobot, Ph.D.

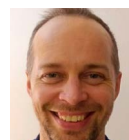

Odbor druhové ochrany
Ředitelka odboru:
RNDr. Jindřiška Jelínková, Ph.D.

SEKCE VNITŘNÍCH SLUŽEB A INFORMATIKY

Ředitel sekce:
Ing. Jan Zohorna

Odbor finanční
Ředitel odboru:
Ing. Jiří Bošanský

Odbor personálně mzdový
Ředitel odboru:
Mgr. Adam Prášil

Odbor majetkový
Ředitelka odboru:
Dagmar Heřmanová

Odbor správy a podpory ICT
Ředitel odboru:
Jan Vostatek

Odbor Informačního systému ochrany přírody
Ředitel odboru:
Mgr. Jan Zárybnický

Kontakty – regionální pracoviště

RP SCHKO Slavkovský les

Ředitel RP: Ing. Jindřich Horáček, Ph.D.
Hlavní 504, 353 01 Mariánské Lázně

RP Východní Čechy

Ředitel RP: Mgr. Josef Rusňák
Jiráskova 1665, 530 02 Pardubice

RP SCHKO Český les

Ředitel RP: RNDr. Tomáš Peckert, Ph.D.
Náměstí Republiky 287, 348 06 Přimda

RP Vysočina

Ředitel RP: Ing. Václav Hlaváč
Brněnská 39, 591 01 Žďár nad Sázavou

RP SCHKO České středohoří

Ředitel RP: Ing. František Budský
Michalská 260/14, 412 01 Litoměřice

RP Jižní Morava

Ředitel RP: Ing. Stanislav Koukal
Kotlářská 51, 602 00 Brno

RP Jižní Čechy

Ředitel RP: Ing. Jiří Bureš
Nám. Přemysla Otakara II. 34, 370 01 České Budějovice

RP Olomoucko

Ředitel RP: Mgr. Petr Šaj
Šumperská 93, 790 01 Jeseník

RP Střední Čechy

Ředitel RP: RNDr. Jaroslav Obermajer
Podbabská 2582/30, 160 00 Praha 6

RP Moravskoslezské

Ředitel RP: Mgr. František Jaskula
Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj

Ředitel RP: Ing. Ladislav Pořízek
Česká 149, 276 01 Mělník

RP SCHKO Bílé Karpaty

Ředitelka RP: Ing. Jiřina Gaťáková
Nádražní 318, 763 26 Luhačovice

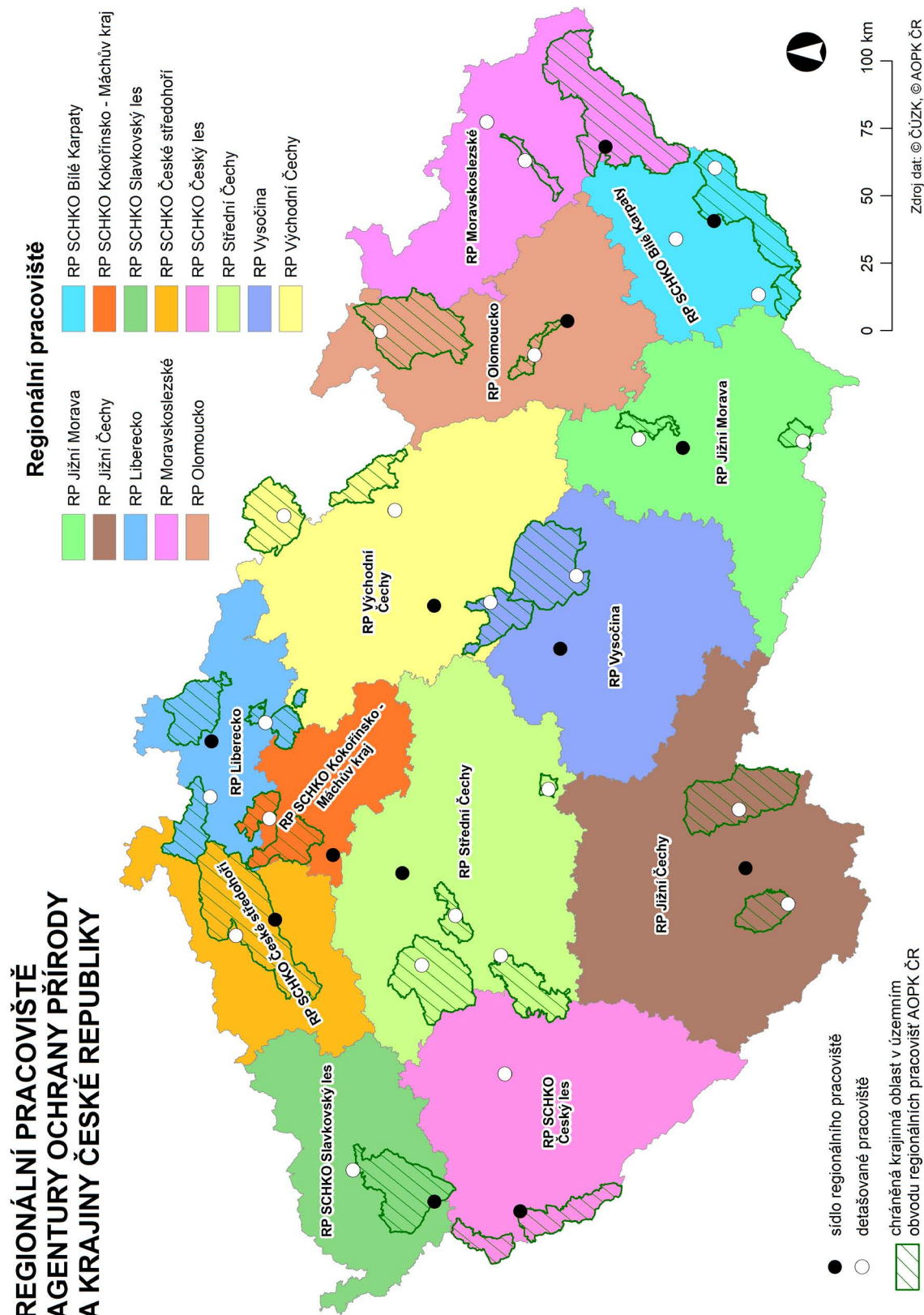

RP Liberecko

Ředitel RP: Ing. Jiří Hušek
U Jezu 10, 460 01 Liberec

Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR

Stav k 31. 12. 2024

Zkratky

AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR	NPP	národní přírodní památka
AEKO	Agroenvironmentálně-klimatická opatření	NPR	národní přírodní rezervace
AV ČR	Akademie věd ČR	OOP	orgán ochrany přírody
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti	OPST	Operační program Spravedlivá transformace
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin	OPŽP	Operační program Životní prostředí
COŽP UK	Centrum pro otázky životního prostředí při Univerzitě Karlově	PO	ptačí oblast
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí	POPFK	Program obnovy přirozených funkcí krajiny
ČKA	Česká komora architektů	PP	přírodní památka
ČSOP	Český svaz ochránců přírody	PPK	Program péče o krajinu
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze	PR	přírodní rezervace
DDHM	drobný dlouhodobý hmotný majetek	PS	památný strom
DDNM	drobný dlouhodobý nehmotný majetek	PSP ČR	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
DHM	dlouhodobý hmotný majetek	RAP	regionální akční plán pro záchranu ohroženého druhu
DNM	dlouhodobý nehmotný majetek	SC	specifický cíl
DR ÚSOP	Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody	SDF	standard data form
ENCA	Evropské sdružení představitelů institucí ochrany přírody	SDO	souhrn doporučených opatření
EK	Evropská komise / European Commission	SFŽP	Státní fond životního prostředí České republiky
EVL	evropsky významná lokalita	SCHÚ	smluvně chráněné území
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb	SPPK	standard péče o přírodu a krajinu
GIS	Geografický informační systém	SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
GND	geneticky nepůvodní druh	SZP	Společná zemědělská politika
CHKO	chráněná krajinná oblast	TMP	trvalá monitorovací plocha
CHÚ	chráněné území	TTP	trvalé travní porosty
IPBES	Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby	ÚAP	územně analytický podklad
ISOP	Informační systém ochrany přírody	UK	Univerzita Karlova
IUCN	Mezinárodní unie ochrany přírody	UNEP	Program OSN pro životní prostředí
JESO	Jednotná evidence speleologických objektů	UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
KN	katastr nemovitostí	ÚSES	Územní systém ekologické stability
KRNAP	Krkonošský národní park	ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
KÚ	krajský úřad	ÚZSVM	Úřad pro zastupování ve věcech majetkových
KVES	konsolidovaná vrstva ekosystémů	VD	vodní dílo
LHO	lesní hospodářské osnovy	VKP	významný krajinný prvek
LHP	lesní hospodářský plán	VÚV	Výzkumný ústav vodohospodářský T. G. M.
LPIS	veřejný registr půdy	VMB	vrstva mapování biotopů
MaS	program péče o majetek státu	VZCHÚ	velkoplošné zvláště chráněné území
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj	WG MAES	Pracovní skupina Evropské komise pro hodnocení ekosystémových služeb
MZe	Ministerstvo zemědělství	ZCHÚ	zvláště chráněné území
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území	ZCHD	zvláště chráněný druh
MŽP	Ministerstvo životního prostředí	ZOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny
NDOP	Nálezová databáze ochrany přírody	ZÚR	zásady územního rozvoje
NOO	náklady obvyklých opatření	ZP	záchranný program
NPO-POFK	Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny	ŽP	životní prostředí

AOPK ČR | ROČENKA 2024 | aopk.gov.cz